

CVRIA

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Έκθεση Πεπραγμένων
2011

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 2011

Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου
και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λουξεμβούργο, 2012

www.curia.europa.eu

Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Γενικό Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Το Δικαστήριο στο Διαδίκτυο: <http://www.curia.europa.eu>

Η σύνταξη περατώθηκε την 1η Ιανουαρίου 2012.

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή. Η αναπαραγωγή φωτογραφιών επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο της παρούσας εκδόσεως. Για οποιαδήποτε άλλη χρήση απαιτείται άδεια της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το Διαδίκτυο μέσω του εξυπηρετητή Europa (<http://europa.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2012

ISBN 978-92-829-1149-5

doi:10.2862/78099

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2012

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Πίνακας περιεχομένων

Σελίδα

Πρόλογος του Β. Σκουρή, Προέδρου του Δικαστηρίου	5
--	---

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2011	9
B — Η νομολογία του Δικαστηρίου το 2011	13
Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου	75
1. Μέλη του Δικαστηρίου	77
2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2011	93
3. Σειρά πρωτοκόλλου	95
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου	97
Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου	101

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2011	133
B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου	187
1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	189
2. Μεταβολές της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2011	199
3. Σειρά πρωτοκόλλου	201
4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	203
Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου	205

Κεφάλαιο III*Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης*

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2011	229
B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	241
1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	243
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2011	249
3. Σειρά πρωτοκόλλου	251
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	253
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	255

Κεφάλαιο IV*Συναντήσεις και επισκέψεις*

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης το 2011	269
B — Εκπαιδευτικές επισκέψεις	273
Γ — Επίσημες συνεδριάσεις το 2011	277
Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις το 2011	279
<i>Συνοπτικό οργανόγραμμα</i>	<i>286</i>

Πρόλογος

Όσον αφορά τα δικαιοδοτικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το έτος 2011 χαρακτηρίστηκε κυρίως από την εντατικοποίηση της δικαστικής τους δραστηριότητας. Με 1 569 εισαχθείσες υποθέσεις και 1 518 περατωθείσες υποθέσεις, οι διαφορές που ήχθησαν ενώπιόν τους και εκδικάστηκαν από τα τρία δικαιοδοτικά όργανα που συγκροτούν το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημείωσαν σημαντική αύξηση. Η αύξηση αυτή, η οποία εκφράζει την εμπιστοσύνη των εθνικών δικαστηρίων και των πολιτών προς τα τρία δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης, αποτελεί ασφαλώς αιτία ικανοποίησης για το θεσμικό όργανο. Εντούτοις, η αύξηση αυτή του αριθμού των υποθέσεων επιβάλλει την αυξημένη επιφυλακή τόσο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και των νομοθετικών οργάνων της Ένωσης ώστε να μην υπονομευθεί η αποτελεσματικότητα του δικαστικού της συστήματος και να εξασφαλιστεί η συνέχιση της παροχής των καλύτερων δυνατών υπηρεσιών προς τους Ευρωπαίους πολίτες.

Προς τούτο, το Δικαστήριο πρότεινε, κατά το παρελθόν έτος, σειρά τροποποιήσεων του Οργανισμού του και την πλήρη αναμόρφωση του Κανονισμού του Διαδικασίας, προκειμένου, αφενός, να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και η παραγωγικότητα τόσο του ιδίου όσο και του Γενικού Δικαστηρίου και, αφετέρου, να εκσυγχρονιστούν οι ενώπιόν του διαδικασίες.

Κατά το 2011 ολοκληρώθηκαν, επίσης, με επιτυχία τρεις μεγάλης κλίμακας καινοτομίες στον τομέα της πληροφορικής που απέβλεπαν, κυρίως, να φέρουν το Δικαστήριο εγγύτερα προς τους πολίτες. Η έναρξη λειτουργίας του συστήματος e-Curia για την ηλεκτρονική κατάθεση και επίδοση διαδικαστικών εγγράφων, η έναρξη λειτουργίας μιας καινούργιας και περισσότερο αποτελεσματικής μηχανής αναζήτησης της νομολογίας και η διασύνδεση on-line του καταλόγου της βιβλιοθήκης του Δικαστηρίου συμβάλλουν στην αύξηση της διαφάνειας και της προσβασιμότητας του Δικαστηρίου.

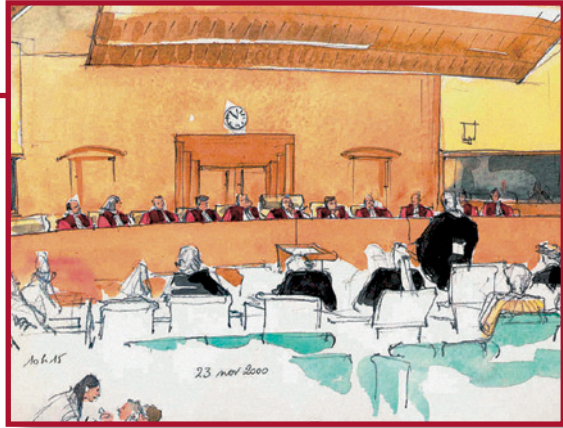
Κατά το παρελθόν έτος, επίσης, αποχώρησαν ο Πρόεδρος και δύο Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, στο πλαίσιο της μερικής ανανέωσής του, καθώς και ένα Μέλος του Δικαστηρίου και ένα Μέλος του Γενικού Δικαστηρίου.

Η παρούσα Έκθεση Πεπραγμένων παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξελίξεως της δραστηριότητας του οργάνου κατά το έτος 2011. Όπως θα διαπιστώσουν οι αναγνώστες της, σημαντικό μέρος της Εκθέσεως Πεπραγμένων περιλαμβάνει σύντομες αλλά πλήρεις παρουσιάσεις της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης. Την έκθεση αυτή συμπληρώνουν, συνοδεύοντας την ανάλυση της δικαιοδοτικής δραστηριότητας, στατιστικά στοιχεία χωριστά για κάθε δικαιοδοτικό όργανο.

Με την ευκαιρία αυτή επιθυμώ να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς τους συναδέλφους των τριών δικαιοδοτικών οργάνων και προς όλο το προσωπικό του Δικαστηρίου για την εξαιρετική εργασία που προσέφεραν κατά το ιδιαίτερα απαιτητικό αυτό έτος.

Β. Σκουρής
Πρόεδρος του Δικαστηρίου

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2011

Από τον Πρόεδρο Βασίλειο Σκουρή

Σε αυτό το πρώτο τμήμα της ετήσιας Εκθέσεως Πεπραγμένων συνοψίζονται οι δραστηριότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το έτος 2011. Αρχικώς, γίνεται ένας απολογισμός της πορείας του δικαιοδοτικού οργάνου κατά το έτος αυτό, με έμφαση στις θεσμικές μεταβολές που επηρέασαν το Δικαστήριο, αλλά και στις αλλαγές της εσωτερικής του οργανώσεως. Στη συνέχεια, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη του φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου και τη μέση διάρκεια των ενώπιόν του διαδικασιών. Τέλος, όπως κάθε έτος, εκτίθενται οι κυριότερες νομολογιακές εξελίξεις κατά θεματικούς τομείς.

1. Το 2011 το Δικαστήριο υπέβαλε στον νομοθέτη της Ένωσης σχέδιο τροποποιήσεων του Οργανισμού του καθώς και πρόταση αναμορφώσεως και εκσυγχρονισμού του Κανονισμού του Διαδικασίας. Οι δύο προτάσεις αποβλέπουν κυρίως στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης διαδικασιών.

Όσον αφορά τις προτάσεις τροποποιήσεως του Οργανισμού, αυτές συνίστανται κυρίως στη θέσπιση θέσεως αντιπροέδρου στο Δικαστήριο, στην αύξηση σε δεκαπέντε του αριθμού των δικαστών που αποτελούν το τμήμα μείζονος συνθέσεως, καθώς και στην κατάργηση της συστηματικής συμμετοχής των προέδρων των πενταμελών τμημάτων και στην κατάργηση της εκθέσεως ακροατηρίου. Όσον αφορά τις διατάξεις του Οργανισμού τις σχετικές με το Γενικό Δικαστήριο, το Δικαστήριο πρότεινε την αύξηση σε τριάντα εννέα του αριθμού των δικαστών αυτού του δικαιοδοτικού οργάνου προς αντιμετώπιση της διαρκούς αυξήσεως των αγομένων ενώπιόν του υποθέσεων.

Όσον αφορά την πρόταση αναμορφώσεως του Κανονισμού Διαδικασίας, σκοπός της είναι η προσαρμογή της δομής και του περιεχομένου του στην εξέλιξη των δικαιοδοτικών του δραστηριοτήτων, στη συνέχιση των προσπαθειών που έχουν αναληφθεί, ήδη από πολλών ετών, για τη διατήρηση της ικανότητας του οργάνου, το οποίο αντιμετωπίζει συνεχώς αυξανόμενο αριθμό υποθέσεων, να εκδικάζει τις υποθέσεις που του υποβάλλονται εντός εύλογου χρόνου και στην αποσαφήνιση των διαδικαστικών κανόνων που εφαρμόζει, βελτιώνοντας την κατανόησή τους.

Οι προτάσεις αυτές αποτελούν προϊόν ωρίμου σκέψεως και εσωτερικών διαβουλεύσεων. Αποτελούν τη στιγμή αυτή αντικείμενο συζητήσεως στα νομοθετικά όργανα της Ένωσης. Το πλήρες κείμενο των προτάσεων αυτών είναι διαθέσιμο στον ιστότοπο του Δικαστηρίου¹.

Πρέπει, επίσης, να επισημανθούν οι τροποποιήσεις που έγιναν, στις 24 Μαΐου 2011, στον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου (ΕΕ L 162, σ. 17). Οι τροποποιήσεις αυτές προβλέπουν, για πρώτη φορά, τη δυνατότητα του Δικαστηρίου να καθορίζει, με απόφαση, τους όρους υπό τους οποίους τα διαδικαστικά έγγραφα μπορούν να επιδίδονται ηλεκτρονικώς. Το Δικαστήριο έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής υιοθετώντας την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2011, σχετικά με την κατάθεση και την επίδοση διαδικαστικών εγγράφων μέσω της εφαρμογής e-Curia (ΕΕ L 289, σ. 7). Η εφαρμογή αυτή, η οποία αναμφισβητήτως θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό των ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης διαδικασιών, τέθηκε σε εφαρμογή, με επιτυχία, στις 21 Νοεμβρίου 2011.

Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι οι πολίτες της Ένωσης έχουν, πλέον, στη διάθεσή τους ένα νέο λογισμικό αναζήτησης, ικανό, για πρώτη φορά, να σαρώνει το σύνολο των στοιχείων που αποτελούν

¹ http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7031/

το νομολογιακό corpus των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, από της ιδρύσεως του Δικαστηρίου το 1952. Σ' αυτό το λογισμικό αναζήτησης η πρόσβαση είναι δωρεάν μέσω του ιστότοπου του Δικαστηρίου.

Τέλος, στο ίδιο πνεύμα, ο κατάλογος της βιβλιοθήκης του Δικαστηρίου είναι εφεξής προσβάσιμος μέσω του ιστότοπου του Δικαστηρίου². Προσφέρεται, έτσι, η δυνατότητα στον χρήστη να πραγματοποιεί on-line βιβλιογραφικές αναζητήσεις σχετικές με το δίκαιο της Ένωσης και τους άλλους τομείς του δικαίου τους οποίους καλύπτει ο κατάλογος της βιβλιοθήκης του Δικαστηρίου, όπως το διεθνές δίκαιο, το συγκριτικό δίκαιο, το δίκαιο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ορισμένων τρίτων χωρών, καθώς και τη γενική θεωρία του δικαίου. Ο κατάλογος αυτός καταλέγεται, σήμερα, στους πλουσιότερους του κόσμου, όσον αφορά το δίκαιο της Ένωσης. Ο κατάλογος περιλαμβάνει, σήμερα, περίπου 340 000 βιβλιογραφικά λήμματα, εκ των οποίων 80 000 και πλέον αφορούν το δίκαιο της Ένωσης. Κάθε έτος προστίθενται περισσότερα από 20 000 λήμματα.

2. Οι σχετικές με το δικαιοδοτικό έργο του Δικαστηρίου στατιστικές του έτους 2011 καταδεικνύουν, γενικώς, την υψηλή αποτελεσματικότητα και παραγωγικότητα των δικαιοδοτικών οργάνων που συγκροτούν το Δικαστήριο. Καταδεικνύουν, επίσης, τη σημαντική αύξηση του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων.

Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο περάτωσε 550 υποθέσεις κατά το έτος 2011 (καθαρός αριθμός, περιλαμβανομένων των υποθέσεων που συνεκδικάστηκαν), σημειώνοντας αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (522 περατωθείσες υποθέσεις κατά το έτος 2010). Επί 370 εκ των υποθέσεων αυτών εκδόθηκε απόφαση και επί 180 εκδόθηκε διάταξη.

Το Δικαστήριο επελήφθη κατά το 2011 688 νέων υποθέσεων (ανεξαρτήτως των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας), αριθμός που αντανakλά σημαντική αύξηση σε σχέση με το έτος 2010 (631 εισαχθείσες υποθέσεις), αποτελεί δε, για δεύτερο κατά σειρά έτος, τον μεγαλύτερο αριθμό στην ιστορία του Δικαστηρίου. Το ίδιο ισχύει και για τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως. Ο αριθμός των προδικαστικών υποθέσεων του έτους αυτού είναι, για τρίτο κατά σειρά έτος, ο υψηλότερος στα χρονικά, σε σχέση δε με το έτος 2009 παρουσιάζει αύξηση κατά 41 % (423 υποθέσεις το 2011 έναντι 302 υποθέσεων το 2009). Πρέπει, επίσης, να επισημανθεί η ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση του αριθμού των αναιρέσεων (162 το 2011 έναντι 97 το 2010) και η μείωση του αριθμού των ευθειών προσφυγών για πέμπτο κατά σειρά έτος. Οι ευθείες προσφυγές αντιπροσωπεύουν πλέον το 12 % περίπου των εισαχθεισών ενώπιον του Δικαστηρίου υποθέσεων, ενώ το 2007 αντιπροσώπευαν το 38 % περίπου.

Όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών, τα στατιστικά στοιχεία είναι, σε γενικές γραμμές, εξίσου θετικά με το προηγούμενο έτος. Όσον αφορά τις προδικαστικές παραπομπές, η μέση διάρκεια της διαδικασίας ανήλθε σε 16,4 μήνες, που αντιπροσωπεύει μια στατιστικώς αμελητέα αύξηση σε σχέση με το έτος 2010 (16 μήνες). Όσον αφορά τις ευθείες προσφυγές και τις αναιρέσεις, η μέση διάρκεια εκδικάσεως ανήλθε, αντιστοίχως, το 2011 σε 20,2 μήνες και 15,4 μήνες (έναντι 16,7 μηνών και 14,3 μηνών το 2010).

Πέραν των μεταρρυθμίσεων των μεθόδων εργασίας του, οι οποίες επήλθαν κατά τα τελευταία έτη, η διατήρηση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου όσον αφορά τον χρόνο εκδικάσεως των υποθέσεων οφείλεται, επίσης, στην ευρύτερη χρησιμοποίηση των διαφόρων δυνατοτήτων που διαθέτει, σε δικονομικό επίπεδο, προς επιτάχυνση της διαδικασίας σε ορισμένες υποθέσεις (επείγουσα

² <http://bib-curia.eu/>

προδικαστική διαδικασία, κατά προτεραιότητα εκδίκαση, ταχεία διαδικασία, απλουστευμένη διαδικασία και δυνατότητα εκδικάσεως χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα).

Η εφαρμογή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας ζητήθηκε σε πέντε υποθέσεις και το ορισθέν τμήμα έκρινε ότι σε δύο από αυτές συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι υποθέσεις αυτές περατώθηκαν εντός 2,5 μηνών.

Η εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας ζητήθηκε σε 13 υποθέσεις, όμως, οι απαιτούμενες κατά τον Κανονισμό Διαδικασίας προϋποθέσεις συνέτρεχαν μόνο σε δύο εξ αυτών. Σύμφωνα με την πρακτική που καθιερώθηκε το 2004, οι αιτήσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας γίνονται δεκτές ή απορρίπτονται με αιτιολογημένη διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου. Επίσης, εκδικάστηκαν κατά προτεραιότητα επτά υποθέσεις.

Παράλληλα, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε συχνά την απλουστευμένη διαδικασία του άρθρου 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας προκειμένου να απαντήσει σε ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα. Πράγματι, 30 συνολικώς υποθέσεις περατώθηκαν με διάταξη βάσει αυτής της διατάξεως.

Τέλος, το Δικαστήριο κατέφυγε συχνά στην ευχέρεια που του παρέχει το άρθρο 20 του Οργανισμού του να αποφαινεται χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα όταν η υπόθεση δεν θέτει κανένα νέο νομικό ζήτημα. Επισημαίνεται, σχετικώς, ότι το 46 % περίπου των αποφάσεων του Δικαστηρίου κατά το 2011 εκδόθηκαν χωρίς προτάσεις γενικού εισαγγελέα (50 % το 2010).

Όσον αφορά την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των διαφόρων σχηματισμών του Δικαστηρίου, το τμήμα μείζονος συνθέσεως εκδίκασε ποσοστό περίπου 11 %, τα πενταμελή τμήματα ποσοστό 55 % και τα τριμελή τμήματα ποσοστό περίπου 33 % των υποθέσεων που περατώθηκαν με έκδοση αποφάσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού περιεχομένου το 2011. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος, δεν διαπιστώνονται αξιόλογες διαφορές ως προς το ποσοστό των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από τους διαφόρους δικαστικούς σχηματισμούς.

Λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τις στατιστικές του δικαστικού έτους 2011 περιλαμβάνονται στο τμήμα της παρούσας *Εκθέσεως Πεπραγμένων* που αφορά ειδικώς τα σχετικά με το δικαιοδοτικό έργο του Δικαστηρίου στατιστικά στοιχεία.

B — Η νομολογία του Δικαστηρίου το 2011

Στο παρόν τμήμα της *Εκθέσεως Πεπραγμένων* επιχειρείται ένας απολογισμός της νομολογίας του 2011.

Ζητήματα συνταγματικής ή θεσμικής φύσης

Το Δικαστήριο κλήθηκε, σε πολλές υποθέσεις, να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ασκεί τη δικαιοδοτική του αρμοδιότητα. Θα εξεταστούν, κατ' αρχάς, οι αποφάσεις που εκδόθηκαν επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Πορτογαλίας* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-52/08), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της προσφυγής που άσκησε η Επιτροπή κατά της Πορτογαλικής Δημοκρατίας, με αίτημα να αναγνωριστεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν θέσπισε τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που ήσαν αναγκαίες για να συμμορφωθεί με την οδηγία 2005/36 σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων ¹.

Επί του παραδεκτού της ως άνω προσφυγής, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, μολονότι η Επιτροπή έκανε λόγο, στο δικόγραφό της, για πλημμελή μεταφορά της οδηγίας 2005/36, το έγγραφο οχλήσεως και η αιτιολογημένη γνώμη που απέστειλε αφορούσαν την οδηγία 89/48 σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών ².

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, καίτοι τα αιτήματα τα οποία περιέχει το δικόγραφο της προσφυγής δεν επιτρέπεται, κατ' αρχήν, να βαίνουν πέραν των παραβάσεων που προσάπτονται στο οικείο κράτος μέλος με το διατακτικό της αιτιολογημένης γνώμης και με το έγγραφο οχλήσεως, εντούτοις η Επιτροπή μπορεί παραδεκτώς να ζητήσει να διαπιστωθεί παράβαση των υποχρεώσεων που ανάγονται στο αρχικό κείμενο μιας πράξεως της Ένωσης, η οποία στη συνέχεια τροποποιήθηκε ή καταργήθηκε, εφόσον οι υποχρεώσεις αυτές διατηρήθηκαν δυνάμει των διατάξεων νέας πράξεως της Ένωσης. Αντιθέτως, το αντικείμενο της διαφοράς δεν πρέπει να επεκτείνεται σε υποχρεώσεις που απορρέουν από νέες διατάξεις, αντίστοιχες των οποίων δεν απαντούν στο αρχικό κείμενο της εν λόγω πράξεως, διότι τούτο θα συνιστούσε παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας διαπιστώσεως παραβάσεως.

Ακολούθως, επί της ουσίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν, στη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας, ιδιαίτερες περιστάσεις, όπως η παράλειψη του νομοθέτη να λάβει σαφή θέση ή η ύπαρξη αοριστίας όσον αφορά τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, δημιουργούν μια κατάσταση αβεβαιότητας, δεν είναι δυνατό να διαπιστωθεί ότι, κατά το πέρασ της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, τα κράτη μέλη υπείχαν μια αρκούντως σαφή υποχρέωση να μεταφέρουν την οδηγία στην εσωτερική τους έννομη τάξη. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή της Επιτροπής.

¹ Οδηγία 2005/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων (ΕΕ L 255, σ. 22).

² Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16).

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, C-496/09), το Δικαστήριο επιλήφθηκε προσφυγής την οποία άσκησε η Επιτροπή κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας λόγω μη εκτελέσεως προηγούμενης αποφάσεως του Δικαστηρίου³, σχετικής με την υποχρέωση να ανακτηθούν από τους αποδέκτες τους οι κρατικές ενισχύσεις που κρίθηκαν παράνομες και ασύμβατες προς την κοινή αγορά με απόφαση της Επιτροπής. Η τελευταία ζήτησε επίσης από το Δικαστήριο να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στην καταβολή τόσο χρηματικής ποινής όσο και κατ' αποκοπήν ποσού.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπενθύμισε, αναφερόμενο στην προηγούμενη απόφαση που εκδόθηκε κατά της Ιταλικής Δημοκρατίας στην ίδια υπόθεση, ότι, όταν είτε δεν έχει ασκηθεί ευθεία προσφυγή κατά της αποφάσεως της Επιτροπής περί καταργήσεως κρατικής ενισχύσεως ασύμβατης προς την κοινή αγορά είτε η σχετική προσφυγή απορρίφθηκε, ο μοναδικός αμυντικός ισχυρισμός που το οικείο κράτος μέλος μπορεί να προβάλει ενώπιον του Δικαστηρίου είναι ότι τελούσε σε απόλυτη αδυναμία να εκτελέσει ορθώς την εν λόγω απόφαση. Ούτε το ενδεχόμενο να ανακλύουν εσωτερικές δυσχέρειες, ακόμη και ανυπέρβλητες, ούτε η πρόθεση του οικείου κράτους μέλους να ελέγξει την ατομική κατάσταση καθεμίας από τις θιγόμενες επιχειρήσεις μπορούν να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση από το κράτος μέλος των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης. Έτσι, η παρέλκυση, εκ μέρους του κράτους μέλους, της εφαρμογής της αποφάσεως της Επιτροπής, η οποία οφειλόταν κατ' ουσίαν στο γεγονός ότι υπήρξε καθυστερημένη η παρέμβασή του προς άρση των δυσχερειών που αντιμετωπίστηκαν κατά τον προσδιορισμό και την ανάκτηση των ποσών των παράνομων ενισχύσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί θεμιτός δικαιολογητικός λόγος. Επί τούτου, το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι στερείται σημασίας το γεγονός ότι το οικείο κράτος μέλος ενημέρωσε την Επιτροπή για τις δυσχέρειες που ανέκυψαν κατά την ανάκτηση των εν λόγω ενισχύσεων και για τις λύσεις οι οποίες προκρίθηκαν προς αντιμετώπισή τους.

Εν συνεχεία, όσον αφορά την επιβολή χρηματικών κυρώσεων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 228, παράγραφος 2, ΕΚ, στο ίδιο απόκειται να επιβάλλει, κατά περίπτωση και ανάλογα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της ενώπιόν του διαφοράς, καθώς και με τον απαιτούμενο, κατά την εκτίμησή του, βαθμό εξαναγκασμού και αποτρεπτικότητας, τις κατάλληλες χρηματικές κυρώσεις για να εξασφαλίσει την ταχύτερη δυνατή εκτέλεση της αποφάσεως με την οποία είχε προηγουμένως διαπιστωθεί παράβαση και για να προλάβει την επανάληψη ανάλογων παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, τόνισε ότι το νομικό και πραγματικό πλαίσιο της διαπιστωθείσας παραβάσεως μπορεί να λειτουργήσει ως ένδειξη ότι για την αποτελεσματική πρόληψη ανάλογων μελλοντικών παραβάσεων του δικαίου της Ένωσης απαιτείται η λήψη αποτρεπτικού μέτρου. Ως προς το ύψος της χρηματικής ποινής, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι στο ίδιο απόκειται, στο πλαίσιο της ασκήσεως της σχετικής διακριτικής του ευχέρειας, να καθορίσει το σχετικό ποσό κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες περιστάσεις και, αφετέρου, ανάλογο τόσο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση όσο και προς την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους.

Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκονται με τη διαδικασία του άρθρου 228, παράγραφος 2, ΕΚ, έχει πράγματι την εξουσία, κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας η οποία του παρέχεται στο πλαίσιο του άρθρου αυτού, να επιβάλλει σωρευτικώς χρηματική ποινή και κατ' αποκοπήν ποσό.

Εν συνεχεία θα γίνει αναφορά στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Kronoply και Kronotex* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-83/09 P), η οποία αφορούσε προσφυγή ακυρώσεως.

³ Απόφαση της 1ης Απριλίου 2004, C-99/02.

Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο έπρεπε να αποφανθεί επί του παραδεκτού προσφυγής ακυρώσεως την οποία άσκησαν τρίτα πρόσωπα κατά της αποφάσεως της Επιτροπής να μη διατυπώσει αντιρρήσεις σε σχέση με κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε σε εταιρία από κράτος μέλος. Κατά το Δικαστήριο, η νομιμότητα μιας τέτοιας αποφάσεως, ληφθείσας βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, του κανονισμού 659/1999⁴, εξαρτάται από το κατά πόσον υφίστανται αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της ενισχύσεως με την κοινή αγορά. Δεδομένου ότι, σε περίπτωση που υπάρχουν παρόμοιες αμφιβολίες, επιβάλλεται η κίνηση επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, στην οποία μπορούν να μετάσχουν τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο η', του εν λόγω κανονισμού, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η σχετική απόφαση αφορά άμεσα και ατομικά κάθε ενδιαφερόμενο μέρος κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως. Πράγματι, τα πρόσωπα τα οποία απολαύουν των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπονται με το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ και με το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 659/1999 μπορούν να εξασφαλίσουν την τήρηση των εγγυήσεων αυτών μόνον εφόσον τους αναγνωριστεί η δυνατότητα να προσβάλουν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης την απόφαση της Επιτροπής να μη διατυπώσει αντιρρήσεις. Επομένως, η συγκεκριμένη ιδιότητα του ενδιαφερόμενου μέρους κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο η', του κανονισμού 659/1999, η οποία συναρτάται με το ειδικό αντικείμενο της προσφυγής, αρκεί για την εξατομίκευση, σύμφωνα με το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, του προσφεύγοντος που αμφισβητεί απόφαση περί μη διατυπώσεως αντιρρήσεων.

Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το άρθρο 1, στοιχείο η', του κανονισμού 659/1999 δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να χαρακτηριστεί ενδιαφερόμενο μέρος μια επιχείρηση η οποία δεν είναι άμεσος ανταγωνιστής της δικαιούχου της ενισχύσεως, αλλά χρειάζεται την ίδια πρώτη ύλη για την παραγωγή των δικών της προϊόντων, εφόσον η επιχείρηση αυτή υποστηρίξει ότι τα συμφέροντά της ενδέχεται να θιγούν από τη χορήγηση της ενισχύσεως. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαίτηση προσδιορισμού του αντικειμένου της διαφοράς, όπως απορρέει από το άρθρο 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, πληρούται επαρκώς κατά νόμον όταν ο προσφεύγων προσδιορίζει την απόφαση της οποίας ζητεί την ακύρωση. Είναι άνευ σημασίας αν το δικόγραφο της προσφυγής αναφέρει ότι ζητείται η ακύρωση αποφάσεως περί μη διατυπώσεως αντιρρήσεων —φράση την οποία περιέχει το άρθρο 4, παράγραφος 3, του κανονισμού 659/1999— ή αποφάσεως να μην κινηθεί η επίσημη διαδικασία εξετάσεως, δεδομένου ότι η Επιτροπή αποφαίνεται με μία και μόνη απόφαση επί αμφοτέρων των πτυχών του ζητήματος αυτού.

Τέλος, χρήζουν μνείας δύο υποθέσεις σχετικές με την άσκηση εκ μέρους του Δικαστηρίου της αρμοδιότητάς του προς έκδοση προδικαστικών αποφάσεων.

Στην υπόθεση *Miles κ.λπ.* (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2011, C-196/09), το Δικαστήριο ασχολήθηκε με την έννοια «δικαστήριο κράτους μέλους», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί αιτήσεως του Οργάνου Εκδίκασης Προσφυγών των ευρωπαϊκών σχολείων για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Προκειμένου να εκτιμήσει αν το αιτούν όργανο είναι δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ζήτημα που άπτεται αποκλειστικά του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη μια σειρά στοιχείων, όπως η ίδρυση του οργάνου αυτού με νόμο, η μονιμότητά του, ο δεσμευτικός χαρακτήρας της δικαιοδοσίας του, ο κατ' αντιμωλία χαρακτήρας της ενώπιόν του διαδικασίας, η εκ μέρους του οργάνου αυτού εφαρμογή των κανόνων δικαίου, καθώς και η ανεξαρτησία του. Ωστόσο, το εν λόγω Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών, μολονότι πληροί όλα αυτά τα κριτήρια και πρέπει, ως εκ τούτου, να χαρακτηριστεί ως δικαστήριο κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, δεν υπάγεται, όπως απαιτεί

⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ.1).

το άρθρο αυτό, σε κάποιο από τα κράτη μέλη, αλλά στα ευρωπαϊκά σχολεία, τα οποία συνιστούν, όπως διευκρινίζεται στην πρώτη και στην τρίτη αιτιολογική σκέψη της Συμβάσεως περί των ευρωπαϊκών σχολείων, *suī generis* σύστημα για την υλοποίηση, μέσω διεθνούς συμφωνίας, μιας μορφής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, αφενός, και μεταξύ των κρατών μελών και της Ένωσης, αφετέρου. Αποτελεί, δηλαδή, όργανο ενός διεθνούς οργανισμού ο οποίος, παρά τους λειτουργικούς του δεσμούς με την Ένωση, παραμένει από τυπικής απόψεως διακριτός τόσο από αυτήν όσο και από τα κράτη μέλη της. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός και μόνον ότι το Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών οφείλει, όταν επιλαμβάνεται διαφοράς, να εφαρμόζει τις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι το εν λόγω όργανο αποτελεί «δικαστήριο κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, ώστε να εμπίπτει και στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής.

Η υπόθεση *Lesoochranárske zoskupenie* (απόφαση της 8ης Μαρτίου 2011, C-240/09), από την άλλη πλευρά, παρέσχε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί επί της αρμοδιότητάς του, όσον αφορά την ερμηνεία διεθνούς συμφωνίας (της Συμβάσεως του Άαρχους⁵), η οποία συνήφθη μεταξύ της Κοινότητας, αφενός, και των κρατών μελών, αφετέρου, δυνάμει συντρέχουσας αρμοδιότητας.

Το Δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε της υποθέσεως σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης, ιδίως δε το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, έκρινε εαυτό αρμόδιο, αφενός, να αποφανθεί ποιες υποχρεώσεις αναλαμβάνει η Ένωση και ποιες εξακολουθούν να βαρύνουν αποκλειστικά τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να ερμηνεύσει τις διατάξεις της ως άνω Συμβάσεως. Ακολούθως, έπρεπε να εξεταστεί αν, στον τομέα τον οποίο καλύπτει το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Άαρχους, η Ένωση άσκησε τις αρμοδιότητές της και θέσπισε διατάξεις για την εκτέλεση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ως άνω διάταξη. Αν αυτό δεν συνέβη, οι απορρέουσες από το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Άαρχους υποχρεώσεις εξακολουθούν να ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Στην περίπτωση αυτή, στα δικαστήρια των κρατών μελών απόκειται να επιλύσουν, βάσει του εθνικού δικαίου, το ζήτημα αν ιδιώτες μπορούν να στηριχθούν άμεσα στους σχετικούς με τον επίμαχο τομέα κανόνες της εν λόγω διεθνούς συμβάσεως ή αν τα ίδια αυτά δικαστήρια οφείλουν να τους εφαρμόσουν αυτεπαγγέλτως. Στην περίπτωση αυτή, το δίκαιο της Ένωσης δεν απαιτεί, ούτε αποκλείει τη δυνατότητα, να αναγνωρίζεται στην έννομη τάξη κράτους μέλους το δικαίωμα των ιδιωτών να στηριχθούν άμεσα σε κανόνα της Συμβάσεως αυτής ή να επιβάλλεται στα εθνικά δικαστήρια η υποχρέωση αυτεπάγγελτης εφαρμογής του. Αντιθέτως, αν διαπιστωθεί ότι η Ένωση άσκησε τις αρμοδιότητές της και θέσπισε διατάξεις στον τομέα τον οποίο καλύπτει το άρθρο 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Άαρχους, έχει εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης και απόκειται στο Δικαστήριο να εξετάσει αν η επίμαχη διάταξη της διεθνούς συμβάσεως έχει άμεσο αποτέλεσμα. Επιπλέον, ένα ειδικό ζήτημα το οποίο δεν έχει ακόμη αποτελέσει αντικείμενο ρυθμίσεως του δικαίου της Ένωσης μπορεί, μολαταύτα, να διέπεται από το δίκαιο της Ένωσης εφόσον ρυθμίζεται από διεθνείς συμφωνίες συναφθείσες από την Ένωση και από τα κράτη μέλη της και αφορά τομέα που καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό από το εν λόγω δίκαιο.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι αρμόδιο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 3, της Συμβάσεως του Άαρχους και, ειδικότερα, να αποφανθεί επί του ζητήματος αν οι διατάξεις αυτές αναπτύσσουν άμεσο αποτέλεσμα. Όταν μια διάταξη μπορεί να έχει εφαρμογή τόσο σε καταστάσεις που ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο όσο και σε καταστάσεις που ρυθμίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, υφίσταται οπωσδήποτε, προς αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο μέλλον, συμφέρον

⁵ Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, εγκριθείσα εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ L 124, σ. 1).

να τύχει η εν λόγω διάταξη ομοιόμορφης ερμηνείας, ανεξαρτήτως των συνθηκών υπό τις οποίες πρόκειται να εφαρμοστεί.

Το έργο, πάντως, του Δικαστηρίου κατά το 2011 όσον αφορά την αποσαφήνιση ζητημάτων συνταγματικής ή θεσμικής φύσεως εν ουδεμιά περίπτωση εξαντλείται στις ως άνω υποθέσεις.

Στην υπόθεση *Patriciello* (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, C-163/10), το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 8 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο έχει προσαρτηθεί στις Συνθήκες ΕΕ, ΛΕΕ και ΕΚΑΕ, διευκρινίζοντας το εύρος της ασυλίας που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης στα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά την έκφραση της γνώμης τους ή την ψήφο τους στο πλαίσιο της ασκήσεως των καθηκόντων τους.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 8 του πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έννοια ότι δήλωση ευρωβουλευτή εκτός των χώρων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, λόγω της οποίας ασκήθηκε εναντίον του ποινική δίωξη στο κράτος μέλος καταγωγής του για το αδίκημα της ψευδούς καταμηνύσεως, μπορεί να θεωρηθεί ως γνώμη που εκφράστηκε κατά την άσκηση των βουλευτικών καθηκόντων, με αποτέλεσμα να καλύπτεται από την ασυλία την οποία προβλέπει η ως άνω διάταξη, μόνον εφόσον εκφέρεται υποκειμενική του εκτίμηση που σχετίζεται, άμεσα και προδήλως, με την άσκηση των εν λόγω καθηκόντων. Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ελέγξει αν οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Στο πλαίσιο της προσχωρήσεως, την 1η Μαΐου 2004, νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Δικαστήριο ασχολήθηκε, στην υπόθεση *Vicoplus* κ.λπ. (απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-307/09 έως C-309/09), με την ερμηνεία των άρθρων 56 ΣΛΕΕ και 57 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 96/71⁶ σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών.

Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 57 ΣΛΕΕ δεν αποκλείουν τη δυνατότητα κράτους μέλους να εξαρτήσει, κατά τη μεταβατική περίοδο που προβλέπεται στο κεφάλαιο 2, παράγραφος 2, του παραρτήματος XII της Πράξεως Προσχωρήσεως του 2003⁷, την απόσπαση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της προαναφερθείσας οδηγίας, στο έδαφός του εργαζομένων πολωνικής ιθαγένειας από τη λήψη άδειας εργασίας. Πράγματι, ένα τέτοιο μέτρο, μολοντί συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, πρέπει να θεωρηθεί ως μέτρο που ρυθμίζει την πρόσβαση των Πολωνών υπηκόων στην αγορά εργασίας του οικείου κράτους μέλους κατά την έννοια του κεφαλαίου 2, παράγραφος 2, του παραρτήματος XII της Πράξεως Προσχωρήσεως του 2003. Υπέρ του συμπεράσματος αυτού συνηγορεί και ο σκοπός της εν λόγω παραγράφου, με την οποία επιδιώκεται η αποτροπή, κατόπιν της προσχωρήσεως νέων κρατών μελών στην Ένωση, του ενδεχομένου προκλήσεως διαταράξεων στην αγορά εργασίας των παλαιών κρατών μελών, λόγω της άμεσης αφίξεως αυξημένου αριθμού εργαζομένων, υπηκόων των νέων αυτών κρατών μελών.

Όσον αφορά το δικαίωμα προσβάσεως του κοινού στα έγγραφα, το Δικαστήριο επιλήφθηκε, στην υπόθεση *Σουηδία κατά MyTravel και Επιτροπής* (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-506/08 P),

⁶ Οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1).

⁷ Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λετονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33).

αιτήσεως αναιρέσεως της αποφάσεως ⁸ του Γενικού Δικαστηρίου περί απορρίψεως της προσφυγής που άσκησε η *My Travel* κατά δύο αποφάσεων ⁹ της Επιτροπής, με τις οποίες δεν επιτράπηκε η πρόσβαση σε ορισμένα εσωτερικά έγγραφα του εν λόγω θεσμικού οργάνου στο πλαίσιο ήδη περατωθείσας διαδικασίας σχετικής με πράξη συγκεντρώσεως.

Το άρθρο 4 του κανονισμού 1049/2001 ¹⁰ για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής προβλέπει εξαιρέσεις οι οποίες, καθόσον εισάγουν παρεκκλίσεις από την αρχή της ευρύτερης δυνατής προσβάσεως του κοινού, πρέπει να τυγχάνουν στενής ερμηνείας και εφαρμογής. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν θεσμικό όργανο αποφασίζει να μην επιτρέψει, όπως του ζητήθηκε, την πρόσβαση σε έγγραφο, οφείλει να εξηγήσει για ποιον λόγο η πρόσβαση στο εν λόγω έγγραφο θα μπορούσε να θίξει συγκεκριμένα και στην πράξη το συμφέρον το οποίο επικαλείται το θεσμικό αυτό όργανο —ήτοι ιδίως την προστασία, αφενός, της διαδικασίας λήψης των αποφάσεών του και, αφετέρου, των νομικών γνωμοδοτήσεων.

Το Δικαστήριο ανέλυσε το σύνολο των επίμαχων εγγράφων και κατέληξε ότι το Γενικό Δικαστήριο θα έπρεπε να έχει απαιτήσει από την Επιτροπή να προσδιορίσει επακριβώς τους λόγους για τους οποίους εκτιμούσε ότι η γνωστοποίηση του περιεχομένου ορισμένων εγγράφων θα έθιγε σοβαρά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεών της, μολοντί η συγκεκριμένη διαδικασία στην οποία αναφέρονταν τα έγγραφα αυτά είχε περατωθεί.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή δεν είχε εφαρμόσει ορθώς, στις αποφάσεις της, ούτε την εξαίρεση σχετικά με την προστασία της διαδικασίας λήψης των αποφάσεών της ούτε την εξαίρεση που προβλέπεται για την προστασία των νομικών γνωμοδοτήσεων. Κατόπιν τούτου, αναίρεσε την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου και ακύρωσε τις αποφάσεις της Επιτροπής ως προς τα σημεία αυτά.

Δεδομένου ότι ορισμένα από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της αποφάσεώς της να μη γνωστοποιήσει το περιεχόμενο ορισμένων άλλων εσωτερικών εγγράφων —επιχειρήματα τα οποία αφορούσαν ιδίως την εξαίρεση σχετικά με την προστασία των σκοπών που επιδιώκονται με τις δραστηριότητες επιθεωρήσεως, έρευνας και οικονομικού ελέγχου— δεν εξετάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν ήταν σε θέση να αποφανθεί επ' αυτών και αποφάσισε να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στην έννομη τάξη των κρατών μελών, είναι αξιοσημείωτες δύο αποφάσεις.

Στις υποθέσεις *Ze Fu Fleischhandel* και *Vion Trading* (απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-201/10 και C-202/10), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, κατ' αρχήν, δεν θίγεται η αρχή της ασφάλειας δικαίου όταν, στο πλαίσιο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, κατά την έννοια του κανονισμού 2988/95 ¹¹ και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, του ως άνω κανονισμού, οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια κράτους μέλους εφαρμόζουν

⁸ Απόφαση του Πρωτοδικείου της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, T-403/05, *My Travel* κατά *Επιτροπής*.

⁹ Απόφαση D(2005) 8461 της Επιτροπής, της 5ης Σεπτεμβρίου 2005, και απόφαση D(2005) 9763 της Επιτροπής, της 12ης Οκτωβρίου 2005.

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1).

κατ' αναλογία, επί διαφοράς σχετικής με την απόδοση αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής λόγω εξαγωγής, μια προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται σε εθνική διάταξη του κοινού δικαίου, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η εν λόγω εφαρμογή, η οποία απορρέει από νομολογιακή πρακτική, μπορούσε να προβλεφθεί ευλόγως, ζήτημα που οφείλει να ελέγξει το εθνικό δικαστήριο. Εντούτοις, κατά το Δικαστήριο, προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, στο πλαίσιο της χρήσεως από τα κράτη μέλη της ευχέρειας που τους παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η εφαρμογή τριακονταετούς προθεσμίας παραγραφής επί διαφοράς σχετικής με την απόδοση επιστροφών που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως. Συγκεκριμένα, υπό το πρίσμα του σκοπού της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, για την επίτευξη του οποίου ο νομοθέτης της Ένωσης εκτίμησε ότι τετραετής, ή ακόμη και τριετής, προθεσμία παραγραφής αρκεί προκειμένου να καταστεί δυνατό στις εθνικές αρχές να επιβάλουν κυρώσεις για παρατυπία που θίγει τα ως άνω οικονομικά συμφέροντα και ενδέχεται να καταλήξει στη θέσπιση μέτρου όπως η ανάκτηση αχρεωστήτως χορηγηθέντος πλεονεκτήματος, τα τριάντα έτη τα οποία θα είχαν στη διάθεσή τους οι ως άνω αρχές βαίνουν πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για μια διοίκηση επιδεικνύουσα τη δέουσα επιμέλεια. Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, σε καταστάσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, η αρχή της ασφάλειας δικαίου αποκλείει τη δυνατότητα να προκύψει η τυχόν «μεγαλύτερη» προθεσμία παραγραφής, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, από σύντμηση, εκ μέρους του δικαστή, της προθεσμίας παραγραφής του κοινού δικαίου ώστε αυτή να συνάδει κατά την εφαρμογή της με την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι, εν πάση περιπτώσει, υπό παρόμοιες περιστάσεις θα μπορούσε να εφαρμοστεί η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού τετραετής προθεσμία παραγραφής.

Στην υπόθεση *Lady & Kid A κ.λπ.* (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, C-398/09) το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι κανόνες του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος έχουν την έννοια ότι η επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος μπορεί να συνεπάγεται αδικαιολόγητο πλουτισμό μόνο στην περίπτωση κατά την οποία τα ποσά που υποκείμενος στον φόρο κατέβαλε αχρεωστήτως λόγω φόρου που εισπράχθηκε από κράτος μέλος κατά παραβίαση του δικαίου της Ένωσης μετακυλίστηκαν άμεσα στον αγοραστή. Εξ αυτού συνήγαγε ότι το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει σε κράτος μέλος να μην προχωρήσει σε επιστροφή παράνομου φόρου με το αιτιολογικό ότι τα ποσά που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως από τον υποκείμενο στον φόρο αντισταθμίστηκαν από εξοικονόμηση που επιτεύχθηκε λόγω της ταυτόχρονης κατάργησης άλλων εισφορών, δεδομένου ότι η αντιστάθμιση αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί, από πλευράς του δικαίου της Ένωσης, ως αδικαιολόγητος πλουτισμός σε σχέση με τον εν λόγω φόρο.

Όσον αφορά τη συνεισφορά του Δικαστηρίου στον καθορισμό των αποτελεσμάτων των συμφωνιών που συνάπτει η Ένωση με τρίτα κράτη, θα γίνει αναφορά στις υποθέσεις *Unal* (απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, C-187/10) και *Pehlivan* (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, C-484/07), στις οποίες τέθηκαν σημαντικά ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία διεθνών συμφωνιών, συγκεκριμένα δε της Συμφωνίας Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας¹².

Θα γίνει επίσης αναφορά, στον τομέα των διεθνών συμφωνιών, και σε μία ακόμη απόφαση του Δικαστηρίου, σχετική με την ερμηνεία της Συμβάσεως του Άαρχους¹³ (απόφαση της 8ης Μαρτίου 2011, C-240/09, *Lesoochranárske zoskupenie*).

¹² Απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963, περί συνάψεως συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48).

¹³ Βλ. υποσημείωση 5.

Κατ' αρχάς, στην προαναφερθείσα υπόθεση *Unal*, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Σύνδεσης ΕΟΚ-Τουρκίας (στο εξής: απόφαση 1/80) υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπει στις αρμόδιες εθνικές αρχές να ανακαλέσουν την άδεια διαμονής Τούρκου εργαζομένου αναδρομικώς από την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να συντρέχει ο προβλεπόμενος από το εθνικό δίκαιο όρος χορηγήσεως της αδείας του, εφόσον ο εργαζόμενος δεν επέδειξε απατηλή συμπεριφορά και η ανάκληση έλαβε χώρα μετά τη λήξη της περιόδου ενός έτους νόμιμης απασχολήσεως, στην οποία αναφέρεται το εν λόγω άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι η διάταξη αυτή δεν πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπον ώστε να παρέχεται σε κράτος μέλος η δυνατότητα να τροποποιήσει μονομερώς το περιεχόμενο του συστήματος βαθμιαίας ενσωματώσεως των Τούρκων υπηκόων στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής. Αφετέρου, η μη αναγνώριση της πλέον του ενός έτους νόμιμης απασχολήσεως του εργαζομένου αυτού στο κράτος μέλος υποδοχής θα αντέβαινε στη γενική αρχή του σεβασμού των κεκτημένων δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία, όταν Τούρκος υπήκοος μπορεί βασίμως να επικαλεστεί δικαιώματα που αντλεί από διάταξη της αποφάσεως 1/80, τα δικαιώματα αυτά δεν εξαρτώνται πλέον από το αν εξακολουθούν να συντρέχουν οι περιστάσεις υπό τις οποίες γεννήθηκαν, δεδομένου ότι η ως άνω απόφαση δεν θέτει τέτοια προϋπόθεση.

Στη συνέχεια, στην προαναφερθείσα υπόθεση *Pehlivan*, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τόσο από την υπεροχή του δικαίου της Ένωσης έναντι του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών όσο και από το άμεσο αποτέλεσμα μιας διατάξεως, όπως το άρθρο 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να τροποποιούν μονομερώς το περιεχόμενο του συστήματος βαθμιαίας εντάξεως των Τούρκων υπηκόων στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους υποδοχής και δεν διαθέτουν πλέον την ευχέρεια να λαμβάνουν μέτρα ικανά να καταστήσουν δυσμενέστερο το νομικό καθεστώς το οποίο αναγνωρίζεται ρητώς στους υπηκόους αυτούς από το δίκαιο που διέπει τη σύνδεση ΕΟΚ-Τουρκίας. Έτσι, μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου που πληροί τις προϋποθέσεις του εν λόγω άρθρου 7, πρώτο εδάφιο, της αποφάσεως 1/80 δεν είναι δυνατό να απολέσει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζονται με τη διάταξη αυτή παρά μόνο σε δύο περιπτώσεις, συγκεκριμένα είτε όταν η παρουσία του Τούρκου μετανάστη στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής συνιστά, λόγω της ατομικής συμπεριφοράς του, πραγματικό και σοβαρό κίνδυνο για τη δημόσια τάξη, τη δημόσια ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία, κατά την έννοια του άρθρου 14, παράγραφος 1, της αποφάσεως αυτής, είτε όταν ο ενδιαφερόμενος έχει εγκαταλείψει το έδαφος του οικείου κράτους για σημαντικό χρονικό διάστημα και χωρίς να συντρέχουν θεμιτοί λόγοι.

Τέλος, στην προαναφερθείσα υπόθεση *Lesoochranárske zoskupenie*, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 9, παράγραφος 3¹⁴, της συμβάσεως για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος (Σύμβαση του Άρχους) δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα στο πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης. Εντούτοις, απόκειται στον εθνικό δικαστή να ερμηνεύσει, στο μέτρο του δυνατού, το δικονομικό δίκαιο περί των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η άσκηση διοικητικής ή ένδικης προσφυγής σύμφωνα με τον σκοπό τόσο του άρθρου 9, παράγραφος 3, της συμβάσεως αυτής όσο και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που απορρέουν από την έννομη τάξη της Ένωσης, ώστε να μπορεί μια ένωση προστασίας του περιβάλλοντος να προσβάλει ενώπιον δικαστηρίου απόφαση ληφθείσα κατόπιν διοικητικής διαδικασίας ενδεχομένως αντίθετης προς το δίκαιο της

¹⁴ «Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη των διαδικασιών επανεξέτασης που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2, κάθε μέρος εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται στο εθνικό του δίκαιο, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να προσβάλει πράξεις και παραλείψεις από ιδιώτες και δημόσιες αρχές, οι οποίες συνιστούν παράβαση διατάξεων του εθνικού του δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.»

Ένωσης για το περιβάλλον. Ελλείψει σχετικής ρυθμίσεως του δικαίου της Ένωσης, ο νομοθέτης κάθε κράτους μέλους οφείλει να θέσει, με την εσωτερική έννομη τάξη, λεπτομερείς δικονομικούς κανόνες για τις προσφυγές που έχουν ως σκοπό τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη φέρουν, εν πάση περιπτώσει, την ευθύνη της διασφάλισης της αποτελεσματικής προστασίας των ως άνω δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, οι λεπτομερείς δικονομικοί κανόνες για τις προσφυγές που έχουν ως σκοπό τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τα οποία αντλούν οι ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης δεν πρέπει ούτε να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από τους ισχύοντες για παρόμοιες προσφυγές εσωτερικής φύσεως (αρχή της ισοδυναμίας) ούτε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας).

Η ιθαγένεια της Ένωσης και τα δικαιώματα τα οποία απορρέουν από αυτήν εξακολουθούν να τροφοδοτούν τη νομολογία με νέο υλικό.

Στην υπόθεση *Ruiz Zambrano* (απόφαση της 8ης Μαρτίου 2011, C-34/09) το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του λεπτού ζητήματος αν οι σχετικές με την ιθαγένεια της Ένωσης διατάξεις της Συνθήκης παρέχουν σε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος συντηρεί ανήλικα τέκνα, πολίτες της Ένωσης, το δικαίωμα διαμονής και απασχολήσεως στο κράτος μέλος της ιθαγένειας των παιδιών, όπου αυτά κατοικούν από τη γέννησή τους μέχρι τούδε. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι το άρθρο 20 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε κράτος μέλος να απορρίψει την αίτηση υπηκόου τρίτου κράτους, ο οποίος συντηρεί τα ανήλικα τέκνα του που είναι πολίτες της Ένωσης, για χορήγηση άδειας διαμονής στο κράτος μέλος της ιθαγένειας και της κατοικίας των τέκνων του, ούτε την αίτησή του για χορήγηση άδειας εργασίας, καθόσον τέτοιες απορριπτικές αποφάσεις θα είχαν ως αποτέλεσμα να μην μπορούν, στην πράξη, τα εν λόγω τέκνα να απολαύουν, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Πράγματι, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών. Τυχόν απόρριψη αιτήσεως για χορήγηση άδειας διαμονής θα είχε ως συνέπεια να υποχρεωθούν τα εν λόγω τέκνα, τα οποία είναι πολίτες της Ένωσης, να εγκαταλείψουν το έδαφός της προκειμένου να ακολουθήσουν τους γονείς τους. Ομοίως, σε περίπτωση μη χορηγήσεως άδειας εργασίας στον αιτούντα, αυτός θα διέτρεχε τον κίνδυνο να στερηθεί των απαραίτητων πόρων για τις ανάγκες διαβιώσεως τόσο του ιδίου όσο και της οικογενείας του, με συνέπεια να υποχρεωθούν, και στην περίπτωση αυτή, τα τέκνα του, πολίτες της Ένωσης, να εγκαταλείψουν το έδαφός της. Υπ' αυτές τις συνθήκες, οι εν λόγω πολίτες της Ένωσης θα αδυνατούσαν στην πράξη να ασκήσουν, κατά το ουσιώδες μέρος τους, τα δικαιώματα που τους παρέχει η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης.

Η υπόθεση *McCarthy* (απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, C-434/09) έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να εξετάσει το ζήτημα αν οι διατάξεις περί της ιθαγένειας της Ένωσης έχουν εφαρμογή στην περίπτωση πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, διαμένει ανέκαθεν στο κράτος μέλος της ιθαγένειάς του, αλλά έχει επίσης την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή¹⁵ δεν τυγχάνει εφαρμογής στην περίπτωση του συγκεκριμένου πολίτη της Ένωσης. Η διαπίστωση αυτή δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι ο εν λόγω πολίτης έχει επίσης την ιθαγένεια κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο οποίο διαμένει. Συγκεκριμένα, η εκ μέρους πολίτη της Ένωσης κατοχή της ιθαγένειας περισσοτέρων του ενός κρατών μελών δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι αυτός έκανε χρήση του δικαιώματος

¹⁵ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77).

ελεύθερης κυκλοφορίας. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζεται σε πολίτη της Ένωσης ο οποίος ουδέποτε άσκησε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας, διαμένει ανέκαθεν στο κράτος μέλος της ιθαγενείας του και, επιπλέον, έχει την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους, εφόσον η κατάσταση του πολίτη αυτού δεν χαρακτηρίζεται από την εφαρμογή, στην περίπτωση του, εθνικών μέτρων που θα είχαν ως αποτέλεσμα είτε να παρεμποδίζεται το εν λόγω πρόσωπο, στην πράξη, να απολαύει, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων τα οποία συναρτώνται προς την ιδιότητά του ως πολίτη της Ένωσης είτε να παρακωλύεται η άσκηση του δικαιώματός του να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Το γεγονός και μόνον ότι ένα πρόσωπο έχει, πέραν της ιθαγενείας του κράτους μέλους της κατοικίας του, την ιθαγένεια και άλλου κράτους μέλους δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι η περίπτωση του εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 21 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι η κατάστασή του δεν παρουσιάζει κανένα στοιχείο συνδέσεως με οποιαδήποτε από τις προβλεπόμενες στο δίκαιο της Ένωσης καταστάσεις και όλα τα κρίσιμα στοιχεία της καταστάσεώς του περιορίζονται στο εσωτερικό ενός μόνον κράτους μέλους.

Στην υπόθεση *Dereci κ.λπ.* (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, C-256/11) τέθηκε το ζήτημα αν οι διατάξεις περί της ιθαγενείας της Ένωσης παρέχουν σε υπήκοο τρίτου κράτους τη δυνατότητα να διαμείνει στο έδαφος κράτους μέλους, όταν ο εν λόγω υπήκοος προτίθεται να κατοικήσει με μέλος της οικογένειάς του που είναι πολίτης της Ένωσης, διαμένει στο οικείο κράτος μέλος, του οποίου έχει και την ιθαγένεια, και δεν εξαρτάται από τον ως άνω υπήκοο για τη συντήρησή του. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα οι διατάξεις του περί της ιθαγενείας της Ένωσης, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να μη χορηγούν στους υπηκόους τρίτων χωρών άδεια διαμονής στο έδαφός τους, αν ο ενδιαφερόμενος υπήκοος της τρίτης χώρας προτίθεται να κατοικήσει στο έδαφος του κράτους μέλους με μέλος της οικογένειάς του που είναι πολίτης της Ένωσης, διαμένει στο κράτος μέλος αυτό, του οποίου έχει επίσης την ιθαγένεια, και δεν έχει ασκήσει ποτέ το δικαίωμά του για ελεύθερη κυκλοφορία, εφόσον η μη χορήγηση της άδειας αυτής δεν στερεί από τον ενδιαφερόμενο πολίτη της Ένωσης τη δυνατότητα άσκησης στην πράξη, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων τα οποία συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης, πράγμα που οφείλει να ελέγξει ο εθνικός δικαστής. Συναφώς, το κριτήριο της αποστέρησης της δυνατότητας άσκησης, κατά το ουσιώδες μέρος τους, των δικαιωμάτων που συναρτώνται προς την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης αφορά καταστάσεις των οποίων το χαρακτηριστικό είναι ότι ο πολίτης της Ένωσης αναγκάζεται, στην πράξη, να εγκαταλείψει όχι μόνον το έδαφος του κράτους μέλους της ιθαγενείας του, αλλά το έδαφος ολόκληρης της Ένωσης. Κατά συνέπεια, το γεγονός και μόνον ότι για οικονομικούς λόγους ή προς τον σκοπό της διατήρησης της συνοχής της οικογένειας εντός του εδάφους της Ένωσης θα ήταν ευκαίριο για έναν υπήκοο κράτους μέλους να μπορούν τα μέλη της οικογένειάς του που δεν έχουν την ιθαγένεια κράτους μέλους να διαμένουν μαζί του εντός του εδάφους της Ένωσης δεν αρκεί για να γίνει δεκτό ότι ο πολίτης της Ένωσης θα αναγκαστεί, σε περίπτωση μη χορήγησης αυτού του δικαιώματος διαμονής, να εγκαταλείψει το έδαφος της Ένωσης.

Στην υπόθεση *Aladzhov* (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, C-434/10), το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 27, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2004/38¹⁶. Συγκεκριμένα έκρινε ότι δεν αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης νομοθετική διάταξη κράτους μέλους που επιτρέπει στη διοικητική αρχή να απαγορεύει σε υπήκοο του κράτους αυτού την έξοδο από την εθνική επικράτεια λόγω του ότι δεν έχει εξοφληθεί μια φορολογική οφειλή εταιρίας, της οποίας ένας από τους διαχειριστές είναι ο ενδιαφερόμενος, υπό τη διττή πάντως προϋπόθεση ότι σκοπός του επίμαχου μέτρου είναι η αντιμετώπιση, σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις που θα μπορούσαν να οφείλονται στη φύση ή στο ύψος της οφειλής αυτής, μιας πραγματικής, ενεστώσας και αρκούντως σοβαρής απειλής

¹⁶ Ό.π.

κατά θεμελιώδους συμφέροντος της κοινωνίας και ότι με την επιδίωξη της επίτευξης του σκοπού αυτού δεν εξυπηρετούνται αποκλειστικώς και μόνον οικονομικοί σκοποί. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να ελέγξει αν πληρούται η διττή αυτή προϋπόθεση. Συγκεκριμένα, αφενός, δεν μπορεί να αποκλειστεί εξ αρχής το ενδεχόμενο να εμπίπτει η μη είσπραξη φορολογικών οφειλών στις απαιτήσεις δημόσιας τάξης. Αφετέρου, αφού η ικανοποίηση των απαιτήσεων του Δημοσίου, και ειδικά των φορολογικών απαιτήσεων, αποσκοπεί στη διασφάλιση της χρηματοδότησης της δράσης που αναπτύσσει το οικείο κράτος μέλος βάσει των επιλογών του, οι οποίες αποτελούν την έκφραση της γενικής πολιτικής του στον οικονομικό και στον κοινωνικό τομέα, δεν μπορεί να γίνεται δεκτό ούτε ότι τα μέτρα που λαμβάνουν οι δημόσιες αρχές προς τον σκοπό της ικανοποίησης των απαιτήσεων αυτών θεσπίζονται κατ' αρχήν προς εξυπηρέτηση οικονομικών σκοπών, κατά την έννοια του άρθρου 27, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38. Κατά το Δικαστήριο, ακόμη και αν υποτεθεί ότι ένα μέτρο απαγόρευσης εξόδου από την επικράτεια έχει θεσπιστεί υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 27, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, το μέτρο αυτό αντιβαίνει στις προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, αφενός, αν στηρίζεται μόνο στην ύπαρξη φορολογικής οφειλής της εταιρίας της οποίας ένας από τους διαχειριστές είναι ο ενδιαφερόμενος και θεμελιώνεται αποκλειστικά στην ιδιότητά του αυτή, χωρίς να γίνεται καμία ειδική αξιολόγηση της ατομικής συμπεριφοράς του και χωρίς καμία αναφορά σε οποιαδήποτε απειλή που θα μπορούσε να συνιστά για τη δημόσια τάξη η εν λόγω συμπεριφορά και, αφετέρου, αν η απαγόρευση εξόδου από την επικράτεια δεν είναι πρόσφορη να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του. Και πάλι στον εθνικό δικαστή απόκειται να ελέγξει αν τούτο συμβαίνει στην υπόθεση την οποία εκδικάζει.

Η υπόθεση *Runevič-Vardyn και Wardyn* (απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, C-391/09) έδωσε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να αποφανθεί επί των κανόνων που διέπουν τη μεταγραφή των ονομάτων και των επωνύμων των πολιτών της Ένωσης στις ληξιαρχικές πράξεις οι οποίες εκδίδονται σε κράτος μέλος. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ δεν αποκλείει τη δυνατότητα των αρμοδίων αρχών κράτους μέλους να απορρίψουν, κατ' εφαρμογήν εθνικής ρυθμίσεως δυνάμει της οποίας το επώνυμο και τα ονόματα ενός προσώπου μεταγράφονται στις εκδιδόμενες στο οικείο κράτος ληξιαρχικές πράξεις μόνο σύμφωνα με τους κανόνες γραφής της επίσημης γλώσσας του κράτους αυτού, την αίτηση ενός πολίτη για τροποποίηση, στο πιστοποιητικό γεννήσεως και στο πιστοποιητικό γάμου του, του επωνύμου και του ονόματός του σύμφωνα με τους κανόνες γραφής που εφαρμόζονται σε άλλο κράτος μέλος. Το γεγονός ότι το επώνυμο και το όνομα του προσώπου μπορούν να τροποποιηθούν και να μεταγραφούν στις εκδιδόμενες στο κράτος μέλος καταγωγής του ληξιαρχικές πράξεις μόνο με τους χαρακτήρες της γλώσσας του κράτους μέλους αυτού δεν συνιστά λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε σχέση με εκείνη της οποίας ετύγχανε το ίδιο πρόσωπο πριν κάνει χρήση των διευκολύνσεων που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας και, ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατό να αποθαρρύνει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο από την άσκηση των δικαιωμάτων κυκλοφορίας που αναγνωρίζει το εν λόγω άρθρο 21 ΣΛΕΕ. Ακολούθως, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το άρθρο 21 ΣΛΕΕ δεν αποκλείει τη δυνατότητα των αρμοδίων αρχών κράτους μέλους να απορρίψουν, κατ' εφαρμογήν της προαναφερθείσας εθνικής ρυθμίσεως, αίτηση τροποποίησης του επωνύμου ενός έγγαμου ζεύγους πολιτών της Ένωσης, όπως αυτό έχει καταχωριστεί στις ληξιαρχικές πράξεις οι οποίες εκδόθηκαν στο κράτος μέλος καταγωγής του ενός από τους ως άνω πολίτες, ώστε να είναι σύμφωνο με τους κανόνες γραφής του εν λόγω κράτους, υπό την προϋπόθεση ότι η απορριπτική αυτή απόφαση δεν συνεπάγεται, για τους ως άνω πολίτες, σοβαρά μειονεκτήματα διοικητικής, επαγγελματικής και ιδιωτικής φύσεως, πράγμα που απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει. Εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση, απόκειται επίσης στο δικαστήριο αυτό να ελέγξει αν η απόρριψη της αίτησης τροποποίησης είναι αναγκαία για την προστασία των συμφερόντων στη διασφάλιση των οποίων αποσκοπεί η σχετική εθνική ρύθμιση και αν είναι δυσανάλογη σε σχέση με τον θεμιτώς επιδιωκόμενο σκοπό. Τέλος, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 21 ΣΛΕΕ δεν αποκλείει τη δυνατότητα των ίδιων αυτών αρχών να απορρίψουν, κατ' εφαρμογήν της προαναφερθείσας εθνικής ρυθμίσεως, την αίτηση ενός πολίτη της Ένωσης που έχει

την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους για τροποποίηση του πιστοποιητικού γάμου του προκειμένου τα ονόματά του να μεταγραφούν στο ως άνω πιστοποιητικό με χρήση των διακριτικών σημείων τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την καταχώριση των ονομάτων του στις ληξιαρχικές πράξεις που εκδόθηκαν στο κράτος μέλος καταγωγής του και σύμφωνα με τους κανόνες γραφής της επίσημης γλώσσας του τελευταίου αυτού κράτους.

Κατόπιν της έκδοσης της απόφασης *Lassal*¹⁷, το Δικαστήριο ερμήνευσε και πάλι το άρθρο 16 της οδηγίας 2004/38¹⁸ στην υπόθεση *Dias* (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-325/09), η οποία αφορούσε προδικαστική παραπομπή από το ίδιο εθνικό δικαστήριο. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 16, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια, αφενός, ότι περίοδοι διαμονής οι οποίες συμπληρώθηκαν πριν από την ημερομηνία μεταφοράς της εν λόγω οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη, ήτοι πριν από τις 30 Απριλίου 2006, αποκλειστικώς βάσει κάρτας διαμονής που χορηγήθηκε νομίμως δυνάμει της οδηγίας 68/360¹⁹ και χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις αναγνώρισης οποιουδήποτε δικαιώματος διαμονής, δεν μπορούν να θεωρηθούν νομίμως συμπληρωθείσες προς απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής βάσει του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38, και, αφετέρου, ότι προγενέστερες της 30ής Απριλίου 2006 και βραχύτερες των δύο συναπτών ετών περίοδοι διαμονής, οι οποίες συμπληρώθηκαν αποκλειστικώς βάσει άδειας διαμονής που χορηγήθηκε νομίμως δυνάμει της οδηγίας 68/360 και χωρίς να πληρούνται οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την παροχή οποιουδήποτε δικαιώματος διαμονής, έστω και αφού προηγήθηκε νόμιμη αδιάλειπτη πενταετής διαμονή, δεν ασκούν επιρροή προς απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής βάσει του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38. Πράγματι, μολονότι το άρθρο 16, παράγραφος 4, της οδηγίας 2004/38 αναφέρεται μόνο σε περιόδους απουσίας από το κράτος μέλος υποδοχής, η ενσωμάτωση του ενδιαφερομένου στο κράτος μέλος αυτό κλονίζεται επίσης σε περίπτωση πολίτη ο οποίος, ενώ διέμεινε εκεί νομίμως και αδιάλειπτως επί πέντε έτη, αποφασίζει στη συνέχεια να παραμείνει στο εν λόγω κράτος μέλος χωρίς να διαθέτει δικαίωμα διαμονής. Συναφώς, η ενσωμάτωση, η οποία αποτελεί το αποφασιστικό στοιχείο για την απόκτηση του προβλεπόμενου από το άρθρο 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/38 δικαιώματος μόνιμης διαμονής, στηρίζεται όχι μόνο σε γεωγραφικά ή χρονικά κριτήρια, αλλά και σε ποιοτικά κριτήρια, που σχετίζονται με τον βαθμό της ενσωματώσεως του ενδιαφερομένου στο κράτος μέλος υποδοχής.

Τέλος, στην υπόθεση *Stewart* (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-503/09), που είχε ως αντικείμενο τη φύση μιας βραχυχρόνιας παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των προϋποθέσεων χορηγήσεως της εν λόγω παροχής, στις οποίες καταλεγόταν, πέραν της παρουσίας του αιτούντος στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεώς του, και η προηγούμενη παρουσία του στο έδαφος του κράτους αυτού. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 21, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ απαγορεύει στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη χορήγηση βραχυχρόνιας παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες από προϋπόθεση προηγούμενης παρουσίας του αιτούντος στο έδαφός τους, κατ' αποκλεισμό οποιουδήποτε άλλου στοιχείου βάσει του οποίου μπορεί να αποδειχθεί η ύπαρξη πραγματικού συνδέσμου μεταξύ του αιτούντος και του οικείου κράτους μέλους, και από προϋπόθεση παρουσίας του αιτούντος στο έδαφός τους κατά τον χρόνο υποβολής της σχετικής αιτήσεως.

¹⁷ Απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2010, C-162/09, *Lassal*. Βλ. Έκθεση Πεπραγμένων 2010, σ. 17.

¹⁸ Βλ. υποσημείωση 15.

¹⁹ Οδηγία 68/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 43).

Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων

Καίτοι στον τομέα αυτό είναι σαφές ότι η νομολογία δεν είναι πλέον τόσο πλούσια όσο υπήρξε για πολλές δεκαετίες κατά το παρελθόν, εντούτοις ο αριθμός των σχετικών υποθέσεων παραμένει σημαντικός.

Έτσι, στην υπόθεση *Francesco Guarnieri & Cie* (απόφαση της 7ης Απριλίου 2011, C-291/09), η οποία αφορούσε εμπορική διαφορά μεταξύ μιας μονεγασκικής και μιας βελγικής εταιρίας, το Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι οι σχετικοί με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων κανόνες της Συνθήκης ισχύουν για τα εμπορεύματα καταγωγής Μονακό. Πράγματι, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 2913/92²⁰ περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα, το έδαφος του Πριγκιπάτου του Μονακό θεωρείται μέρος του τελωνειακού εδάφους της Ένωσης. Επομένως, δεδομένου ότι στο εμπόριο μεταξύ του Μονακό και των κρατών μελών δεν είναι δυνατό να εφαρμοστεί οποιοσδήποτε δασμός ή φόρος ισοδυνάμου αποτελέσματος, τα εμπορεύματα καταγωγής Μονακό, όταν εξάγονται απευθείας σε κράτος μέλος, πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αν ήσαν καταγωγής των κρατών μελών. Ακολούθως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του ζητήματος αν διάταξη κράτους μέλους, η οποία υποχρεώνει κάθε αλλοδαπό υπήκοο, όπως τους Μονεγάσκους υπηκόους, σε παροχή εγγυήσεως (*cautio judicatum solvi*) για την καταβολή των δικαστικών εξόδων σε περίπτωση που αυτός προτίθεται να ασκήσει αγωγή κατά υπηκόου του οικείου κράτους μέλους, μολονότι τέτοια υποχρέωση δεν επιβάλλεται στους δικούς του υπηκόους, συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων βάσει του άρθρου 34 ΣΛΕΕ. Το Δικαστήριο έδωσε αρνητική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Επισήμανε ότι, ασφαλώς, το αποτέλεσμα του ως άνω μέτρου είναι ότι οι επιχειρηματίες που επιθυμούν να ασκήσουν ένδικο βοήθημα υπόκεινται σε διαφορετική δικονομική ρύθμιση ανάλογα με το αν έχουν ή όχι την ιθαγένεια του οικείου κράτους μέλους. Ωστόσο, το ενδεχόμενο να διστάζουν, για τον λόγο αυτό, οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών να πωλήσουν εμπορεύματα σε αγοραστές εγκατεστημένους στο οικείο κράτος μέλος και έχοντες την ιθαγένεια αυτού δεν είναι διόλου βέβαιο και άμεσο ώστε να μπορεί το σχετικό εθνικό μέτρο να χαρακτηριστεί ικανό να εμποδίσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, δεδομένου ότι δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί αποδεδειγμένη η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της ενδεχόμενης μεταβολής της ροής του ενδοκοινοτικού εμπορίου και της επίμαχης διαφορετικής μεταχειρίσεως.

Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, αξιοσημείωτη είναι μία ακόμη απόφαση. Πρόκειται για την υπόθεση *Επιτροπή κατά Αυστρίας* (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-28/09), σχετική με εθνική ρύθμιση με την οποία απαγορευόταν σε φορτηγά άνω των 7,5 τόνων, που μεταφέρουν ορισμένα εμπορεύματα, να κυκλοφορούν σε τμήμα αυτοκινητοδρόμου το οποίο είναι ιδιαιτέρως σημαντικό, καθόσον αποτελεί μία από τις κυριότερες από ξηράς οδούς επικοινωνίας μεταξύ ορισμένων κρατών μελών. Κατά το Δικαστήριο, κράτος μέλος το οποίο προβλέπει τέτοια ρύθμιση προς τον σκοπό της διασφάλισης της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος στην οικεία ζώνη, σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 96/62 για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος²¹, σε συνδυασμό με την οδηγία 1999/30/EK σχετικά με τις οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και οξειδίων του αζώτου²²,

²⁰ Κανονισμός (ΕΟΚ) 2913/92 του Συμβουλίου, της 12ης Οκτωβρίου 1992, περί θεσπίσεως κοινοτικού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ L 302, σ. 1).

²¹ Οδηγία 96/62/EK του Συμβουλίου, της 27ης Σεπτεμβρίου 1996, για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος (ΕΕ L 296, σ. 55).

²² Οδηγία 1999/30/EK του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 1999, σχετικά με τις οριακές τιμές διοξειδίου του θείου, διοξειδίου του αζώτου και οξειδίων του αζώτου, σωματιδίων και μολύβδου, στον αέρα του περιβάλλοντος (ΕΕ L 163, σ. 41).

παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ και 29 ΕΚ. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, στο μέτρο που εξαναγκάζει τις θιγόμενες επιχειρήσεις να αναζητήσουν βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις για τη μεταφορά των οικείων εμπορευμάτων, η επιβαλλόμενη απαγόρευση παρακωλύει την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, το οποίο είναι ασύμβατο προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 28 ΕΚ και 29 ΕΚ, εφόσον δεν δικαιολογείται αντικειμενικώς. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι η επιτακτική απαίτηση της προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία περιλαμβάνει κατ' αρχήν και την προστασία της υγείας, μπορεί να δικαιολογήσει εθνικά μέτρα ικανά να παρεμποδίσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά είναι κατάλληλα προς διασφάλιση της υλοποίησής του ως άνω σκοπού και δεν βάνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξή του, εντούτοις η επίμαχη απαγόρευση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί υπ' αυτή την έννοια, δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός ήταν αδύνατο να επιτευχθεί με άλλα μέτρα που θα περιορίζαν λιγότερο την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, όπως, μεταξύ άλλων, η επέκταση της απαγόρευσης κυκλοφορίας των βαρέων φορτηγών ορισμένων προδιαγραφών και σε φορτηγά με άλλες προδιαγραφές ή η αντικατάσταση του κυμαινόμενου ορίου ταχύτητας με το σταθερό όριο των 100 km/h.

Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων

Το Δικαστήριο εξέδωσε και το 2011 πολυάριθμες αποφάσεις στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Χάριν μεγαλύτερης σαφήνειας, οι επιλεγείσες αποφάσεις θα παρουσιαστούν κατά ομάδα, κατ' αρχάς, ανάλογα με την ελευθερία της οποίας την άσκηση αφορούν και εν συνεχεία, εφόσον παρίσταται ανάγκη, βάσει του οικείου τομέα δραστηριοτήτων.

Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, το Δικαστήριο κλήθηκε σε πλείονες συναφείς υποθέσεις να αποφανθεί επί της έννοιας «δραστηριότητες που συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας» και επί του αποκλεισμού της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 49 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 43 ΕΚ) στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου. Το Δικαστήριο, επιλαμβανόμενο προσφυγών λόγω παραβάσεως κατά έξι κρατών μελών, των οποίων οι εθνικές ρυθμίσεις προέβλεπαν ότι μόνον οι ημεδαποί έχουν πρόσβαση στο επάγγελμα του συμβολαιογράφου, έκρινε, με τις αποφάσεις του *Επιτροπή κατά Βελγίου* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-47/08), *Επιτροπή κατά Γαλλίας* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-50/08), *Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-51/08), *Επιτροπή κατά Αυστρίας* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-53/08), *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-54/08), και *Επιτροπή κατά Ελλάδας* (απόφαση της 24ης Μαΐου 2011, C-61/08), ότι το άρθρο 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ (νυν άρθρο 51, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) συνιστά παρέκκλιση από τον θεμελιώδη κανόνα της ελευθερίας εγκαταστάσεως και, ως τέτοια, χρήζει στενής ερμηνείας, ούτως ώστε να περιορίζεται στο μέτρο που είναι απολύτως αναγκαίο για την προάσπιση εκείνων των συμφερόντων τα οποία η διάταξη αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν. Επιπλέον, η εν λόγω παρέκκλιση πρέπει να περιορίζεται σε εκείνες μόνον τις δραστηριότητες οι οποίες, αυτές καθαυτές, συνιστούν άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημοσίας εξουσίας. Όσον αφορά τις δραστηριότητες που ανατίθενται στους συμβολαιογράφους, το Δικαστήριο διευκρίνισε στη συνέχεια ότι, προκειμένου να εκτιμηθεί αν οι εν λόγω δραστηριότητες συνεπάγονται άμεση και ειδική συμμετοχή στην άσκηση δημοσίας εξουσίας, πρέπει να ληφθεί υπόψη η φύση των δραστηριοτήτων αυτών. Επί τούτου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το κριτήριο της άμεσης και ειδικής συμμετοχής στην άσκηση δημοσίας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ (νυν άρθρο 51, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ) δεν πληρούται σε σχέση με τις διάφορες δραστηριότητες τις οποίες ασκούν οι συμβολαιογράφοι στα οικεία κράτη μέλη, παρά τις σημαντικές έννομες συνέπειες που προσδίδει ο νόμος στις πράξεις τους, στο μέτρο που είτε η βούληση των δικαιοπρακτούντων είτε ο δικαστικός έλεγχος και οι σχετικές δικαστικές αποφάσεις έχουν, συναφώς, ιδιαίτερη σημασία. Το Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι, εντός των ορίων της κατά

τόπον αρμοδιότητάς τους, οι συμβολαιογράφοι ασκούν το επάγγελμά τους υπό όρους ανταγωνισμού, χαρακτηριστικό που δεν προσιδιάζει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας. Επιπροσθέτως, οι συμβολαιογράφοι είναι άμεσα και προσωπικά υπεύθυνοι, έναντι των πελατών τους, για ζημίες που απορρέουν από κάθε είδους πταίσμα κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, εν αντιθέσει προς τις δημόσιες αρχές, στην περίπτωση των οποίων το Δημόσιο αναλαμβάνει την ευθύνη από πταίσμα τους. Επομένως, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όλα τα καθών κράτη μέλη παρέβησαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 43 ΕΚ (νυν άρθρο 49 ΣΛΕΕ), δεδομένου ότι οι δραστηριότητες οι οποίες ανατίθενται στους συμβολαιογράφους στην εσωτερική έννομη τάξη καθενός εξ αυτών δεν συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ (νυν άρθρο 51, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ).

Στον τομέα, πάντοτε, της ελευθερίας εγκαταστάσεως, το Δικαστήριο αποσαφήνισε επίσης περαιτέρω τη νομολογία του όσον αφορά τους περιορισμούς που επιβάλλονται κατά τη μεταφορά της έδρας μιας εταιρίας σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο συστάθηκε.

Έτσι, στην υπόθεση *National Grid Indus* (απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 2011, C-371/10), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν αντιβαίνει στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ ρύθμιση κράτους μέλους που προβλέπει ότι το ποσό του φόρου επί των αφανών θετικών υπεραξιών των περιουσιακών στοιχείων εταιρίας καθορίζεται οριστικά –μη συνυπολογιζομένων των θετικών ούτε των αρνητικών υπεραξιών που μπορούν να πραγματοποιηθούν αργότερα– κατά τον χρόνο κατά τον οποίο η εταιρία, λόγω της μεταφοράς σε άλλο κράτος μέλος της έδρας της πραγματικής διευθύνσεώς της, παύει να έχει κέρδη φορολογητέα στο πρώτο κράτος μέλος. Συναφώς, είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι οι φορολογούμενες αφανείς θετικές υπεραξίες αφορούν συναλλαγματικά οφέλη που δεν μπορούν να εκφραστούν στο κράτος μέλος υποδοχής λαμβανομένου υπόψη του φορολογικού συστήματος που ισχύει εκεί. Κατά το Δικαστήριο, η ως άνω ρύθμιση συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας υπό το πρίσμα του σκοπού της, ο οποίος έγκειται στη φορολόγηση εντός του κράτους μέλους καταγωγής των θετικών υπεραξιών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της φορολογικής εξουσίας αυτού του κράτους μέλους. Πράγματι, δεν τίθεται ζήτημα παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας όταν το κράτος μέλος καταγωγής καθορίζει, προκειμένου να διαφυλάξει την άσκηση της φορολογικής εξουσίας του, τον φόρο που οφείλεται για τις θετικές υπεραξίες οι οποίες είχαν δημιουργηθεί στην ημεδαπή κατά τον χρόνο που έπαυσε να υφίσταται η φορολογική του εξουσία έναντι της οικείας εταιρίας, και εν προκειμένω κατά τον χρόνο της μεταφοράς σε άλλο κράτος μέλος της έδρας της πραγματικής διευθύνσεώς της. Αντιθέτως, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει την άμεση είσπραξη του φόρου επί των αφανών θετικών υπεραξιών των περιουσιακών στοιχείων μιας εταιρίας που μεταφέρει σε άλλο κράτος μέλος την έδρα της πραγματικής διευθύνσεώς της, και μάλιστα κατά τον χρόνο της εν λόγω μεταφοράς. Το Δικαστήριο έκρινε, συγκεκριμένα, ότι εθνική ρύθμιση παρέχουσα σε εταιρία που μεταφέρει σε άλλο κράτος μέλος την έδρα της πραγματικής διευθύνσεώς της δυνατότητα επιλογής μεταξύ, αφενός, της άμεσης πληρωμής του ποσού του φόρου, η οποία δημιουργεί ένα μειονέκτημα ρευστότητας για την εταιρία αυτή αλλά την απαλλάσσει από περαιτέρω διοικητικό φόρτο, και, αφετέρου, της ετεροχρονισμένης πληρωμής του ποσού του εν λόγω φόρου, ενδεχομένως πλέον τόκων σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική ρύθμιση, όπερ θα συνεπαγόταν κατ' ανάγκην για την οικεία εταιρία διοικητικό φόρτο συνδεδεμένο με την παρακολούθηση των μεταφερθέντων περιουσιακών στοιχείων, θα αποτελούσε μέτρο το οποίο όχι μόνο θα ήταν κατάλληλο να διασφαλίσει ισόρροπη κατανομή της φορολογικής εξουσίας μεταξύ των κρατών μελών, αλλά θα έθιγε την ελευθερία εγκαταστάσεως σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι η άμεση είσπραξη του σχετικού φόρου.

Το Δικαστήριο ερμήνευσε επίσης τους κανόνες της Συνθήκης περί της ελευθερίας εγκαταστάσεως και περί της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών στο πλαίσιο του καθορισμού του ύψους των αμοιβών των δικηγόρων.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, C-565/08), η Επιτροπή προσήψε στην Ιταλική Δημοκρατία ότι θέσπισε, κατά παράβαση των άρθρων 43 ΕΚ και 49 ΕΚ (νυν άρθρων 49 ΣΛΕΕ και 56 ΣΛΕΕ), διατάξεις με τις οποίες επιβαλλόταν στους δικηγόρους η υποχρέωση να τηρούν ανώτατα όρια κατά τον καθορισμό των αμοιβών τους. Το Δικαστήριο απέρριψε τα επιχειρήματα της Επιτροπής και κατέληξε ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 43 ΕΚ (νυν άρθρο 49 ΣΛΕΕ) και 49 ΕΚ (νυν άρθρο 56 ΣΛΕΕ), δεδομένου ότι η οικεία ρύθμιση, με τον τρόπο που συντάχθηκε, δεν θίγει την πρόσβαση, υπό κανονικούς και αποτελεσματικούς όρους ανταγωνισμού, στην αγορά των υπηρεσιών των δικηγόρων. Κατά το Δικαστήριο, τούτο συμβαίνει διότι το σχετικό καθεστώς χαρακτηρίζεται από μια ευελιξία η οποία καθιστά δυνατή την προσήκουσα αμοιβή κάθε είδους υπηρεσίας που παρέχεται από τους δικηγόρους, δεδομένου ότι επιτρέπεται, υπό ορισμένες συνθήκες, η προσαύξηση των αμοιβών έως το διπλάσιο ή το τετραπλάσιο και πλέον των εφαρμοστέων ανωτάτων ορίων, ενώ επίσης, σε πολλές περιπτώσεις, οι δικηγόροι είναι ελεύθεροι να συνάψουν ειδική συμφωνία με τον πελάτη τους προκειμένου να προσδιορίσουν το ύψος της αμοιβής τους. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ύπαρξη περιορισμού κατά την έννοια της Συνθήκης δεν μπορεί να συναχθεί απλώς και μόνον από το γεγονός ότι δικηγόροι που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη πλην του κράτους μέλους υποδοχής θα πρέπει, κατά τον υπολογισμό των αμοιβών τους για υπηρεσίες που παρέχουν στο τελευταίο αυτό κράτος, να εξοικειωθούν με τους εκεί εφαρμοστέους κανόνες, αλλά πρέπει να στηρίζεται στη διαπίστωση ότι ένα τέτοιο καθεστώς παρακωλύει την πρόσβαση των δικηγόρων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη στην αγορά του κράτους μέλους υποδοχής.

Όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το Δικαστήριο εξέδωσε πολλές σημαντικές αποφάσεις σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, όπως οι ραδιοτηλεοπτικές υπηρεσίες, τα τυχερά παίγνια, οι δραστηριότητες των νομικών πραγματογνωμόνων, η δημόσια υγεία και η εμπορική επικοινωνία. Στις υποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο κλήθηκε είτε να ερμηνεύσει την αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών όπως καθιερώνεται στη Συνθήκη είτε να ερμηνεύσει κάποια οδηγία σχετική με την εφαρμογή της ως άνω αρχής σε συγκεκριμένο τομέα.

Στο πλαίσιο της σχετικής με το άρθρο 56 ΣΛΕΕ νομολογίας, χρήζει, πρώτον, μνείας η απόφαση *Football Association Premier League κ.λπ.* (απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-403/08 και C-429/08), η οποία αφορά, αφενός, το αποκλειστικό δικαίωμα που παρέχεται επί εδαφικής βάσεως σε ορισμένους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς να μεταδίδουν απευθείας ποδοσφαιρικούς αγώνες και, αφετέρου, την πρακτική ορισμένων ιδιοκτητών καφέ-εστιατορίων να χρησιμοποιούν κάρτες αποκωδικοποίησης αλλοδαπής προελεύσεως προς καταστρατήγηση αυτών των ρητρών περί αποκλειστικότητας. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 56 ΣΛΕΕ αποκλείει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως η οποία προβλέπει ότι είναι παράνομη η εισαγωγή, η πώληση και η χρήση στο οικείο κράτος μέλος συσκευών αποκωδικοποίησης αλλοδαπής προελεύσεως που καθιστούν δυνατή την πρόσβαση σε κωδικοποιημένη υπηρεσία δορυφορικής ραδιοτηλεοπτικής μεταδόσεως προερχόμενης από άλλο κράτος μέλος και περιέχουσας προγράμματα τα οποία προστατεύονται από τη ρύθμιση του πρώτου αυτού κράτους. Ειδικότερα, τέτοιος περιορισμός δεν είναι δυνατό να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Δικαστήριο αναγνώρισε, βέβαια, ότι οι αθλητικές εκδηλώσεις έχουν καθ' εαυτές μοναδικό και, ως εκ τούτου, πρωτότυπο χαρακτήρα, ικανό να τις αναγάγει σε αντικείμενα που χρήζουν προστασίας ανάλογης με εκείνη που καλύπτει τα έργα. Ωστόσο, εφόσον προς διαφύλαξη των δικαιωμάτων που αποτελούν το ειδικό αντικείμενο της οικείας πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να εξασφαλίζεται στους δικαιούχους των σχετικών δικαιωμάτων απλώς και μόνον εύλογη, και όχι η υψηλότερη δυνατή, αμοιβή για την εμπορική εκμετάλλευση των προστατευόμενων έργων, η διαφύλαξη αυτή διασφαλίζεται όταν η λήψη δορυφορικής ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής είναι αδύνατη χωρίς συσκευή αποκωδικοποίησης και, κατά συνέπεια, είναι δυνατό να υπολογιστεί, με ιδιαίτερα υψηλό βαθμό ακρίβειας, το σύνολο των τηλεθεατών που απαρτίζουν το πραγματικό και το δυνητικό κοινό της οικείας εκπομπής, άρα και ο αριθμός των τηλεθεατών οι οποίοι κατοικούν

εντός και εκτός του κράτους μέλους της εκπομπής αντιστοίχως. Εξάλλου, το πρόσθετο τίμημα το οποίο καταβάλλουν οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί σε αντάλλαγμα για την αναγνώριση εδαφικής αποκλειστικότητας είναι πιθανό να οδηγήσει σε τεχνητές διαφορές των τιμών στις στεγανοποιημένες εθνικές αγορές. Κατά το Δικαστήριο, όμως, αυτή η στεγανοποίηση και η επακόλουθη τεχνητή διαφοροποίηση των τιμών δεν συμβιβάζονται με τον βασικό σκοπό της Συνθήκης, ήτοι την πραγμάτωση της εσωτερικής αγοράς.

Επισημαίνεται, στη συνέχεια, η απόφαση *Dickinger και Ömer* (απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2011, C-347/09), η οποία επιβεβαιώνει και αποσαφηνίζει τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το μονοπώλιο στην εκμετάλλευση των τυχηρών παιγνίων. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, συγκεκριμένα, ότι, ναί μεν το μονοπώλιο επί των τυχηρών παιγνίων συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, πλην όμως ο περιορισμός αυτός ενδέχεται να δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, όπως ο σκοπός της διασφάλισης ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, ζήτημα που οφείλει να ελέγξει το εθνικό δικαστήριο. Όσον αφορά, ειδικότερα, τη δυνατότητα του κατόχου του μονοπωλίου να εφαρμόσει επεκτατική εμπορική πολιτική, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, προκειμένου να είναι συνεπής με τον σκοπό της καταστολής της εγκληματικότητας και του περιορισμού των ευκαιριών συμμετοχής σε παίγνια, μια εθνική ρύθμιση η οποία καθιερώνει μονοπώλιο επί των τυχηρών παιγνίων, παρέχοντας ταυτόχρονα στον κάτοχό του αυτή τη δυνατότητα, πρέπει, αφενός, να στηρίζεται στη διαπίστωση ότι τόσο οι εγκληματικές και οι ενέχουσες απάτη δραστηριότητες που σχετίζονται με τα τυχερά παίγνια όσο και η εξάρτηση από τα εν λόγω παίγνια αποτελούν, εντός του εδάφους του οικείου κράτους μέλους, πρόβλημα το οποίο θα ήταν δυνατό να αντιμετωπιστεί με την επέκταση των εγκεκριμένων και νομοθετικώς ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων και, αφετέρου, να επιτρέπει τη διαφήμιση μόνον εφόσον είναι λελογισμένη και περιορίζεται αυστηρώς σε ό,τι απαιτείται προκειμένου να κατευθυνθούν οι καταναλωτές προς τα ελεγχόμενα δίκτυα παιγνίων. Προς επίτευξη του σκοπού του προσανατολισμού των καταναλωτών στα ελεγχόμενα δίκτυα παιγνίων, οι επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες κατόπιν άδειας πρέπει να προσφέρουν μια αξιόπιστη και, ταυτοχρόνως, ελκυστική εναλλακτική επιλογή σε σχέση με τα παράνομα παίγνια, τούτο δε συνεπάγεται, ενδεχομένως, την προσφορά ευρέος φάσματος παιγνίων, την εκτεταμένη προβολή των δραστηριοτήτων τους μέσω της διαφήμισης και τη χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων διανομής. Ως προς το συγκεκριμένο σημείο, το Δικαστήριο τόνισε, πάντως, ότι αυτή η λελογισμένη και αυστηρώς περιορισμένη χρήση της διαφήμισης δεν θα πρέπει να αποσκοπεί στην ενίσχυση της φυσικής ροής των καταναλωτών προς τα παίγνια με αποτέλεσμα την ενθάρρυνση της συμμετοχής τους σε αυτά, όπως θα συνέβαινε ιδίως αν η διαφήμιση παρουσίαζε τα παίγνια ως κάτι το φυσιολογικό ή προέβαλλε μια θετική εικόνα με έμφαση στο γεγονός ότι τα πραγματοποιούμενα έσοδα προορίζονται για δραστηριότητες γενικού συμφέροντος, ή ακόμα αν αύξανε την ελκτική τους δύναμη μέσω μηνυμάτων υποσχόμενων σημαντικά κέρδη.

Το Δικαστήριο είχε επίσης την ευκαιρία, στην απόφασή του *Peñarroja Fa* (απόφαση της 17ης Μαρτίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-372/09 και C-373/09), να ασχοληθεί με το ζήτημα των σχετικών με επαγγελματικά προσόντα προϋποθέσεων τις οποίες οφείλουν να πληρούν οι δικαστικοί πραγματογνώμονες που προτίθενται να ασκήσουν τις δραστηριότητές τους στον τομέα της μετάφρασης. Σε απάντηση πλειόνων προδικαστικών ερωτημάτων που υπέβαλε το γαλλικό Cour de cassation, το Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι οι δραστηριότητες των δικαστικών πραγματογνωμόνων στον τομέα της μεταφράσεως δεν συνιστούν συμμετοχή στην άσκηση δημόσιας εξουσίας κατά την έννοια του άρθρου 45, πρώτο εδάφιο, ΕΚ (νυν άρθρο 51, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ), δεδομένου ότι οι μεταφράσεις τις οποίες πραγματοποιούν αυτοί οι πραγματογνώμονες έχουν απλώς και μόνον βοηθητικό χαρακτήρα και δεν επηρεάζουν ούτε στο ελάχιστο την κρίση της δικαστικής αρχής και την ανεξάρτητη άσκηση της δικαστικής εξουσίας. Το Δικαστήριο έκρινε, στη συνέχεια, ότι το άρθρο 49 ΕΚ (νυν άρθρο 56 ΣΛΕΕ) απαγορεύει εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η εγγραφή σε πίνακα δικαστικών πραγματογνωμόνων-μεταφραστών εξαρτάται από τη συνδρομή ορισμένων προσόντων, χωρίς να μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να λάβουν γνώση του σκεπτικού

της αποφάσεως που τους αφορά και χωρίς να επιτρέπεται η άσκηση, κατά της αποφάσεως αυτής, αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος, ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος της νομιμότητάς της, ιδίως δε του ζητήματος αν πληρούται η απορρέουσα από το δίκαιο της Ένωσης απαίτηση να λαμβάνονται δεόντως υπόψη τα προσόντα τους που αποκτήθηκαν και αναγνωρίστηκαν σε άλλα κράτη μέλη. Ομοίως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 49 ΕΚ (νυν άρθρο 56 ΣΛΕΕ) απαγορεύει επιβαλλόμενη εκ του νόμου απαίτηση να μην περιλαμβάνεται σε εθνικό πίνακα δικαστικών πραγματογνωμόνων με την ιδιότητα του μεταφραστή οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο δεν έχει εγγραφεί επί τρία διαδοχικά έτη σε πίνακα δικαστικών πραγματογνωμόνων καταρτιζόμενο από εφετείο, εφόσον αποδεικνύεται ότι μια τέτοια απαίτηση έχει ως αποτέλεσμα, στο πλαίσιο της εξετάσεως αιτήσεως προσώπου που προέρχεται από άλλο κράτος μέλος και δεν πληροί την ως άνω προϋπόθεση περί εγγραφής, να μην είναι δυνατό να ληφθούν δεόντως υπόψη τα αποκτηθέντα και αναγνωρισμένα σε άλλο κράτος μέλος προσόντα του εν λόγω προσώπου, προκειμένου να προσδιοριστεί εάν και σε ποιο βαθμό μπορούν αυτά να αντιστοιχούν στις ικανότητες που αναμένονται συνήθως από πρόσωπο το οποίο έχει εγγραφεί επί τρία διαδοχικά έτη σε πίνακα καταρτιζόμενο από εφετείο. Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι απόκειται στις εθνικές αρχές να μεριμνούν ιδίως ώστε τα προσόντα που αποκτήθηκαν σε άλλα κράτη μέλη να αναγνωρίζονται όπως πρέπει και να λαμβάνονται δεόντως υπόψη.

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η απόφαση *Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου* (απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2011, C-490/09), σχετική με λουξεμβουργιανή ρύθμιση που απέκλειε την επιστροφή των εξόδων για αναλύσεις και εξετάσεις ιατρικής βιολογίας οι οποίες πραγματοποιούνται σε άλλα κράτη μέλη. Με την ως άνω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου, παραλείποντας να προβλέψει, στο πλαίσιο της εθνικής του ρυθμίσεως περί κοινωνικής ασφαλίσεως, τη δυνατότητα καλύψεως των εξόδων αυτών υπό τη μορφή της επιστροφής τους στον ασφαλισμένο, αλλά προβλέποντας μόνον την απευθείας κάλυψή τους από τα ταμεία ασφαλίσεως ασθενείας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 49 ΕΚ (νυν άρθρο 56 ΣΛΕΕ). Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο κατέληξε ότι η ως άνω ρύθμιση, στο μέτρο που η εφαρμογή της συνεπάγεται στην πράξη τον αποκλεισμό της δυνατότητας καλύψεως των εξόδων για τις εργαστηριακές αναλύσεις και εξετάσεις τις οποίες πραγματοποιούν σχεδόν όλοι, αν όχι όλοι, οι επαγγελματίες του ιατρικού τομέα που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη, εκτός του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, αποθαρρύνει, ή ακόμα και εμποδίζει, τους υπαγόμενους στην κοινωνική ασφάλιση του εν λόγω κράτους μέλους να απευθύνονται στους επαγγελματίες αυτούς και αποτελεί, τόσο για τους ασφαλισμένους όσο και για τους ως άνω επαγγελματίες, εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Μεταξύ των υποθέσεων που αφορούσαν συγκεκριμένη οδηγία ξεχωρίζει, κατ' αρχάς, η απόφαση *Société fiduciaire nationale d'expertise comptable* (απόφαση της 5ης Απριλίου 2011, C-119/09), σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2006/123²³. Στην υπόθεση αυτή, το γαλλικό Conseil d'État υπέβαλε ερώτημα όσον αφορά τη δυνατότητα των κρατών μελών να απαγορεύουν γενικώς στα πρόσωπα που ασκούν νομοθετικώς ρυθμιζόμενο επάγγελμα —όπως στους ορκωτούς λογιστές— να προβαίνουν σε αυτόκλητη προσέγγιση πελατών. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η έννοια εμπορική επικοινωνία, όπως ορίζεται στο άρθρο 4, σημείο 12, της οδηγίας 2006/123, δεν καλύπτει μόνον την κλασική διαφήμιση, αλλά και άλλες επίσης μορφές διαφημίσεως και ανακοινώσεως πληροφοριών με τις οποίες επιδιώκεται η προσέλκυση νέων πελατών. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η απαγόρευση κάθε αυτόκλητης προσεγγίσεως πελατών, ανεξαρτήτως της μορφής της, του περιεχομένου της και των χρησιμοποιούμενων μέσων, η οποία καταλαμβάνει όλα τα μέσα επικοινωνίας που καθιστούν δυνατή τη χρησιμοποίηση αυτού του είδους εμπορικής επικοινωνίας, πρέπει να θεωρηθεί ως απόλυτη απαγόρευση εμπορικής επικοινωνίας, μη επιτρεπόμενη από το

²³ Οδηγία 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376, σ. 36).

άρθρο 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123. Το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι, εφόσον απαγορεύει απολύτως μια μορφή εμπορικής επικοινωνίας και εμπίπτει, για τον λόγο αυτό, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123, η οικεία εθνική ρύθμιση είναι ασύμβατη προς την ως άνω οδηγία και δεν μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 24, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, ακόμη και αν δεν εισάγει διακρίσεις, στηρίζεται σε επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος και συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας.

Στον τομέα των ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων, θα γίνει ευθύς αμέσως αναφορά στην απόφαση *Mesopotamia Broadcast και Roj TV* (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-244/10 και C-245/10). Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 22α της οδηγίας 89/552²⁴, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/36, το οποίο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι εκπομπές να μην περιλαμβάνουν καμία «παρότρυνση σε μίσος λόγω διαφορών φυλής, φύλου, θρησκείας ή ιθαγένειας», πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει πραγματικά περιστατικά που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής ενός κανόνα εθνικού δικαίου απαγορεύοντος την υπονόμηση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των λαών. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο αυτό δεν εμποδίζει κράτος μέλος να λαμβάνει μέτρα, κατ'εφαρμογή γενικών νομοθετικών διατάξεων, όπως ο νόμος περί σωματείων, κατά ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού εγκατεστημένου εντός άλλου κράτους μέλους, με την αιτιολογία ότι οι δραστηριότητες και οι σκοποί του εν λόγω οργανισμού αντιβαίνουν στην απαγόρευση της υπονόμησης της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των λαών, αρκεί να προκύπτει από τον έλεγχο τον οποίο ασκεί ο εθνικός δικαστής ότι τα μέτρα αυτά δεν παρακωλύουν αυτή καθ'εαυτήν την αναμετάδοση, στο έδαφος του κράτους μέλους λήψης, των ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών που ο οικείος οργανισμός πραγματοποιεί από άλλο κράτος μέλος.

Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων χρήζουν ιδιαίτερης μνείας δύο αποφάσεις. Πρώτον, η απόφαση *Τόκη* (απόφαση της 5ης Απριλίου 2011, C-424/09), σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 89/48²⁵. Στην υπόθεση αυτή, δεν επιτράπηκε σε Ελληνίδα υπήκοο, που είχε αποκτήσει στο Ηνωμένο Βασίλειο πανεπιστημιακό δίπλωμα στον τομέα της μηχανικής περιβάλλοντος, να ασκήσει το νομοθετικώς ρυθμιζόμενο στην Ελλάδα επάγγελμα του μηχανικού, με την αιτιολογία ότι δεν ήταν πλήρες μέλος του Engineering Council, ενός βρετανικού οργανισμού ιδιωτικού δικαίου, στον οποίο καίτοι αναφέρεται ρητώς η οδηγία 89/48, εντούτοις η ιδιότητα του μέλους του δεν αποτελεί προϋπόθεση της ασκήσεως του νομοθετικώς ρυθμιζόμενου στο Ηνωμένο Βασίλειο επαγγέλματος του μηχανικού. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, κατ'αρχάς, ότι ο μηχανισμός αναγνώρισης, τον οποίο προβλέπει το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', της οδηγίας 89/48, τυγχάνει εφαρμογής ανεξαρτήτως αν ο ενδιαφερόμενος είναι πλήρες μέλος της οικείας ενώσεως ή του οικείου οργανισμού. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η επαγγελματική πείρα στην οποία στηρίζει ο ενδιαφερόμενος την αίτηση που υποβάλλει για να του επιτραπεί να ασκήσει επάγγελμα που ρυθμίζεται νομοθετικώς στο κράτος μέλος υποδοχής πρέπει να πληροί τις ακόλουθες τρεις προϋποθέσεις: 1) η προβαλλόμενη πείρα πρέπει να αφορά εργασία υπό καθεστώς πλήρους απασχολήσεως επί τουλάχιστον δύο έτη κατά τη διάρκεια των δέκα προηγούμενων ετών, 2) η εν λόγω εργασία πρέπει να συνίσταται στη σταθερή και τακτική άσκηση δέσμης επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες να προσιδιάζουν στο οικείο επάγγελμα εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, χωρίς να

²⁴ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (ΕΕ L 298, σ. 23), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997 (ΕΕ L 202, σ. 60).

²⁵ Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ 1989, L 19, σ. 16), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2001/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 206, σ. 1).

απαιτείται η εργασία αυτή να καλύπτει το σύνολο των ως άνω δραστηριοτήτων, και 3) το επάγγελμα, όπως ασκείται συνήθως εντός του κράτους μέλους προελεύσεως, πρέπει να είναι ισοδύναμο, ως προς τις δραστηριότητες που καλύπτει, προς εκείνο για την άσκηση του οποίου ζητήθηκε άδεια εντός του κράτους μέλους υποδοχής.

Δεύτερον, επισημαίνεται η απόφαση *Casteels* (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2011, C-379/09), η οποία αφορούσε τη διατήρηση των δικαιωμάτων διακινούμενου εργαζομένου σε συμπληρωματικές συνταξιοδοτικές παροχές. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 45 ΣΛΕΕ δεν επιτρέπει, στο πλαίσιο της υποχρεωτικής εφαρμογής μιας συλλογικής συμβάσεως εργασίας, να μη λαμβάνονται υπόψη, κατά τον υπολογισμό της απαιτούμενης χρονικής περιόδου για τη θεμελίωση οριστικών δικαιωμάτων σε συμπληρωματικές συνταξιοδοτικές παροχές σε κράτος μέλος, τα έτη υπηρεσίας που συμπλήρωσε πρόσωπο το οποίο εργαζόταν για τον ίδιο εργοδότη σε έδρες εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεώς του ευρισκόμενες σε διάφορα κράτη μέλη, δυνάμει μίας συνολικής συμβάσεως εργασίας. Το άρθρο αυτό δεν επιτρέπει επίσης να θεωρείται ότι ο εργαζόμενος ο οποίος μετατέθηκε από έδρα εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως του εργοδότη του ευρισκόμενη σε ένα κράτος μέλος προς έδρα εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως του ίδιου εργοδότη σε άλλο κράτος μέλος εγκατέλειψε αυτοβούλως τον εργοδότη αυτόν. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το άρθρο 48 ΣΛΕΕ δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα το οποίο να μπορεί να επικαλεστεί ιδιώτης έναντι εργοδότη του ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

Η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων αποτέλεσε το αντικείμενο πολλών αποφάσεων επί φορολογικών υποθέσεων. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζει, πρώτον, η απόφαση *Επιτροπή κατά Αυστρίας* (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, C-10/10), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι κράτος μέλος το οποίο αναγνωρίζει τη δυνατότητα εκπτώσεως από τον φόρο των χορηγιών προς οργανισμούς που ασκούν ερευνητική και διδακτική δραστηριότητα μόνον όταν αυτοί έχουν την έδρα τους στην ημεδαπή παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 56 ΕΚ (νυν άρθρο 63 ΣΛΕΕ) και από το άρθρο 40 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Κατά το Δικαστήριο, ένα κριτήριο διακρίσεως των υποκειμένων στον φόρο, το οποίο συνδέεται αποκλειστικώς με την έδρα του δικαιούχου της χορηγίας, δεν δύναται εξ ορισμού να αποτελέσει βάσιμο κριτήριο για να εκτιμηθεί αν οι οικείες καταστάσεις μπορούν αντικειμενικώς να συγκριθούν, ούτε, ως εκ τούτου, για να αποδειχθεί ότι αντικειμενικώς διαφέρουν μεταξύ τους. Επιπλέον, μολονότι η προαγωγή της έρευνας και της αναπτύξεως μπορεί όντως να συνιστά επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, εθνική ρύθμιση η οποία παρέχει το πλεονέκτημα της πιστώσεως φόρου κατ' αποκλειστικότητα στις ερευνητικές δραστηριότητες που ασκούνται εντός του οικείου κράτους μέλους αντιβαίνει ευθέως στον σκοπό τον οποίο επιδιώκει η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Πράγματι, κατά το άρθρο 163, παράγραφος 2, ΕΚ, η πολιτική αυτή, καθόσον έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, την εξάλειψη τυχόν φορολογικών εμποδίων στη συνεργασία στον τομέα της έρευνας, δεν μπορεί να εφαρμοστεί μέσω της προωθήσεως της έρευνας και της ανάπτυξης σε εθνική κλίμακα.

Αξιομνημόνευτη είναι, δεύτερον, και η απόφαση *Schröder* (απόφαση της 31ης Μαρτίου 2011, C-450/09), στην οποία το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 63 ΣΛΕΕ απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους δυνάμει της οποίας ο κάτοικος ημεδαπής δύναται να εκπίπτει την πρόσοδο που καταβάλλει σε γονέα ο οποίος του μεταβίβασε ακίνητα ευρισκόμενα στο εσωτερικό του κράτους αυτού από το εισόδημα που πραγματοποιεί από την εκμίσθωση των ακινήτων αυτών, ενώ ο κάτοικος αλλοδαπής δεν έχει τέτοια δυνατότητα, εφόσον η υποχρέωση καταβολής της προσόδου απορρέει από τη μεταβίβαση των ακινήτων αυτών. Το Δικαστήριο υπογράμμισε, συναφώς, ότι εφόσον η υποχρέωση του φορολογούμενου που είναι κάτοικος αλλοδαπής να καταβάλλει πρόσοδο στον γονέα του απορρέει από τη μεταβίβαση σε αυτόν ακινήτων ευρισκόμενων στο οικείο κράτος μέλος, η ως άνω πρόσοδος συνιστά δαπάνη άμεσα συνδεόμενη με την εκμετάλλευση των εν λόγω ακινήτων, οπότε ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται, από την άποψη αυτή, σε κατάσταση παρόμοια

με εκείνη του φορολογούμενου που είναι κάτοικος ημεδαπής. Υπό τις συνθήκες αυτές, εθνική ρύθμιση στον τομέα της φορολογίας εισοδήματος, βάσει της οποίας οι κάτοικοι αλλοδαπής, σε αντίθεση προς τους κατοίκους ημεδαπής, δεν έχουν δικαίωμα εκπτώσεως τέτοιας δαπάνης αντιβαίνει στο άρθρο 63 ΣΛΕΕ, εφόσον δεν μπορεί να δικαιολογηθεί βασίμως.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι η υπόθεση *Stewart* (απόφαση της 21ης Ιουλίου 2011, C-503/09) έδωσε στο Δικαστήριο την αφορμή να αποφανθεί, στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης των διακινούμενων εργαζομένων, επί της φύσεως μιας βραχυχρόνιας παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες και να εξετάσει την προϋπόθεση της συνήθους διαμονής στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, η οποία επιβαλλόταν προς χορήγηση της ως άνω παροχής. Από την ως άνω απόφαση προκύπτει, αφενός, ότι η βραχυχρόνια παροχή λόγω ανικανότητας προς εργασία νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες αποτελεί παροχή αναπηρίας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 ²⁶ εφόσον, κατά την υποβολή της σχετικής αιτήσεως, δεν αμφισβητείται ότι ο αιτών πάσχει από μόνιμη ή μακροχρόνια αναπηρία, δεδομένου ότι η εν λόγω παροχή συνδέεται άμεσα, σε μια τέτοια κατάσταση, με τον κίνδυνο αναπηρίας στον οποίο αναφέρεται η διάταξη αυτή, και, αφετέρου, ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1408/71 απαγορεύει σε κράτος μέλος να εξαρτά τη χορήγηση βραχυχρόνιας παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία νεαρών ατόμων με ειδικές ανάγκες, η οποία θεωρείται παροχή αναπηρίας, από προϋπόθεση συνήθους διαμονής του αιτούντος στο έδαφός του.

Προσέγγιση των νομοθεσιών

Η νομολογία στον τομέα της προσεγγίσεως των νομοθεσιών, για μία ακόμη φορά πλούσια, κινείται προς διάφορες κατευθύνσεις, κατ' αντανάκλαση προς τη νομοθετική δράση στην οποία ανάγεται.

Όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών, το Δικαστήριο ερμήνευσε, με την απόφαση *Gebr. Weber και Putz* (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-65/09 και C-87/09), το άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 1999/44 σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών ²⁷, το οποίο προβλέπει, σε περίπτωση που το παραδοθέν προϊόν δεν είναι σύμφωνο προς τους όρους της συμβάσεως, δικαίωμα του καταναλωτή να απαιτήσει από τον πωλητή δωρεάν αποκατάσταση ή αντικατάστασή του. Ειδικότερα, το Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει σε δύο ερωτήματα: πρώτον, αν η δωρεάν αντικατάσταση περιλαμβάνει την απομάκρυνση του ελαττωματικού πράγματος και την εγκατάσταση του νέου πράγματος και, δεύτερον, αν ο πωλητής δύναται να αρνηθεί να αναλάβει το δυσανάλογα υψηλό κόστος της αντικαταστάσεως, σε περίπτωση που δεν υφίσταται άλλος τρόπος επανορθώσεως.

Με την απάντησή του στο πρώτο ερώτημα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η υποχρέωση του πωλητή να εξασφαλίσει δωρεάν τη συμμόρφωση του πράγματος προς τους όρους της συμβάσεως αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της προστασίας που διασφαλίζει στον καταναλωτή η εν λόγω οδηγία. Έτσι, στηριζόμενο στον σκοπό της οδηγίας αυτής, ο οποίος έγκειται στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το άρθρο 3, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας 1999/44 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση αποκαταστάσεως της συμμόρφωσης του

²⁶ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 647/2005 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005 (ΕΕ L 117, σ. 1)

²⁷ Οδηγία 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών (ΕΕ L 171, σ. 12).

καταναλωτικού αγαθού προς τους όρους της συμβάσεως μέσω αντικαταστάσεώς του, ο πωλητής υποχρεούται είτε να προβεί στην απομάκρυνση του μη σύμφωνου προς τη σύμβαση πράγματος το οποίο ο καταναλωτής είχε εγκαταστήσει καλόπιστα, πριν από την εμφάνιση του ελαττώματος και σύμφωνα με τη φύση και την προοριζόμενη χρήση του, και στην εγκατάσταση του νέου, απαλλαγμένου ελαττωμάτων, πράγματος είτε να φέρει τα αναγκαία έξοδα για την ως άνω απομάκρυνση και την εγκατάσταση του νέου, απαλλαγμένου ελαττωμάτων, πράγματος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω ότι η εν λόγω υποχρέωση του πωλητή υφίσταται ανεξαρτήτως του ζητήματος αν αυτός όφειλε, βάσει της συμβάσεως πωλήσεως, να εγκαταστήσει το αρχικώς αγορασθέν καταναλωτικό αγαθό.

Επί του δευτέρου ερωτήματος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αντιβαίνει στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας εθνική νομοθεσία κατά την οποία ο πωλητής μπορεί να αρνηθεί την αντικατάσταση μη σύμφωνου προς τη σύμβαση πράγματος με το αιτιολογικό ότι η αντικατάσταση αυτή συνεπάγεται για τον ίδιο, λόγω της υποχρεώσεώς του να προβεί στην απομάκρυνση του πράγματος από το σημείο στο οποίο είχε τοποθετηθεί και στην εγκατάσταση του νέου, απαλλαγμένου ελαττωμάτων, πράγματος, δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση σε σχέση τόσο με την αξία που θα είχε το πράγμα αν ανταποκρινόταν στους όρους της συμβάσεως όσο και με τον βαθμό παρεκκλίσεώς του από αυτούς. Πάντως, το Δικαστήριο δέχθηκε επίσης ότι, προς επίτευξη μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων του καταναλωτή και του πωλητή, η ως άνω διάταξη δεν αποκλείει τη δυνατότητα να περιοριστεί, στην περίπτωση αυτή, το δικαίωμα του καταναλωτή για την εκ μέρους του πωλητή απόδοση των εξόδων απομακρύνσεως του ελαττωματικού πράγματος και εγκαταστάσεως του νέου πράγματος στην απόδοση εύλογου ποσού, υπολογιζόμενου βάσει των κριτηρίων που θέτει αυτή η απόφαση.

Στον τομέα της ευθύνης από ελαττωματικά προϊόντα, επισημαίνεται η υπόθεση *Dutruieux* (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-495/10), στην οποία ζητήθηκε από το Δικαστήριο, με προδικαστικό ερώτημα περί ερμηνείας διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, να διευκρινίσει εκ νέου ²⁸ το εύρος της εναρμονίσεως που επιχειρείται με την οδηγία 85/374 ²⁹. Εν προκειμένω, το υποβληθέν ερώτημα αφορούσε κατ' ουσίαν το ζήτημα αν η ως άνω οδηγία απαγορεύει τη διατήρηση σε ισχύ του γαλλικού συστήματος που προβλέπει την ευθύνη άνευ υπαιτιότητας των δημόσιων νοσηλευτικών ιδρυμάτων έναντι των ασθενών τους για ζημιές προκληθείσες από τη χρήση ελαττωματικής συσκευής ή ελαττωματικού προϊόντος στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών περιθάλψεως.

Αρχικά, το Δικαστήριο υπενθύμισε τη νομολογία του σχετικά με το εύρος και τον βαθμό εναρμονίσεως που πραγματοποιείται με την οδηγία 85/374, επιβεβαιώνοντας ότι αυτή επιδιώκει, ως προς όλα τα θέματα τα οποία ρυθμίζει, πλήρη ³⁰ και εξαντλητική ³¹ εναρμόνιση. Κατόπιν της διευκρινίσεως αυτής, για να προσδιοριστεί αν αντιβαίνει στην εν λόγω οδηγία ένα συγκεκριμένο εθνικό καθεστώς ευθύνης, πρέπει να διαπιστωθεί κατ' αρχάς αν το οικείο σύστημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της. Οι δικαστές προχώρησαν επομένως, αμέσως μετά την ως άνω υπόμνηση, στην εξέταση των ορίων του τομέα που καλύπτει η οδηγία σε σχέση με τον κύκλο των προσώπων των οποίων

²⁸ Βλ. απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-285/08, *Moteurs Leroy Somer* (Συλλογή 2009, σ. I-4733).

²⁹ Οδηγία 85/374/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1985, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 1999/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαΐου 1999 (ΕΕ L 210, σ. 29).

³⁰ Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 25ης Απριλίου 2002, C-52/00, *Επιτροπή κατά Γαλλίας* (Συλλογή 2002, σ. I-3827, σκέψη 24), απόφαση της 25ης Απριλίου 2002, C-154/00, *Επιτροπή κατά Ελλάδας* (Συλλογή 2002, σ. I-3879, σκέψη 20), και απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-402/03, *Skon και Bilka* (Συλλογή 2006, σ. I-199, σκέψη 23).

³¹ Προαναφερθείσα απόφαση *Moteurs Leroy Somer* (σκέψεις 24 και 25).

μπορεί να στοιχειοθετηθεί ευθύνη δυνάμει του θεσπιζόμενου με την εν λόγω οδηγία καθεστώτος ευθύνης. Κατά το Δικαστήριο, ο κύκλος αυτός, ο οποίος περιλαμβάνει, όπως προβλέπει το άρθρο 3 της οδηγίας, τον παραγωγό, τον εισαγωγέα του προϊόντος στην Ένωση και τον προμηθευτή, εφόσον είναι αδύνατο να προσδιοριστεί η ταυτότητα του παραγωγού, ορίζεται κατά τρόπο περιοριστικό. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι η ευθύνη παρέχοντας υπηρεσίες ο οποίος, στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών όπως η νοσοκομειακή περίθαλψη, χρησιμοποιεί ελαττωματικά μηχανήματα ή προϊόντα των οποίων δεν είναι ο παραγωγός κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας 85/374, προκαλώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ζημία ή βλάβη στον αποδέκτη της παροχής δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας. Εξ αυτού οι δικαστές συνήγαγαν το συμπέρασμα ότι η εν λόγω οδηγία επιτρέπει σε κράτος μέλος να θεσπίσει σύστημα, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, βάσει του οποίου στοιχειοθετείται ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες για τις ζημιές που προκαλεί κατ' αυτόν τον τρόπο, ακόμη και άνευ υπαιτιότητάς του, υπό την προϋπόθεση, πάντως, να διασφαλίζεται η δυνατότητα του ζημιωθέντος και/ή αυτού του παρέχοντος υπηρεσίες να ασκήσει αγωγή λόγω ευθύνης κατά του παραγωγού δυνάμει της οδηγίας, εφόσον πληρούνται οι προβλεπόμενες από αυτήν προϋποθέσεις.

Στον τομέα των φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση, χρήζουν μνείας δύο αποφάσεις εκδοθείσες την ίδια ημέρα (αποφάσεις της 5ης Μαΐου 2011, C-249/09, *Novo Nordisk*, και C-316/09, *MSD Sharp & Dohme*), καθόσον το Δικαστήριο παρέσχε, με τις αποφάσεις αυτές, σημαντικές διευκρινίσεις ως προς την έννοια ορισμένων διατάξεων της οδηγίας 2001/83 περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση³², οι οποίες θέτουν το ρυθμιστικό πλαίσιο για τη διαφήμιση τέτοιων φαρμάκων.

Στην υπόθεση *Novo Nordisk*, την πρώτη από τις προαναφερθείσες, η διαφορά της κύριας δίκης αφορούσε φαρμακευτική εταιρία ειδικευμένη στην αντιμετώπιση του διαβήτη, στην οποία απαγορεύθηκε, με απόφαση του Οργανισμού Φαρμάκων της Δημοκρατίας της Εσθονίας, να δημοσιεύει σε ιατρικό περιοδικό διαφήμιση σκευάσματος ινσουλίνης απευθυνόμενη σε πρόσωπα εξουσιοδοτημένα να συνταγογραφούν φάρμακα, με την αιτιολογία ότι αντέβαινε στις διατάξεις του εθνικού δικαίου που προβλέπουν ότι οι διαφημίσεις φαρμάκων δεν πρέπει να περιέχουν πληροφορίες οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στη συνοπτική περιγραφή των χαρακτηριστικών του προϊόντος. Το αιτούν δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε προσφυγής ακυρώσεως κατά της ως άνω απόφασης, υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 87, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83, κατά το οποίο «όλα τα στοιχεία της διαφήμισης ενός φαρμάκου πρέπει να ανταποκρίνονται στις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη συνοπτική περιγραφή των χαρακτηριστικών του προϊόντος».

Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί αν το άρθρο 87, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι καλύπτει επίσης τις αναφορές σε ιατρικά περιοδικά ή επιστημονικά συγγράμματα, οι οποίες περιέχονται σε διαφήμιση φαρμάκου που απευθύνεται σε πρόσωπα εξουσιοδοτημένα να συνταγογραφούν φάρμακα. Το Δικαστήριο έδωσε καταφατική απάντηση, εκτιμώντας ότι, τόσο από τη θέση που κατέχει το άρθρο 87 της οδηγίας 2001/83 εντός της όλης δομής της οδηγίας αυτής όσο και από το γράμμα και το περιεχόμενο του εν λόγω άρθρου 87 στο σύνολό του, προκύπτει ότι η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού αποτελεί γενικό κανόνα για όλες τις διαφημίσεις φαρμάκων, στις οποίες περιλαμβάνεται και

³² Οδηγία 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ L 311, σ. 67), όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 2004/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004 (ΕΕ L 136, σ. 34).

η διαφήμιση που απευθύνεται σε πρόσωπα εξουσιοδοτημένα να συνταγογραφούν ή να προμηθεύουν φάρμακα.

Με το δεύτερο ερώτημά του, ο εθνικός δικαστής ζήτησε από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει το εύρος της απαγορεύσεως που επιβάλλει το άρθρο 87, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83. Το Δικαστήριο απάντησε ότι η διάταξη αυτή έχει την έννοια ότι απαγορεύει μεν τη δημοσίευση, στη διαφήμιση φαρμάκου που απευθύνεται σε πρόσωπα εξουσιοδοτημένα να το συνταγογραφούν ή να το προμηθεύουν, δηλώσεων που αντιφάσκουν προς τη συνοπτική περιγραφή των χαρακτηριστικών του προϊόντος, χωρίς ωστόσο να απαιτεί να περιέχονται στην ως άνω συνοπτική περιγραφή ή να συνάγονται από αυτήν όλες οι δηλώσεις που γίνονται στο πλαίσιο της διαφήμισης. Πρόσθεσε δε ότι επιτρέπεται η εν λόγω διαφήμιση να περιλαμβάνει δηλώσεις που συμπληρώνουν τις πληροφορίες στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 11 της ίδιας οδηγίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι δηλώσεις αυτές, αφενός, είναι συμβατές με τις σχετικές πληροφορίες, τις οποίες απλώς επιβεβαιώνουν ή διευκρινίζουν χωρίς να αλλοιώνουν το περιεχόμενό τους και, αφετέρου, ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των άρθρων 87, παράγραφος 3, και 92, παράγραφοι 2 και 3, της ως άνω οδηγίας.

Στην υπόθεση *MSD Sharp & Dohme*, τη δεύτερη από τις προαναφερθείσες, ζητήθηκε από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 88, παράγραφος 1, στοιχείο α', της ίδιας οδηγίας 2001/83, το οποίο απαγορεύει τη διαφήμιση στο κοινό φαρμάκων που χορηγούνται μόνο με ιατρική συνταγή. Στην προκειμένη περίπτωση, μια φαρμακευτική εταιρία ισχυρίστηκε ότι ανταγωνίστριά της παρέβη τις διατάξεις του εθνικού δικαίου περί μεταφοράς του ως άνω κανόνα στην εσωτερική έννομη τάξη, δημοσιεύοντας στην ιστοσελίδα της ελεύθερα προσβάσιμες πληροφορίες, σχετικές με τρία φάρμακα τα οποία παρασκευάζονται από αυτή και χορηγούνται μόνον κατόπιν ιατρικής συνταγής. Κατόπιν της σχετικής αγωγής, τα εθνικά δικαστήρια διέταξαν την παύση της δημοσίευσής των ως άνω πληροφοριών. Το αιτούν δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε αναίρεση από την εναγομένη πρωτοδίκως, ζήτησε κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η επίδικη δημοσίευση συνιστούσε πράγματι διαφήμιση κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83. Το Δικαστήριο απάντησε ότι η εν λόγω διάταξη έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει την εκ μέρους φαρμακευτικής εταιρίας δημοσιοποίηση σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου πληροφοριών περί φαρμάκων που χορηγούνται μόνο με ιατρική συνταγή, όταν οι ως άνω πληροφορίες είναι προσβάσιμες μέσω της εν λόγω ιστοσελίδας μόνο σε όποιον τις αναζητήσει και η καταχώριση αυτή συνίσταται μόνο στην πιστή αναπαραγωγή της συσκευασίας του φαρμάκου, σύμφωνα με το άρθρο 62 της ίδιας οδηγίας, καθώς και στην κατά λέξη αναπαραγωγή ολοκλήρου του φύλλου οδηγιών ή της συνοπτικής περιγραφής των χαρακτηριστικών του προϊόντος, όπως έχουν εγκριθεί από τις αρμόδιες για τα φάρμακα αρχές. Αντιθέτως, απαγορεύεται η δημοσιοποίηση σε ιστοσελίδα πληροφοριών σχετικών με φάρμακο, οι οποίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο επιλογής ή επεξεργασίας εκ μέρους του παρασκευαστή για διαφημιστικούς και μόνο σκοπούς.

Στον ίδιο πάντοτε τομέα των φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση, αλλά σε σχέση, αυτή τη φορά, με τον κανονισμό 469/2009 περί του συμπληρωματικού πιστοποιητικού προστασίας για τα φάρμακα ³³, πρέπει να γίνει αναφορά στην υπόθεση *Medeva* (απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-322/10), στην οποία το Δικαστήριο απάντησε σε αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως σχετική με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως συμπληρωματικού πιστοποιητικού προστασίας (στο εξής: ΣΠΠ).

Προς κάλυψη των κενών στην προστασία που παρέχει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, το άρθρο 3 του κανονισμού 469/2009 προβλέπει τη δυνατότητα του κατόχου διπλώματος ευρεσιτεχνίας να λάβει

³³ Κανονισμός (ΕΚ) 469/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 2009, περί του συμπληρωματικού πιστοποιητικού προστασίας για τα φάρμακα (ΕΕ L 152, σ. 1).

ΣΠΠ, υπό την προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, ότι το προϊόν προστατεύεται με ισχύον κύριο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και καλύπτεται, ως φάρμακο, από άδεια κυκλοφορίας του στην αγορά (στο εξής: ΑΚΑ), η οποία εξακολουθεί να ισχύει. Το Δικαστήριο τόνισε, κατ' αρχάς, όσον αφορά τα κριτήρια βάσει των οποίων μπορεί να προσδιοριστεί αν «το προϊόν προστατεύεται με ισχύον κύριο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας», ότι το άρθρο 3, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπεται η χορήγηση από τις αρμόδιες αρχές βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενός κράτους μέλους ΣΠΠ για δραστικές ουσίες που δεν αναφέρονται στο κείμενο των αξιώσεων του κύριου διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο οποίο στηρίζεται αυτή η αίτηση χορηγήσεως ΣΠΠ. Ακολούθως, ως προς τη δεύτερη προϋπόθεση του άρθρου 3, στοιχείο β', του κανονισμού 469/2009, σύμφωνα με την οποία το προϊόν, ως φάρμακο, πρέπει να καλύπτεται από ισχύουσα ΑΚΑ, και όσον αφορά τη σύνθεση του εν λόγω φαρμάκου, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, εφόσον πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου 3, δεν αντιβαίνει στο άρθρο 3, στοιχείο β', του κανονισμού η χορήγηση από τις αρμόδιες αρχές βιομηχανικής ιδιοκτησίας ενός κράτους μέλους ΣΠΠ για μια σύνθεση δύο δραστικών ουσιών, η οποία συμπίπτει με τη σύνθεση που αναφέρεται στο κείμενο των αξιώσεων του κύριου διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο οποίο στηρίζεται η αίτηση χορηγήσεως του ΣΠΠ, όταν το φάρμακο του οποίου η ΑΚΑ υποβάλλεται ως δικαιολογητικό της αίτησης αυτής περιέχει όχι μόνο αυτή τη σύνθεση των δύο δραστικών ουσιών, αλλά και άλλες δραστικές ουσίες.

Στον τομέα της προστασίας των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων, το Δικαστήριο εξέδωσε μία σημαντική απόφαση επί αιτήσεως εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, στην υπόθεση *Brüstle* (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, C-34/10), η οποία αφορούσε τον ορισμό της έννοιας «ανθρώπινο έμβρυο». Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς με αντικείμενο αγωγή που άσκησε η Greenpeace, με αίτημα την κήρυξη της ακυρότητας διπλώματος ευρεσιτεχνίας σχετικού με προγονικά νευρικά κύτταρα τα οποία παράγονται από εμβρυικά βλαστοκύτταρα και χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία νευρολογικών ασθενειών. Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο κλήθηκε, αφενός, να ερμηνεύσει την έννοια «ανθρώπινο έμβρυο», η οποία δεν ορίζεται στην οδηγία 98/44 για την έννομη προστασία των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων³⁴, και, αφετέρου, να διευκρινίσει την έκταση του προβλεπόμενου στο άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο β', της ίδιας οδηγίας αποκλεισμού της δυνατότητας χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας για εφευρέσεις σχετικές με τη χρήση ανθρωπίνων εμβρύων για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι ο όρος «ανθρώπινο έμβρυο», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 98/44, αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται ομοιόμορφα εντός του εδάφους της. Επισημαίνοντας, στη συνέχεια, ότι από το πλαίσιο και από τον σκοπό της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να αποκλείσει κάθε δυνατότητα ευρεσιτεχνιακής κατοχυρώσεως στις περιπτώσεις όπου ενδέχεται να θιγεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια «ανθρώπινο έμβρυο» πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς και αποφάνθηκε, συνακόλουθα, ότι συνιστά «ανθρώπινο έμβρυο», κατά την έννοια της προαναφερθείσας διατάξεως, κάθε ανθρώπινο ωάριο ήδη από το στάδιο της γονιμοποίησης, κάθε μη γονιμοποιημένο ανθρώπινο ωάριο στο οποίο έχει μεταμοσχευθεί ο πυρήνας ώριμου κυττάρου και κάθε μη γονιμοποιημένο ωάριο που οδηγήθηκε σε διαίρεση και σε πολλαπλασιασμό μέσω παρθενογενέσεως. Αντιθέτως, κατά το Δικαστήριο, απόκειται στον εθνικό δικαστή να διαπιστώσει, υπό το πρίσμα των εξελίξεων της επιστήμης, αν βλαστοκύτταρο το οποίο ελήφθη από ανθρώπινο έμβρυο κατά το στάδιο της βλαστοκύστης αποτελεί ανθρώπινο έμβρυο κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως.

³⁴ Οδηγία 98/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 1998, για την έννομη προστασία των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων (ΕΕ L 213, σ. 13).

Ακολούθως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο αποκλεισμός της δυνατότητας χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε σχέση με τη «χρήση ανθρωπίνων εμβρύων για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς» καλύπτει και τη χρήση για σκοπούς επιστημονικής έρευνας. Πράγματι, κατά το Δικαστήριο, η κατοχύρωση εφευρέσεως με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας συνεπάγεται, κατ' αρχήν, τη βιομηχανική και εμπορική εκμετάλλευση της εφευρέσεως και, μολονότι ο σκοπός της επιστημονικής έρευνας πρέπει να διακρίνεται από τους βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς, εντούτοις, η χρήση ανθρωπίνων εμβρύων για ερευνητικούς σκοπούς, ως αντικείμενο της αιτήσεως κατοχυρώσεως με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, δεν μπορεί να διαχωριστεί από το ίδιο το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ούτε από τα απορρέοντα εξ αυτού δικαιώματα.

Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της δυνατότητας χορηγήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας για εφεύρεση σχετική με την παραγωγή προγονικών νευρικών κυττάρων. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η δυνατότητα κατοχυρώσεως εφευρέσεως με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας αποκλείεται, οσάκις η τεχνική μέθοδος που αποτελεί αντικείμενο της αιτήσεως κατοχυρώσεως συνεπάγεται την καταστροφή ανθρωπίνων εμβρύων ή τη χρήση τους ως βασικό υλικό, ανεξαρτήτως του σταδίου στο οποίο επέρχεται η εν λόγω καταστροφή ή πραγματοποιείται η οικεία χρήση, έστω και αν στην περιγραφή της τεχνικής μεθόδου της οποίας ζητείται η κατοχύρωση δεν αναφέρεται η χρήση ανθρωπίνων εμβρύων.

Στις υποθέσεις *Monsanto κ.λπ.* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-58/10 έως C-68/10), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των προϋποθέσεων υπό τις οποίες οι εθνικές αρχές δύνανται να λάβουν μέτρα έκτακτης ανάγκης με σκοπό την αναστολή ή την προσωρινή απαγόρευση της χρήσεως ή της διάθεσης στην αγορά γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (στο εξής: ΓΤΟ), για τους οποίους έχει ήδη χορηγηθεί άδεια κυκλοφορίας στην αγορά δυνάμει της οδηγίας 90/220 σχετικά με τους ΓΤΟ ³⁵ (καταργήθηκε με την οδηγία 2001/18 ³⁶).

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι, εν προκειμένω, ο αραβόσιτος MON 810, που εγκρίθηκε μεταξύ άλλων ως σπόρος σποράς με σκοπό την καλλιέργεια κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 90/220, αποτέλεσε αντικείμενο, αρχικώς, μιας κοινοποιήσεως ως «υφιστάμενο προϊόν», σύμφωνα με τον κανονισμό 1829/2003 για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές ³⁷, και στη συνέχεια μιας υπό εξέταση αιτήσεως ανανεώσεως της εγκρίσεως, δυνάμει του ίδιου κανονισμού. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το οικείο κράτος μέλος δεν μπορεί να κάνει χρήση της προβλεπόμενης από την οδηγία 2001/18 ρήτρας διασφάλισης προκειμένου να λάβει μέτρα αναστολής και, κατόπιν, προσωρινής απαγορεύσεως της χρήσεως ή της διάθεσης στην αγορά ενός ΓΤΟ, όπως ο αραβόσιτος MON 810. Αντιθέτως, διευκρίνισε ότι τέτοια μέτρα έκτακτης ανάγκης είναι δυνατό να ληφθούν βάσει του κανονισμού 1829/2003.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, όταν κράτος μέλος προτίθεται να λάβει μέτρα έκτακτης ανάγκης στηριζόμενο στον ως άνω κανονισμό, οφείλει να τηρεί τόσο τις ουσιαστικές προϋποθέσεις του εν λόγω κανονισμού όσο και τις διαδικαστικές προϋποθέσεις που προβλέπει ο κανονισμός

³⁵ Οδηγία 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 1990, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον (ΕΕ L 117, σ. 15).

³⁶ Οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών και την ανάκληση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 106, σ. 1).

³⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές (ΕΕ L 268, σ. 1).

178/2002³⁸, στον οποίο ο πρώτος κανονισμός παραπέμπει ως προς αυτό το σημείο. Επομένως, το κράτος μέλος υποχρεούται να πληροφορήσει «επισήμως» την Επιτροπή για την ανάγκη λήψης έκτακτων μέτρων. Αν η Επιτροπή δεν ενεργήσει, το οικείο κράτος μέλος πρέπει να ενημερώσει «αμέσως» τόσο την Επιτροπή όσο και τα λοιπά κράτη μέλη σχετικά με το περιεχόμενο των προσωρινών μέτρων που έλαβε.

Εξάλλου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις λήψης μέτρων έκτακτης ανάγκης κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 1829/2003, ότι ο κανονισμός αυτός επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αποδείξουν, πέρα από την έκτακτη ανάγκη, την ύπαρξη καταστάσεως προδήλως δυνάμενης να θέσει σε σημαντικό κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, την υγεία των ζώων ή το περιβάλλον. Ανεξαρτήτως του προσωρινού και προληπτικού τους χαρακτήρα, τα μέτρα αυτά μπορούν να ληφθούν μόνον αν στηρίζονται σε μια κατά το δυνατόν πληρέστερη, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, αξιολόγηση των κινδύνων οι οποίοι καταδεικνύουν ότι είναι επιβεβλημένα τέτοια μέτρα.

Τέλος, το Δικαστήριο τόνισε ότι, υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας του κανονισμού 1829/2003 και του σκοπού της αποτροπής τεχνητών διαφοροποιήσεων, η αξιολόγηση και η διαχείριση ενός σοβαρού και προφανούς κινδύνου εμπίπτουν, τελικώς, μόνο στην αρμοδιότητα της Επιτροπής και του Συμβουλίου, υπό τον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης.

Όσον αφορά την ερμηνεία του κανονισμού 1829/2003 για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές³⁹, αξιοσημείωτη είναι και η υπόθεση *Bablok* κ.λπ. (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, C-442/09). Η κύρια δίκη αφορούσε διαφορά μεταξύ ενός μελισσοκόμου και του Freistaat Bayern (Γερμανία), που είχε την κυριότητα γεωτεμαχίων στα οποία έγινε καλλιέργεια του αραβοσίτου MON 810 (ΓΤΟ). Ο μελισσοκόμος ισχυρίστηκε ότι η παρουσία DNA αραβοσίτου MON 810 στη γύρη αραβοσίτου και σε κάποια δείγματα μελιού παραγωγής ήταν ικανή να καταστήσει τα μελισσοκομικά του προϊόντα ακατάλληλα για διάθεση στο εμπόριο και για κατανάλωση. Το αιτούν δικαστήριο, αφού επισήμανε ότι η επίμαχη γύρη, από τη στιγμή που ενσωματώνεται στο μέλι ή στα συμπληρώματα διατροφής με βάση τη γύρη, έχει ήδη απολέσει την αναπαραγωγική της ικανότητα, υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα, ζητώντας κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν η απλή παρουσία, στα εν λόγω μελισσοκομικά προϊόντα, γύρης η οποία προέρχεται από ποικιλία γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου και έχει απολέσει την αναπαραγωγική της ικανότητα συνεπάγεται ότι τα οικεία προϊόντα πρέπει να εγκριθούν πριν διατεθούν στην αγορά.

Έτσι, το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την έννοια «γενετικώς τροποποιημένος οργανισμός», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 2, σημείο 5, του κανονισμού 1829/2003. Κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, παύει να εμπίπτει στην ως άνω έννοια μια ουσία όπως η προερχόμενη από ποικιλία γενετικώς τροποποιημένου αραβοσίτου γύρη, η οποία έχει απολέσει την αναπαραγωγική της ικανότητα και στερείται κάθε ικανότητας μεταφοράς γενετικού υλικού. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι προϊόντα όπως το μέλι και τα συμπληρώματα διατροφής που περιέχουν μια τέτοια γύρη αποτελούν τρόφιμα τα οποία περιέχουν συστατικά παραγόμενα από ΓΤΟ, κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού. Συναφώς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη γύρη είναι «προϊόν προερχόμενο από ΓΤΟ» και αποτελεί «συστατικό» του μελιού και των συμπληρωμάτων διατροφής με βάση τη γύρη. Όσον αφορά το μέλι, υπογράμμισε ότι η γύρη δεν αποτελεί ξένο σώμα ούτε πρόσμιξη,

³⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ L 31, σ. 1).

³⁹ Βλ. υποσημείωση 37.

αλλά κανονικό στοιχείο της συνθέσεως του οικείου προϊόντος, οπότε πρέπει να χαρακτηριστεί ως «συστατικό» του. Κατά συνέπεια, η επίμαχη γύρη εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού και υπόκειται στο προβλεπόμενο από αυτόν καθεστώς έγκρισης πριν από τη διάθεσή της στην αγορά. Εξάλλου, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, ανεξαρτήτως του αν η επίμαχη γύρη ενσωματώθηκε στο μέλι ηθελημένα ή τυχαία, δεν πρέπει να αποκλειστούν από την εφαρμογή του εν λόγω καθεστώτος εγκρίσεως τρόφιμα τα οποία περιέχουν συστατικά που παράγονται από ΓΤΟ. Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η επιβαλλόμενη με τα άρθρα 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1829/2003 υποχρέωση εγκρίσεως και εποπτείας τροφίμου υφίσταται ανεξάρτητα από το ποσοστό γενετικώς τροποποιημένου υλικού που περιέχεται στο επίμαχο προϊόν, και ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί κατ' αναλογίαν ως προς την ως άνω υποχρέωση ένα όριο ανοχής όπως αυτό που προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού όσον αφορά την υποχρέωση επισημάνσεως.

Στον τομέα της προστασίας του δικαιώματος του δημιουργού στην κοινωνία της πληροφορίας, δύο αποφάσεις αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή.

Η πρώτη υπόθεση αφορά τα εθνικά μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης τηλεφορτώσεως στο Διαδίκτυο (απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-70/10, *Scarlet Extended*). Η υπόθεση ανάγεται σε διαφορά μεταξύ της Scarlet Extended SA, φορέα παροχής υπηρεσιών προσβάσεως στο Διαδίκτυο (στο εξής: ΦΠΠΔ), και της SABAM, βελγικής εταιρίας διαχειρίσεως η οποία, στο πλαίσιο της εκπροσώπησης δημιουργών, συνθετών και παραγωγών μουσικών έργων, συναινεί στην εκ μέρους τρίτων χρήση των προστατευόμενων έργων τους. Η SABAM διαπίστωσε ότι όσοι χρήστες του Διαδικτύου ήταν συνδρομητές των υπηρεσιών της Scarlet «κατέβαζαν» στο Διαδίκτυο, χωρίς άδεια και χωρίς να καταβάλλουν το σχετικό αντίτιμο, έργα περιλαμβανόμενα στον κατάλογό της, μέσω δικτύου «peer-to-peer». Η SABAM προσέφυγε στον εθνικό δικαστή και πέτυχε, στον πρώτο βαθμό, την έκδοση διαταγής με την οποία ο ΦΠΠΔ υποχρεώθηκε να άρει τις προσβολές του δικαιώματος του δημιουργού, καθιστώντας αδύνατη κάθε μορφή αποστολής ή παραλαβής εκ μέρους των πελατών της, με χρήση προγραμμάτων «peer-to-peer», ηλεκτρονικών αρχείων που περιλαμβάνουν μουσικό έργο από τον κατάλογο της SABAM. Κατόπιν της εφέσεως που άσκησε ο ΦΠΠΔ, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα, ζητώντας να διευκρινιστεί αν η ως άνω διαταγή ήταν συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης.

Το Δικαστήριο απάντησε ότι από τον συνδυασμό των οδηγιών 2000/31⁴⁰, 2001/29⁴¹, 2004/48⁴², 95/46⁴³ και 2002/58⁴⁴ και λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων που απορρέουν από την υποχρέωση προστασίας των θιγόμενων εν προκειμένω θεμελιωδών δικαιωμάτων προκύπτει ότι αντιβαίνει

⁴⁰ Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 178, σ. 1).

⁴¹ Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167, σ. 10).

⁴² Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157, σ. 45).

⁴³ Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ L 281, σ. 31).

⁴⁴ Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ L 201, σ. 37).

στις ως άνω οδηγίες διαταγή δικαστηρίου με την οποία επιβλήθηκε σε ΦΠΔΔ η υποχρέωση να θέσει σε λειτουργία ένα σύστημα φίλτρου για όλες τις διαδικτυακές επικοινωνίες που πραγματοποιούνται μέσω των υπηρεσιών του, ιδίως με τη χρήση προγραμμάτων «peer-to-peer», το οποίο πρέπει να εφαρμόζεται αδιακρίτως ως προς το σύνολο της πελατείας του, προληπτικά, με δικά του αποκλειστικώς έξοδα και χωρίς χρονικό περιορισμό, και να μπορεί να εντοπίζει εντός του δικτύου του φορέα αυτού τη διακίνηση ηλεκτρονικών αρχείων που περιλαμβάνουν μουσικά, κινηματογραφικά ή ραδιοτηλεοπτικά έργα επί των οποίων ο αιτών προβάλλει ότι έχει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, προκειμένου να παρεμποδιστεί η μεταφορά αρχείων των οποίων η ανταλλαγή θίγει το δικαίωμα του δημιουργού.

Το Δικαστήριο αιτιολόγησε την απόφασή του επισημαίνοντας ότι μια τέτοια διαταγή δικαστηρίου δεν είναι σύμφωνη με την προβλεπόμενη στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/31 απαγόρευση επιβολής σε ΦΠΔΔ μιας γενικής υποχρεώσεως επιτηρήσεως, ούτε με την απαίτηση διασφαλίσεως δίκαιης ισορροπίας μεταξύ, αφενός, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και, αφετέρου, της ελευθερίας του επιχειρείν, του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ελευθερίας λήψης και μετάδοσης πληροφοριών.

Στη δεύτερη υπόθεση (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, C-462/09, *Stichting de Thuisakopie*), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του περιεχομένου και των λεπτομερειών εφαρμογής της υποχρεώσεως που υπέχουν τα κράτη μέλη τα οποία προβλέπουν εξαίρεση της αντιγραφής για ιδιωτική χρήση να διασφαλίζουν την καταβολή δίκαιης αποζημιώσεως υπέρ των δικαιούχων του δικαιώματος του δημιουργού, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29 για τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα στην κοινωνία της πληροφορίας⁴⁵. Η ιδιαιτερότητα της περιπτώσεως αυτής έγκειται στο γεγονός ότι, στην εν λόγω υπόθεση, ο επαγγελματίας πωλητής του υποθέματος αναπαραγωγής έργων ήταν εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο που υπέχει την προαναφερθείσα υποχρέωση, ενώ οι αγοραστές ήσαν εγκατεστημένοι στο τελευταίο αυτό κράτος.

Πρώτον, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, μολονότι, κατ' αρχήν, ο τελικός χρήστης, ο οποίος προβαίνει για ιδιωτικούς σκοπούς στην αναπαραγωγή προστατευόμενου έργου, πρέπει να θεωρείται ως ο οφειλέτης της δίκαιης αποζημιώσεως, λαμβανομένων υπόψη των πρακτικών δυσχερειών να εντοπιστούν οι ιδιώτες χρήστες και να υποχρεωθούν να αποζημιώσουν τους δικαιούχους για τη ζημία που τους προκάλεσαν, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να προβλέπουν τέλος ιδιωτικής αντιγραφής εις βάρος των προσώπων που θέτουν εξοπλισμό, συσκευές ή υποθέματα αναπαραγωγής στη διάθεση του τελικού αυτού χρήστη, όταν τα οικεία πρόσωπα έχουν τη δυνατότητα να μετακυλίσουν το ποσό του τέλους στην τιμή η οποία καταβάλλεται από τον τελικό χρήστη για την εν λόγω διάθεση. Δεύτερον, το Δικαστήριο ερμήνευσε τις διατάξεις της ίδιας οδηγίας ως επιβάλλουσες σε κράτος μέλος το οποίο προέβλεψε στο εσωτερικό του δίκαιο την εξαίρεση της ιδιωτικής αντιγραφής την υποχρέωση επιτεύξεως ορισμένου αποτελέσματος, υπό την έννοια ότι το οικείο κράτος οφείλει να διασφαλίσει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την πραγματική είσπραξη της δίκαιης αποζημιώσεως η οποία προορίζεται να αποζημιώσει τους δημιουργούς που υπέστησαν ζημία, ιδίως δε αν αυτή γεννήθηκε στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους. Εν προκειμένω, το γεγονός και μόνον ότι ο επαγγελματίας πωλητής εξοπλισμού, συσκευών ή υποθεμάτων αναπαραγωγής είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο όπου κατοικούν οι αγοραστές δεν έχει σημασία για αυτή την υποχρέωση επιτεύξεως ορισμένου αποτελέσματος. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται, σε περίπτωση αδυναμίας να διασφαλιστεί η καταβολή της δίκαιης αποζημιώσεως από τους αγοραστές, να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατό να αξιώνεται η καταβολή της αποζημιώσεως αυτής από οφειλέτη ο οποίος ενεργεί υπό την ιδιότητα του εμπόρου.

⁴⁵ Βλ. υποσημείωση 41.

Στον ευρύτερο τομέα της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην υπόθεση *Realchemie Nederland* (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, C-406/09), επί του εύρους της εφαρμογής του κανόνα που θέτει το άρθρο 14 της οδηγίας 2004/48 σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας ⁴⁶, σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, σε διαφορές που έχουν ως αντικείμενο την προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, ο ηττηθείς διάδικος να φέρει, κατ' αρχήν, τα δικαστικά έξοδα του νικήσαντος διαδίκου.

Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2004/48 τα δικαστικά έξοδα σχετικά με κινηθείσα σε κράτος μέλος διαδικασία κηρύξεως εκτελεστότητας, κατά τη διάρκεια της οποίας ζητήθηκαν η αναγνώριση και η εκτέλεση αποφάσεως που εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος στο πλαίσιο διαφοράς με αντικείμενο την προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η ως άνω ερμηνεία συνάδει τόσο με τον γενικό σκοπό της οδηγίας 2004/48, δηλαδή την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών προς διασφάλιση υψηλού, ισοδυνάμου και ομοιογενούς επιπέδου προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας, όσο και με τον ειδικό σκοπό του εν λόγω άρθρου 14, δηλαδή την αποτροπή του ενδεχομένου να αποθαρρυνθεί ο θιγόμενος από την άσκηση ένδικου βοηθήματος για την προάσπιση των δικαιωμάτων του πνευματικής ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με τους εν λόγω σκοπούς, το πρόσωπο που προσβάλλει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει, εν γένει, να φέρει στο ακέραιο τις οικονομικές συνέπειες της συμπεριφοράς του.

Στην υπόθεση *Association Belge des Consommateurs Test-Achats κ.λπ.* (απόφαση της 1ης Μαρτίου 2011, C-236/09), το Δικαστήριο ερωτήθηκε από το Cour constitutionnelle του Βασιλείου του Βελγίου σχετικά με το κύρος του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/113 ⁴⁷, το οποίο ορίζει ότι «παρά την παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν πριν από τις 21 Δεκεμβρίου 2007 να επιτρέπουν αναλογικές διαφορές μεταξύ των ατομικών ασφαλιστρών και παροχών των ασφαλιζομένων όταν το φύλο είναι καθοριστικός παράγοντας στην αξιολόγηση του κινδύνου βάσει σημαντικών και αξιόπιστων αναλογιστικών και στατιστικών δεδομένων». Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι δεν αμφισβητείται ότι, όσον αφορά τις ασφαλιστικές υπηρεσίες, ο επιδιωκόμενος με την οδηγία 2004/113 σκοπός, όπως αντικατοπτρίζεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, συνίσταται στην εφαρμογή του κανόνα ότι τα ασφαλιστρα και οι παροχές πρέπει να καθορίζονται ανεξαρτήτως του φύλου. Όπως ρητώς διευκρινίζεται με τη δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας αυτής, προκειμένου να διασφαλιστεί η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών, η χρήση του φύλου ως αναλογιστικού παράγοντα δεν πρέπει να συνεπάγεται διαφορές στον καθορισμό ασφαλιστρών και παροχών. Επιπλέον, κατά τη δέκατη ένατη αιτιολογική σκέψη της ίδιας οδηγίας, η ευχέρεια που παρέχεται στα κράτη μέλη να μην εφαρμόσουν τον κανόνα περί καθορισμού ασφαλιστρών και παροχών ανεξαρτήτως φύλου συνιστά «εξαίρεση». Ως εκ τούτου, η οδηγία 2004/113 βασίζεται στην προκείμενη ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, η οποία κατοχυρώνεται στα άρθρα 21 και 23 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι περιπτώσεις των ανδρών και των γυναικών είναι, από πλευράς των ασφαλιστρών και των υπηρεσιών στο πλαίσιο των συμβάσεων ασφαλίσεως που συνάπτουν, όμοιες. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/113, το οποίο παρέχει στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη τη δυνατότητα να διατηρούν σε ισχύ, χωρίς χρονικό περιορισμό, παρέκκλιση από τον κανόνα περί καθορισμού ασφαλιστρών και παροχών ανεξαρτήτως φύλου, υπονομεύει την επίτευξη του επιδιωκόμενου με την οδηγία 2004/113 σκοπού της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και είναι ασύμβατη προς τα άρθρα 21 και 23 του Χάρτη

⁴⁶ Βλ. υποσημείωση 42.

⁴⁷ Οδηγία 2004/113/ΕΚ του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2004, για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών (ΕΕ L 373, σ. 37).

των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η διάταξη αυτή πρέπει να θεωρείται ως ανίσχυρη από 21ης Δεκεμβρίου 2012.

Στην υπόθεση *Churchill Insurance Company και Evans* (απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2011, C-442/10), σχετικά με την πρώτη οδηγία 72/166⁴⁸, τη δεύτερη οδηγία 84/5⁴⁹ και την τρίτη οδηγία 90/232⁵⁰ για την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, οι οποίες έχουν πλέον κωδικοποιηθεί με την οδηγία 2009/103⁵¹, ζητήθηκε από το Δικαστήριο, με αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, να αποφανθεί επί του εύρους της υποχρεωτικής ασφαλιστικής καλύψεως τρίτων προσώπων, που είναι θύματα ατυχήματος.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, της τρίτης οδηγίας 90/232 και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας 84/5 απαγορεύουν εθνική ρύθμιση που έχει ως αποτέλεσμα τον αυτόματο αποκλεισμό της υποχρεώσεως του ασφαλιστή να αποζημιώσει το θύμα τροχαίου ατυχήματος, όταν το ατύχημα προκλήθηκε από οδηγό ο οποίος δεν ήταν ασφαλισμένος δυνάμει της σχετικής συμβάσεως και το θύμα, που επέβαινε στο όχημα κατά τον χρόνο του ατυχήματος, ήταν ασφαλισμένο ως οδηγός του συγκεκριμένου οχήματος και είχε επιτρέψει στο πρόσωπο αυτό να το οδηγήσει. Εξάλλου, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι αυτή η ερμηνεία ισχύει ανεξαρτήτως του αν το ασφαλισμένο θύμα γνώριζε ότι το πρόσωπο στο οποίο επέτρεψε να οδηγήσει το όχημα δεν ήταν ασφαλισμένο ως οδηγός ή αν πίστευε ότι ήταν ή, ακόμη, αν έλαβε ή όχι υπόψη του το ζήτημα αυτό. Πάντως, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι τούτο δεν αποκλείει την ευχέρεια των κρατών μελών να λαμβάνουν υπόψη το ως άνω στοιχείο στο πλαίσιο των εθνικών τους κανόνων σχετικά με την αστική ευθύνη, υπό την προϋπόθεση όμως ότι ασκούν τις αρμοδιότητές τους στον οικείο τομέα τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 3, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας, το άρθρο 2, παράγραφος 1, της δεύτερης οδηγίας και το άρθρο 1 της τρίτης οδηγίας, και ότι οι εν λόγω κανόνες δεν έχουν ως αποτέλεσμα να καθιστούν τις οδηγίες αυτές άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας. Έτσι, κατά το Δικαστήριο, δεν είναι δυνατό μια εθνική ρύθμιση, η οποία στηρίζεται σε γενικά και αφηρημένα κριτήρια, να μην αναγνωρίζει ή να περιορίζει δυσανάλογα το δικαίωμα του επιβάτη να λάβει αποζημίωση βάσει της υποχρεωτικής ασφάλισης της ευθύνης από αυτοκινητιστικά ατυχήματα, για τον λόγο και μόνον ότι συνέβαλε στην επέλευση της ζημίας. Μόνον υπό εξαιρετικές συνθήκες είναι δυνατόν να περιοριστεί, βάσει εκτιμήσεως της συγκεκριμένης περιπτώσεως, η έκταση της αποζημιώσεως.

⁴⁸ Οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 1972, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 136).

⁴⁹ Δεύτερη οδηγία 84/5/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 30ής Δεκεμβρίου 1983, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ 1984, L 8, σ. 17).

⁵⁰ Τρίτη οδηγία 90/232/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 1990, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ L 129, σ. 33).

⁵¹ Οδηγία 2009/103/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και τον έλεγχο της υποχρεώσεως προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής (ΕΕ L 263, σ. 11). Η οδηγία αυτή δεν είχε ακόμη τεθεί σε ισχύ κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης.

Μεταφορές

Στην υπόθεση *Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, C-176/09), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του κύρους της οδηγίας 2009/12 για τα αερολιμενικά τέλη ⁵². Ο μοναδικός αερολιμένας του εν λόγω κράτους μέλους, μολονότι δεν πληροί το ποσοτικό κριτήριο που θέτει η ως άνω οδηγία (πέντε εκατομμύρια μετακινήσεις επιβατών ετησίως) και βρίσκεται πλησίον άλλων αερολιμένων των όμορων κρατών μελών, υπόκειται στις διοικητικές και χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις τις οποίες προβλέπει η ίδια οδηγία, διότι θεωρείται, κατά το γράμμα της οδηγίας αυτής, ότι έχει το προνόμιο να αποτελεί το σημείο εισόδου στο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου υποστήριξε, προς αμφισβήτηση του κύρους της εν λόγω οδηγίας, ότι παραβιάζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης, αφενός, λόγω της υπάρξεως άλλων περιφερειακών αερολιμένων όπου καταγράφεται μεγαλύτερος αριθμός μετακινήσεων επιβατών και, αφετέρου, λόγω της μεταχείρισης του μοναδικού του αερολιμένα ως αερολιμένα που έχει ετησίως μετακινήσεις επιβατών άνω των 5 εκατομμυρίων.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διακρίνει μεταξύ δύο κατηγοριών αερολιμένων και ότι ο αερολιμένας με τον μεγαλύτερο αριθμό μετακινήσεων επιβατών ετησίως σε κράτος μέλος στο οποίο κανένας αερολιμένας δεν φθάνει το όριο των πέντε εκατομμυρίων μετακινήσεων θεωρείται το σημείο εισόδου στο οικείο κράτος μέλος, καθόσον τυγχάνει προνομιακής θέσης. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης δεν υπέπεσε ούτε σε σφάλμα ούτε σε κατάχρηση εξουσίας καθιερώνοντας μια διάκριση μεταξύ δευτερευόντων και κύριων αερολιμένων, ανεξαρτήτως του αριθμού των ετήσιων μετακινήσεων επιβατών: οι δευτερεύοντες αερολιμένες δεν μπορούν στην πράξη να θεωρούνται σημείο εισόδου στο οικείο κράτος μέλος, κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός και μόνον ότι ένας αερολιμένας έχει προνομιακή θέση αρκεί να δικαιολογήσει την εφαρμογή της ίδιας οδηγίας. Το Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι οι επιβαρύνσεις οι οποίες προκύπτουν από το θεσπιζόμενο με την οδηγία καθεστώς δεν είναι δυσανάλογες σε σχέση με τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτό και ότι ορθώς ο νομοθέτης της Ένωσης έχει εκτιμήσει ότι δεν είναι αναγκαίο να περιληφθούν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας οι αερολιμένες με κίνηση κατώτερη των πέντε εκατομμυρίων μετακινήσεων επιβατών ετησίως, εφόσον δεν αποτελούν τον κύριο αερολιμένα του αντίστοιχου κράτους μέλους.

Ανταγωνισμός

Είτε στο πλαίσιο της εξετάσεως αναιρέσεων που ασκήθηκαν κατά αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου είτε επ' ευκαιρία αιτήσεων για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, δόθηκαν στο Δικαστήριο αφορμές να αποσαφηνίσει διάφορες πτυχές του δικαίου του ανταγωνισμού, σε επίπεδο τόσο των ουσιαστικών κανόνων της Συνθήκης όσο και των διαδικασιών οι οποίες διασφαλίζουν την εφαρμογή των κανόνων αυτών, ιδίως δε όσον αφορά την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των οργάνων της Ένωσης και των αρχών των κρατών μελών.

Στην υπόθεση *Paint Graphos κ.λπ.* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-78/08 έως C-80/08), υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο πλείονα προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με τα φορολογικά πλεονεκτήματα που χορηγεί η ιταλική νομοθεσία στις συνεταιριστικές εταιρίες. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της εφαρμογής των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις ⁵³ διατάξεων στις φορολογικές απαλλαγές των οποίων απολαύουν οι εν λόγω συνεταιριστικές

⁵² Οδηγία 2009/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2009, για τα αερολιμενικά τέλη (ΕΕ L 70, σ. 11).

⁵³ Άρθρα 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ 2002, C 325, σ. 67).

εταιρίες. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο εκτίμησε ότι έπρεπε να εξεταστεί προκαταρκτικώς αν και, ενδεχομένως, υπό ποιες προϋποθέσεις το γεγονός ότι οι οικείες συνεταιριστικές εταιρίες πραγματοποιούν εξοικονόμηση φόρου, συχνά σημαντική, συνιστά κρατική ενίσχυση ασύμβατη προς την κοινή αγορά, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Συγκεκριμένα, μια τέτοια έλλειψη συμβατότητας θα συνεπαγόταν, λόγω του άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ, την υποχρέωση των εθνικών αρχών, περιλαμβανομένων των δικαστικών αρχών, να μην εφαρμόζουν το ιταλικό διάταγμα που προβλέπει τα φορολογικά αυτά πλεονεκτήματα.

Το Δικαστήριο εξήγησε, λοιπόν, τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να ερμηνεύονται οι προϋποθέσεις από τις οποίες το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ εξαρτά τον χαρακτηρισμό εθνικού μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως, ήτοι, πρώτον, η χρηματοδότησή του από το κράτος ή μέσω κρατικών πόρων, δεύτερον, η επιλεκτικότητά του και, τρίτον, οι επιπτώσεις του στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και η οφειλόμενη σε αυτό στρέβλωση του ανταγωνισμού. Υπενθύμισε ότι η φορολογική απαλλαγή συνιστά κρατική ενίσχυση και ότι απαγορεύονται οι ενισχύσεις που συνεπάγονται την ευνοϊκή μεταχείριση ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής. Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης ότι ένα μέτρο που συνιστά εξαίρεση από την εφαρμογή του γενικού φορολογικού συστήματος μπορεί, πάντως, να δικαιολογείται αν το οικείο κράτος μέλος καταφέρει να αποδείξει ότι το μέτρο αυτό απορρέει ευθέως από τις θεμελιώδεις ή κατευθυντήριες αρχές του φορολογικού του συστήματος, πλην όμως διευκρίνισε ότι ο επιδιωκόμενος με τις κρατικές παρεμβάσεις σκοπός δεν αρκεί για να αποκλείεται εκ προοιμίου ο χαρακτηρισμός τους ως κρατικών ενισχύσεων. Εν πάση περιπτώσει, προκειμένου φορολογικές απαλλαγές όπως οι χορηγούμενες στις ιταλικές συνεταιριστικές εταιρίες να θεωρηθεί ότι δικαιολογούνται από τη φύση και τη γενική οικονομία του φορολογικού συστήματος του οικείου κράτους μέλους, θα πρέπει ακόμη να διασφαλίζεται ότι είναι σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας και ότι δεν υπερβαίνουν τα όρια του αναγκαίου, υπό την έννοια ότι ο επιδιωκόμενος θεμιτός σκοπός θα ήταν αδύνατο να επιτευχθεί με μικρότερης εκτάσεως μέτρα. Τέλος, το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα των επιπτώσεων στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και το ζήτημα της στρέβλωσης του ανταγωνισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όταν μια χορηγηθείσα από κράτος μέλος ενίσχυση ενδυναμώνει τη θέση μιας επιχειρήσεως στο ενδοκοινοτικό εμπόριο σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εμπόριο αυτό επηρεάζεται από την ενίσχυση. Συναφώς, όπως τόνισε το Δικαστήριο, δεν είναι αναγκαίο η επιχείρηση στην οποία χορηγήθηκε η ενίσχυση να μετέχει η ίδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, υπό την έννοια της πραγματοποιήσεως διασυννοριακών συναλλαγών. Συγκεκριμένα, όταν κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχείρηση, η εσωτερική δραστηριότητα μπορεί να διατηρηθεί ή να αυξηθεί, με συνέπεια τη μείωση των πιθανοτήτων διεισδύσεως των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεων στην αγορά του εν λόγω κράτους μέλους. Επιπλέον, η ενίσχυση μιας επιχειρήσεως που μέχρι τούδε δεν πραγματοποιούσε διασυννοριακές συναλλαγές ενδέχεται να καταστήσει δυνατή τη διείσδυσή της στην αγορά ενός άλλου κράτους μέλους. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο το Δικαστήριο κατέληξε ότι το φορολογικό πλεονέκτημα που χορηγείται στις ιταλικές συνεταιριστικές εταιρίες είναι ικανό να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και να νοθεύσει τον ανταγωνισμό και ότι, ως εκ τούτου, μπορεί να στοιχειοθετήσει κρατική ενίσχυση, εφόσον όμως πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει τον επιλεκτικό χαρακτήρα των φορολογικών απαλλαγών που χορηγούνται στις συνεταιριστικές εταιρίες, καθώς και το ενδεχόμενο αυτές να δικαιολογούνται από τη φύση και τη γενική οικονομία του εθνικού φορολογικού συστήματος στο οποίο εντάσσονται. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο συνέστησε στο ιταλικό δικαστήριο να ελέγξει ιδίως αν η κατάσταση των συνεταιριστικών εταιριών είναι πράγματι συγκρίσιμη με εκείνη των λοιπών φορέων που έχουν συσταθεί υπό τη μορφή νομικών οντοτήτων κερδοσκοπικού χαρακτήρα και, εφόσον όντως συμβαίνει αυτό, αν η ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση που επιφυλάσσεται στις εν λόγω συνεταιριστικές εταιρίες είναι, αφενός, συμφυής με τις βασικές αρχές του ισχύοντος στο οικείο κράτος μέλος φορολογικού συστήματος και, αφετέρου, σύμφωνη με τις αρχές της συνάφειας και της αναλογικότητας.

Στην υπόθεση *Επιτροπή και Ισπανία κατά Government of Gibraltar και Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-106/09 P και C-107/09 P), το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου [νυν Γενικού Δικαστηρίου] της 18ης Δεκεμβρίου 2008, με την οποία το τελευταίο είχε ακυρώσει απόφαση της Επιτροπής σχετική με το καθεστώς ενισχύσεως που σχεδιάζει να εφαρμόσει το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας μέσω της μεταρρυθμίσεως της φορολογίας των εταιριών με έδρα το Γιβραλτάρ. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι το σχέδιο φορολογικής μεταρρυθμίσεως δεν παρείχε επιλεκτικά πλεονεκτήματα στις εταιρίες offshore. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ναι μεν μια διαφορετική φορολογική επιβάρυνση απορρέουσα από την εφαρμογή «γενικού» φορολογικού συστήματος δεν αρκεί, αυτή καθ' εαυτήν, προς απόδειξη της επιλεκτικότητας μιας φορολογίας, πλην όμως υπάρχει πράγματι επιλεκτικότητα όταν, όπως συμβαίνει εν προκειμένω, τα κριτήρια φορολογήσεως που χρησιμοποιεί ένα φορολογικό σύστημα είναι τέτοια ώστε να διακρίνουν τις δικαιούχους επιχειρήσεις ως προνομιούχες επιχειρήσεις, βάσει των ιδιοτήτων που τις χαρακτηρίζουν. Ειδικότερα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για να χαρακτηριστεί ένα φορολογικό σύστημα ως «επιλεκτικό», δεν αποτελεί προϋπόθεση να έχει σχεδιαστεί το σύστημα κατά τρόπον ώστε όλες οι επιχειρήσεις να υπόκεινται στις ίδιες φορολογικές επιβαρύνσεις και ορισμένες εξ αυτών να απολαύουν παρεκκλίσεων που τους παρέχουν επιλεκτικό πλεονέκτημα. Μια τέτοια ερμηνεία του κριτηρίου της επιλεκτικότητας θα προϋπέθετε ότι, για να χαρακτηριστεί επιλεκτικό, ένα φορολογικό σύστημα θα πρέπει να έχει σχεδιαστεί σύμφωνα με ορισμένη ρυθμιστική τεχνική. Όμως, μια τέτοια προσέγγιση θα είχε ως συνέπεια να μην εμπίπτουν, εκ προοιμίου, οι εθνικοί φορολογικοί κανόνες στον έλεγχο που ασκείται επί των κρατικών ενισχύσεων λόγω του γεγονότος και μόνον ότι θεσπίστηκαν με την εφαρμογή άλλης ρυθμιστικής τεχνικής, μολονότι παράγουν τα ίδια αποτελέσματα.

Στην υπόθεση *TeliaSonera Sverige* (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, C-52/09), το Δικαστήριο ασχολήθηκε, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, με μια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό πρακτική στην αγορά χονδρικής των ενδιάμεσων παροχών μέσω ασύμμετρης ψηφιακής συνδρομητικής γραμμής, η οποία χρησιμοποιείται για τις συνδέσεις υψηλής ταχύτητας. Ένα σουηδικό δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ως προς τα κριτήρια βάσει των οποίων μια τιμολογιακή πρακτική συμπίεσεως των περιθωρίων κέρδους πρέπει να θεωρείται ότι συνιστά κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Η πρακτική αυτή, γνωστή ως «πολιτική συμπίεσεως των τιμών», συνίσταται στον καθορισμό εκ μέρους επιχειρήσεως, συνήθως καθετοποιημένης, τόσο των τιμών στην αγορά λιανικής όσο και της τιμής μιας ενδιάμεσης παροχής, αναγκαίας για την πρόσβαση στην αγορά λιανικής, χωρίς να αφήνεται μεταξύ των δύο επαρκές περιθώριο για την κάλυψη άλλων δαπανών που πρέπει να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο των παροχών λιανικής. Η ως άνω πρακτική ενδέχεται να συνιστά κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης που κατέχει μια καθετοποιημένη επιχείρηση τηλεπικοινωνιών, υπό την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το άρθρο 102, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο α', ΣΛΕΕ απαγορεύει ρητώς την άμεση ή έμμεση επιβολή, εκ μέρους της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, αθέμιτων τιμών. Στη συνέχεια, τόνισε ότι ο κατάλογος των καταχρηστικών πρακτικών του άρθρου 102 ΣΛΕΕ δεν είναι περιοριστικός, οπότε η απarıθμηση των καταχρηστικών πρακτικών που περιέχεται σ' αυτή τη διάταξη δεν εξαντλεί τους τρόπους καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσης τους οποίους απαγορεύει το δίκαιο της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης την οποία απαγορεύει η διάταξη αυτή αποτελεί αντικειμενική έννοια που αφορά τις συμπεριφορές κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως οι οποίες, σε μια αγορά όπου, ακριβώς λόγω της παρουσίας της εν λόγω επιχειρήσεως, ο ανταγωνισμός είναι ήδη εξασθενημένος, έχουν ως αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η διατήρηση του υφισταμένου στην αγορά ανταγωνισμού ή η ανάπτυξή του, λόγω της χρησιμοποίησεως διαφορετικών μέσων από εκείνα που χαρακτηρίζουν τον συνήθη ανταγωνισμό των προϊόντων ή των υπηρεσιών με βάση το τι προσφέρουν οι διάφορες επιχειρήσεις. Έτσι, κατά το Δικαστήριο, προκειμένου να διαπιστωθεί αν η κατέχουσα

δεσπόζουσα θέση επιχείρηση εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικώς την εν λόγω θέση με την εφαρμογή της τιμολογιακής της πολιτικής, πρέπει να εκτιμηθεί το σύνολο των περιστάσεων και να εξεταστεί αν σκοπός της πολιτικής αυτής ήταν να εξαλειφθούν ή να περιοριστούν οι δυνατότητες επιλογής του αγοραστή όσον αφορά τις πηγές εφοδιασμού του, να παρεμποδιστεί η είσοδος ανταγωνιστών στην αγορά, να εφαρμοστούν σε εμπορικώς συναλλασσόμενους άνισοι όροι για ισοδύναμες παροχές ή να ενισχυθεί η δεσπόζουσα θέση με νόθευση του ανταγωνισμού.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, ελλείψει οποιουδήποτε αντικειμενικού δικαιολογητικού λόγου, μπορεί να συνιστά κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 102 ΣΛΕΕ το γεγονός ότι καθετοποιημένη επιχείρηση, κατέχουσα δεσπόζουσα θέση στην αγορά χονδρικής των ενδιάμεσων παροχών μέσω ασύμμετρης ψηφιακής συνδρομητικής γραμμής, εφαρμόζει τέτοια τιμολογιακή πρακτική ώστε η απόκλιση μεταξύ των τιμών που ισχύουν στην ως άνω αγορά και των τιμών που εφαρμόζονται στην αγορά λιανικής των παροχών συνδέσεως υψηλής ταχύτητας προς τους τελικούς πελάτες να μην επαρκεί για την κάλυψη του συγκεκριμένου κόστους με το οποίο η ίδια αυτή επιχείρηση πρέπει να επιβαρυνθεί προκειμένου να αποκτήσει πρόσβαση στην τελευταία αυτή αγορά.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα της πρακτικής αυτής, τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως που δεν είχαν σημασία για την ως άνω εκτίμηση. Πρόκειται για τις ακόλουθες περιστάσεις: το γεγονός ότι η οικεία επιχείρηση δεν υπείχε υποχρέωση, εκ του νόμου, να προσφέρει τις ενδιάμεσες παροχές μέσω ασύμμετρης ψηφιακής συνδρομητικής γραμμής στην αγορά χονδρικής στην οποία κατείχε δεσπόζουσα θέση· ο βαθμός στον οποίο η επιχείρηση αυτή δέσποζε στην εν λόγω αγορά· το γεγονός ότι η ως άνω επιχείρηση δεν κατείχε συγχρόνως δεσπόζουσα θέση και στην αγορά λιανικής των παροχών συνδέσεως υψηλής ταχύτητας προς τους τελικούς πελάτες· το στοιχείο αν οι πελάτες στους οποίους εφαρμόζονταν η επίμαχη τιμολογιακή πρακτική ήσαν νέοι ή υφιστάμενοι πελάτες της οικείας επιχείρησης· η αδυναμία της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχείρησης να αντισταθμίσει τις ενδεχόμενες ζημιές που μπορεί να της προκαλέσει μια τέτοια τιμολογιακή πρακτική, ο βαθμός ωριμάνσεως των σχετικών αγορών και το γεγονός ότι στις αγορές αυτές είχε εμφανιστεί μια νέα τεχνολογία η οποία καθιστούσε αναγκαία την πραγματοποίηση πολύ μεγάλων επενδύσεων.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, αντιθέτως, έπρεπε να ληφθούν υπόψη, κατ' αρχήν και κατά προτεραιότητα, οι τιμές και το κόστος της οικείας επιχειρήσεως στην αγορά των παροχών λιανικής. Πράγματι, μόνον όταν δεν είναι δυνατόν, λόγω των περιστάσεων, να γίνει αναφορά στις εν λόγω τιμές και στο ως άνω κόστος, πρέπει να εξετάζονται οι τιμές και το κόστος των ανταγωνιστών στην ίδια αυτή αγορά. Κατά το Δικαστήριο, πρέπει επίσης να αποδεικνύεται ότι, λαμβανομένου ειδικότερα υπόψη ότι το προϊόν χονδρικής είναι απολύτως αναγκαίο, η πρακτική αυτή παράγει ένα, τουλάχιστον δυνητικό, επιζήμιο για τον ανταγωνισμό αποτέλεσμα στην αγορά λιανικής, χωρίς τούτο να δικαιολογείται με οποιονδήποτε τρόπο από οικονομικής απόψεως.

Στην υπόθεση *General Química κ.λπ. κατά Επιτροπής* (απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2011, C-90/09), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του τεκμηρίου της ασκήσεως στην πράξη, εκ μέρους της μητρικής εταιρίας, καθοριστικής επιρροής στη συμπεριφορά της θυγατρικής της, στο πλαίσιο συμπράξεως στον τομέα των χημικών προϊόντων για την επεξεργασία ελαστικών. Η υπόθεση αυτή αφορούσε εταιρία συμμετοχών που κατείχε το 100 % των μετοχών άλλης εταιρίας, στην οποία ανήκε επίσης το σύνολο των μετοχών θυγατρικής εταιρίας του ομίλου. Κατά το Δικαστήριο δεν αποκλείεται μια εταιρία συμμετοχών να κριθεί αλληλεγγύως υπεύθυνη για παραβάσεις των κανόνων ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, διαπραχθείσες από θυγατρική του ομίλου της, η οποία δεν της ανήκει απευθείας, εφόσον η εν λόγω εταιρία συμμετοχών ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής, έστω και μέσω ενδιάμεσης εταιρίας. Τούτο συμβαίνει ιδίως στην περίπτωση που η θυγατρική δεν καθορίζει τη συμπεριφορά της στην αγορά αυτοτελώς έναντι της ενδιάμεσης εταιρίας,

η οποία επίσης δεν ενεργεί αυτοτελώς στην αγορά, αλλ' εφαρμόζει ως επί το πλείστον τις οδηγίες της εταιρίας συμμετοχών. Σε μια τέτοια περίπτωση, η εταιρία συμμετοχών, η ενδιάμεση εταιρία και η τελευταία θυγατρική του ομίλου συναποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα και, συνεπώς, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης. Έτσι, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι η Επιτροπή δύναται να υποχρεώσει την εταιρία συμμετοχών να καταβάλει αλληλεγγύως το επιβληθέν στη θυγατρική πρόστιμο, χωρίς να απαιτείται να αποδειχθεί άμεση συμμετοχή της εταιρίας αυτής στην παράβαση, εκτός αν η εταιρία συμμετοχών ανατρέψει το προαναφερθέν τεκμήριο, αποδεικνύοντας ότι είτε η ενδιάμεση είτε η θυγατρική εταιρία ενεργούν αυτοτελώς στην αγορά. Εντούτοις, το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου, το οποίο είχε επιβεβαιώσει την απόφαση της Επιτροπής, με το σκεπτικό ότι το Πρωτοδικείο όφειλε να λάβει υπόψη του και να εξετάσει συγκεκριμένα τα στοιχεία που προσκόμισε η μητρική εταιρία για να αποδείξει ότι η θυγατρική εφαρμόζε αυτοτελώς την εμπορική πολιτική της, προκειμένου το εν λόγω δικαστήριο να ελέγξει αν ήταν εσφαλμένη η εκτίμηση της Επιτροπής ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποδείκνυαν, εν προκειμένω, ότι η θυγατρική αυτή δεν αποτελούσε ενιαία οικονομική οντότητα με τη μητρική εταιρία. Το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, κρίνοντας ότι τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς απόδειξη της υπάρξεως μιας τέτοιας αυτοτέλειας δεν ήταν δυνατό να ευδοκιμήσουν, χωρίς να εξετάσει συγκεκριμένα τα στοιχεία τα οποία επικαλέστηκε η μητρική εταιρία, αλλά παραπέμποντας απλώς και μόνο στη νομολογία.

Σε μια υπόθεση σχετική με σύμπραξη στον τομέα των χημικών προϊόντων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε εκ νέου επί του τεκμηρίου της ασκήσεως στην πράξη, εκ μέρους της μητρικής εταιρίας, καθοριστικής επιρροής στη συμπεριφορά της θυγατρικής της (απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, C-521/09 P, *Elf Aquitaine* κατά *Επιτροπής*).

Η Επιτροπή είχε επιβάλει, με απόφαση του 2005, πρόστιμα σε πλείονες εταιρίες, μεταξύ των οποίων η *Elf Aquitaine S.A.* και η θυγατρική της, *Arkema S.A.*, για συμμετοχή σε σύμπραξη στην αγορά μιας ουσίας που χρησιμοποιείται ως χημικό ενδιάμεσο.

Οι δύο αυτές εταιρίες άσκησαν χωριστές προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου, με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής ή τη μείωση των προστίμων που τους είχαν επιβληθεί.

Το Πρωτοδικείο απέρριψε το σύνολο των επιχειρημάτων των δύο εταιριών. Έκρινε, σύμφωνα με τη νομολογιακή του παράδοση, ότι, όταν η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο, ή σχεδόν το σύνολο, του κεφαλαίου της θυγατρικής της, η Επιτροπή μπορεί να στηριχθεί στο τεκμήριο ότι ασκεί αποφασιστική επιρροή στην εμπορική πολιτική της θυγατρικής.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όταν μια απόφαση σχετική με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης αφορά περισσότερους αποδέκτες και τίθεται το ζήτημα του καταλογισμού της παραβάσεως, η απόφαση αυτή πρέπει να περιέχει επαρκή αιτιολογία ως προς καθέναν από τους αποδέκτες της. Έτσι, όταν πρόκειται για μητρική εταιρία που κρίνεται αλληλεγγύως υπεύθυνη για παράβαση της θυγατρικής της, πρέπει, κατ' αρχήν, στη σχετική απόφαση να εκτίθενται εμπεριστατωμένα οι λόγοι που δικαιολογούν τον καταλογισμό της παραβάσεως στην εταιρία αυτή.

Το Δικαστήριο πάντως υπογράμμισε ότι, εφόσον η απόφαση της Επιτροπής στηριζόταν αποκλειστικώς και μόνο στο τεκμήριο ότι η εταιρία *Elf Aquitaine S.A.* ασκούσε στην πράξη αποφασιστική επιρροή στη συμπεριφορά της θυγατρικής της, η Επιτροπή όφειλε να εκθέσει προσηκόντως τους λόγους για τους οποίους τα πραγματικά ή τα νομικά στοιχεία που προέβαλε η *Elf Aquitaine S.A.* δεν κρίθηκαν επαρκή για να ανατρέψουν το ως άνω τεκμήριο, διότι άλλως το εν λόγω τεκμήριο θα καθίστατο αμάχητο. Πράγματι, το γεγονός ότι πρόκειται για μαχητό τεκμήριο σημαίνει ότι απαιτείται από τους ενδιαφερομένους, προκειμένου να το ανατρέψουν, να προσκομίσουν αποδεικτικά

στοιχεία σχετικά με τους οικονομικούς, διαρθρωτικούς και νομικούς δεσμούς μεταξύ των οικείων εταιριών.

Κατά το Δικαστήριο, το Πρωτοδικείο όφειλε, επομένως, να αποδώσει τη δέουσα σημασία στο ζήτημα αν η απόφαση της Επιτροπής περιείχε εμπεριστατωμένη έκθεση των λόγων για τους οποίους τα στοιχεία που προσκόμισε η εταιρία Elf Aquitaine S.A. δεν αρκούσαν για να ανατρέψουν το τεκμήριο της ευθύνης, όπως εφαρμόστηκε με την εν λόγω απόφαση.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η αιτιολογία της αποφάσεως της Επιτροπής ως προς τα επιχειρήματα που προέβαλε η εταιρία Elf Aquitaine S.A. περιοριζόταν σε μια σειρά από απλές, επαναλαμβανόμενες και διόλου εμπεριστατωμένες διαπιστώσεις και αρνήσεις, και ότι, ελλείψει συμπληρωματικών διευκρινίσεων, η προαναφερθείσα σειρά διαπιστώσεων και αρνήσεων δεν παρείχε, κατά συνέπεια, τη δυνατότητα στη μεν εταιρία Elf Aquitaine S.A. να πληροφορηθεί την αιτιολογία του ληφθέντος μέτρου, στο δε αρμόδιο δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχό του.

Κατόπιν τούτου, το Δικαστήριο αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου και ακύρωσε την απόφαση Επιτροπής, στο μέτρο που καταλόγιζε την παράβαση στην Elf Aquitaine S.A. και επέβαλλε πρόστιμο στην εταιρία αυτή.

Σε υπόθεση σχετική με σύμπραξη στον τομέα των χαλκοσωλήνων για βιομηχανική χρήση, η οποία αφορούσε τρεις εταιρίες του ίδιου ομίλου, η Επιτροπή εξέδωσε απόφαση σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο ⁵⁴. Οι τρεις εταιρίες άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Πρωτοδικείου, προβάλλοντας λόγους ακυρώσεως οι οποίοι αφορούσαν το ύψος του προστίμου που επέβαλε η Επιτροπή. Το Πρωτοδικείο απέρριψε, έναν προς έναν, όλους τους λόγους και οι εταιρίες άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, C-272/09 P, *KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής*).

Πέραν του ελέγχου των κριτηρίων τα οποία, κατά πάγια και καθιερωμένη νομολογία των ευρωπαϊκών δικαιοδοτικών οργάνων, λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο του καθορισμού του ύψους των προστίμων σε περίπτωση αντίθετης προς τον ανταγωνισμό πρακτικής, δηλαδή των κριτηρίων της διάρκειας της παραβάσεως, της σοβαρότητάς της και της ενδεχόμενης συνεργασίας που παρείχαν οι οικείες εταιρίες, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί λόγου αναίρέσεως σχετικού με την προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. Οι εταιρίες υποστήριξαν ότι το Πρωτοδικείο παραβίασε το δίκαιο της Ένωσης και προσέβαλε το δικαίωμά τους σε πλήρη και αποτελεσματική δικαστική προστασία, καθόσον δεν εξέτασε ενδελεχώς και επιμελώς τα επιχειρήματά τους και επαφέθηκε σε υπερβολικό βαθμό και χωρίς εύλογη αιτία στη διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής. Επικαλέστηκαν δε συναφώς το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, καθώς και τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁵⁵.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία κατοχυρώνεται σήμερα στο άρθρο 47 του Χάρτη, και ότι ο δικαστικός έλεγχος των αποφάσεων των θεσμικών οργάνων ρυθμίστηκε με τις ιδρυτικές Συνθήκες, διευκρινίζοντας ότι, πέραν του ελέγχου της νομιμότητας κατά την έννοια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, προβλέφθηκε και έλεγχος πλήρους δικαιοδοσίας όσον αφορά τις επιβαλλόμενες κυρώσεις.

Ως προς τον έλεγχο της νομιμότητας, το Δικαστήριο έκρινε, όπως και με την προγενέστερη νομολογία του, ότι καίτοι η Επιτροπή διαθέτει ένα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως σε τομείς όπου

⁵⁴ Συμφωνία σχετική με τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΕ 1994, L 1, σ. 181-185).

⁵⁵ Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2010, C 83, σ. 401).

απαιτούνται σύνθετες οικονομικές εκτιμήσεις, τούτο δεν σημαίνει ότι ο δικαστής της Ένωσης δεν μπορεί να ελέγχει την ερμηνεία, εκ μέρους της Επιτροπής, των οικονομικής φύσεως δεδομένων. Ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να πραγματοποιεί τον ως άνω έλεγχο βάσει των στοιχείων που προσκομίζει ο προσφεύγων.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, ως εκ τούτου, ο δικαστής της Ένωσης δεν μπορεί να στηριχθεί στο περιθώριο εκτίμησης που διαθέτει η Επιτροπή, ως προς την επιλογή των στοιχείων τα οποία η ίδια θα λάβει υπόψη κατά την εκτίμηση των κριτηρίων καθορισμού του ύψους των προστίμων και ως προς την αξιολόγηση των στοιχείων αυτών, προκειμένου να μην προχωρήσει σε διεξοδικό-τερο έλεγχο των νομικών και των πραγματικών ζητημάτων.

Όσον αφορά την πλήρη δικαιοδοσία σχετικά με το ύψος των προστίμων, το Δικαστήριο εξήγησε ότι αυτή παρέχει στον δικαστή την ευχέρεια, πέραν του απλού ελέγχου της νομιμότητας της κυρώσεως, να υποκαθιστά την Επιτροπή στην εκτίμησή της και, κατά συνέπεια, να αίρει ή να μειώνει ή να αυξάνει την επιβληθείσα χρηματική κύρωση. Το Δικαστήριο υπογράμμισε, ωστόσο, ότι η πλήρης δικαιοδοσία δεν συνεπάγεται υποχρέωση του δικαστή να προβαίνει σε αυτεπάγγελτο έλεγχο του συνόλου της προσβαλλόμενης απόφασης· τούτο θα προϋπέθετε, στην πράξη, την εκ νέου πλήρη εξέταση του φακέλου.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να ελέγχει τόσο τα νομικά όσο και τα πραγματικά ζητήματα και ότι έχει την εξουσία να εκτιμά τα αποδεικτικά στοιχεία, να ακυρώνει την απόφαση της Επιτροπής και να τροποποιεί το ποσό των προστίμων. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, δεν προκύπτει ότι ο προβλεπόμενος από το δίκαιο της Ένωσης δικαιοδοτικός έλεγχος είναι αντίθετος προς τις απαιτήσεις της αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Εν τέλει, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Πρωτοδικείο άσκησε, στην υπόθεση αυτή, πλήρη και ολοκληρωμένο έλεγχο των νομικών και των πραγματικών ζητημάτων, όπως όφειλε.

Οι υποθέσεις *Solvay κατά Επιτροπής* (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-109/10 P και C-110/10 P) έδωσαν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να αποσαφηνίσει τα όρια της υποχρεώσεως σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας. Η Επιτροπή είχε επιβάλει κύρωση στην εταιρία Solvay, για πρώτη φορά το 1990, για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά του ανθρακικού νατρίου και για συμφωνία με ανταγωνιστή όσον αφορά τις τιμές. Οι αποφάσεις με τις οποίες η Επιτροπή επέβαλε κυρώσεις στη βελγική εταιρία ακυρώθηκαν. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή εξέδωσε νέες αποφάσεις, το 2000, επιβάλλοντας στη Solvay νέα πρόστιμα σε σχέση με τα ίδια πραγματικά περιστατικά. Η εταιρία άσκησε προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου, προσάπτοντας στην Επιτροπή ότι προσέβαλε το δικαίωμα προσβάσεώς της στα έγγραφα του θεσμικού οργάνου, ιδίως καθόσον ορισμένα από αυτά είχαν χαθεί. Υποστήριξε επίσης ότι η Επιτροπή, δεδομένου ότι εξέδωσε νέα απόφαση, όφειλε να της παράσχει δυνατότητα ακροάσεως. Κατόπιν της απορρίψεως των προσφυγών της Solvay από το Πρωτοδικείο, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί κατ' αναίρεση και να εξετάσει τις ίδιες αιτιάσεις.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελο συνεπάγεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται να παρέχει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση τη δυνατότητα εξετάσεως όλων των εγγράφων τα οποία περιλαμβάνονται στον φάκελο έρευνας και ενδέχεται να είναι κρίσιμα για την άμυνά της. Η προσβολή του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο κατά τη διαδικασία που προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεως της Επιτροπής μπορεί, κατ' αρχήν, να επισύρει ακύρωση της αποφάσεως αυτής όταν έχουν θιγεί τα δικαιώματα άμυνας.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στην υπόθεση αυτή, δεν επρόκειτο απλώς για ορισμένα ελλείποντα έγγραφα, των οποίων το περιεχόμενο θα μπορούσε να ανασυσταθεί βάσει άλλων πηγών, αλλά για

ολόκληρους υπο-φακέλους που δεν αποκλείεται να περιείχαν ουσιώδη στοιχεία της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής, τα οποία θα μπορούσαν να είναι επίσης κρίσιμα για την άμυνα της Solvay.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο εκτιμώντας ότι δεν συνιστούσε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας το γεγονός ότι η Solvay δεν είχε πρόσβαση στο σύνολο των εγγράφων του φακέλου.

Όσον αφορά την ακρόαση της επιχειρήσεως πριν από την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι αυτή καταλέγεται μεταξύ των δικαιωμάτων άμυνας και ότι, ως εκ τούτου, πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με τις ειδικές περιστάσεις της κάθε συγκεκριμένης υποθέσεως. Όταν η Επιτροπή, μετά την ακύρωση αποφάσεως λόγω διαδικαστικής πλημμέλειας η οποία αφορούσε αποκλειστικά τους κανόνες της οριστικής εγκρίσεώς της από το σώμα των επιτρόπων, εκδίδει νέα απόφαση, που έχει κατ' ουσίαν πανομοιότυπο περιεχόμενο και στηρίζεται στις ίδιες αιτιάσεις, δεν υποχρεούται να προβαίνει σε νέα ακρόαση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Ωστόσο, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι το ζήτημα της ακρόασης της Solvay δεν ήταν δυνατό να διαχωριστεί από την πρόσβαση στον φάκελο, δεδομένου ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία που προηγήθηκε της εκδόσεως των πρώτων αποφάσεων το 1990, η Επιτροπή δεν είχε παράσχει στη Solvay πρόσβαση στο σύνολο των εγγράφων τα οποία περιείχε ο φάκελός της. Μολαταύτα και παρά τη σημασία που αποδίδει η νομολογία τόσο του Δικαστηρίου όσο και του Γενικού Δικαστηρίου στην παροχή προσβάσεως στον φάκελο, η Επιτροπή εξέδωσε νέες αποφάσεις, ίδιες με εκείνες που είχαν ακυρωθεί λόγω τυπικής πλημμέλειας, χωρίς να κινήσει νέα διοικητική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί ακρόαση της εταιρίας Solvay, αφού θα της είχε παρασχεθεί πρόσβαση στον φάκελο.

Το Δικαστήριο κατέληξε ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο εκτιμώντας ότι η ακρόαση της Solvay δεν ήταν αναγκαία ενόψει της εκδόσεως των νέων αποφάσεων και, αφενός, ανείρεσε τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου, αφετέρου, αποφαινόμενο επί της ουσίας, ακύρωσε τις αποφάσεις της Επιτροπής.

Σε υποθέσεις σχετικές με συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές ευρωπαϊκών εταιριών παραγωγής δοκών χάλυβα, η Επιτροπή είχε εκδώσει, το 1994, μια απόφαση κατά της εταιρίας ARBED (νυν Arcelor Mittal) και, το 1998, μια απόφαση κατά της εταιρίας Thyssen Stahl (νυν ThyssenKrupp), επιβάλλοντας πρόστιμα σε αμφότερες. Οι δύο αυτές αποφάσεις ακυρώθηκαν από το Δικαστήριο για προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Η Επιτροπή, ωστόσο, εξέδωσε δύο νέες αποφάσεις, το 2006, σε σχέση με τα ίδια πραγματικά περιστατικά, που ανάγονταν στο διάστημα 1988 με 1991, στηριζόμενη, μεταξύ άλλων, στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ η οποία έπαυσε να ισχύει στις 23 Ιουλίου 2002. Οι δύο τελευταίες αποφάσεις υποβλήθηκαν στην κρίση, αρχικώς, του Πρωτοδικείου (το οποίο τις επιβεβαίωσε) και, ακολούθως, του Δικαστηρίου. Με τις αποφάσεις του (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, C-201/09 P, *ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ.*, και απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, C-352/09 P, *ThyssenKrupp Nirosta κατά Επιτροπής*), το Δικαστήριο επικύρωσε, με τη σειρά του, τις σχετικές αποφάσεις του Πρωτοδικείου, αφού εξέτασε, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της δυνατότητας εφαρμογής διαδικαστικών κανόνων που θεσπίστηκαν βάσει της Συνθήκης ΕΚ επί παραβάσεων των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΧ, μετά τη λήξη της ισχύος της τελευταίας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, σε περίπτωση μεταβολής της νομοθεσίας, πρέπει να διασφαλίζεται, εφόσον ο νομοθέτης δεν έχει εκφράσει αντίθετη βούληση, η συνέχεια των νομικών δομών. Εφόσον δεν υπάρχουν στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη η μη επιβολή κυρώσεων για συμπαιγνίες που απαγορεύονταν από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ μετά τη λήξη της ισχύος της Συνθήκης αυτής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι θα ήταν ασύμβατο προς τον σκοπό και τη συνοχή των Συνθηκών και ασυμβίβαστο προς τη συνέχεια της έννομης τάξεως της Ένωσης να μην έχει η Επιτροπή τη δυνατότητα να διασφαλίζει την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οι οποίοι εξακολουθούν

να παράγουν αποτελέσματα ακόμη και μετά τη λήξη της ισχύος της. Κατόπιν, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης επιβάλλουν την εφαρμογή, εν προκειμένω, των ουσιαστικού δικαίου κανόνων της Συνθήκης ΕΚΑΧ, υπογραμμίζοντας ότι μια επιμελής επιχείρηση δεν ήταν δυνατό να αγνοεί τις συνέπειες της συμπεριφοράς της ούτε να υπολογίζει ότι η μετάβαση από τις ρυθμίσεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ στις ρυθμίσεις της Συνθήκης ΕΚ θα είχε ως συνέπεια να διαφύγει κάθε κύρωση. Έτσι, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα, αφενός, ότι η αρμοδιότητα της Επιτροπής να επιβάλει πρόστιμα στις οικείες επιχειρήσεις απέρρεε από τους κανόνες που θεσπίστηκαν βάσει της Συνθήκης ΕΚ και η οικεία διαδικασία έπρεπε να διεξαχθεί σύμφωνα με τους κανόνες αυτούς και, αφετέρου, ότι οι ουσιαστικού δικαίου διατάξεις οι οποίες προέβλεπαν την εφαρμοστέα κύρωση ήσαν εκείνες της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

Σε υπόθεση σχετική με απόφαση εθνικής αρχής ανταγωνισμού, με την οποία η οικεία αρχή έκρινε, κατ' εφαρμογήν του εθνικού δικαίου, ότι μια επιχείρηση δεν είχε καταχραστεί τη δεσπόζουσα θέση της στην αγορά και ότι δεν συνέτρεχε λόγος να αποφανθεί επί ενδεχόμενης παραβίασεως της Συνθήκης ΕΚ, υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα που αφορούσαν την έκταση των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού (απόφαση της 3ης Μαΐου 2011, C-375/09, *Tele2 Polska*).

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι, προς διασφάλιση της συνεπούς εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού εντός των κρατών μελών, θεσπίστηκε ένας μηχανισμός συνεργασίας της Επιτροπής με τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού με τον κανονισμό (ΕΚ) 1/2003⁵⁶, στο πλαίσιο της γενικής αρχής της ειλικρινούς συνεργασίας.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, όταν εθνική αρχή ανταγωνισμού εκτιμά, βάσει των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις κάποιας απαγορεύσεως, ο κανονισμός ορίζει σαφώς ότι η αρμοδιότητά της περιορίζεται στη δυνατότητά της να αποφανθεί ότι δεν συντρέχει λόγος να δράσει.

Πράγματι, κατά το Δικαστήριο, τυχόν αναγνώριση υπέρ των εθνικών αρχών ανταγωνισμού της εξουσίας να εκδίδουν αποφάσεις με τις οποίες να διαπιστώνουν ότι δεν υφίσταται παράβαση των διατάξεων της Συνθήκης περί της καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης θα διακύβευε το σύστημα συνεργασίας που θεσπίζει ο κανονισμός και θα έθιγε την αρμοδιότητα της Επιτροπής. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μια τέτοια αρνητική απόφαση επί της ουσίας της υποθέσεως θα μπορούσε να θίξει την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης⁵⁷, η οποία καταλέγεται μεταξύ των σκοπών που επιδιώκει ο κανονισμός, δεδομένου ότι θα αποτελούσε εμπόδιο σε τυχόν μεταγενέστερη διαπίστωση της Επιτροπής ότι η επίμαχη πρακτική συνιστά παράβαση των ως άνω κανόνων.

Επομένως, κατά το Δικαστήριο, μόνον η Επιτροπή έχει την εξουσία να διαπιστώνει ότι δεν υφίσταται παραβίαση της προβλεπόμενης στο άρθρο 102 ΣΛΕΕ απαγορεύσεως της καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης, ακόμη και αν το άρθρο αυτό εφαρμόζεται και σε διαδικασίες που κινούν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι εθνική αρχή ανταγωνισμού δεν δύναται να λάβει απόφαση με την οποία να διαπιστώνει ότι δεν υφίσταται παραβίαση της απαγορεύσεως της καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης όταν εξετάζει τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 102 ΣΛΕΕ και εκτιμά ότι δεν υπήρξε, στη συγκεκριμένη περίπτωση, καταχρηστική πρακτική.

⁵⁶ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

⁵⁷ Άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2010, C 83, σ. 47).

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει εθνική διάταξη που επιβάλλει να περατώνεται η σχετική με την εφαρμογή του άρθρου 102 ΣΛΕΕ διαδικασία με την έκδοση αποφάσεως με την οποία να διαπιστώνεται ότι δεν στοιχειοθετείται παράβαση του εν λόγω άρθρου. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, μόνο σε περίπτωση που το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει κάποιον ειδικό κανόνα, μπορεί η εθνική αρχή ανταγωνισμού να εφαρμόσει τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου.

Στην υπόθεση *Pfleiderer* (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2011, C-360/09), που αφορούσε αίτηση γερμανικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της ενδεχόμενης δυνατότητας, στο πλαίσιο διαδικασιών επιβολής προστίμων για συμπράξεις, να επιτραπεί σε τρίτους, περιλαμβανομένων εκείνων που ζημιώθηκαν από την οικεία σύμπραξη, η πρόσβαση στις αιτήσεις επιείκειας και στις πληροφορίες και τα έγγραφα που οι αιτούντες οικειοθελώς κοινοποίησαν σε εθνική αρχή ανταγωνισμού.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι ούτε οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί ανταγωνισμού ούτε ο κανονισμός 1/2003⁵⁸ προβλέπουν κοινούς κανόνες επιείκειας ή κοινούς κανόνες σχετικά με το δικαίωμα προσβάσεως στα σχετικά με διαδικασία επιείκειας έγγραφα τα οποία οι ίδιες οι οικείες εταιρίες κοινοποίησαν σε εθνική αρχή ανταγωνισμού κατ' εφαρμογήν εθνικού προγράμματος επιείκειας. Εν συνεχεία, διευκρίνισε ότι ούτε η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού⁵⁹ ούτε η ανακοίνωση σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων⁶⁰ είναι δεσμευτικές για τα κράτη μέλη, όπως άλλωστε δεν είναι δεσμευτικό το πρότυπο πρόγραμμα επιείκειας, το οποίο εκπονήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου ανταγωνισμού.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, εν τέλει, ότι οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί συμπράξεων, και ειδικότερα ο κανονισμός 1/2003, έχουν την έννοια ότι δεν αποκλείουν τη δυνατότητα του ζημιωθέντος από παράβαση των κανόνων ανταγωνισμού του δικαίου της Ένωσης, ο οποίος διεκδικεί αποζημίωση, να αποκτήσει πρόσβαση στα έγγραφα που αφορούν διαδικασία επιείκειας, σχετική με τον υπαίτιο της ως άνω παραβάσεως. Απόκειται, ωστόσο, στα δικαστήρια των κρατών μελών να καθορίσουν, βάσει του εθνικού τους δικαίου, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να επιτραπεί ή όχι μια τέτοια πρόσβαση, σταθμίζοντας τα συμφέροντα που προστατεύει το δίκαιο της Ένωσης.

Φορολογικές διατάξεις

Όσον αφορά τον φόρο προστιθέμενης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ), η απόφαση *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, C-539/09) αξίζει ιδιαίτερη προσοχή. Στην υπόθεση αυτή, η Επιτροπή προσήψε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ότι δεν επέτρεψε στο Ελεγκτικό Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διενεργήσει, στο έδαφός της, ελέγχους σχετικούς με τη διοικητική συνεργασία κατά την έννοια του κανονισμού 1798/2003⁶¹. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 248, παράγραφοι 1 έως 3, ΕΚ, το οποίο, αφενός, προβλέπει ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και των εξόδων της

⁵⁸ Βλ. υποσημείωση 56.

⁵⁹ Ανακοίνωση 2004/C 101/04 της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (ΕΕ C 101, σ. 43).

⁶⁰ Ανακοίνωση 2006/C 298/11 της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ C 298, σ. 17).

⁶¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1798/2003 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2003, για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του ΦΠΑ (ΕΕ L 264, σ. 1).

Κοινότητας, τη νομιμότητα και την κανονικότητα της πραγματοποίησης των εσόδων και εξόδων, καθώς και τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και, αφετέρου, παρέχει στο εν λόγω θεσμικό όργανο την εξουσία να διενεργεί ελέγχους τόσο βάσει εγγράφων όσο και επιτόπου, ιδίως δε στο έδαφος των κρατών μελών.

Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, το σύστημα των ιδίων πόρων που έχει θεσπιστεί κατ' εκτέλεση της Συνθήκης αποσκοπεί, όσον αφορά τους πόρους από ΦΠΑ, να επιβάλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αποδίδουν στην Κοινότητα, ως ιδίους πόρους, ένα μέρος των ποσών που εισπράττουν ως ΦΠΑ. Ομοίως, οι μηχανισμοί συνεργασίας που επιβάλλονται στα κράτη μέλη από τον κανονισμό 1798/2003 μπορούν επίσης, εφόσον έχουν ως σκοπό την πάταξη της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής στον τομέα του ΦΠΑ, να επηρεάζουν άμεσα και ουσιαστικά την είσπραξη των εσόδων από ΦΠΑ και, συνεπώς, την απόδοση των πόρων από ΦΠΑ στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Έτσι, η αποτελεσματική εφαρμογή από ένα κράτος μέλος των κανόνων συνεργασίας που προβλέπει ο κανονισμός 1798/2003 μπορεί να έχει κρίσιμη σημασία όχι μόνο για την ικανότητα του εν λόγω κράτους μέλους να πατάξει αποτελεσματικά τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή στο έδαφός του, αλλά και την ικανότητα των άλλων κρατών μελών να πατάξουν τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή στο δικό τους έδαφος, ιδιαίτερα όταν η ορθή επιβολή του ΦΠΑ στα άλλα αυτά κράτη μέλη εξαρτάται από τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή του το συγκεκριμένο κράτος μέλος. Επομένως, ο έλεγχος, από το Ελεγκτικό Συνέδριο, της διοικητικής συνεργασίας κατά την έννοια του κανονισμού 1798/2003 αφορά οπωσδήποτε τα έσοδα της Κοινότητας, από την άποψη της νομιμότητάς τους και της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, και έχει άμεση σχέση με τις αρμοδιότητες που έχουν απονεμηθεί στο θεσμικό αυτό όργανο με το άρθρο 248 ΕΚ.

Σήματα

Το δίκαιο των σημάτων, μέσω είτε του κοινοτικού σήματος⁶² είτε της προσεγγίσεως των σχετικών νομοθεσιών των κρατών μελών⁶³, απασχόλησε το Δικαστήριο σε πολλές περιπτώσεις.

Στην υπόθεση που αφορούσε το κύρος σήματος αποτελούμενου από το επώνυμο του Ιταλού σχεδιαστή μόδας Elio Fiorucci (απόφαση της 5ης Ιουλίου 2011, C-263/09 P, *Edwin* κατά *ΓΕΕΑ*), το Δικαστήριο εξέτασε, στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως μιας αποφάσεως του Πρωτοδικείου (απόφαση της 14ης Μαΐου 2009, T-165/06), τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες κοινοτικό σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 52, παράγραφος 2, του κανονισμού 40/94⁶⁴, κοινοτικό σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο κατόπιν αιτήσεως ενδιαφερομένου, ο οποίος προβάλλει προγενέστερο δικαίωμα. Ο κατάλογος των δικαιωμάτων τον οποίο περιέχει το ως άνω άρθρο δεν είναι περιοριστικός, τα δε ενδεικτικώς απαριθμούμενα δικαιώματα, δηλαδή το δικαίωμα στο όνομα, το δικαίωμα στην εικόνα, το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και το δικαίωμα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αποσκοπούν στην προστασία συμφερόντων διαφορετικής φύσεως. Έτσι, κατά το Δικαστήριο, ούτε το γράμμα ούτε η δομή του επίμαχου άρθρου επιτρέπουν, οσάκις προβάλλεται δικαίωμα επί ονόματος, να περιορίζεται η εφαρμογή της διατάξεως αυτής μόνο στις περιπτώσεις που η καταχώριση κοινοτικού σήματος συγκρούεται με προγενέστερο δικαίωμα το οποίο έχει ως αποκλειστικό σκοπό την προστασία του ονόματος ως στοιχείου της προσωπικότητας: όπως και τα λοιπά δικαιώματα, το δικαίωμα στο όνομα προστατεύεται, επομένως, και ως προς τις οικονομικές του πτυχές. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Πρωτοδικείο ήταν αρμόδιο να ελέγξει τη νομιμότητα των εκτιμήσεων του

⁶² Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 11, σ. 1).

⁶³ Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157, σ. 45).

⁶⁴ Βλ. υποσημείωση 62.

Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (στο εξής: ΓΕΕΑ) επί της εθνικής νομοθεσίας της οποίας έγινε επίκληση. Εν συνεχεία, επικύρωσε την απόφαση του Πρωτοδικείου, καθόσον το τελευταίο συνήγαγε από τις διαπιστώσεις του επί του περιεχομένου της οικείας εθνικής ρυθμίσεως ότι πρόσωπο του οποίου το όνομα είναι πασίγνωστο έχει το δικαίωμα να απαγορεύσει τη χρήση του ονόματός του ως σήματος εφόσον δεν έχει δώσει τη συγκατάθεσή του για την καταχώριση του σήματος αυτού.

Στην υπόθεση *DHL Express France* (απόφαση της 12ης Απριλίου 2011, C-235/09) που αφορούσε αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι το πεδίο εφαρμογής της επιβληθείσας από δικαστήριο κοινοτικών σημάτων απαγορεύσεως της συνεχίσεως πράξεων οι οποίες συνιστούν παραποίηση/απομίμηση ή επαπειλούμενη παραποίηση/απομίμηση εκτείνεται, κατ' αρχήν, σε ολόκληρο το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, τόσο ο επιδιωκόμενος με τον κανονισμό 40/94⁶⁵ σκοπός της ομοιόμορφης προστασίας του κοινοτικού σήματος όσο και ο ενιαίος χαρακτήρας του σήματος αυτού δικαιολογούν την αναγνώριση ενός τέτοιου πεδίου εφαρμογής. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, πάντως, ότι το κατά τόπον πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως μπορεί να περιοριστεί, ιδίως όταν δεν υφίσταται, σε τμήμα του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσβολή ή κίνδυνος προσβολής των ιδιαίτερων λειτουργιών που επιτελεί το σήμα. Συγκεκριμένα, η κατά τόπον ισχύς του αποκλειστικού δικαιώματος του δικαιούχου κοινοτικού σήματος δεν πρέπει να βαίνει πέραν αυτού που επιτρέπεται στον δικαιούχο του για να προστατεύσει το σήμα του. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι τα άλλα κράτη μέλη είναι, κατ' αρχήν, υποχρεωμένα να αναγνωρίσουν και να εκτελέσουν παρόμοια απόφαση δικαιοδοτικού χαρακτήρα, προσδίδοντάς της, κατ' αυτόν τον τρόπο, διασυννοιακό χαρακτήρα. Παραπέμποντας στην αρχή της ειλικρινούς συνεργασίας κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΕ, το Δικαστήριο τόνισε ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να προβλέπουν τα μέτρα, τις διαδικασίες και τους τρόπους αποκαταστάσεως που απαιτούνται για τη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα οποία αναφέρεται η οδηγία 2004/48⁶⁶. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μέτρο εξαναγκασμού, όπως μια χρηματική ποινή, του οποίου τη λήψη διέταξε δικαστήριο κοινοτικών σημάτων κατ' εφαρμογήν του εθνικού του δικαίου, παράγει αποτελέσματα εντός των άλλων κρατών μελών, πέραν του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του το οικείο δικαστήριο. Τα μέτρα αυτά μπορούν να είναι αποτελεσματικά μόνον αν η κατά τόπον ισχύς τους καλύπτει την ίδια εδαφική έκταση στην οποία παράγει τα αποτελέσματά της η ίδια η απόφαση δικαιοδοτικού χαρακτήρα. Ωστόσο, όταν στο δίκαιο του κράτους μέλους όπου ζητείται να εκτελεστεί η δικαστική απόφαση δεν προβλέπεται μέτρο εξαναγκασμού ανάλογο προς αυτό το οποίο διέταξε το δικαστήριο κοινοτικών σημάτων, το αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους της εκτελέσεως οφείλει να επιδιώξει την επίτευξη του κατασταλτικού σκοπού εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις του εσωτερικού του δικαίου, ώστε να διασφαλιστεί κατά τρόπο ισοδύναμο η τήρηση της αρχικώς επιβληθείσας απαγορεύσεως.

Με αφορμή τη διαφορά μεταξύ, αφενός, της εταιρίας *L'Oréal* και ορισμένων θυγατρικών της και, αφετέρου, της εταιρίας *eBay International* και ορισμένων δικών της θυγατρικών, καθώς και συγκεκριμένων μεταπωλητών (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, C-324/09, *L'Oréal* κ.λπ.), στο πλαίσιο της οποίας βρετανικό δικαστήριο υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων σχετικών με επί πληρωμή υπηρεσίες αντιστοιχίσεως λέξεων-κλειδίων που ταυτίζονται με καταχωρισμένα σήματα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί πλειόνων ζητημάτων ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για το δίκαιο των κοινοτικών σημάτων. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι, όταν οι προσφορές προς πώληση ή οι διαφημίσεις προϊόντων που φέρουν κοινοτικά σήματα, των οποίων ο δικαιούχος δεν έχει συγκατατεθεί στη χρήση τους, απευθύνονται σε καταναλωτές εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι

⁶⁵ Όπ.π.

⁶⁶ Βλ. υποσημείωση 63.

κανόνες του δικαίου της Ένωσης τυγχάνουν εφαρμογής. Το Δικαστήριο συνέστησε στα εθνικά δικαστήρια να ελέγχουν, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του ζητήματος αν τέτοιες προσφορές ή διαφημίσεις απευθύνονται πράγματι σε καταναλωτές της Ένωσης, την ύπαρξη κρίσιμων ενδείξεων, όπως, μεταξύ άλλων, τη γεωγραφική περιοχή σε σχέση με την οποία ο πωλητής αναλαμβάνει την αποστολή του επίμαχου προϊόντος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι τα φέροντα σήμα προϊόντα τα οποία ο δικαιούχος του σήματος παρέχει ως δωρεάν δείγματα στους εγκεκριμένους του διανομείς δεν «διατίθενται στο εμπόριο» κατά την έννοια της οδηγίας 89/104⁶⁷ και του κανονισμού 40/94⁶⁸. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποσαφήνισε ορισμένες πτυχές του ζητήματος της ευθύνης επιχειρήσεως που έχει την εκμετάλλευση ιστότοπου αγοραπωλησιών, η οποία να μην δεν χρησιμοποιεί η ίδια τα εμπορικά σήματα εφόσον απλώς και μόνο παρέχει στους πελάτες της τη δυνατότητα να αναπαράγουν σημεία αντιστοιχούντα σε σήματα, πλην όμως φέρει κάποια ευθύνη όταν διαδραματίζει ενεργό ρόλο, τέτοιον ώστε να έχει γνώση ή έλεγχο των σχετικών με τις οικείες προσφορές στοιχείων. Συγκεκριμένα, η επιχείρηση αυτή δεν είναι δυνατό να απαλλάσσεται κάθε ευθύνης όταν συνδράμει τους πελάτες της στη βελτιστοποίηση της παρουσιάσεως των προσφορών ή των διαφημίσεών τους. Ούτε μπορεί να απαλλαγεί σε περίπτωση που γνώριζε πραγματικά περιστατικά ή στοιχεία βάσει των οποίων ένας συνετός επιχειρηματίας θα είχε διαπιστώσει ότι οι οικείες προσφορές προς πώληση on-line είναι παράνομες και δεν ενήργησε αμέσως για να αποσύρει τα σχετικά στοιχεία ή να καταστήσει την πρόσβαση σε αυτά αδύνατη. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, στην τελευταία αυτή περίπτωση, επιτρέπεται η έκδοση διαταγής δικαστηρίου κατά της επιχειρήσεως που έχει την εκμετάλλευση τέτοιου ιστότοπου, όπως παραδείγματος χάρη διαταγής με την οποία να επιβάλλεται υποχρέωση κοινοποιήσεως πληροφοριών για τον εντοπισμό των πελατών-πωλητών, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται οι κανόνες περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Έτσι, κατά το Δικαστήριο, το δίκαιο της Ένωσης απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι τα αρμόδια σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εθνικά δικαιοδοτικά όργανα μπορούν να διατάσσουν επιχείρηση η οποία έχει την εκμετάλλευση ιστότοπου αγοραπωλησιών να λαμβάνει μέτρα προκειμένου όχι μόνο να τίθεται τέρμα στις προσβολές των δικαιωμάτων αυτών, αλλά και να προλαμβάνονται νέες προσβολές της ίδιας φύσεως. Οι οικείες διαταγές πρέπει, πάντως, να είναι αποτελεσματικές, σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας, αποτρεπτικές και να μη θέτουν εμπόδια στο νόμιμο εμπόριο.

Επ' αφορμή αναιρέσεως που ασκήθηκε κατά αποφάσεως του Πρωτοδικείου (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-225/06, T-255/06, T-257/06 και T-309/06), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί διαφοράς μεταξύ των εταιριών Anheuser-Busch και Budějovický Budvar, σχετικά με τη χρήση του σήματος BUD για ορισμένα προϊόντα, μεταξύ των οποίων η μπίρα. Ο πρώτος λόγος αναιρέσεως αφορούσε την κατά τόπον ισχύ των προγενέστερων δικαιωμάτων (εθνικό σήμα και προστατευόμενες σε ορισμένα κράτη μέλη ονομασίες προελεύσεως) που προβλήθηκαν προς στήριξη των ανακοπών οι οποίες είχαν ασκηθεί κατά της καταχωρίσεως των επίμαχων σημάτων⁶⁹: με την απόφαση *Anheuser-Busch κατά Budějovický Budvar* (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, C-96/09 P), το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι τα προγενέστερα δικαιώματα ετύγχαναν προστασίας σε περισσότερα κράτη μέλη δεν αρκούσε για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τα δικαιώματα αυτά δεν είχαν τοπική μόνον ισχύ. Πράγματι, ακόμη και αν η γεωγραφική έκταση της προστασίας δεν είναι μόνον τοπική, πρέπει επιπλέον να έχει γίνει αρκούντως σημαντική χρήση των δικαιωμάτων στις συναλλαγές, σε σημαντικό τμήμα του εδάφους εντός του οποίου προστατεύονται. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, επιπλέον, ότι η χρήση στις συναλλαγές πρέπει να εκτιμάται χωριστά για καθένα από τα οικεία εδάφη. Το Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι τα αποκλειστικά

⁶⁷ Πρώτη οδηγία 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1).

⁶⁸ Βλ. υποσημείωση 62.

⁶⁹ Όπ.π.

δικαιώματα που συναρτώνται με σημείο μπορούν να έλθουν σε σύγκρουση με κοινοτικό σήμα μόνο στο έδαφος όπου προστατεύονται τα προγενέστερα δικαιώματα, είτε πρόκειται για το σύνολο είτε για τμήμα του εδάφους αυτού. Το Δικαστήριο κατέληξε ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η χρήση του σημείου στις συναλλαγές έπρεπε να αποδειχθεί πριν από τη δημοσίευση της καταχώρισεως του σήματος, και όχι, το αργότερο, έως την ημερομηνία καταθέσεως της αιτήσεως αυτής. Πράγματι, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του μεγάλου διαστήματος που ενδέχεται να μεσολαβήσει μεταξύ της καταθέσεως της αιτήσεως καταχώρισεως και της δημοσίευσής αυτής, η εφαρμογή του χρονικού κριτηρίου που χρησιμοποιείται για την κτήση δικαιώματος επί σήματος, ήτοι το κριτήριο της ημερομηνίας καταθέσεως της αιτήσεως καταχώρισεως, είναι το πλέον κατάλληλο να εξασφαλίσει ότι η προβαλλόμενη χρήση του επίμαχου σημείου αποτελεί πραγματική χρήση και όχι μια πρακτική που αποσκοπεί απλώς και μόνο στην παρακώλυση της καταχώρισεως ενός νέου σήματος. Κατά συνέπεια, η πρωτόδικη απόφαση αναιρέθηκε εν μέρει και η υπόθεση αναπέμφθηκε στο Γενικό Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο ασχολήθηκε, σε μία ακόμη περίπτωση, με τα δικαιώματα των εταιριών Anheuser-Busch και Budějovický Budvar, στην απόφαση *Budějovický Budvar* (απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2011, C-482/09). Τα προδικαστικά ερωτήματα, που υποβλήθηκαν από βρετανικό δικαστήριο, αφορούσαν όλως ιδιαίτερες περιστάσεις, στοιχείο το οποίο το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του προκειμένου να εκδώσει την απόφασή του. Συγκεκριμένα, αμφότερες οι εταιρίες χρησιμοποιούσαν καλόπιστα, επί μια τριακονταετία, τον όρο «Budweiser» ως σήμα για μπίρα, προτού καταχωρίσουν το εν λόγω σημείο ως σήμα. Σε απάντηση στα δύο πρώτα προδικαστικά ερωτήματα του βρετανικού δικαστηρίου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατ' αρχάς, ότι η ανοχή κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104⁷⁰ είναι έννοια του δικαίου της Ένωσης και ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο δικαιούχος προγενέστερου σήματος ανέχτηκε την από μακρού εδραιωμένη, και γνωστή στον ίδιο, καλόπιστη χρήση από τρίτο μεταγενέστερου σήματος πανομοιότυπου με το σήμα του εν λόγω δικαιούχου, αν αυτός ουδεμία δυνατότητα είχε να αντιταχθεί στην ως άνω χρήση. Στη συνέχεια, υπογράμμισε ότι η προθεσμία απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής δεν είναι δυνατό να αρχίσει να υπολογίζεται από την απλή χρήση μεταγενέστερου σήματος, ακόμη και αν ο δικαιούχος αυτού προβεί ακολούθως στην καταχώρισή του, διότι, όπως εξήγησε το Δικαστήριο, η καταχώριση του προγενέστερου σήματος στο οικείο κράτος μέλος δεν συνιστά αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να τρέξει η προθεσμία της απώλειας δικαιώματος λόγω ανοχής. Πράγματι, οι απαραίτητες προϋποθέσεις για να τρέξει η εν λόγω προθεσμία απώλειας δικαιώματος, των οποίων τη συνδρομή θα πρέπει να ελέγξει ο εθνικός δικαστής, είναι η καταχώριση του μεταγενέστερου σήματος στο εν λόγω κράτος μέλος, η καλόπιστη κατάθεση του μεταγενέστερου σήματος, η χρήση του μεταγενέστερου σήματος από τον δικαιούχο του στο κράτος μέλος στο οποίο καταχωρίστηκε και, τέλος, η γνώση από τον δικαιούχο του προγενέστερου σήματος της καταχώρισεως του μεταγενέστερου σήματος και της χρήσεως αυτού μετά την καταχώρισή του. Σε απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το μεταγενέστερο καταχωρισμένο σήμα μπορεί να κηρυχθεί άκυρο μόνο όταν θίγει ή ενδέχεται να θίξει την ουσιώδη λειτουργία του προγενέστερου σήματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104, που είναι να εγγυάται στους καταναλωτές την προέλευση των προσδιοριζόμενων με αυτό προϊόντων ή υπηρεσιών. Το Δικαστήριο, αναφερόμενο συγκεκριμένα στο ζήτημα της καλής πίστης, έκρινε ακολούθως ότι η ειλικρινής, μακρόχρονη εκ παραλλήλου χρήση δύο πανομοιότυπων σημάτων για πανομοιότυπα προϊόντα δεν θίγει ούτε ενδέχεται να θίξει την ουσιώδη λειτουργία του προγενέστερου σήματος και, ως εκ τούτου, το μεταγενέστερο σήμα δεν έπρεπε να κηρυχθεί άκυρο. Ωστόσο, το ίδιο το Δικαστήριο περιόρισε τη σημασία της αποφάσεώς του υπενθυμίζοντας επανειλημμένως ότι οι περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως ήταν όλως ιδιαίτερες και φτάνοντας, μάλιστα, μέχρι του σημείου να τονίσει ότι η διαφορά ανάγεται σε περιστάσεις που «παρουσιάζουν εξαιρετικό χαρακτήρα».

⁷⁰ Βλ. υποσημείωση 67.

Κοινωνική πολιτική

Μολονότι ζητήματα ίσης μεταχείρισεως ανακύπτουν πολύ συχνά στον τομέα αυτό, εντούτοις δεν μονοπώλησαν τη νομολογία του Δικαστηρίου κατά το υπό εξέταση έτος.

Δύο υποθέσεις έδωσαν στο Δικαστήριο την ευκαιρία να ερμηνεύσει την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας.

Στις υποθέσεις *Hennigs και Mai* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-297/10 και C-298/10), το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εξειδικεύτηκε με την οδηγία 2000/78 για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία⁷¹, και, ειδικότερα, τα άρθρα 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, απαγορεύουν μέτρο προβλεπόμενο σε συλλογική σύμβαση εργασίας, σύμφωνα με την οποία το κλιμάκιο του βασικού μισθού ενός συμβασιούχου υπαλλήλου του δημόσιου τομέα στο πλαίσιο κάθε βαθμού καθορίζεται κατά την πρόσληψη του οικείου υπάλληλου σε συνάρτηση με την ηλικία του. Επί τούτου, το γεγονός ότι το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει το οικείο μέτρο και ότι το μέτρο αυτό περιλαμβάνεται σε συλλογική σύμβαση εργασίας δεν θίγει το δικαίωμα σε συλλογικές διαπραγματεύσεις και σε σύναψη συλλογικών συμβάσεων, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 28 του Χάρτη. Μολονότι το κριτήριο της αρχαιότητας είναι, κατά κανόνα, κατάλληλο προς επίτευξη του θεμιτού σκοπού της συνεκτιμήσεως της επαγγελματικής πείρας που έχει αποκτήσει ο υπάλληλος πριν από την πρόσληψή του, εντούτοις ο καθορισμός, βάσει της ηλικίας, του κλιμακίου του βασικού μισθού ενός συμβασιούχου υπαλλήλου του δημόσιου τομέα κατά την πρόσληψή του βαίνει πέραν αυτού που μπορεί να θεωρηθεί, συναφώς, αναγκαίο και πρόσφορο. Ένα κριτήριο το οποίο θα στηριζόταν, ομοίως, στην αρχαιότητα ή στην αποκτηθείσα επαγγελματική πείρα, χωρίς αναφορά στην ηλικία, θα παρίστατο, υπό το πρίσμα της οδηγίας 2000/78, καλύτερα προσαρμοσμένο στην υλοποίηση του προαναφερθέντος θεμιτού σκοπού. Ακολούθως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν αντιβαίνει στα άρθρα 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, ούτε στο άρθρο 28 του Χάρτη, μέτρο προβλεπόμενο σε συλλογική σύμβαση εργασίας που αντικαθιστά ένα σύστημα αμοιβών των συμβασιούχων υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, το οποίο εισήγαγε διάκριση λόγω ηλικίας, με ένα σύστημα στηριζόμενο σε αντικειμενικά κριτήρια, διατηρώντας ταυτόχρονα, για μια μεταβατική και χρονικά περιορισμένη περίοδο, ορισμένα από τα ενέχοντα διάκριση αποτελέσματα του προϊσχύοντος συστήματος, προκειμένου να εξασφαλιστεί η μετάβαση των εν ενεργεία υπαλλήλων στο νέο σύστημα χωρίς αυτοί να υποστούν απώλεια εισοδήματος. Πράγματι, ένα τέτοιο μεταβατικό καθεστώς που έχει ως σκοπό την προστασία των κεκτημένων δικαιωμάτων πρέπει να θεωρηθεί ότι επιδιώκει θεμιτό σκοπό κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78. Εξάλλου, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας η οποία αναγνωρίζεται στους κοινωνικούς εταίρους όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των αμοιβών, είναι εύλογο να παρέχεται στους κοινωνικούς εταίρους η δυνατότητα να λάβουν μεταβατικά μέτρα που να είναι αναγκαία και πρόσφορα για την αποτροπή της μειώσεως των εισοδημάτων των οικείων συμβασιούχων υπαλλήλων.

Στην υπόθεση *Prigge κ.λπ.* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2011, C-447/09), το Δικαστήριο εκτίμησε, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 2, παράγραφος 5, της οδηγίας 2000/78⁷² έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν μέσω εξουσιοδοτικών διατάξεων στους κοινωνικούς εταίρους να λαμβάνουν μέτρα κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 2, παράγραφος 5, στους διεπόμενους

⁷¹ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).

⁷² Όπ.π.

από συλλογικές συμφωνίες τομείς στους οποίους αναφέρεται η εν λόγω διάταξη και υπό τον όρο ότι οι προαναφερθείσες εξουσιοδοτικές διατάξεις είναι αρκούντως σαφείς, ώστε να διασφαλίζεται ότι τα ως άνω μέτρα πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 2, παράγραφος 5, της οδηγίας. Μέτρο που ορίζει το 60ό έτος ως το όριο ηλικίας πέραν του οποίου οι πιλότοι δεν μπορούν πλέον να ασκούν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, καίτοι οι οικείες εθνικές και διεθνείς ρυθμίσεις προβλέπουν συναφώς ως όριο ηλικίας το 65ο έτος, δεν είναι μέτρο αναγκαίο για τη δημόσια ασφάλεια και την προστασία της υγείας, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 2, παράγραφος 5, της οδηγίας 2000/78. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 απαγορεύει ρήτρα συλλογικής συμβάσεως εργασίας που ορίζει στα 60 έτη το όριο ηλικίας πέραν του οποίου τεκμαίρεται ότι οι πιλότοι αερογραμμών δεν έχουν τις απαιτούμενες φυσικές ικανότητες ώστε να ασκούν το επάγγελμά τους, καίτοι οι εθνικές και οι διεθνείς κανονιστικές ρυθμίσεις ορίζουν στα 65 έτη το συγκεκριμένο όριο ηλικίας. Συγκεκριμένα, στο μέτρο που επιτρέπει παρέκκλιση από την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, το εν λόγω άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Μολονότι η ύπαρξη ιδιαίτερων φυσικών ικανοτήτων μπορεί να θεωρηθεί ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, για την άσκηση του επαγγέλματος του πιλότου αερογραμμών και μολονότι ο επιδιωκόμενος με το επίμαχο μέτρο σκοπός της κατοχυρώσεως της ασφάλειας των πτήσεων συνιστά θεμιτό σκοπό κατά την έννοια του ίδιου πάντοτε άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, εντούτοις ο καθορισμός του 60ού έτους ως ορίου ηλικίας πέραν του οποίου τεκμαίρεται ότι οι πιλότοι αερογραμμών δεν έχουν τις απαιτούμενες φυσικές ικανότητες ώστε να ασκούν το επάγγελμά τους αποτελεί, υπ' αυτές τις περιστάσεις και λαμβανομένων υπόψη των εν λόγω εθνικών και διεθνών ρυθμίσεων, δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό απαίτηση, κατά την έννοια του άρθρου αυτού. Τέλος, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/78 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ασφάλεια των πτήσεων δεν συνιστά θεμιτό σκοπό κατά την έννοια της συγκεκριμένης διατάξεως. Πράγματι, παρά το γεγονός ότι ο κατάλογος των θεμιτών σκοπών που απαριθμεί το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/78 δεν είναι περιοριστικός, οι στόχοι οι οποίοι μπορούν να θεωρηθούν ως «θεμιτοί» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής και, κατά συνέπεια, ικανοί να δικαιολογήσουν την παρέκκλιση από την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω φύλου, είναι στόχοι που άπτονται της κοινωνικής πολιτικής, όπως οι σχετικοί με την πολιτική της απασχόλησης, της αγοράς εργασίας ή της επαγγελματικής κατάρτισης.

Το Δικαστήριο κλήθηκε και πάλι να ερμηνεύσει την εν λόγω οδηγία 2000/78⁷³, σε σχέση όμως με διαφορετικό είδος διακρίσεως, στην υπόθεση *Römer* (απόφαση της 10ης Μαΐου 2011, C-147/08). Επρόκειτο για μια περίπτωση διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, σχετική με το ύψος επικουρικής συντάξεως γήρατος. Συγκεκριμένα, όσον αφορά το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας, το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι η οδηγία 2000/78 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ούτε το άρθρο 3, παράγραφος 3, ούτε η εικοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη αυτής δικαιολογούν τον αποκλεισμό από το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της παροχών επικουρικής συντάξεως όπως οι παροχές τις οποίες καταβάλλει δημόσιος οργανισμός στους παλαιούς υπαλλήλους του και στους επιζώντες τους δυνάμει εθνικού νόμου και οι οποίες συνιστούν αμοιβές κατά την έννοια του άρθρου 157 ΣΛΕΕ. Επίσης, κατά το Δικαστήριο, οι συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2000/78 αποκλείουν την εφαρμογή εθνικής διατάξεως, βάσει της οποίας δικαιούχος που έχει συνάψει καταχωρισμένη σχέση συμβιώσεως λαμβάνει επικουρική σύνταξη χαμηλότερη από τη χορηγούμενη σε έγγαμο δικαιούχο ο οποίος δεν ζει σε μόνιμη βάση χωριστά από τον/την σύζυγό του, εφόσον, αφενός, στο οικείο κράτος μέλος, γάμο μπορούν να συνάψουν μόνον πρόσωπα διαφορετικού φύλου, ενώ συγχρόνως υπάρχει δυνατότητα συνάψεως σχέσεως συμβιώσεως αποκλειστικώς για πρόσωπα του ίδιου φύλου και, αφετέρου,

⁷³ Βλ. υποσημείωση 71.

δημιουργείται άμεση δυσμενής διάκριση με κριτήριο τον γενετήσιο προσανατολισμό λόγω του γεγονότος ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, όσον αφορά την ως άνω σύνταξη, ο καταχωρισμένος σύντροφος βρίσκεται από νομικής και πραγματικής απόψεως σε όμοια θέση με έγγαμο πρόσωπο. Η εκτίμηση του ζητήματος αν πρόκειται για όμοιες καταστάσεις ανήκει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή, ο οποίος πρέπει να εστιάζει στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν οι σύζυγοι και οι καταχωρισμένοι σύντροφοι στο πλαίσιο των αντίστοιχων θεσμών και που πρέπει να ληφθούν υπόψη με δεδομένο το αντικείμενο και τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής. Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στην περίπτωση που γίνει δεκτό ότι μια τέτοια εθνική διάταξη εισάγει δυσμενή διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 2000/78, ένας ιδιώτης που θίγεται από την ως άνω διάταξη μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα σε ίση μεταχείριση το νωρίτερο μετά την εκπνοή της προθεσμίας μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της εν λόγω οδηγίας, τούτο δε χωρίς να απαιτείται προηγούμενη τροποποίηση από τον εθνικό νομοθέτη της εν λόγω διατάξεως προκειμένου να καταστεί αυτή σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης.

Στην υπόθεση *KHS* (απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2011, C-214/10), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δεν αντιβαίνουν στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88⁷⁴ εθνικές διατάξεις ή πρακτικές, όπως οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας, οι οποίες, προβλέποντας ότι μετά τη λήξη 15μηνιας περιόδου μεταφοράς το δικαίωμα ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών αποσβέννυται, περιορίζουν τη σώρευση δικαιωμάτων σε τέτοια άδεια, όταν πρόκειται για εργαζόμενο που τελεί σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία επί πολλές συναπτές περιόδους αναφοράς. Συγκεκριμένα, μια άνευ περιορισμού σώρευση δεν θα εξυπηρετούσε πλέον τον ίδιο τον σκοπό του δικαιώματος σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών. Ο σκοπός αυτός περιλαμβάνει δύο πτυχές, καθόσον παρέχεται στον εργαζόμενο η δυνατότητα, αφενός, να αναπληρώσει τις δυνάμεις του απέχοντας από την εργασία του και, αφετέρου, να έχει στη διάθεσή του ένα χρονικό διάστημα χαλαρώσεως και ψυχαγωγίας. Μολονότι τα ευεργετικά αποτελέσματα της άδειας για την ασφάλεια και την υγεία του εργαζομένου διασφαλίζονται πλήρως όταν η άδεια λαμβάνεται κατά τη διάρκεια του έτους για το οποίο προβλέπεται, δηλαδή κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, εντούτοις, ο χρόνος για την αναπλήρωση δυνάμεων δεν χάνει την αξία του εάν χρησιμοποιηθεί σε μεταγενέστερη περίοδο. Πάντως, όταν η μεταφορά υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο χρονικό όριο, η ετήσια άδεια παύει να έχει ευεργετικά αποτελέσματα για τον εργαζόμενο ως χρόνος αναπληρώσεως δυνάμεων και έχει απλώς την έννοια του χρόνου χαλαρώσεως και ψυχαγωγίας. Κατά συνέπεια, λαμβανομένου υπόψη του ίδιου του σκοπού του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, δεν πρέπει να αναγνωρίζεται σε εργαζόμενο που τελεί σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία επί πολλά συναπτά έτη το δικαίωμα να σωρεύσει χωρίς περιορισμό τις ετήσιες άδειες μετ' αποδοχών στις οποίες απέκτησε δικαίωμα κατά τον χρόνο αυτό. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να διασφαλίζεται ο σεβασμός του δικαιώματος σε ετήσια άδεια μετ' αποδοχών, το οποίο αποσκοπεί στην προστασία του εργαζομένου, η περίοδος μεταφοράς πρέπει να καθορίζεται λαμβανομένων υπόψη των ειδικών συνθηκών που συντρέχουν στην περίπτωση εργαζομένου ευρισκόμενου σε κατάσταση ανικανότητας προς εργασία επί πολλές συναπτές περιόδους αναφοράς. Έτσι, η εν λόγω περίοδος μεταφοράς πρέπει ιδίως να υπερβαίνει ουσιωδώς την περίοδο αναφοράς για την οποία έχει παρασχεθεί. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, μπορεί ευλόγως να συναχθεί ότι μια περίοδος μεταφοράς 15 μηνών του δικαιώματος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών δεν είναι αντίθετη προς τον σκοπό του εν λόγω δικαιώματος, στο μέτρο που διασφαλίζει τη διατήρηση των ευεργετικών αποτελεσμάτων τα οποία έχει η άδεια για τον εργαζόμενο ως χρόνος αναπληρώσεως δυνάμεων.

Στην υπόθεση *Scattolon* (απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, C-108/10), το Δικαστήριο διευκρίνισε την έκταση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων που μετατάσσονται σε νέο

⁷⁴ Οδηγία 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9).

εργοδότη. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μετάταξη, σε δημόσια αρχή κράτους μέλους, του προσωπικού που εργαζόταν για άλλη δημόσια αρχή, με αντικείμενο την παροχή επικουρικής φύσεως υπηρεσιών στα σχολεία, οι οποίες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, υπηρεσίες συντηρήσεως και διοικητικής υποστηρίξεως, συνιστά «μεταβίβαση επιχειρήσεως» εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187⁷⁵, εφόσον το εν λόγω προσωπικό συνιστά οργανωμένο σύνολο εργαζομένων οι οποίοι προστατεύονται από τη σχετική με την προστασία των εργαζομένων νομοθεσία του κράτους μέλους αυτού. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, οσάκις η μεταβίβαση επιχειρήσεως κατά την έννοια της οδηγίας 77/187 έχει ως συνέπεια την άμεση εφαρμογή, στους εργαζομένους της επιχειρήσεως αυτής, της ισχύουσας για τον εκδοχέα συλλογικής συμβάσεως και οι σχετικοί με τις αποδοχές όροι της συμβάσεως αυτής συνδέονται, μεταξύ άλλων, με την προϋπηρεσία, το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής απαγορεύει την ουσιώδη μείωση των αποδοχών των εν λόγω εργαζομένων, σε σχέση με τα ισχύοντα αμέσως πριν τη μεταβίβαση, εφόσον η μείωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι η προϋπηρεσία τους στον εκχωρητή, ισότιμη προς την προϋπηρεσία των εργαζομένων στον εκδοχέα, δεν έχει ληφθεί υπόψη από τον εκδοχέα κατά τον προσδιορισμό του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου τους. Απόκειται στον εθνικό δικαστή να ελέγξει αν, σε περίπτωση μεταβίβασης επιχειρήσεως, υπήρξε μείωση αποδοχών υπό την ως άνω έννοια.

Στην υπόθεση *van Ardenne* (απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 2011, C-435/10), το Δικαστήριο διευκρίνισε την έκταση της προστασίας των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Συγκεκριμένα, αποφάνθηκε ότι τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 80/987⁷⁶ αποκλείουν εθνική ρύθμιση που προβλέπει ότι η δυνατότητα των εργαζομένων, των οποίων ο εργοδότης βρίσκεται σε κατάσταση αφερεγγυότητας, να επικαλεστούν στο ακέραιο το δικαίωμά τους να τους εξοφληθούν απλήρωτες μισθολογικές απαιτήσεις εξαρτάται από υποχρέωσή τους να εγγραφούν ως πρόσωπα που αναζητούν εργασία. Πράγματι, μόνον κατ' εξαίρεση έχουν τα κράτη μέλη την ευχέρεια, βάσει του άρθρου 4 της οδηγίας 80/987, να περιορίσουν την υποχρέωση πληρωμής, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας. Το εν λόγω άρθρο 4 πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς και σύμφωνα με τον κοινωνικό του σκοπό, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση ελάχιστου επιπέδου προστασίας σε όλους τους εργαζομένους. Γι' αυτόν τον λόγο, οι περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται να περιοριστεί η υποχρέωση πληρωμής που υπέχουν οι οργανισμοί εγγυήσεως απαριθμούνται περιοριστικά από την οδηγία 80/987, οι δε σχετικές διατάξεις πρέπει να ερμηνεύονται αυστηρά, δεδομένου ότι εισάγουν εξαίρεση και λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της οδηγίας αυτής. Από τη σκοπιά αυτή, διαπιστώνεται ότι θα ήταν αντίθετο προς τον σκοπό της οδηγίας 80/987 να ερμηνευθεί η εν λόγω οδηγία, και ιδίως τα άρθρα της 3 και 4, κατά τέτοιον τρόπο ώστε ένας εργαζόμενος, λόγω μη τηρήσεως της υποχρεώσεώς του να εγγραφεί, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, ως πρόσωπο που αναζητεί εργασία, να υφίσταται κατ' αποκοπήν και αυτόματη μείωση των μη αμφισβητούμενων και αναγνωριζόμενων από την εθνική νομοθεσία μισθολογικών του απαιτήσεων, και να μην μπορεί, ως εκ τούτου, να απολαύει της εγγυήσεως για τις μισθολογικές απώλειες που όντως είχε κατά την περίοδο αναφοράς.

⁷⁵ Οδηγία 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171).

⁷⁶ Οδηγία 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/004, σ. 35), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/74/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 (ΕΕ L 270, σ. 10).

Περιβάλλον

Στο πλαίσιο της απαρέγκλιτης εφαρμογής από την Ευρωπαϊκή Ένωση της πολιτικής της στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, ανέκυψαν διάφορα ερωτήματα στα οποία κλήθηκε να δώσει απάντηση το Δικαστήριο.

Στις υποθέσεις *Stichting Natuur en Milieu* κ.λπ. (απόφαση της 26ης Μαΐου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-165/09 έως C-167/09), το Δικαστήριο ερμήνευσε τόσο την οδηγία 2008/1⁷⁷ σχετικά με τις αρχές που διέπουν τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις χορηγήσεως αδειών για την κατασκευή και την εκμετάλλευση μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, όσο και την οδηγία 2001/81⁷⁸, η οποία καθορίζει εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, στο πλαίσιο της χορηγήσεως περιβαλλοντικής άδειας για την κατασκευή και την εκμετάλλευση βιομηχανικής εγκαταστάσεως, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να περιλάβουν στους όρους χορηγήσεως της άδειας αυτής τα ανώτατα εθνικά όρια εκπομπής SO₂ και NO_x, όπως καθορίζονται με την οδηγία 2001/81. Όφειλαν, πάντως, να τηρήσουν την απορρέουσα από την εν λόγω οδηγία υποχρέωση της μείωσης των εκπομπών, περιλαμβανομένων των εκπομπών των ως άνω ρύπων, σε ποσότητες που να μην υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια του παραρτήματος Ι της ίδιας οδηγίας, το αργότερο έως το τέλος του 2010. Κατά τη μεταβατική περίοδο από τις 27 Νοεμβρίου 2002 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010, τα κράτη μέλη έπρεπε να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η οδηγία αυτή⁷⁹. Ωστόσο, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι τα κράτη μέλη μπορούσαν, κατά την εν λόγω περίοδο, να λάβουν ένα ειδικό μέτρο σχετικό με μία και μόνον πηγή SO₂ και NO_x, κρίνοντας ότι ένα τέτοιο μέτρο δεν ήταν, αυτό καθαυτό, ικανό να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του συγκεκριμένου αποτελέσματος. Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, κατά την ίδια πάντοτε περίοδο, η οδηγία 2001/81 δεν επέβαλλε στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αποκλείσουν ή να περιορίσουν τη χορήγηση περιβαλλοντικών αδειών για την κατασκευή και εκμετάλλευση βιομηχανικών εγκαταστάσεων, ούτε να λαμβάνουν ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα για κάθε άδεια αυτού του είδους, τούτο δε ακόμη και σε περίπτωση υπερβάσεως ή κινδύνου υπερβάσεως των εθνικών ανωτάτων ορίων εκπομπής SO₂ και NO_x. Τέλος, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 4 της οδηγίας 2001/81 δεν είναι απαλλαγμένο αιρέσεων, ούτε αρκούντως ακριβές, οπότε δεν ήταν δυνατή η επίκλησή του από ιδιώτες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων πριν από τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Αντιθέτως, το άρθρο 6 της ίδιας οδηγίας παρέχει στους άμεσα ενδιαφερόμενους ιδιώτες δικαιώματα τα οποία αυτοί μπορούσαν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων για να αξιώσουν από τα κράτη μέλη, κατά τη μεταβατική περίοδο, να υιοθετήσουν ή να εξετάσουν, στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων, πολιτικές και μέτρα που θα ήσαν, στο σύνολό τους, κατάλληλα, συνεπή και ικανά να μειώσουν τις εκπομπές των επίμαχων ρύπων, έτσι ώστε να συμμορφωθούν, το αργότερο έως το τέλος του 2010, με τα προβλεπόμενα στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας εθνικά ανώτατα όρια. Οι ιδιώτες μπορούσαν επίσης να αξιώσουν από τα κράτη μέλη να θέσουν τα εκπονηθέντα προς τούτο προγράμματα στη διάθεση του κοινού και των ενδιαφερόμενων οργανώσεων μέσω σαφών, κατανοητών και ευκόλως προσβάσιμων πληροφοριών.

⁷⁷ Οδηγία 2008/1/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΕΕ L 24, σ. 8).

⁷⁸ Οδηγία 2001/81/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2001, σχετικά με εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους (ΕΕ L 309, σ. 22).

⁷⁹ Άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ και άρθρο 288, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ. Για την οδηγία 2001/81/EK, βλ. υποσημείωση 78.

Στην υπόθεση *The Air Transport Association of America κ.λπ.* (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-366/10), το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 2008/101⁸⁰ πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα των σχετικών κανόνων του διεθνούς δικαίου της θάλασσας και του διεθνούς δικαίου του αέρα. Η νομοθεσία της Ένωσης μπορεί να εφαρμοστεί σε φορέα εκμεταλλεύσεως αεροσκάφους όταν το αεροσκάφος του βρίσκεται στο έδαφος κράτους μέλους και, ειδικότερα, σε οποιοδήποτε αεροδρόμιο της Ένωσης. Συναφώς, προβλέποντας ότι κριτήριο εφαρμογής της οδηγίας 2008/101 επί φορέων εκμεταλλεύσεως αεροσκαφών νηολογημένων είτε σε κράτος μέλος είτε σε τρίτο κράτος είναι το αν τα οικεία αεροσκάφη πραγματοποιούν πτήσεις προς ή από αεροδρόμιο ευρισκόμενο στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη, η οδηγία 2008/101 δεν παραβιάζει την αρχή της εδαφικότητας ούτε προσβάλλει τα κυριαρχικά δικαιώματα των τρίτων κρατών προς ή από τα οποία εκτελούνται οι ως άνω πτήσεις, δεδομένου ότι τα αεροσκάφη αυτά βρίσκονται εντός της επικράτειας ενός εκ των κρατών μελών της Ένωσης και υπάγονται, για τον λόγο αυτό, στην πλήρη δικαιοδοσία της Ένωσης. Το Δικαστήριο διευκρίνισε περαιτέρω ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είναι, κατ' αρχήν, ελεύθερος να επιλέξει να επιτρέψει την άσκηση, εντός του εδάφους της Ένωσης, μιας εμπορικής δραστηριότητας, όπως εν προκειμένω οι αεροπορικές μεταφορές, υπό την προϋπόθεση και μόνον ότι οι οικείες επιχειρήσεις πληρούν τα κριτήρια του δικαίου της Ένωσης και επιδιώκουν να επιτύχουν τους στόχους για τους οποίους έχει αυτοδεσμευτεί όσον αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, ιδίως όταν αυτοί εντάσσονται στο πλαίσιο της παρατάσεως της ισχύος μιας διεθνούς συμφωνίας στην οποία έχει προσχωρήσει η Ένωση, όπως η σύμβαση-πλαίσιο⁸¹ και το Πρωτόκολλο του Κιότο. Σύμφωνα με τη συλλογιστική του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της νομοθεσίας της Ένωσης σχετικά με το περιβάλλον, ορισμένα στοιχεία που συμβάλλουν στη ρύπανση του αέρα, της θάλασσας ή του εδάφους των κρατών μελών ανάγονται σε συμβάν το οποίο έλαβε χώρα εν μέρει εκτός του εδάφους αυτού δεν είναι δυνατό, λαμβανομένων υπόψη των αρχών του διεθνούς εθνικού δικαίου, να θέσει υπό αμφισβήτηση την πλήρη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στο εν λόγω έδαφος.

Στην υπόθεση *Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen* (απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, C-115/09), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337⁸² απαγορεύει νομοθεσία η οποία δεν παρέχει σε «μη κυβερνητικές οργανώσεις που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος» κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας τη δυνατότητα να προβάλλουν ενώπιον δικαστηρίου, στο πλαίσιο προσφυγής κατά αποφάσεων περί εγκρίσεως σχεδίων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, παράβαση κανόνα ο οποίος απορρέει από το δίκαιο της Ένωσης και προστατεύει αποκλειστικώς τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου, και όχι τα συμφέροντα ιδιωτών.

Στις υποθέσεις *Boxus κ.λπ.* (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-128/09 έως C-131/09, C-134/09 και C-135/09), το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337⁸³ έχει την έννοια ότι από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας εξαιρούνται μόνον τα σχέδια που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική νομοθετική πράξη, κατά τρόπο ώστε

⁸⁰ Οδηγία 2008/101/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ, ώστε να ενταχθούν οι αεροπορικές δραστηριότητες στο σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας (ΕΕ L 8, σ. 3).

⁸¹ Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, η οποία υπογράφηκε στις 9 Μαΐου 1992 στη Νέα Υόρκη.

⁸² Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003 (ΕΕ L 156, σ. 17).

⁸³ Όπ.π.

οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει η οδηγία να επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας. Στον εθνικό δικαστή απόκειται να ελέγξει αν πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το περιεχόμενο της εκδοθείσας νομοθετικής πράξεως όσο και το σύνολο της νομοθετικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεώς της. Συναφώς, νομοθετική πράξη η οποία «επικυρώνει» αμιγώς και μόνον προϋφιστάμενη διοικητική πράξη και περιορίζεται στην αναφορά επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος, χωρίς να έχει κινηθεί προηγουμένως νομοθετική διαδικασία επί της ουσίας ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση των εν λόγω προϋποθέσεων, δεν μπορεί να θεωρηθεί ειδική νομοθετική πράξη κατά την έννοια της διατάξεως αυτής και, ως εκ τούτου, δεν αρκεί για να εξαιρεθεί ένα σχέδιο από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/337. Ερμηνεύοντας το άρθρο 9, παράγραφος 2, της Συμβάσεως του Άρχους⁸⁴ και το άρθρο 10α της οδηγίας 85/337, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι όταν ένα σχέδιο που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων αυτών εγκρίνεται με νομοθετική πράξη, το ζήτημα αν η εν λόγω νομοθετική πράξη ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής πρέπει να μπορεί να υπόκειται σε έλεγχο, υπό το πρίσμα των εθνικών δικονομικών κανόνων, ασκούμενο από δικαστήριο ή άλλο ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο που έχει συσταθεί με νόμο. Το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι, σε περίπτωση που δεν προβλέπεται προσφυγή κατά τέτοιας πράξεως, απόκειται σε κάθε εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται σχετικής υποθέσεως στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του να ασκήσει τον ως άνω έλεγχο και, ενδεχομένως, να αφήσει την εν λόγω νομοθετική πράξη ανεφάρμοστη.

Θεωρήσεις, άσυλο και μετανάστευση

Επιφορτισμένα με τον έλεγχο της δράσεως των κρατών μελών στον ως άνω, ιδιαιτέρως ευαίσθητο, τομέα, τα εθνικά δικαστήρια αναγκάστηκαν σε πολλές περιπτώσεις να χρησιμοποιήσουν τον μηχανισμό της προδικαστικής παραπομπής προκειμένου να ζητήσουν από το Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά τη μεταχείριση υπηκόων τρίτων κρατών, οι οποίοι προτίθενται να διαμείνουν στο έδαφος της Ένωσης.

Στην υπόθεση *El Dridi* (απόφαση της 28ης Απριλίου 2011, C-61/11 PPU), το Δικαστήριο ερωτήθηκε αν η οδηγία 2008/115⁸⁵, ιδίως δε τα άρθρα 15 και 16 της οδηγίας αυτής, έπρεπε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή ποινής φυλακίσεως σε παρανόμως διαμένοντα υπήκοο τρίτου κράτους για τον λόγο και μόνον ότι αυτός, κατά παράβαση διαταγής να εγκαταλείψει το έδαφος του οικείου κράτους μέλους εντός ορισμένης προθεσμίας, παραμένει στο εν λόγω έδαφος χωρίς να συντρέχει δικαιολογητικός λόγος. Το Δικαστήριο, το οποίο εφαρμόσε την επείγουσα προδικαστική διαδικασία κατόπιν σχετικού αιτήματος του αιτούντος δικαστηρίου, έδωσε καταφατική απάντηση, καθόσον μια τέτοια ποινή, ιδίως λόγω των προϋποθέσεων επιβολής της και του τρόπου εκτελέσεώς της, θέτει σε κίνδυνο την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία, ήτοι της καθιέρωσης μιας αποτελεσματικής πολιτικής απομακρύνσεως και επαναπατρισμού των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

Η υπόθεση *Achughbabian* (απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2011, C-329/11) αφορούσε επίσης την ερμηνεία της οδηγίας 2008/115⁸⁶, ενόψει εθνικής ρυθμίσεως στην οποία προβλέπονταν ποινικές

⁸⁴ Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, εγκριθείσα εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με την απόφαση 2005/370/ΕΚ του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 2005 (ΕΕ L 124, σ. 1).

⁸⁵ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (ΕΕ L 348, σ. 98).

⁸⁶ Όπ.π.

κυρώσεις. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο ερωτήθηκε αν, λαμβανομένου υπόψη του πεδίου εφαρμογής της, η οδηγία 2008/115 απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την επιβολή ποινής φυλακίσεως σε υπήκοο τρίτης χώρας για τον λόγο και μόνον της παράνομης εισόδου και διαμονής του στο εθνικό έδαφος. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η οδηγία 2008/115 αφορά μόνον την έκδοση αποφάσεων περί επιστροφής των υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι διαμένουν παράνομως στο έδαφος κράτους μέλους και την εκτέλεση των εν λόγω αποφάσεων. Επομένως, δεν έχει ως σκοπό την εναρμόνιση του συνόλου των εθνικών κανόνων που αφορούν τη διαμονή των αλλοδαπών. Εξ αυτού το Δικαστήριο συνήγαγε ότι δεν αντιβαίνει στην ως άνω οδηγία εθνική νομοθεσία η οποία χαρακτηρίζει την παράνομη διαμονή πλημμέλημα και προβλέπει ποινικές κυρώσεις για την πρόληψη και τον κολασμό τέτοιας παραβάσεως των εθνικών κανόνων περί διαμονής. Ομοίως, η οδηγία αυτή δεν απαγορεύει τη θέση υπό κράτηση με σκοπό να διερευνηθεί αν υπήκοος τρίτης χώρας διαμένει στο εθνικό έδαφος νομίμως ή παρανόμως.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η οδηγία 2008/115 έχει την έννοια ότι απαγορεύει ρύθμιση κράτους μέλους που κολάζει με ποινικές κυρώσεις την παράνομη διαμονή, καθόσον η εν λόγω ρύθμιση επιτρέπει τη φυλάκιση υπηκόου τρίτης χώρας όταν δεν του έχουν επιβληθεί, καίτοι διαμένει παρανόμως στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους και δεν προτίθεται να εγκαταλείψει το έδαφος αυτό οικειοθελώς, αναγκαστικά μέτρα κατά την έννοια του άρθρου 8 της ως άνω οδηγίας, ούτε έχει παρέλθει, σε περίπτωση θέσεώς του υπό κράτηση προς τον σκοπό της προετοιμασίας και της υλοποιήσεως της απομακρύνσεώς του, ο ανώτατος χρόνος διάρκειας αυτής της κρατήσεως. Ακολούθως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, αντιθέτως, η εν λόγω οδηγία δεν απαγορεύει τέτοια ρύθμιση, στο μέτρο που επιτρέπει τη φυλάκιση υπηκόου τρίτης χώρας στην περίπτωση του οποίου εφαρμόστηκε η θεσπιζόμενη με την εν λόγω οδηγία διαδικασία επιστροφής και αυτός διαμένει παρανόμως στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους χωρίς να υπάρχει λόγος που να δικαιολογεί τη μη επιστροφή. Πράγματι, καίτοι τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την οδηγία 2008/115 δεν μπορούν να προβλέψουν ποινή φυλακίσεως για τους παρανόμως διαμένοντες στο έδαφός τους υπηκόους τρίτων χωρών στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι τελευταίοι πρέπει, βάσει των θεσπιζόμενων με την οδηγία κοινών κανόνων και διαδικασιών, να απομακρυνθούν και μπορούν, προς τον σκοπό της προετοιμασίας και της υλοποιήσεως αυτής της απομακρύνσεως, το πολύ να τεθούν υπό κράτηση, τούτο δεν αποκλείει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις, ενδεχομένως ποινικού χαρακτήρα, που ρυθμίζουν, τηρώντας τις αρχές της εν λόγω οδηγίας και σεβόμενες τον σκοπό της, την περίπτωση κατά την οποία τα αναγκαστικά μέτρα δεν κατέστησαν εφικτή την απομάκρυνση υπηκόου τρίτης χώρας που διαμένει παρανόμως στο έδαφός τους.

Η υπόθεση *Samba Diouf* (απόφαση της 28ης Ιουλίου 2011, C-69/10) αφορούσε υπήκοο τρίτου κράτους, ο οποίος υπέβαλε στις αρχές κράτους μέλους αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας και η αίτησή του απορρίφθηκε στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας. Κατόπιν τούτου, άσκησε προσφυγή με κύριο αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως με την οποία απορρίφθηκε η αίτησή του στο μέτρο που οι εθνικές αρχές έκριναν ότι έπρεπε να αποφανθούν επί του βασίμου της αιτήσεως αυτής στο πλαίσιο ταχείας διαδικασίας καθώς και με επικουρικό αίτημα τη μεταρρύθμιση της αποφάσεως αυτής στο μέτρο που δεν του χορηγήθηκε διεθνής προστασία. Κατά την εξέταση του παραδεκτού της προσφυγής, με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως των εθνικών αρχών να εφαρμόσουν ταχεία διαδικασία, ο εθνικός δικαστής εκτίμησε ότι η εφαρμογή της εσωτερικής νομοθεσίας, η οποία προβλέπει ότι δεν χωρεί προσφυγή κατά τέτοιας αποφάσεως, θέτει ζητήματα ερμηνείας του άρθρου 39 της οδηγίας 2005/85 σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα ⁸⁷, ιδίως όσον αφορά την τήρηση

⁸⁷ Οδηγία 2005/85/ΕΚ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (ΕΕ L 326, σ. 13).

της γενικής αρχής της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Στο πλαίσιο της σχετικής προδικαστικής παραπομπής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 39 της οδηγίας 2005/85 και η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας δεν είναι δυνατό να ασκηθεί αυτοτελής προσφυγή κατά της αποφάσεως της αρμόδιας εθνικής αρχής περί εξετάσεως της βασιμότητας της αιτήσεως παροχής ασύλου με εφαρμογή ταχείας διαδικασίας, εφόσον οι λόγοι για τους οποίους η ως άνω αρχή αποφάσισε να εξετάσει τη βασιμότητα της εν λόγω αιτήσεως με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας μπορούν στην πράξη να ελεγχθούν δικαστικώς στο πλαίσιο της προσφυγής με την οποία είναι δυνατό να προσβληθεί η τελική απορριπτική απόφαση, ζήτημα που οφείλει το αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η απόφαση περί της εφαρμοστέας διαδικασίας κατά την εξέταση της αιτήσεως παροχής ασύλου, αυτοτελώς θεωρούμενη και ανεξαρτήτως της τελικής αποφάσεως με την οποία γίνεται δεκτή ή απορρίπτεται η αίτηση αυτή, αποτελεί προπαρασκευαστική πράξη της τελικής αποφάσεως επί της αιτήσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, η έλλειψη ενδίκου βοηθήματος κατά το συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας δεν συνιστά προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι η νομιμότητα της τελικής αποφάσεως που λαμβάνεται με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας, και ιδίως οι λόγοι που οδήγησαν την αρμόδια αρχή να απορρίψει ως αβάσιμη την αίτηση παροχής ασύλου, μπορούν να εξεταστούν ενδελεχώς από τον εθνικό δικαστή, στο πλαίσιο προσφυγής κατά της απορριπτικής αποφάσεως επί της αιτήσεως αυτής. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, αντιθέτως, η αποτελεσματικότητα της δικαστικής προστασίας δεν διασφαλίζεται αν, λόγω της έλλειψης δυνατότητας ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος κατά της αποφάσεως της αρμόδιας αρχής να εξετάσει μια αίτηση ασύλου με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας, οι λόγοι για τους οποίους η ως άνω αρχή εξέτασε τη βασιμότητα της οικείας αιτήσεως με εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ενός τέτοιου ελέγχου, δεδομένου ότι οι λόγοι αυτοί ταυτίζονται με τους λόγους απορρίψεως της αιτήσεως. Η κατάσταση αυτή θα καθιστούσε αδύνατο τον έλεγχο της νομιμότητας της αποφάσεως, τόσο από πραγματικής όσο και από νομικής απόψεως. Επομένως, οι λόγοι που δικαιολογούν την εφαρμογή ταχείας διαδικασίας πρέπει να μπορούν να αμφισβητηθούν μεταγενέστερα ενώπιον του εθνικού δικαστή και να εξεταστούν από αυτόν στο πλαίσιο της προσφυγής η οποία είναι δυνατό να ασκηθεί κατά της τελικής αποφάσεως περί περατώσεως της σχετικής με την αίτηση παροχής ασύλου διαδικασίας.

Σε σχέση πάντοτε με το δικαίωμα ασύλου, το Δικαστήριο ερωτήθηκε, στις υποθέσεις *NS* (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις *C-411/10* και *C-493/10*), αν τα κράτη μέλη δύνανται να μεταφέρουν αιτούντες άσυλο σε άλλα κράτη μέλη όταν υφίσταται κίνδυνος σοβαρής προσβολής των δικαιωμάτων που τους διασφαλίζει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ερμηνείας που πρέπει να δοθεί, αφενός, στα άρθρα 1, 4, 18 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και, αφετέρου, στο άρθρο 3 του κανονισμού 343/2003⁸⁸.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό την έννοια ότι απόκειται στα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων και των εθνικών δικαστηρίων, να μη μεταφέρουν αιτούντα άσυλο προς το υπεύθυνο κράτος μέλος κατά την έννοια του κανονισμού 343/2003, στις περιπτώσεις που δεν είναι δυνατό να αγνοούν ότι οι συστηματικές πλημμύλεις όσον αφορά τη διαδικασία χορηγήσεως ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο στο κράτος μέλος αυτό συνιστούν σοβαρές και αποχρώσεις ενδείξεις ότι ο αιτών θα διατρέξει ουσιαστικό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση

⁸⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 343/2003 του Συμβουλίου, της 18ης Φεβρουαρίου 2003, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (ΕΕ L 50, σ. 1).

κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, το δίκαιο της Ένωσης δεν επιτρέπει την εφαρμογή αμάχητου τεκμηρίου βάσει του οποίου να θεωρείται ότι το υπεύθυνο, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 343/2003, κράτος μέλος σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεράσμα που είναι σύμφωνο και με τα άρθρα 1, 18 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

Ακολούθως, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, υπό την επιφύλαξη της προβλεπόμενης στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 343/2003 δυνατότητας του κράτους μέλους που πρέπει να προβεί στη μεταφορά να εξετάσει το ίδιο την αίτηση, η αδυναμία μεταφοράς αιτούντος προς άλλο κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οσάκις το τελευταίο αυτό κράτος είναι το υπεύθυνο κράτος μέλος βάσει των κριτηρίων του κεφαλαίου III του εν λόγω κανονισμού, υποχρεώνει το κράτος μέλος το οποίο όφειλε να προβεί στη μεταφορά να συνεχίσει την εξέταση των κριτηρίων του ως άνω κεφαλαίου για να διακριβώσει αν κάποιο από τα επόμενα κριτήρια καθιστά δυνατό τον προσδιορισμό άλλου κράτους μέλους ως υπεύθυνου για την εξέταση της αιτήσεως ασύλου. Κατά το Δικαστήριο, το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται ο αιτών άσυλο πρέπει, πάντως, να μεριμνά ώστε να μην επιδεινώσει μια κατάσταση ενδεχόμενης προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων αυτού του αιτούντος παρατείνοντας, πέραν εύλογου χρονικού διαστήματος, τη διάρκεια της διαδικασίας προσδιορισμού του υπεύθυνου κράτους μέλους. Εφόσον, μάλιστα, παρίσταται ανάγκη, οφείλει να εξετάσει το ίδιο την αίτηση σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 343/2003. Τα άρθρα 1, 18 και 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιβάλλουν διαφορετικό συμπέρασμα ως προς το ζήτημα αυτό.

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις και σε υποθέσεις ιδιωτικού διεθνούς δικαίου

Στη διάρκεια του 2011, το Δικαστήριο εξέδωσε πλείονες αποφάσεις σχετικές με τον κανονισμό 44/2001⁸⁹, δύο εκ των οποίων χρήζουν ιδιαίτερης μνείας.

Η πρώτη απόφαση, στην υπόθεση *BVG* (απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, C-144/10), αφορούσε το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 22, σημείο 2, του κανονισμού 44/2001, κατά το οποίο «αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία, έχουν [...] σε θέματα κύρους, ακυρότητας ή λύσης εταιριών ή άλλων νομικών προσώπων ή ενώσεων φυσικών ή νομικών προσώπων ή κύρους αποφάσεων των οργάνων τους, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο η εταιρία, το νομικό πρόσωπο ή η ένωση έχουν την έδρα τους». Κατά το Δικαστήριο, ο ως άνω κανόνας δικαιοδοσίας δεν εφαρμόζεται επί ένδικης διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας εταιρία διατείνεται ότι δεν μπορεί να της αντισταχθεί μια σύμβαση, για τον λόγο ότι απόφαση των οργάνων της σχετική με τη σύναψη της εν λόγω συμβάσεως δεν ελήφθη, κατά την εταιρία, εγκύρως εξαιτίας παραβάσεως του καταστατικού της. Πράγματι, οποιοδήποτε ζήτημα σχετικό με το κύρος αποφάσεως περί της συνάψεως συμβάσεως, η οποία ελήφθη από τα εταιρικά όργανα ενός εκ των συμβαλλομένων, πρέπει να θεωρείται παρεπόμενο στο πλαίσιο διαφοράς εκ συμβάσεως. Έτσι, το αντικείμενο τέτοιας διαφοράς εκ συμβάσεως δεν συνδέεται κατ' ανάγκην ιδιαίτερα στενά με το δικαστήριο του τόπου της έδρας του συμβαλλομένου που ισχυρίζεται ότι δεν ελήφθη εγκύρως απόφαση των οργάνων του. Επομένως, η υπαγωγή τέτοιων διαφορών στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της έδρας μίας εκ των συμβαλλομένων εταιριών θα αντέβαινε στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης.

Στη δεύτερη απόφαση, η οποία εκδόθηκε επί των υποθέσεων *eDate Advertising* κ.λπ. (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-509/09 και C-161/10), το Δικαστήριο είχε την

⁸⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

ευκαιρία να αποσαφηνίσει με ποιον τρόπο πρέπει να ερμηνεύεται η φράση «του τόπου όπου συνέβη ή ενδέχεται να συμβεί το ζημιογόνο γεγονός», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001, σε περιπτώσεις προβαλλόμενης προσβολής της προσωπικότητας μέσω αναρτήσεως πληροφοριών σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι η ως άνω φράση αναφέρεται τόσο στον τόπο όπου συνέβη το γενεσιουργό της ζημίας γεγονός όσο και στον τόπο όπου επήλθε η ζημία. Διαπίστωσε, εν συνεχεία, ότι η ανάρτηση πληροφοριών σε ιστοσελίδα του Διαδικτύου διαφέρει από τη δημοσίευση σε ένα έντυπο, η οποία προσλαμβάνει κατ' ανάγκην εδαφική διάσταση, καθόσον οι πληροφορίες αυτές είναι προσβάσιμες ανά πάσα στιγμή από απροσδιόριστο αριθμό χρηστών του Διαδικτύου και από οποιοδήποτε σημείο του κόσμου. Έτσι, η καθολική αυτή διάδοση ενδέχεται, αφενός, να επιτείνει τη σοβαρότητα της προσβολής της προσωπικότητας και, αφετέρου, να καθιστά εξαιρετικά δυσχερή τον προσδιορισμό του τόπου επελεύσεως της βλάβης που απορρέει από την ως άνω προσβολή. Το Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού ότι οι δυσχέρειες που παρουσιάζει, σε σχέση με αυτόν τον τρόπο διαδόσεως πληροφοριών, η εφαρμογή του κριτηρίου της επελεύσεως της ζημίας επιβάλλουν να χρησιμοποιηθεί το κριτήριο της συνδέσεως. Δεδομένου ότι ο αντίκτυπος μιας αναρτήσεως στο Διαδίκτυο επί της προσωπικότητας ενός ατόμου μπορεί να εκτιμηθεί καλύτερα από δικαστήριο του τόπου όπου το φερόμενο θύμα έχει το κέντρο των συμφερόντων του, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα δικαστήρια αυτού του τόπου είναι αρμόδια ως προς το σύνολο των ζημιών που προκαλούνται εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο τόπος όπου ένα πρόσωπο έχει το κέντρο των συμφερόντων του συμπίπτει, κατά γενικό κανόνα, με τον τόπο της συνήθους διαμονής του. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι το πρόσωπο αυτό έχει, εξάλλου, την ευχέρεια να ασκήσει αγωγή με αίτημα την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για το σύνολο της προκληθείσας βλάβης και ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους εγκαταστάσεως του φορέα μεταδόσεως των επίμαχων πληροφοριών. Επίσης, αντί της αγωγής για επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για το σύνολο της προκληθείσας βλάβης, το ίδιο πρόσωπο μπορεί να ασκήσει την αγωγή του ενώπιον των δικαστηρίων κάθε κράτους μέλους όπου υπάρχει ή υπήρξε πρόσβαση στο δημοσίευμα που αναρτήθηκε στο Διαδίκτυο, τα οποία όμως δικαστήρια είναι αρμόδια αποκλειστικώς και μόνον ως προς τη βλάβη που επήλθε στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.

Επιπλέον, στην ίδια αυτή υπόθεση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της σημασίας που πρέπει να προσδοθεί στο άρθρο 3 της οδηγίας 2000/31⁹⁰ από μεθοδολογικής απόψεως. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι το άρθρο αυτό δεν επιβάλλει τη μεταφορά του στο εσωτερικό δίκαιο μέσω θεσπίσεως ειδικού κανόνα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, εντούτοις τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν, όσον αφορά τον συντονισμένο τομέα και υπό την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που επιτρέπονται υπό όρους από το άρθρο 3, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας, ο φορέας υπηρεσίας ηλεκτρονικού εμπορίου δεν υπόκειται σε αυστηρότερες απαιτήσεις από εκείνες τις οποίες προβλέπει το ουσιαστικό δίκαιο που ισχύει στο κράτος μέλος εγκαταστάσεώς του.

Στην υπόθεση *Koelzsch* (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2011, C-29/10), υποβλήθηκε για πρώτη φορά στο Δικαστήριο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως επί της ερμηνείας του άρθρου 6 της Συμβάσεως της Ρώμης, της 19ης Ιουνίου 1980, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές⁹¹, σχετικά με ατομικές συμβάσεις εργασίας στο πλαίσιο διεθνούς διαφοράς αναγόμενης στην καταγγελία της συμβάσεως εργασίας ενός οδηγού φορτηγού αυτοκινήτου. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ως άνω Συμβάσεως, «η επιλογή από τους συμβαλλόμενους του εφαρμοστέου δικαίου

⁹⁰ Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο) (ΕΕ L 178, σ. 1).

⁹¹ Σύμβαση της Ρώμης του 1980, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (παγιωμένη μορφή) (ΕΕ 1998, C 27, σ. 34).

δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να στερήσει τον εργαζόμενο από την προστασία που του εξασφαλίζουν οι αναγκαστικοί δικαίους διατάξεις του δικαίου που θα ήταν εφαρμοστέο σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, σε περίπτωση που δεν είχε γίνει επιλογή». Το Δικαστήριο κλήθηκε, εν προκειμένω, να ερμηνεύσει το κριτήριο της συνδέσεως, το οποίο προβλέπεται με το άρθρο 6, παράγραφος 2, στοιχείο α', της Συμβάσεως της Ρώμης. Στο πλαίσιο αυτό, αποφάνθηκε ότι η εν λόγω διάταξη έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που ο εργαζόμενος ασκεί τις δραστηριότητές του σε περισσότερα από ένα συμβαλλόμενα κράτη, η χώρα εντός της οποίας ο εργαζόμενος παρέχει συνήθως την εργασία του σε εκτέλεση της Συμβάσεως, υπό την έννοια της διατάξεως αυτής, είναι εκείνη όπου, ή με βάση την οποία, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που χαρακτηρίζουν τη σχετική δραστηριότητα, ο εργαζόμενος εκπληρώνει το ουσιώδες μέρος των υποχρεώσεών του έναντι του εργοδότη του. Πράγματι, το προβλεπόμενο με την ως άνω διάταξη κριτήριο μπορεί να έχει εφαρμογή και σε περιπτώσεις όπου ο εργαζόμενος ασκεί τις δραστηριότητές του σε περισσότερα από ένα συμβαλλόμενα κράτη, εφόσον το δικαστήριο που επιλήφθηκε της διαφοράς είναι σε θέση να προσδιορίσει το κράτος με το οποίο η εργασία έχει σημαντικούς δεσμούς. Το Δικαστήριο διευκρίνισε επιπροσθέτως ότι, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου με το άρθρο 6 της Συμβάσεως της Ρώμης σκοπού της διασφάλισης της κατάλληλης προστασίας του εργαζομένου, το κριτήριο της χώρας όπου ο εργαζόμενος παρέχει συνήθως την εργασία του, στο οποίο αναφέρεται η παράγραφος 2, στοιχείο α', του άρθρου αυτού, πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικώς. Όπως και στο πλαίσιο της ερμηνείας, εκ μέρους του Δικαστηρίου, του άρθρου 5, σημείο 1, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁹², το κριτήριο της χώρας της συνήθους παροχής της εργασίας πρέπει να θεωρηθεί ότι αναφέρεται στον τόπο στον οποίο ή με αφετηρία τον οποίο ο εργαζόμενος ασκεί στην πράξη τις επαγγελματικές του δραστηριότητες και, ελλείψει κάποιου κέντρου ασκήσεως δραστηριοτήτων, στον τόπο όπου αυτός ασκεί το μεγαλύτερο μέρος των δραστηριοτήτων του. Η ερμηνεία αυτή συνάδει άλλωστε και με το γράμμα της νέας ρυθμίσεως περί κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου σχετικών με τις ατομικές συμβάσεις εργασίας, ήτοι με τον κανονισμό 593/2008 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι)⁹³, ιδίως δε με το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού.

Το Δικαστήριο πρόσθεσε, τέλος, ότι, όσον αφορά εργασία πραγματοποιούμενη στον τομέα των διεθνών μεταφορών, το αιτούν δικαστήριο οφείλει, στο πλαίσιο του προσδιορισμού του κράτους όπου ο εργαζόμενος παρέχει συνήθως την εργασία του, να λάβει υπόψη το σύνολο των στοιχείων που προσιδιάζουν στη συγκεκριμένη δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να διαπιστώσει ιδίως σε ποιο κράτος βρίσκεται ο τόπος με βάση τον οποίο ο εργαζόμενος ασκεί τις σχετικές με τη μεταφορά δραστηριότητές του, λαμβάνει οδηγίες για τις δραστηριότητές του αυτές και οργανώνει την εργασία του, καθώς και ο τόπος στον οποίο βρίσκονται τα εργαλεία εργασίας του. Πρέπει επίσης να ελέγξει ποιοι είναι οι τόποι στους οποίους πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο η μεταφορά, οι τόποι εκφορτώσεως του εμπορεύματος, καθώς και ο τόπος όπου ο εργαζόμενος επιστρέφει μετά την εργασία του.

Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Στον τομέα αυτό, θα γίνει αναφορά μόνο στις υποθέσεις *Gueye και Salmerón Sánchez* (απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2011, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-483/09 και C-1/10), στις οποίες το

⁹² Σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1).

⁹³ Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι) (ΕΕ L 177, σ. 6).

Δικαστήριο ερμήνευσε τα άρθρα 2, 3, 8 και 10 της αποφάσεως-πλαίσιο 2001/220⁹⁴ σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες, διευκρινίζοντας ιδίως την έκταση του αναγνωριζόμενου από την απόφαση-πλαίσιο δικαιώματος ακροάσεως του θύματος και τις συνέπειες του ως άνω δικαιώματος όσον αφορά τις ποινές που επιβάλλονται στους αυτουργούς ποινικών αδικημάτων.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα άρθρα 2, 3 και 8 της συμφωνίας-πλαίσιο επιτρέπουν την επιβολή στους δράστες ενδοοικογενειακών εγκλημάτων ποινής υποχρεωτικής απομακρύνσεως τουλάχιστον ορισμένης διάρκειας, η οποία προβλέπεται από το ποινικό δίκαιο κράτους μέλους ως παρεπόμενη ποινή, έστω και αν τα θύματα των εγκλημάτων αυτών αμφισβητούν την επιβολή της εν λόγω ποινής.

Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επισήμανε, αφενός, ότι οι θεσπιζόμενες με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαισίου υποχρεώσεις έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν ότι το θύμα δύναται πράγματι να μετάσχει στην ποινική δίκη με πρόσφορο τρόπο, όπερ δεν συνεπάγεται ότι μέτρο υποχρεωτικής απομακρύνσεως είναι αδύνατο να διαταχθεί παρά την αντίθετη γνώμη του θύματος. Αφετέρου, το δικονομικό δικαίωμα ακροάσεως των θυμάτων κατά την έννοια του άρθρου 3, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιο δεν παρέχει στα θύματα δυνατότητα επιλογής ως προς το είδος των ποινών που θα επιβληθούν, ούτε ως προς το επίπεδο των ποινών αυτών. Κατόπιν, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ποινική προστασία κατά των πράξεων ενδοοικογενειακής βίας δεν αποσκοπεί μόνο στην προστασία των συμφερόντων του θύματος, αλλά και στην προστασία των λοιπών γενικότερων συμφερόντων της κοινωνίας. Τέλος, το άρθρο 8 της αποφάσεως-πλαίσιο, του οποίου κύριος σκοπός είναι η εξασφάλιση της κατάλληλης προστασίας του θύματος από τον δράστη κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, δεν πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη οφείλουν επίσης να προστατεύουν τα θύματα από τα έμμεσα αποτελέσματα τα οποία θα μπορούσαν να έχουν, σε μεταγενέστερο στάδιο, οι ποινές που επιβάλλει ο εθνικός δικαστής.

Εξάλλου, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι αυτή καθ' εαυτή η υποχρέωση λήψης μέτρου απομακρύνσεως, σύμφωνα με τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της σχετικής εθνικής νομοθεσίας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της επίμαχης αποφάσεως-πλαισίου.

Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, της ίδιας αποφάσεως-πλαισίου έχει την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη, όσον αφορά την ιδιαίτερη κατηγορία των ενδοοικογενειακών εγκλημάτων, να αποκλείουν τη μεσολάβηση σε όλες τις σχετικές με τα εγκλήματα αυτά ποινικές διαδικασίες.

Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

Το Δικαστήριο, στο περιορισμένο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του στον συγκεκριμένο τομέα, εξέδωσε τρεις αποφάσεις εξέχουσας σημασίας.

Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί αναιρέσεως που άσκησε η Γαλλική Δημοκρατία (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, *Γαλλία κατά People's Mojahedin Organization of Iran*, C-27/09 P) κατά αποφάσεως του Πρωτοδικείου⁹⁵, με την οποία ακυρώθηκε, στο μέτρο που αφορούσε την *People's Mojahedin Organization of Iran*

⁹⁴ Απόφαση-πλαίσιο 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2001, σχετικά με το καθεστώς των θυμάτων σε ποινικές διαδικασίες (ΕΕ L 82, σ.1).

⁹⁵ Απόφαση της 4ης Δεκεμβρίου 2008, T-284/08, *People's Mojahedin Organization of Iran* κατά Συμβουλίου.

(στο εξής: ΡΜΟΙ), η απόφαση 2008/583⁹⁶ (στο εξής: επίδικη απόφαση), υπενθύμισε ότι, σε περίπτωση μιας αρχικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, το οικείο θεσμικό όργανο δεν είναι υποχρεωμένο να γνωστοποιήσει προηγουμένως στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο ή την ενδιαφερόμενη οντότητα τους λόγους για τους οποίους προτίθεται να περιλάβει το όνομά του ή το όνομά της στον κατάλογο του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2580/2001⁹⁷. Πράγματι, ένα τέτοιο μέτρο, προκειμένου να μη θιγεί η αποτελεσματικότητά του, πρέπει, ως εκ της φύσεώς του, να είναι αιφνιδιαστικό και να μπορεί να εφαρμοστεί αμέσως. Αντιθέτως, σε περίπτωση επακόλουθης αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, με την οποία το όνομα ενός προσώπου ή μιας οντότητας που περιλαμβάνεται στον κατάλογο του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2580/2001 διατηρείται στον κατάλογο αυτόν, το στοιχείο του αιφνιδιασμού δεν είναι πλέον αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά του μέτρου, οπότε, κατ' αρχήν, πρέπει πριν την έκδοση της ως άνω αποφάσεως να γνωστοποιούνται στο οικείο πρόσωπο ή την οντότητα τα εις βάρος τους στοιχεία και να τους παρέχεται η δυνατότητα ακροάσεως. Έτσι, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ορθώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, εφόσον με την επίδικη απόφαση το όνομα της ΡΜΟΙ διατηρήθηκε στον κατάλογο του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2580/2001, το Συμβούλιο δεν μπορούσε να γνωστοποιήσει τα νέα στοιχεία εις βάρος της ΡΜΟΙ ταυτόχρονα με την έκδοση της επίδικης αποφάσεως. Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προστασία που παρέχεται με την απαίτηση γνωστοποίησης στον ενδιαφερόμενο των εις βάρος του στοιχείων και με το δικαίωμά του να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του πριν τη λήψη μέτρου όπως η επίδικη απόφαση, που συνεπάγεται την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων, έχει θεμελιώδη σημασία και είναι απαραίτητη για τα δικαιώματα άμυνας. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον τα μέτρα αυτά έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των οικείων προσώπων και ομάδων.

Τέλος, λαμβανομένης υπόψη της θεμελιώδους σημασίας που πρέπει να αποδίδεται, όπως ρητώς ορίζει και το άρθρο 41, παράγραφος 2, στοιχείο α', του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας κατά τη διαδικασία η οποία προηγείται της εκδόσεως μιας αποφάσεως όπως η επίδικη απόφαση, το Πρωτοδικείο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι το Συμβούλιο δεν απέδειξε ότι η επίδικη απόφαση έπρεπε να εκδοθεί τόσο κατεπειγόντως ώστε το όργανο αυτό αδυνατούσε να γνωστοποιήσει στην ΡΜΟΙ τα νέα στοιχεία εις βάρος της και να της παράσχει δυνατότητα ακροάσεως πριν την έκδοση της επίδικης αποφάσεως.

Όσον αφορά, τώρα, τα περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν κατά της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν με σκοπό την πρόληψη της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων, η Bank Melli Iran, ιρανική τράπεζα η οποία ελέγχεται από το ιρανικό Δημόσιο, άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου αναίρεση κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου⁹⁸ περί απορρίψεως της προσφυγής της⁹⁹ με αίτημα την ακύρωση των μέτρων που την αφορούσαν (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2011, C-548/09 P, *Bank Melli Iran* κατά Συμβουλίου). Το Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας

⁹⁶ Απόφαση 2008/583/EK του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 2008, για την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001 για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και την κατάργηση της απόφασης 2007/868/EK (ΕΕ L 188, σ. 21).

⁹⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 2580/2001 του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 70, και διορθωτικό ΕΕ 2010, L 52, σ. 58).

⁹⁸ Απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2009, T-390/08, *Bank Melli Iran* κατά Συμβουλίου.

⁹⁹ Προσφυγή με αίτημα την ακύρωση του σημείου 4 του πίνακα Β του παραρτήματος της αποφάσεως 2008/475/EK του Συμβουλίου, της 23ης Ιουνίου 2008, περί εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 423/2007 σχετικά με ορισμένα περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν (ΕΕ L 163, σ. 29).

συνεπάγεται ότι μια διοικητική αρχή της Ένωσης που εκδίδει πράξη με την οποία επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα κατά προσώπου ή οντότητας οφείλει να γνωστοποιήσει στους ενδιαφερόμενους τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η πράξη αυτή, κατά το μέτρο του δυνατού, είτε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής είτε, τουλάχιστον, το ταχύτερο δυνατό μετά την έκδοσή της, ώστε να παρασχεθεί σ' αυτά τα πρόσωπα ή οντότητες η δυνατότητα να ασκήσουν, εμπροθέσμως, το δικαίωμά τους για προσφυγή. Στο πλαίσιο, ακριβώς, της τηρήσεως της ως άνω αρχής το άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 423/2007¹⁰⁰ επιβάλλει στο Συμβούλιο την υποχρέωση να προσδιορίζει τους ατομικούς και ειδικούς λόγους που δικαιολογούν τις αποφάσεις τις οποίες λαμβάνει κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 2, και να τους γνωστοποιεί στα οικεία πρόσωπα, οντότητες και οργανισμούς. Ειδικότερα, η δέσμευση των κεφαλαίων έχει σημαντικές συνέπειες για τις ενδιαφερόμενες οντότητες, καθόσον το μέτρο αυτό είναι ικανό να περιορίσει την άσκηση των θεμελιωδών τους δικαιωμάτων. Επομένως, το Συμβούλιο οφείλει να εκπληρώνει την υποχρέωση που υπέχει από τη διάταξη αυτή μόνο μέσω ατομικής κοινοποιήσεως. Εξάλλου, μολοντί η ατομική κοινοποίηση είναι κατ' αρχήν αναγκαία, αρκεί η διαπίστωση ότι το άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 423/2007 δεν επιβάλλει η κοινοποίηση αυτή να περιβάλλεται συγκεκριμένο τύπο, δεδομένου ότι το εν λόγω άρθρο προβλέπει μόνον την υποχρέωση «γνωστοποίησης». Αυτό που προέχει είναι η πρακτική αποτελεσματικότητα της διατάξεως αυτής, δηλαδή η παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στα πρόσωπα και στις οντότητες που θίγονται από περιοριστικά μέτρα θεσπιζόμενα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.

Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η επιλογή της νομικής βάσεως μιας κοινοτικής πράξεως πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία επιδεχόμενα δικαστικό έλεγχο, μεταξύ των οποίων καταλέγονται, ιδίως, ο σκοπός και το περιεχόμενο της οικείας πράξεως. Όπως μαρτυρεί ο τίτλος του, ο κανονισμός 423/2007 αφορά τη θέσπιση περιοριστικών μέτρων κατά της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν. Όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις και από το σύνολο των διατάξεών του, ο ως άνω κανονισμός έχει ως σκοπό να εμποδίσει ή να αναχαιτίσει, μέσω της θεσπίσεως οικονομικών μέτρων, την πολιτική την οποία ακολουθεί το εν λόγω κράτος εξαιτίας του κινδύνου που ενέχει αυτή η πολιτική. Πρόκειται, πράγματι, για την καταπολέμηση των συγκεκριμένων κινδύνων που εγκυμονεί το ιρανικό πρόγραμμα διαδόσεως πυρηνικών όπλων, και όχι για την αποτροπή, γενικώς, της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων. Δεδομένου ότι ο σκοπός και το περιεχόμενο της επίμαχης πράξεως ήταν σαφώς η θέσπιση οικονομικών μέτρων κατά της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, η χρήση του άρθρου 308 ΕΚ δεν ήταν αναγκαία, καθόσον το άρθρο 301 ΕΚ συνιστούσε επαρκή νομική βάση, παρέχοντας στην Ένωση τη δυνατότητα να αναλάβει δράση με σκοπό τη μερική ή ολοκληρωτική μείωση ή διακοπή των οικονομικών σχέσεων με μία ή περισσότερες τρίτες χώρες, εξυπακουσμένου ότι η δράση αυτή μπορούσε να περιλαμβάνει μέτρα δεσμεύσεως των κεφαλαίων οντοτήτων οι οποίες, όπως η Bank Melli Iran, συνδέονται με το καθεστώς της οικείας τρίτης χώρας. Όσον αφορά την υποχρέωση να περιληφθεί η κοινή θέση 2007/140¹⁰¹ στις νομικές βάσεις, από το άρθρο 301 ΕΚ προκύπτει ότι η κοινή θέση ή η κοινή δράση πρέπει να προϋφίστανται προκειμένου να μπορούν να θεσπιστούν κοινοτικά μέτρα, όχι όμως και ότι τα μέτρα αυτά πρέπει να στηρίζονται στην εν λόγω κοινή θέση ή κοινή δράση. Εν πάση περιπτώσει, μια κοινή θέση δεν μπορεί να συνιστά νομική βάση κοινοτικής πράξεως. Πράγματι, οι κοινές θέσεις του Συμβουλίου στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, όπως οι εν λόγω κοινές θέσεις 2007/140 και 2008/479¹⁰², εγκρίνονται στο πλαίσιο της

¹⁰⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 423/2007 του Συμβουλίου, της 19ης Απριλίου 2007, σχετικά με ορισμένα περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν (ΕΕ L 103, σ. 1).

¹⁰¹ Κοινή θέση 2007/140/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2007, σχετικά με περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν (ΕΕ L 61, σ. 49).

¹⁰² Κοινή θέση 2008/479/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 23ης Ιουνίου 2008, για την τροποποίηση της κοινής θέσης 2007/140 (ΕΕ L 163, σ. 43).

Συνθήκης ΕΕ, όπως ορίζει το άρθρο 15 αυτής, ενώ οι κανονισμοί του Συμβουλίου, όπως ο κανονισμός 423/2007, εκδίδονται στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ. Επομένως, το Συμβούλιο είχε την εξουσία να εκδώσει κοινοτική πράξη μόνο στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του παρέχει η Συνθήκη ΕΚ, ήτοι, εν προκειμένω, δυνάμει των άρθρων 60 ΕΚ και 301 ΕΚ.

Όσον αφορά, πάντοτε, τον κανονισμό 423/2007 ¹⁰³ σχετικά με ορισμένα περιοριστικά μέτρα κατά του Ιράν, το Δικαστήριο ερμήνευσε, κατόπιν αιτήσεως του Oberlandesgericht Düsseldorf για την έκδοση προδικαστικής απόφασης, το άρθρο 7, παράγραφοι 3 και 4, του ως άνω κανονισμού (απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-72/11, *Afrasiabi* κ.λπ.).

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 7, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η απαγόρευση έμμεσης διαθέσεως οικονομικού πόρου, κατά την έννοια του άρθρου 1, στοιχείο θ', του κανονισμού αυτού, περιλαμβάνει τις πράξεις που αφορούν την παράδοση και την εγκατάσταση στο Ιράν καμίνου υαλοποιήσεως σε κατάσταση λειτουργίας, αλλά όχι ακόμη έτοιμης για να χρησιμοποιηθεί, προς όφελος τρίτου ο οποίος, ενεργών εξ ονόματος, υπό τον έλεγχο ή βάσει οδηγιών ενός προσώπου, μιας οντότητας ή ενός οργανισμού που αναφέρεται στα παραρτήματα IV και V του εν λόγω κανονισμού, προτίθεται να εκμεταλλευθεί την κάμινο για να παράγει, προς όφελος αυτού του προσώπου ή της οντότητας ή αυτού του οργανισμού, αγαθά δυνάμενα να συμβάλουν στη διάδοση πυρηνικών όπλων στο οικείο κράτος. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 7, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού έχει την έννοια ότι: α) καλύπτει τις δραστηριότητες οι οποίες, ενώ τύποις δεν στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόσταση της παραβάσεως του άρθρου 7, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, έχουν εντούτοις ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα, άμεσο ή έμμεσο, τη θέση εκποδών της απαγορεύσεως αυτής της διατάξεως· β) οι όροι «εν γνώσει» και «εκ προθέσεως» προϋποθέτουν σωρευτικώς στοιχεία γνώσεως και βουλήσεως, τα οποία συντρέχουν αν το πρόσωπο που συμμετέχει σε δραστηριότητα η οποία έχει ένα τέτοιο σκοπό ή αποτέλεσμα, το επιδιώκει εκουσίως ή, τουλάχιστον, θεωρεί ότι η συμμετοχή του μπορεί να έχει αυτό τον σκοπό ή το αποτέλεσμα και αποδέχεται αυτό το ενδεχόμενο.

¹⁰³ Βλ. υποσημείωση 100.

Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 7 Οκτωβρίου 2011)

Πρώτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

U. Løhmus, πρόεδρος τμήματος· J. Mazák, πρώτος γενικός εισαγγελέας· K. Lenaerts και A. Tizzano, πρόεδροι τμήματος· B. Σκουρής, Πρόεδρος του Δικαστηρίου· J. N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, J. Malenovský και M. Safjan, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

A. Borg Barthet και E. Juhász, δικαστές· J. Kokott, γενική εισαγγελέας· A. Rosas, δικαστής· A. Prechal, πρόεδρος τμήματος· R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, Γ. Αρέστης και M. Ilešič, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

V. Trstenjak, Y. Bot, και E. Sharpston, γενικοί εισαγγελείς· A. Ó Caoimh, E. Levits και L. Bay Larsen, δικαστές· P. Mengozzi, γενικός εισαγγελέας· T. von Danwitz και A. Arabadjiev, δικαστές.

Τέταρτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

C. G. Fernlund, δικαστής· P. Cruz Villalón, γενικός εισαγγελέας· M. Berger, J.-J. Kasel, C. Toader και D. Žnáby, δικαστές· N. Jääskinen, γενικός εισαγγελέας· E. Jarašiūnas, δικαστής· A. Calot Escobar, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Βασίλειος Σκουρής

Γεννήθηκε το 1948· πτυχίο Νομικής από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου (1970)· διδάκτωρ Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1973)· υφηγητής στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου (1972–1977)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Bielefeld (1978)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1982)· Υπουργός Εσωτερικών (το 1989 και το 1996)· μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης (1983–1987)· Διευθυντής του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη (1997–2005)· Πρόεδρος της Ελληνικής Ενώσεως Ευρωπαϊκού Δικαίου (1992–1994)· μέλος της ελληνικής Εθνικής Επιτροπής Ερευνών (1993–1995)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (1994–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου, Trier (από το 1995)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1995–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εξωτερικών (1997–1999)· πρόεδρος της ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής το 1998· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Ιουνίου 1999· Πρόεδρος του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Antonio Tizzano

Γεννήθηκε το 1940· καθηγητής Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Πανεπιστήμιο La Sapienza, Ρώμη· καθηγητής στα Πανεπιστήμια «Istituto Orientale» (1969–1979) και «Federico II» της Νάπολης (1979–1992), της Κατάνης (1969–1977) και του Μογκαντίσου (1967–1972)· δικηγόρος στο ιταλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο· νομικός σύμβουλος της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ιταλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1992)· μέλος της ιταλικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση· συγγραφέας πολυάριθμων επιστημονικών έργων, μεταξύ των οποίων σχολιασμένες εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και Κώδικες της Ευρωπαϊκής Ένωσης· ιδρυτής και διευθυντής από το 1996 του περιοδικού *Il Diritto dell'Unione Europea*· μέλος διευθυντικών ή συντακτικών επιτροπών διαφόρων νομικών περιοδικών· εισηγητής σε πολυάριθμα διεθνή συνέδρια· διαλέξεις και μαθήματα σε διάφορα διεθνή ινστιτούτα, μεταξύ των οποίων η Ακαδημία Διεθνούς Δικαίου της Χάγης (1987)· μέλος της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που ορίστηκε για την εξέταση των οικονομικών της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000 έως τις 3 Μαΐου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Γεννήθηκε το 1940· υπηρέτησε ως δικαστικός σε διάφορες θέσεις (1964–1977)· επιφορτισμένος από την κυβέρνηση με διάφορες αποστολές για την εκπόνηση και τον συντονισμό μελετών για τη μεταρρύθμιση του δικαιοδοτικού συστήματος· εκπρόσωπος της κυβερνήσεως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1980–1984)· εμπειρογνώμονας στη διευθύνουσα επιτροπή των δικαιωμάτων του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης (1980–1985)· μέλος της επιτροπής αναθεωρήσεως του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας Procurador-Geral da Republica (1984–2000)· μέλος της εποπτικής επιτροπής της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) (1999–2000)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000.

Allan Rosas

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Turku (Φινλανδία)· καθηγητής Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Turku (1978–1981) και στην Abo Akademi (Turku/Abo) (1981–1996)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ως άνω εκπαιδευτικού ιδρύματος (1985–1995)· κατέλαβε διάφορες θέσεις ευθύνης σε πανεπιστήμια της χώρας του και στο εξωτερικό· μέλος επιστημονικών συλλόγων· συντονιστής διαφόρων ερευνητικών σχεδίων και προγραμμάτων, εθνικών και διεθνών, ιδίως στους ακόλουθους τομείς: κοινοτικό δίκαιο, διεθνές δίκαιο, δίκαιο ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων, συνταγματικό δίκαιο και συγκριτικό δίκαιο δημοσίας διοικήσεως· εκπρόσωπος της Φινλανδικής Κυβερνήσεως ως μέλος ή σύμβουλος φινλανδικών αντιπροσωπειών σε διάφορες διεθνείς διασκέψεις· παρέσχε τις υπηρεσίες του ως εμπειρογνώμων του φινλανδικού δικαίου, στις οποίες περιλαμβάνεται η συμμετοχή του σε κυβερνητικές ή κοινοβουλευτικές νομικές επιτροπές στη Φινλανδία, καθώς και στα Ηνωμένα Έθνη, στην Unesco, στην Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και στο Συμβούλιο της Ευρώπης· από το 1995, κύριος νομικός σύμβουλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπεύθυνος για τις εξωτερικές σχέσεις· από τον Μάρτιο του 2001, βοηθός γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 17 Ιανουαρίου 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης)· abogado del Estado στη Μάλαγα· abogado del Estado στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Μεταφορών, Τουρισμού και Επικοινωνιών, στη συνέχεια στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών· abogado del Estado-Jefe της αρμόδιας για τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου νομικής υπηρεσίας και γενική υποδιευθύντρια της υπηρεσίας νομικής αρωγής επί κοινοτικών και διεθνών θεμάτων της Abogacia General del Estado (Υπουργείο Δικαιοσύνης)· μέλος της ομάδας εργασίας της επιτροπής για το κοινοτικό δικαιοδοτικό σύστημα· προϊσταμένη της ισπανικής αποστολής στην ομάδα «Φίλοι της Προεδρίας» για τη μεταρρύθμιση του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος στη Συνθήκη της Νίκαιας και στην ομάδα ad hoc «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· καθηγήτρια Κοινοτικού Δικαίου στη Διπλωματική Σχολή της Μαδρίτης· συνδιευθύντρια της επιθεωρήσεως *Noticias de la Union Europea*· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Koen Lenaerts

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος και διδάκτωρ Νομικής (Katholieke Universiteit Leuven)· Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University)· επίκουρος καθηγητής (1979–1983) και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Katholieke Universiteit Leuven (από το 1983)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1984–1985)· καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1984–1989)· δικηγόρος Βρυξελλών (1986–1989)· επισκέπτης καθηγητής στο Harvard Law School (1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 25 Σεπτεμβρίου 1989 έως τις 6 Οκτωβρίου 2003· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Juliane Kokott

Γεννήθηκε το 1957· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμια Βόννης και Γενεύης)· LL.M. (American University/Ουάσιγκτον DC)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης, 1985· Πανεπιστήμιο Harvard, 1990)· προσκεκλημένη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Berkeley (1991)· καθηγήτρια Γερμανικού και Αλλοδαπού Δικαίου, Διεθνούς Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου στα Πανεπιστήμια του Augsburg (1992), της Χαϊδελβέργης (1993) και του Düsseldorf (1994)· αναπληρώτρια δικαστής διορισθείσα από τη Γερμανική Κυβέρνηση στο διεθνές δικαστήριο συμβιβασμού και διαιτησίας της Οργάνωσης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)· αντιπρόεδρος του ομοσπονδιακού συμβουλευτικού συμβουλίου για τη γενική μεταρρύθμιση (WBGU, 1996)· καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου, Διεθνούς Δικαίου των Επιχειρήσεων και Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (1999)· διευθύντρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Δικαίου των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2000)· βοηθός διευθύντρια του προγράμματος ειδικεύσεως στο δίκαιο των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2001)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Γεννήθηκε το 1937· σπουδές Νομικής στο Cambridge· barrister (1964–1980)· Queen's Counsel (1980–1986)· δικαστής στο High Court of England and Wales (1986–1995)· Lord Justice of Appeal (1995–2003)· μέλος (από το 1985) και ταμίας (2003) της Honourable Society of the Inner Temple· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Ιανουαρίου 2004.

Endre Juhász

Γεννήθηκε το 1944· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged, Ουγγαρία (1967)· εισαγωγικές εξετάσεις του Δικηγορικού Συλλόγου Ουγγαρίας (1970)· σπουδές τρίτου κύκλου στο Συγκριτικό Δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, Γαλλία (1969, 1970, 1971, 1972)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1966–1974), διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων (1973–1974)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος της Πρεσβείας της Ουγγαρίας στις Βρυξέλλες, υπεύθυνος για κοινοτικά ζητήματα (1974–1979)· διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1979–1983)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος και, στη συνέχεια, εμπορικός σύμβουλος στην Πρεσβεία της Ουγγαρίας στην Ουάσιγκτον DC, Ηνωμένες Πολιτείες (1983–1989)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εμπορίου και στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1989–1991)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Ουγγαρίας και των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους (1990–1991)· γενικός γραμματέας του Υπουργείου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, διευθυντής του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων (1992)· υφυπουργός στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1993–1994)· υφυπουργός, πρόεδρος του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων στο Υπουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου (1994)· πληρεξούσιος υπουργός, προϊστάμενος της διπλωματικής αποστολής της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιανουάριος 1995–Μάιος 2003)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της ένταξης της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιούλιος 1998–Απρίλιος 2003)· Υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου για τον συντονισμό των ζητημάτων ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης (από τον Μάιο του 2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Γεώργιος Αρέσθης

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1968)· M. A. Comparative Politics and Government, Πανεπιστήμιο του Kent στο Canterbury (1970)· δικηγορία στην Κύπρο (1972–1982)· διορισμός σε θέση Δικαστή Επαρχιακού Δικαστηρίου (1982)· προαγωγή στη θέση του Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου (1995)· Διοικητικός Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (1997–2003)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου (2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Γεννήθηκε το 1947· διδακτορικό Νομικής στο Βασιλικό Πανεπιστήμιο Μάλτας το 1973· ανέλαβε καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση της Μάλτας ως Notary to Government το 1975· σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1978, πρώτος σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1979, βοηθός Attorney General το 1988· διορίστηκε Attorney General από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μάλτας το 1989· εντεταλμένος με τη διδασκαλία του Αστικού Δικαίου με μερική απασχόληση στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας (1985–1989)· μέλος του πανεπιστημιακού συμβουλίου της Μάλτας (1998–2004)· μέλος της επιτροπής θεμάτων διοικήσεως της δικαιοσύνης (1994–2004)· μέλος της διευθυντικής επιτροπής του Κέντρου Διαιτησίας της Μάλτας (1998–2004)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Marko Ilešič

Γεννήθηκε το 1947· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Ljubljana)· ειδίκευση στο συγκριτικό δίκαιο (Πανεπιστήμια του Στρασβούργου και της Coimbra)· δικηγόρος· καθηγητής Αστικού, Εμπορικού και Ιδιωτικού Δικαίου· αναπληρωτής κοσμήτορας (1995–2001) και κοσμήτορας (2001–2004) της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Ljubljana· συντάκτης πολλών επιστημονικών άρθρων· επίτιμος δικαστής και πρόεδρος τμήματος του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών της Ljubljana (1975–1986)· πρόεδρος του Αθλητικού Δικαστηρίου της Σλοβενίας (1978–1986)· πρόεδρος του διαιτητικού δικαστηρίου του Χρηματιστηρίου της Ljubljana· διαιτητής στο Εμπορικό Επιμελητήριο της Γιουγκοσλαβίας (μέχρι το 1991) και της Σλοβενίας (από το 1991)· διαιτητής στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο στο Παρίσι· δικαστής στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο της UEFA και της FIFA· πρόεδρος της ομοσπονδίας Ενώσεων Σλοβένων Νομικών (1993–2005)· μέλος της International Law association, του Comité maritime international και πολλών άλλων διεθνών νομικών ενώσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Jiří Malenovský

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας (1975)· βοηθός καθηγητής (1974–1990), αναπληρωτής κοσμήτορας (1989–1991) και προϊστάμενος του τμήματος διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου (1990–1992) στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχοσλοβακίας (1992)· πρέσβης στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1993–1998)· πρόεδρος της επιτροπής εκπροσώπων των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (1995)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εξωτερικών (1998–2000)· πρόεδρος του τσεχοσλοβακικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου (1999–2001)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου (1998–2000)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (από το 2000)· καθηγητής Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno (2001)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Uno Lõhmus

Γεννήθηκε το 1952· διδακτορικό Νομικής το 1986· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1977–1998)· προσκεκλημένος καθηγητής ποινικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Tartu· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1994–1998)· πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Εσθονίας (1998–2004)· μέλος της νομικής επιτροπής του Συντάγματος· σύμβουλος της συντακτικής επιτροπής του ποινικού κώδικα· μέλος της επιφορτισμένης με την κατάρτιση του κώδικα ποινικής δικονομίας ομάδας εργασίας· συντάκτης διαφόρων έργων για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για το συνταγματικό δίκαιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Egils Levits

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Αμβούργου· επιστημονικός συνεργάτης στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Κιέλου· σύμβουλος του Κοινοβουλίου της Λεττονίας επί ζητημάτων διεθνούς και συνταγματικού δικαίου και νομοθετικής μεταρρυθμίσεως· πρέσβης της Λεττονίας στη Γερμανία και την Ελβετία (1992–1993), στην Αυστρία, την Ελβετία και την Ουγγαρία (1994–1995)· Αναπληρωτής Πρωθυπουργός και Υπουργός Δικαιοσύνης, ασκών καθήκοντα Υπουργού Εξωτερικών (1993–1994)· μέλος του Δικαστηρίου Συμβιβασμού και Διαιτησίας στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ (από το 1997)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου (από το 2001)· εξέλεγή το 1995 δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επανεξελέγη το 1998 και το 2001· πολλές δημοσιεύσεις στους τομείς του συνταγματικού και του διοικητικού δικαίου, της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως και του κοινοτικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Γεννήθηκε το 1950: bachelor στο Αστικό Δίκαιο (National University of Ireland, University College Δουβλίνου, 1971): Barrister (King's Inns, 1972): δίπλωμα ανωτάτων σπουδών Ευρωπαϊκού Δικαίου (University College Δουβλίνου, 1977): barrister του Δικηγορικού Συλλόγου Ιρλανδίας (1972–1999): λέκτωρ Ευρωπαϊκού Δικαίου (King's Inns, Δουβλίνο): Senior Counsel (1994–1999): εκπρόσωπος της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως σε πολλές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: δικαστής στο High Court of Ireland (από το 1999): Benchers (πρόεδρος) της «Honorable Society of King's Inns» (από το 1999): αντιπρόεδρος της ιρλανδικής εταιρίας ευρωπαϊκού δικαίου: μέλος του ιρλανδικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου: γιος του Andreas O'Keeffe (Aindrias Ó Caoimh), δικαστή στο Δικαστήριο (1974–1985): δικαστής στο Δικαστήριο από τις 13 Οκτωβρίου 2004.

Lars Bay Larsen

Γεννήθηκε το 1953: κάτοχος πτυχίου Πολιτικών Επιστημών (1976), πτυχίου Νομικής (1983), Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης: υπάλληλος στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1983–1985): επιφορτισμένος με διδασκαλία (1984–1991), στη συνέχεια συνεργαζόμενος καθηγητής (1991–1996) Οικογενειακού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης: προϊστάμενος τμήματος στο Advokatsamfund (1985–1986): προϊστάμενος (1986–1991) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης: μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1991): προϊστάμενος τμήματος (1991–1995), προϊστάμενος της υπηρεσίας αστυνομίας (1995–1999), προϊστάμενος της νομικής υπηρεσίας (2000–2003) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης: εκπρόσωπος της Δανίας στην επιτροπή K-4 (1995–2000), στην κεντρική ομάδα της συμφωνίας Schengen (1996–1998) και στο Europol Management Board (1998–2000): δικαστής στο Højesteret (2003–2006): δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Eleanor Sharpston

Γεννήθηκε το 1955: σπουδές Οικονομίας, Γλωσσών και Νομικής στο King's College του Cambridge (1973–1977): βοηθός και ερευνήτρια στο Corpus Christi College της Οξφόρδης (1977–1980): μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (Middle Temple, 1980): barrister (1980–1987 και 1990–2005): εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα και, στη συνέχεια, του δικαστή Sir Gordon Slynn (1987–1990): καθηγήτρια Ευρωπαϊκού και Συγκριτικού Δικαίου (Director of European Legal Studies) στο University College του Λονδίνου (1990–1992): καθηγήτρια (Lecturer) στη Νομική Σχολή (1992–1998), στη συνέχεια συνεργαζόμενη καθηγήτρια (Affiliated Lecturer) (1998–2005) στο Πανεπιστήμιο του Cambridge: Fellow of King's College, Cambridge (1992–2010): Emeritus Fellow of King's College, Cambridge (από το 2011): συνεργαζόμενη καθηγήτρια και ερευνήτρια (Senior Research Fellow) στο Centre for European Legal Studies στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (1998–2005): Queen's Counsel (1999): Benchers of Middle Temple (2005): Honorary Fellow του Corpus Christi College της Οξφόρδης (2010): LL.D (h.c.) Γλασκώβη (2010) και Nottingham Trent (2011): γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Paolo Mengozzi

Γεννήθηκε το 1938· καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου και καθηγητής στην έδρα Jean Monnet του δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Πανεπιστήμιο της Bologna· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Carlos III της Μαδρίτης· επισκέπτης καθηγητής στα Πανεπιστήμια: Johns Hopkins (Bologna Center), St Johns (Νέα Υόρκη), Georgetown, Paris II, Georgia (Athens, ΗΠΑ) και Institut Universitaire International (Λουξεμβούργο)· συντονιστής του European Business Law Pallas Program που οργανώνει το Πανεπιστήμιο του Nijmegen· μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τις Συμβάσεις Δημοσίων Έργων· αναπληρωτής Υφυπουργός Βιομηχανίας και Εμπορίου κατά το εξάμηνο της ιταλικής προεδρίας του Συμβουλίου· μέλος της ομάδας προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και διευθύντης της συνόδου του 1997 του Κέντρου Ερευνών της Ακαδημίας Διεθνούς Δικαίου της Χάγης για τον ΠΟΕ· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 4 Μαρτίου 1998 μέχρι τις 3 Μαΐου 2006· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

Pernilla Lindh

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Lund· εισηγήτρια και δικαστής στο Πρωτοδικείο του Trollhättan (1971–1974)· εισηγήτρια στο Εφετείο Στοκχόλμης (1974–1975)· δικαστής στο Πρωτοδικείο Στοκχόλμης (1975)· σύμβουλος νομικών και διοικητικών υποθέσεων του προέδρου του Εφετείου Στοκχόλμης (1975–1978)· επιτετραμμένη στο Domstolverket (εθνικό δικαστικό συμβούλιο) (1977)· σύμβουλος στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (Justice Chancellor) (1979–1980)· αναπληρωτής δικαστής στο Εφετείο Στοκχόλμης (1980–1981)· νομική σύμβουλος στο Υπουργείο Εμπορίου (1981–1982)· νομική σύμβουλος, στη συνέχεια διευθύντρια και γενική διευθύντρια νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών (1982–1995)· έλαβε τον τίτλο του πρέσβη το 1992· αντιπρόεδρος του Swedish Market Court· υπεύθυνη νομικών και θεσμικών ζητημάτων κατά τις διαπραγματεύσεις του ΕΟΧ (αντιπρόεδρος, στη συνέχεια πρόεδρος της ομάδας ΕΖΕΣ) και κατά τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη του Βασιλείου της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 18 Ιανουαρίου 1995 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Yves Bot

Γεννήθηκε το 1947· απόφοιτος της Νομικής Σχολής της Rouen· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Paris II Pantheon-Assas)· συνεργαζόμενος καθηγητής στη Νομική Σχολή του Le Mans· αντεισαγγελέας, στη συνέχεια πρώτος αντεισαγγελέας του Le Mans (1974–1982)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Dieppe (1982–1984)· βοηθός εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Στρασβούργου (1984–1986)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Bastia (1986–1988)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο της Caen (1988–1991)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Le Mans (1991–1993)· ειδικός συνεργάτης στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (1993–1995)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο του Nanterre (1995–2002)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Παρισιού (2002–2004)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο Παρισιού (2004–2006)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Ján Mazák

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Pavol Jozef Safarik, Košice, 1978)· καθηγητής Αστικού Δικαίου (1994) και Κοινοτικού Δικαίου (2004)· διευθυντής του Ινστιτούτου Κοινοτικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Košice (2004)· δικαστής στο Krajský súd (περιφερειακό δικαστήριο) του Košice (1980)· αντιπρόεδρος (1982) και πρόεδρος (1990) του Mestský súd (αστικού δικαστηρίου) του Košice· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Σλοβακίας (1991)· νομικός σύμβουλος στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· υφυπουργός Δικαιοσύνης (1998–2000)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου (2000–2006)· μέλος της «επιτροπής Βενετίας» (2004)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Jean-Claude Bonichot

Γεννήθηκε το 1955· απόφοιτος Νομικής του Πανεπιστημίου του Metz, απόφοιτος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού, φοιτήσας στη Σχολή Δημοσίας Διοικήσεως (ENA)· εισηγητής δικαστής (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 και 1992–1999)· δικαστής-μέλος συνθέσεως (1999–2000)· πρόεδρος του έκτου επιμέρους τμήματος του τμήματος ενδίκων διαφορών (2000–2006) του Conseil d'État· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1987–1991)· διευθυντής του γραφείου του Υπουργού Εργασίας, Απασχολήσεως και Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, στη συνέχεια διευθυντής του γραφείου του Υπουργού Προεδρίας, Υπουργός Δημοσίας Διοικήσεως και Εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών (1991–1992)· προϊστάμενος της νομικής αποστολής του Conseil d'État στον ασφαλιστικό οργανισμό Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés (2001–2006)· συνεργαζόμενος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Metz (1988–2000), στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (από το 2000)· δημοσίευσε πολλά άρθρα στον τομέα του διοικητικού, του κοινοτικού και του ευρωπαϊκού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων· ιδρυτής και πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής του *Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme*, συνιδρυτής και μέλος της συντακτικής επιτροπής του *Bulletin juridique des collectivités locales*, πρόεδρος του επιστημονικού συμβουλίου έρευνας στον τομέα των θεσμικών οργάνων και του δικαίου χωροταξίας και οικισμού· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Thomas von Danwitz

Γεννήθηκε το 1962· σπούδασε στη Βόννη, τη Γενεύη και το Παρίσι· Staatsexamen Νομικής (1986 και 1992)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1988)· διεθνές δίπλωμα Δημοσίας Διοικήσεως (εθνικής σχολής δημοσίας διοικήσεως, 1990)· Habilitation (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1996)· καθηγητής Γερμανικού Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου (1996–2003), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ruhr, Bochum (2000–2001)· καθηγητής Γερμανικού Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου (Πανεπιστήμιο Κολωνίας, 2003–2006)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δημοσίου Δικαίου και Διοικητικής Επιστήμης (2006)· προσκεκλημένος καθηγητής στο Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), στο Πανεπιστήμιο Francois Rabelais (Tours, 2001–2006) και στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (2005–2006)· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Francois Rabelais (Tours, 2010)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Verica Trstenjak

Γεννήθηκε το 1962· εξετάσεις δικαστικών· διδάκτωρ Νομικής στο Πανεπιστήμιο της Ljubljana (1995)· καθηγήτρια (από το 1996) της Θεωρίας του Δικαίου και του Κράτους, καθώς και καθηγήτρια Ιδιωτικού Δικαίου· ερευνήτρια· σπουδές προς εκπόνηση διδακτορικού στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης, στο Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βιέννης, στο Ινστιτούτο Max Planck Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου στο Αμβούργο και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ· προσκεκλημένη καθηγήτρια στα Πανεπιστήμια της Βιέννης, του Freiburg (Γερμανία) και στη Νομική Σχολή Bucerius στο Αμβούργο· προϊσταμένη της νομικής υπηρεσίας (1994–1996) και υφυπουργός στο Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας (1996–2000)· γενική γραμματέας της κυβέρνησης (2000)· μέλος της ομάδας εργασίας για τον ευρωπαϊκό αστικό κώδικα (Study Group on European Civil Code) από το 2003· υπεύθυνη του σχεδίου έρευνας Humboldt (Humboldt Stiftung)· δημοσίευσε περισσότερα από 100 νομικά άρθρα και διάφορα βιβλία στους τομείς του ευρωπαϊκού και του ιδιωτικού δικαίου· κάτοχος του βραβείου της Ένωσης Σλοβένων Νομικών «Νομικός της χρονιάς 2003»· μέλος του εκδοτικού συμβουλίου διαφόρων νομικών περιοδικών· γενική γραμματέας της Ένωσης Σλοβένων Νομικών, μέλος διαφόρων ενώσεων νομικών επιστημόνων, μεταξύ των οποίων της Gesellschaft für Rechtsvergleichung (εταιρία συγκριτικού δικαίου)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 7 Ιουλίου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Alexander Arabadjiev

Γεννήθηκε το 1949· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια)· πρωτοδίκης στο Blagoevgrad (1975–1983)· δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο Blagoevgrad (1983–1986)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο (1986–1991)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–2000)· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1997–1999)· μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης (2002–2003)· βουλευτής (2001–2006)· παρατηρητής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Camelia Toader

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής (1986), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου)· πάρεδρος στο Πρωτοδικείο Buftea (1986–1988)· πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο του 5ου διαμερίσματος Βουκουρεστίου (1988–1992)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου του Βουκουρεστίου (1992)· λέκτορας (1992–2005) και στη συνέχεια από το 2005 καθηγήτρια Αστικού Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δικαίου των Συμβάσεων στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου· διάφορες διδακτορικές και ερευνητικές μελέτες στο Ινστιτούτο Max Planck Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου στο Αμβούργο (μεταξύ 1992 και 2004)· προϊσταμένη του τμήματος ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1997–1999)· δικαστής στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (1999–2007)· επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (2000 και 2011)· καθηγήτρια Κοινοτικού Δικαίου στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστών (2003 και 2005–2006)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών επιθεωρήσεων· από το 2010 αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου και επίτιμη ερευνήτρια του κέντρου μελετών ευρωπαϊκού δικαίου του ινστιτούτου νομικών σπουδών της Ρουμανικής Ακαδημίας· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Jean-Jacques Kasel

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής, ειδικό πτυχίο Διοικητικού Δικαίου (ULB, 1970)· απόφοιτος του ΙΕΡ Παρισιού (Ecofin, 1972)· ασκούμενος δικηγόρος· νομικός σύμβουλος της Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973)· ακόλουθος, στη συνέχεια γραμματέας της διπλωματικής υπηρεσίας στο Υπουργείο Εξωτερικών (1973–1976)· πρόεδρος ομάδων εργασίας του Υπουργικού Συμβουλίου (1976)· πρώτος γραμματέας πρεσβείας (Παρίσι), αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος στον ΟΟΣΑ (εκπρόσωπος στην UNESCO, 1976–1979)· προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου της κυβέρνησης (1979–1980)· πρόεδρος των ομάδων εργασίας CPE (Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική)· σύμβουλος, στη συνέχεια αναπληρωτής προϊστάμενος του γραφείου του προέδρου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1981)· διευθυντής προϋπολογισμού και υπηρεσιακής καταστάσεως στη γενική γραμματεία του Συμβουλίου Υπουργών (1981–1984)· επιτετραμμένος στη μόνιμη αντιπροσωπεία στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1985)· πρόεδρος της επιτροπής προϋπολογισμού· πληρεξούσιος υπουργός, διευθυντής πολιτικών και πολιτιστικών υποθέσεων (1986–1991)· διπλωματικός σύμβουλος του Πρωθυπουργού (1986–1991)· πρέσβης στην Ελλάδα (1989–1991, χωρίς μόνιμη διαμονή στη χώρα διαπιστεύσεως), πρόεδρος της πολιτικής επιτροπής (1991)· πρέσβης, μόνιμος αντιπρόσωπος στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1991–1998)· πρόεδρος του Coreper (1997)· πρέσβης (Βρυξέλλες, 1998–2002)· μόνιμος αντιπρόσωπος στο NATO (1998–2002)· αυλάρχης και προϊστάμενος του γραφείου του Μεγάλου Δούκα του Λουξεμβούργου (2002–2007)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 15 Ιανουαρίου 2008.

Marek Safjan

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτορας Νομικής (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1980)· διδάκτορας Νομικών Επιστημών (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1990)· τακτικός καθηγητής Νομικής (1998)· διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1992–1996)· αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1994–1997)· γενικός γραμματέας του πολωνικού τμήματος της οργάνωσης *Henri Capitant des amis de la culture juridique française* (1994–1998)· αντιπρόσωπος της Πολωνίας στην επιτροπή βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης (1991–1997)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1997–1998), εν συνεχεία πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού (1998–2006)· μέλος της διεθνούς ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου (από το 1994) και αντιπρόεδρός της (από το 2010), μέλος της Διεθνούς Ένωσης Δικαίου, Ηθικής και Επιστήμης (από το 1995), μέλος της πολωνικής επιτροπής του Ελσίνκι· μέλος της πολωνικής Ακαδημίας των Τεχνών και των Γραμμάτων· τιμήθηκε με το μετάλλιο αξίας που του απονεμήθηκε από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων στον τομέα του αστικού, ιατρικού και ευρωπαϊκού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Daniel Šváby

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Μπρατισλάβα)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Μπρατισλάβα· δικαστής στο Εφετείο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις αστικού δικαίου και αντιπρόεδρος του Εφετείου της Μπρατισλάβα· μέλος του τμήματος αστικού και οικογενειακού δικαίου του Ινστιτούτου Δικαίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης· έκτακτος δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις εμπορικού δικαίου· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Στρασβούργο)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· δικαστής στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Maria Berger

Γεννήθηκε το 1956· σπουδές στο Δίκαιο και στα Οικονομικά (1975–1979)· διδάκτωρ Νομικής· βοηθός και εντεταλμένη με τη διδασκαλία στο Ινστιτούτο Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Innsbruck (1979–1984)· διοικητική υπάλληλος του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Επιστημών και Έρευνας και, κατά τη λήξη της θητείας της, αναπληρώτρια προϊσταμένη τμήματος (1984–1988)· υπεύθυνη της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας για ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (1988–1989)· προϊσταμένη της υπηρεσίας «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας (προετοιμασία της προσχώρησης της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση) (1989–1992)· διευθύντρια της Εποπτεύουσας Αρχής της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στη Γενεύη και στις Βρυξέλλες (1993–1994)· αντιπρόεδρος του Donau-Universität του Krems (1995–1996)· βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Νοέμβριος 1996-Ιανουάριος 2007 και Δεκέμβριος 2008-Ιούλιος 2009) και μέλος της νομικής επιτροπής· αναπληρωματικό μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το Μέλλον της Ευρώπης (Φεβρουάριος 2002-Ιούλιος 2003)· μέλος του δημοτικού συμβουλίου της πόλης Perg (Σεπτέμβριος 1997-Σεπτέμβριος 2009)· Ομοσπονδιακή Υπουργός Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 2007-Δεκέμβριος 2008)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Niilo Jääskinen

Γεννήθηκε το 1958· πτυχίο Νομικής (1980)· μεταπτυχιακό Νομικής (1982), διδακτορικό (2008) από το Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι· εντεταλμένος με τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι (1980–1986)· εισηγητής και προσωρινός δικαστής στο Πρωτοδικείο του Rovaniemi (1983–1984)· νομικός σύμβουλος (1987–1989), εν συνεχεία προϊστάμενος του τμήματος Ευρωπαϊκού Δικαίου (1990–1995) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1989–1990)· σύμβουλος και γραμματέας επί ευρωπαϊκών υποθέσεων στην ανώτερη επιτροπή του Φινλανδικού Κοινοβουλίου (1995–2000)· έκτακτος δικαστής (Ιούλιος 2000–Δεκέμβριος 2002), εν συνεχεία δικαστής (Ιανουάριος 2003–Σεπτέμβριος 2009) στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· υπεύθυνος για νομικά και θεσμικά ζητήματα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Pedro Cruz Villalón

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές Νομικής (1963–1968) και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Σεβίλλης (1975)· τρίτος κύκλος σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Freiburg-Breisgau (1969–1971)· καθηγητής Πολιτικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1978–1986)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1986–1992)· εισηγητής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1986–1987)· δικαστής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1992–1998)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ισπανίας (1998–2001)· Fellow του Wissenschaftskolleg του Βερολίνου (2001–2002)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης (2002–2009)· σύμβουλος στο Συμβούλιο της Επικρατείας (2004–2009)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· γενικός εισαγγελέας του Δικαστηρίου από τις 14 Δεκεμβρίου 2009.

Alexandra (Sacha) Prechal

Γεννήθηκε το 1959· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμιο Groningen, 1977–1983)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Amsterdam, 1995)· δίδαξε νομικά στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Maastricht (1983–1987)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1991)· δίδαξε στο Institut Europa της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Amsterdam (1991–1995)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Tilburg (1995–2003)· καθηγήτρια Ευρωπαϊκού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης και μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Institut Europa του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης (από το 2003)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων εθνικών και διεθνών νομικών επιθεωρήσεων· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· μέλος της Ολλανδικής Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 10 Ιουνίου 2010.

Egidijus Jarašiūnas

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Vilnius (1974–1979)· διδάκτωρ Νομικών Επιστημών στη Νομική Ακαδημία της Λιθουανίας (1999)· δικηγόρος Λιθουανίας (1979–1990)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου (κοινοβουλευτικής συνελεύσεως) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1990–1992), στη συνέχεια μέλος του Seimas (Κοινοβουλίου) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και μέλος της επιτροπής κρατικών και νομικών υποθέσεων (1992–1996)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1996–2005), στη συνέχεια σύμβουλος του προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λιθουανίας (από το 2006)· βοηθός στην έδρα συνταγματικού δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (1997–2000), στη συνέχεια επίκουρος καθηγητής (2000–2004), κατόπιν καθηγητής (από το 2004) στην εν λόγω έδρα και, τέλος, επικεφαλής στην έδρα αυτή (2005–2007)· κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (2007–2010)· μέλος της «επιτροπής της Βενετίας» (2006–2010)· είναι ένας από τους υπογράφοντες την πράξεως της 11ης Μαρτίου 1990 περί ανακτήσεως της ανεξαρτησίας της Λιθουανίας· συντάκτης πολλών νομικών δημοσιεύσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 6 Οκτωβρίου 2010.

Carl Gustav Fernlund

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Lund (1975)· γραμματέας στο πρωτοδικείο της πόλεως Landskrona (1976–1978)· βοηθός δικαστής στο διοικητικό εφετείο (1978–1982)· αναπληρωτής στο διοικητικό εφετείο (1982)· νομικός σύμβουλος της μόνιμης συνταγματικής επιτροπής του σουηδικού Κοινοβουλίου (1983–1985)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Οικονομικών (1985–1990)· διευθυντής στη διεύθυνση φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στο Υπουργείο Οικονομικών (1990–1996)· διευθυντής στη διεύθυνση ειδικών φόρων καταναλώσεως στο Υπουργείο Οικονομικών (1996–1998)· φορολογικός σύμβουλος της μόνιμης αντιπροσωπείας της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2000)· γενικός διευθυντής νομικών υποθέσεων στο τμήμα φόρων και τελωνείων του Υπουργείου Οικονομικών (2000–2005)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2005–2009)· πρόεδρος του διοικητικού εφετείου του Göteborg (2009–2011)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Alfredo Calot Escobar

Γεννήθηκε το 1961· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Valencia (1979–1984)· εμπορικός αναλυτής στο Συμβούλιο εμπορικών επιμελητηρίων της Αυτόνομης Κοινότητας της Valencia (1986)· γλωσσολογικός νομικός στο Δικαστήριο (1986–1990)· νομικός αναθεωρητής στο Δικαστήριο (1990–1993)· υπάλληλος διοικήσεως στην υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης του Δικαστηρίου (1993–1995)· υπάλληλος διοικήσεως στη γραμματεία της επιτροπής θεσμικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1995–1996)· βοηθός του Γραμματέα του Δικαστηρίου (1996–1999)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1999–2000)· προϊστάμενος της ισπανικής μεταφραστικής υπηρεσίας στο Δικαστήριο (2000–2001)· διευθυντής, στη συνέχεια γενικός διευθυντής, της μεταφραστικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου (2001–2010)· Γραμματέας του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2010.

2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2011

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2011

Κατόπιν της παραίτησεως της Pernilla Lindh, οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, τον Carl Gustav Fernlund ως δικαστή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απομένουσα θητεία της Pernilla Lindh, ήτοι μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2012.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2011 έως
6 Οκτωβρίου 2011**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
J. N. CUNHA RODRIGUES, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
Υ. BOT, πρώτος γενικός εισαγγελέας
K. SCHIEMANN, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
A. ARABADJIEV, πρόεδρος του έκτου τμήματος
J.-J. KASEL, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
D. ŠVÁBY, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
A. ROSAS, δικαστής
R. SILVA de LAPUERTA, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
E. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
M. ILEŠIČ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
M. U. LÖHMUS, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
Α. ΟΥ ΚΑΟΙΜΗ, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
P. LINDH, δικαστής
J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
T. von DANWITZ, δικαστής
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
C. TOADER, δικαστής
M. SAFJAN, δικαστής
M. BERGER, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
A. PRECHAL, δικαστής
E. JARAŠIŪNAS, δικαστής

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

**από 7 Οκτωβρίου 2011 έως
31 Δεκεμβρίου 2011**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
J. N. CUNHA RODRIGUES, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
J. MAZÁK, πρώτος γενικός εισαγγελέας
J. MALENOVSKÝ, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
U. LÖHMUS, πρόεδρος του έκτου τμήματος
M. SAFJAN, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
A. PRECHAL, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
A. ROSAS, δικαστής
R. SILVA de LAPUERTA, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
K. SCHIEMANN, δικαστής
E. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
A. BORG BARTHET, δικαστής
M. ILEŠIČ, δικαστής
E. LEVITS, δικαστής
Α. ΟΥ ΚΑΟΙΜΗ, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
P. MENGÖZZI, γενικός εισαγγελέας
Υ. BOT, γενικός εισαγγελέας
T. von DANWITZ, δικαστής
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
A. ARABADJIEV, δικαστής
C. TOADER, δικαστής
J.-J. KASEL, δικαστής
D. ŠVÁBY, δικαστής
M. BERGER, δικαστής
N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
E. JARAŠIŪNAS, δικαστής
C. G. FERNLUND, δικαστής

A. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου

Pilotti Massimo, δικαστής (1952-1958), πρόεδρος από το 1952 έως το 1958
Serrarens Petrus, δικαστής (1952-1958)
Van Kleffens Adrianus, δικαστής (1952-1958)
Rueff Jacques, δικαστής (1952-1959 και 1960-1962)
Riese Otto, δικαστής (1952-1963)
Lagrange Maurice, γενικός εισαγγελέας (1952-1964)
Delvaux Louis, δικαστής (1952-1967)
Hammes Charles Léon, δικαστής (1952-1967), πρόεδρος από το 1964 έως το 1967
Roemer Karl, γενικός εισαγγελέας (1953-1973)
Catalano Nicola, δικαστής (1958-1962)
Rossi Rino, δικαστής (1958-1964)
Donner Andreas Matthias, δικαστής (1958-1979), πρόεδρος από το 1958 έως το 1964
Trabucchi Alberto, δικαστής (1962-1972), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1973-1976)
Lecourt Robert, δικαστής (1962-1976), πρόεδρος από το 1967 έως το 1976
Strauss Walter, δικαστής (1963-1970)
Gand Joseph, γενικός εισαγγελέας (1964-1970)
Monaco Riccardo, δικαστής (1964-1976)
Mertens de Wilmars Josse J., δικαστής (1967-1984), πρόεδρος από το 1980 έως το 1984
Pescatore Pierre, δικαστής (1967-1985)
Dutheil de Lamothe Alain Louis, γενικός εισαγγελέας (1970-1972)
Kutscher Hans, δικαστής (1970-1980), πρόεδρος από το 1976 έως το 1980
Mayras Henri, γενικός εισαγγελέας (1972-1981)
O'Dalaigh Cearbhall, δικαστής (1973-1974)
Sørensen Max, δικαστής (1973-1979)
Reischl Gerhard, γενικός εισαγγελέας (1973-1981)
Warner Jean-Pierre, γενικός εισαγγελέας (1973-1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., δικαστής (1973-1988), πρόεδρος από το 1984 έως το 1988
O'Keeffe Aindrias, δικαστής (1974-1985)
Touffait Adolphe, δικαστής (1976-1982)
Capotorti Francesco, δικαστής (1976), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1976-1982)
Bosco Giacinto, δικαστής (1976-1988)
Koopmans Thymen, δικαστής (1979-1990)
Due Ole, δικαστής (1979-1994), πρόεδρος από το 1988 έως το 1994
Everling Ulrich, δικαστής (1980-1988)
Χλωρός Αλέξανδρος, δικαστής (1981-1982)
Rozès Simone, γενική εισαγγελέας (1981-1984)
Verloren van Themaat Pieter, γενικός εισαγγελέας (1981-1986)
Slynn Sir Gordon, γενικός εισαγγελέας (1981-1988), στη συνέχεια δικαστής (1988-1992)
Grévisse Fernand, δικαστής (1981-1982 και 1988-1994)
Bahlmann Kai, δικαστής (1982-1988)
Galmot Yves, δικαστής (1982-1988)
Mancini G. Federico, γενικός εισαγγελέας (1982-1988), στη συνέχεια δικαστής (1988-1999)
Κακούρης Κωνσταντίνος, δικαστής (1983-1997)

Darmon Marco, γενικός εισαγγελέας (1984-1994)
Joliet René, δικαστής (1984-1995)
Lenz Carl Otto, γενικός εισαγγελέας (1984-1997)
O'Higgins Thomas Francis, δικαστής (1985-1991)
Schockweiler Fernand, δικαστής (1985-1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, γενικός εισαγγελέας (1986-1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, δικαστής (1986-2000)
Mischo Jean, γενικός εισαγγελέας (1986-1991 και 1997-2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, δικαστής (1986-2003), πρόεδρος από το 1994 έως το 2003
Diez de Velasco Manuel, δικαστής (1988-1994)
Zuleeg Manfred, δικαστής (1988-1994)
Van Gerven Walter, γενικός εισαγγελέας (1988-1994)
Tesauro Giuseppe, γενικός εισαγγελέας (1988-1998)
Jacobs Francis Geoffrey, γενικός εισαγγελέας (1988-2006)
Kapteyn Paul Joan George, δικαστής (1990-2000)
Murray John L., δικαστής (1991-1999)
Gulmann Claus Christian, γενικός εισαγγελέας (1991-1994), στη συνέχεια δικαστής (1994-2006)
Edward David Alexander Ogilvy, δικαστής (1992-2004)
Elmer Michael Bendik, γενικός εισαγγελέας (1994-1997)
Hirsch Günter, δικαστής (1994-2000)
Κοσμάς Γεώργιος, γενικός εισαγγελέας (1994-2000)
La Pergola Antonio Mario, δικαστής (1994 και 1999-2006), γενικός εισαγγελέας (1995-1999)
Puissochet Jean-Pierre, δικαστής (1994-2006)
Léger Philippe, γενικός εισαγγελέας (1994-2006)
Ragnemalm Hans, δικαστής (1995-2000)
Fennelly Nial, γενικός εισαγγελέας (1995-2000)
Sevón Leif, δικαστής (1995-2002)
Wathelet Melchior, δικαστής (1995-2003)
Jann Peter, δικαστής (1995-2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, γενικός εισαγγελέας (1995-2009)
Schintgen Romain, δικαστής (1996-2008)
Ιωάννου Κρατερός, δικαστής (1997-1999)
Alber Siegbert, γενικός εισαγγελέας (1997-2003)
Saggio Antonio, γενικός εισαγγελέας (1998-2000)
O'Kelly Macken Fidelma, δικαστής (1999-2004)
Von Bahr Stig, δικαστής (2000-2006)
Colneric Ninon, δικαστής (2000-2006)
Geelhoed Leendert A., γενικός εισαγγελέας (2000-2006)
Stix-Hackl Christine, γενική εισαγγελέας (2000-2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, δικαστής (2000-2010)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, γενικός εισαγγελέας (2003-2009)
Makarczyk Jerzy, δικαστής (2004-2009)
Klučka Ján, δικαστής (2004-2009)
Kūris Pranas, δικαστής (2004-2010)
Lindh Pernilla, δικαστής (2006-2011)

Πρόεδροι

Pilotti Massimo (1952-1958)
 Donner Andreas Matthias (1958-1964)
 Hammes Charles Léon (1964-1967)
 Lecourt Robert (1967-1976)
 Kutscher Hans (1976-1980)
 Mertens de Wilmars Josse J. (1980-1984)
 Mackenzie Stuart Alexander John (1984-1988)
 Due Ole (1988-1994)
 Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994-2003)

Γραμματείς

Van Houtte Albert (1953-1982)
 Heim Paul (1982-1988)
 Giraud Jean-Guy (1988-1994)
 Grass Roger (1994-2010)

Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
3. Τομέας (2011)
4. Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2007–2011)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
6. Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2011)
7. Δικάσας σχηματισμός (2007–2011)
8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδότησεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2007–2011)
9. Τομέας (2007–2011)
10. Τομέας (2011)
11. Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2007–2011)
12. Διάρκεια των διαδικασιών (2007–2011) (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)

Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

13. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
14. Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011)

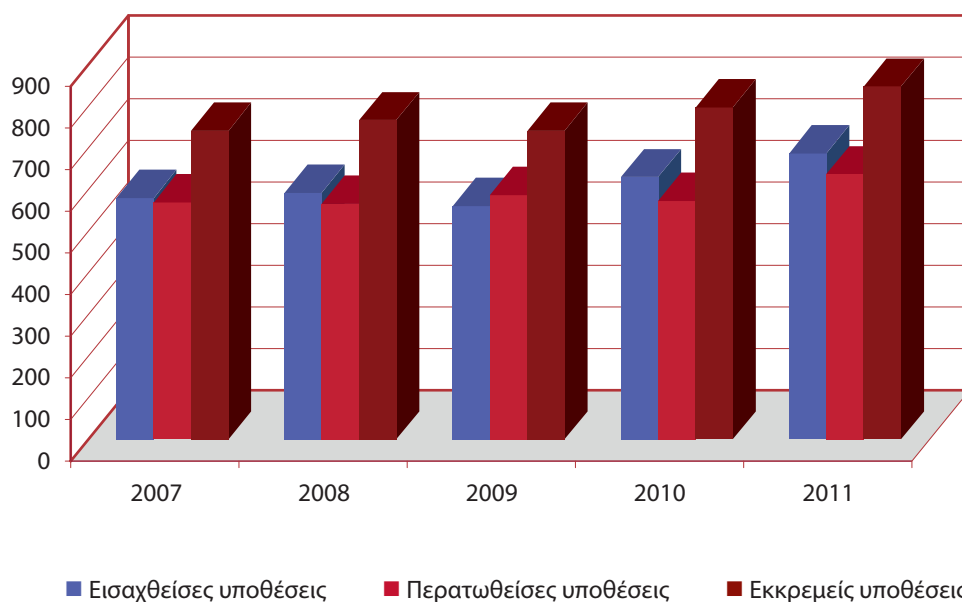
Διάφορα

15. Ταχείες διαδικασίες (2007–2011)
16. Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2011)
17. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2011)

Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2011)

18. Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις
19. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)
20. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)
21. Προσφυγές ασκηθείσες λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

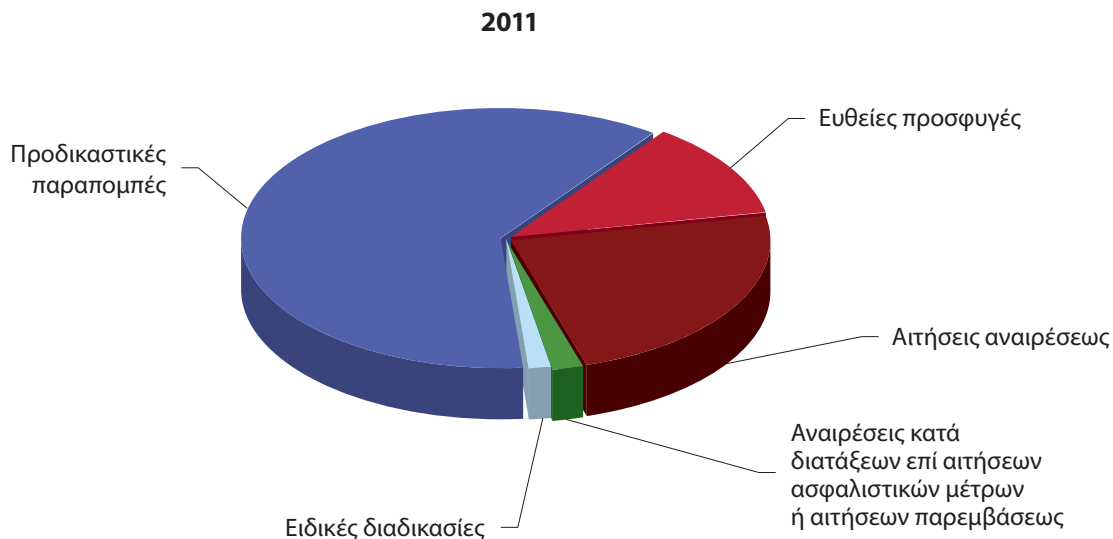
1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου — Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Εισαχθείσες υποθέσεις	581	593	562	631	688
Περαιτωθείσες υποθέσεις	570	567	588	574	638
Εκκρεμείς υποθέσεις	742	768	742	799	849

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Προδικαστικές παραπομπές	265	288	302	385	423
Ευθείες προσφυγές	222	210	143	136	81
Αιτήσεις αναίρεσης	79	78	105	97	162
Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	8	8	2	6	13
Γνωμοδοτήσεις		1	1		
Ειδικές διαδικασίες ²	7	8	9	7	9
Σύνολο	581	593	562	631	688
Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	3	3	2	2	3

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

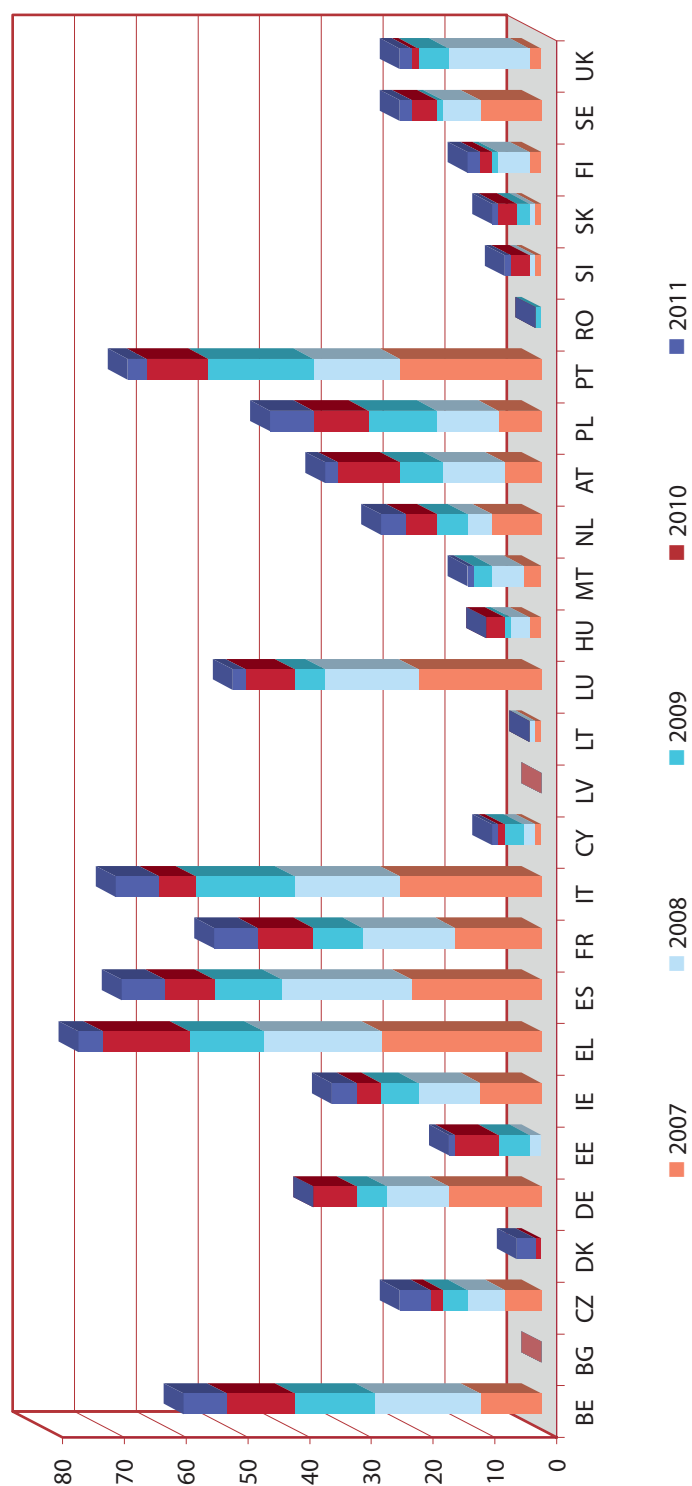
² Ως «ειδικές διαδικασίες» νοούνται: η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 66 του Κανονισμού Διαδικασίας), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 74 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 76 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας), η τριτανακοπή (άρθρο 97 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 98 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 102 του Κανονισμού Διαδικασίας), η εξέταση προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα για επανεξέταση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου (άρθρο 62 του Οργανισμού του Δικαστηρίου), η κατάσχεση εις χείρας τρίτου (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών) και οι υποθέσεις ασυλίας (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών).

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Τομέας (2011) ¹

	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναίρεσας	Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Σύνολο	Ειδικές διαδικασίες
Ανταγωνισμός		7	52		1	60
Αρχές του δικαίου της Ένωσης		9	2			11
Βιομηχανική πολιτική	3	7				10
Γεωργία	3	23	5			31
Δημόσια υγεία		2				2
Δημόσιες συμβάσεις		9	3			12
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης, ...)	1	3				4
Δίκαιο των επιχειρήσεων	2	1				3
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	3	2				5
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	3	19				22
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1	11	2			14
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1	12	3			16
Ελευθερία εγκαταστάσεως	4	11				15
Εμπορική πολιτική		2	2			4
Εξωτερική δράση της Ένωσης	1	5	1			7
Θεσμικό δίκαιο	7	2	17		10	36
Ιθαγένεια της Ένωσης	1	12				13
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	1	9	6		1	17
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων		11				11
Κοινωνική πολιτική	3	37	1			41
Κρατικές ενισχύσεις	2	3	14			19
Μεταφορές	2	19				21
Οικονομική και κοινωνική συνοχή		2	4			6
Οικονομική και νομισματική πολιτική			1			1
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1				1
Περιβάλλον	20	19	3			42
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	2	17	39			58
Πρόσβαση στα έγγραφα			6			6
Προσέγγιση των νομοθεσιών		15				15
Προστασία των καταναλωτών	2	21				23
Προσχώρηση νέων κρατών μελών		2				2
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο		19				19
Τουρισμός		1				1
Φορολογία	19	66				85
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης		44				44
ΣΛΕΕ	81	423	161		12	677
Θεσμικό δίκαιο					1	1
Πρόνομα και ασυλίες	0	0	0		0	0
Διαδικασία	0	0	0		0	0
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	0	0	1		0	1
Διάφορα	0	0	1		1	2
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	81	423	162		13	679

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

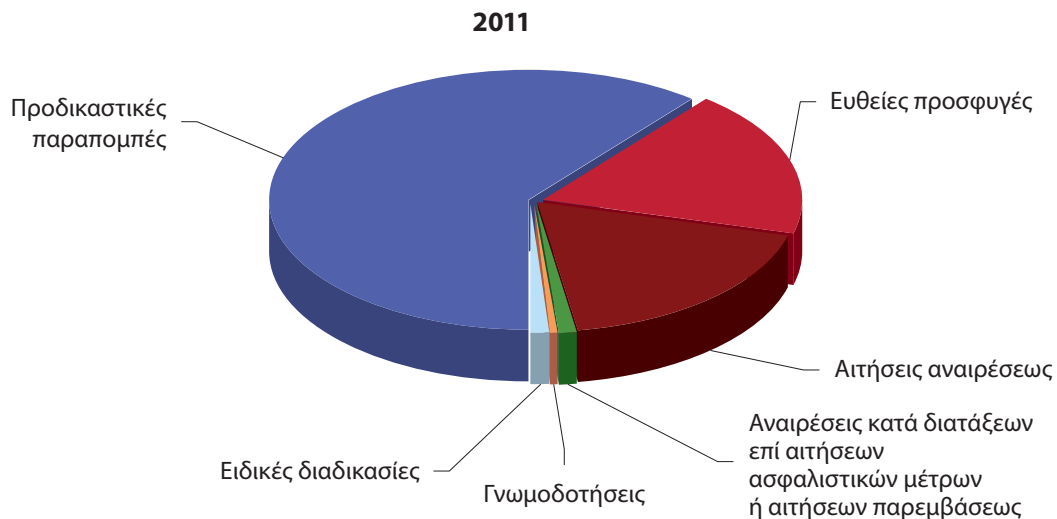
4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2007–2011)¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Βέλγιο	10	17	13	11	7
Βουλγαρία					
Τσεχική Δημοκρατία	6	6	4	2	5
Δανία				1	3
Γερμανία	15	10	5	7	
Εσθονία		2	5	7	1
Ιρλανδία	10	10	6	4	4
Ελλάδα	26	19	12	14	4
Ισπανία	21	21	11	8	7
Γαλλία	14	15	8	9	7
Ιταλία	23	17	16	6	7
Κύπρος	1	2	3	1	1
Λεττονία					
Λιθουανία	1	1			
Λουξεμβούργο	20	15	5	8	2
Ουγγαρία	2	3	1	3	
Μάλτα	3	5	3		1
Κάτω Χώρες	8	4	5	5	4
Αυστρία	6	10	7	10	2
Πολωνία	7	10	11	9	7
Πορτογαλία	23	14	17	10	3
Ρουμανία			1		
Σλοβενία	1	1		3	1
Σλοβακία	1	1	2	3	1
Φινλανδία	2	5	1	2	2
Σουηδία	10	6	1	4	2
Ηνωμένο Βασίλειο	2	13	5	1	2
Σύνολο	212	207	142	128	73

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

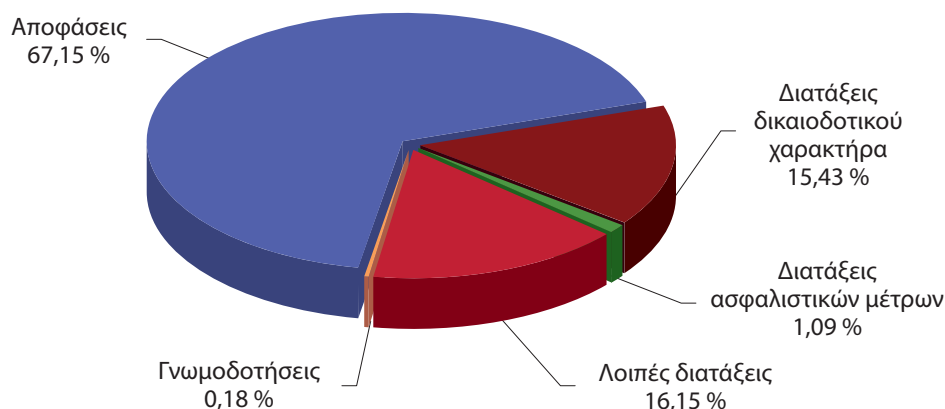
5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Προδικαστικές παραπομπές	235	301	259	339	388
Ευθείες προσφυγές	241	181	215	139	117
Αιτήσεις αναιρέσεως	88	69	97	84	117
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	2	8	7	4	7
Γνωμοδοτήσεις			1		1
Ειδικές διαδικασίες	4	8	9	8	8
Σύνολο	570	567	588	574	638

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2011) ¹

	Αποφάσεις	Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα ²	Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ³	Λοιπές διατάξεις ⁴	Γνωμοδοτήσεις	Σύνολο
Προδικαστικές παραπομπές	237	38		45		320
Ευθείες προσφυγές	82	1		34		117
Αιτήσεις αναιρέσεως	51	41	2	5		99
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως			4	3		7
Γνωμοδοτήσεις					1	1
Ειδικές διαδικασίες		5		2		7
Σύνολο	370	85	6	89	1	551

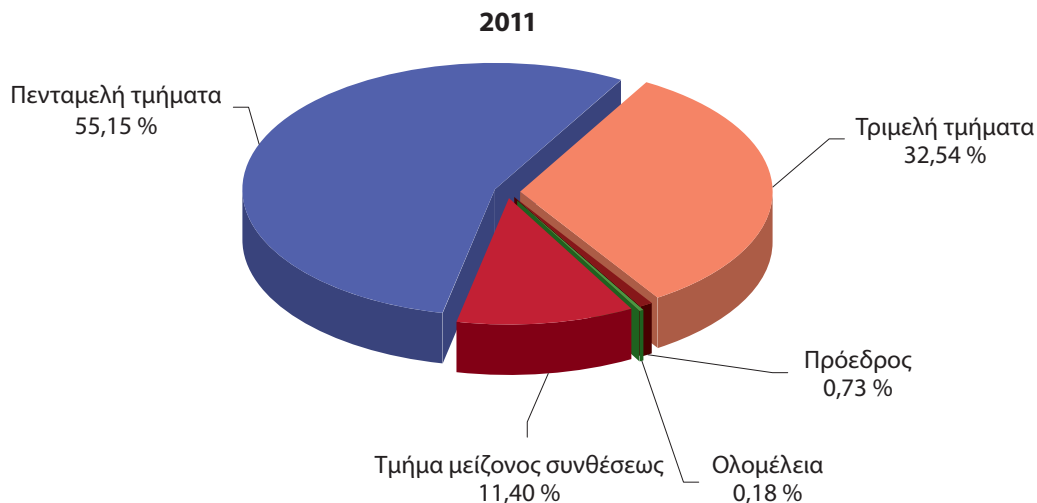
¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μια σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

³ Διατάξεις εκδοθείσες κατόπιν αιτήσεως υποβληθείσας δυνάμει των άρθρων 278 ΣΛΕΕ και 279 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρων 242 ΕΚ και 243 ΕΚ) ή του άρθρου 280 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρου 244 ΕΚ) ή των αντιστοίχων διατάξεων της ΣΕΚΑΕ ή κατόπιν αναιρέσεως ασκηθείσας κατά διατάξεως επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεως παρεμβάσεως.

⁴ Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Γενικό Δικαστήριο.

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2007–2011) ¹

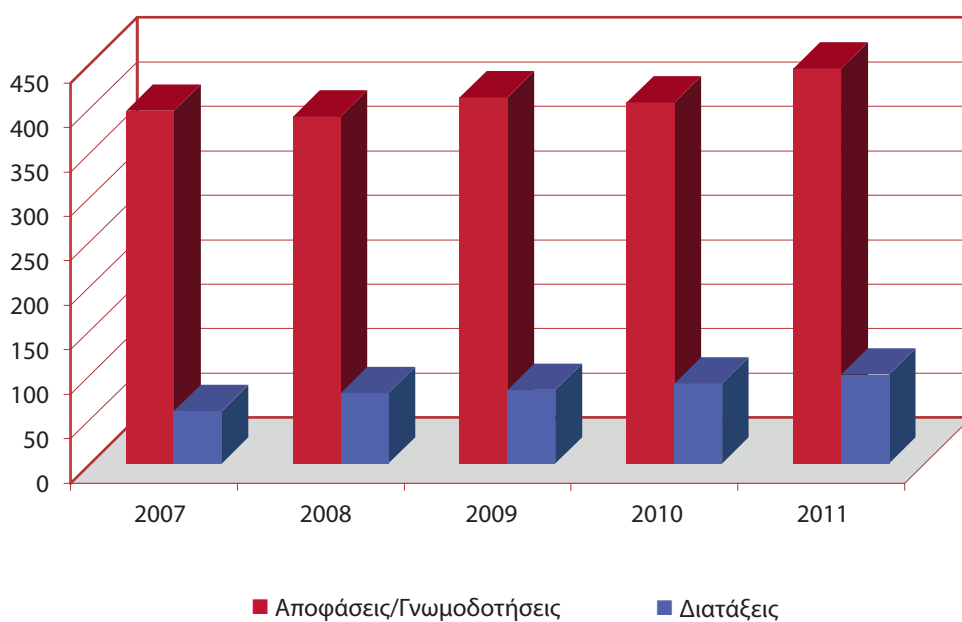

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ολομέλεια													1		1
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	51		51	66		66	41		41	70	1	71	62		62
Πενταμελή τμήματα	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288	290	10	300
Τριμελή τμήματα	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132	91	86	177
Πρόεδρος		2	2		7	7		5	5		5	5		4	4
Σύνολο	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496	444	100	544

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2007-2011)^{1 2}

	2007	2008	2009	2010	2011
Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	397	390	412	406	444
Διατάξεις	59	79	83	90	100
Σύνολο	456	469	495	496	544

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

9. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Ανταγωνισμός	17	23	28	13	19
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	4	4	4	4	15
Βιομηχανική πολιτική	11	12	6	9	9
Γεωργία	23	54	18	15	23
Δημόσια υγεία					3
Δημόσιες συμβάσεις					7
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης, ...) ²				1	4
Δίκαιο των επιχειρήσεων	16	17	17	17	8
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις		1			
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	14	12	13	6	8
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	13	9	7	6	14
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	19	27	19	17	9
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	24	8	17	30	27
Ελευθερία εγκαταστάσεως	19	29	13	17	21
Εμπορική πολιτική	1	1	5	2	2
Ενέργεια	4	4	4	2	2
Εξωτερική δράση της Ένωσης	9	8	8	10	8
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές				1	
Θεσμικό δίκαιο	6	15	29	26	20
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων ²	3		10	5	2
Ιθαγένεια της Ένωσης	2	7	3	6	7
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση χημικών ουσιών και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)					1
Κοινή αλιευτική πολιτική	6	6	4	2	1
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	4	2	2	2	4
Κοινό δασμολόγιο ⁴	10	5	13	7	2
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων	7	5	3	6	8
Κοινωνική πολιτική	26	25	33	36	36
Κρατικές ενισχύσεις	9	26	10	16	48
Μεταφορές	6	4	9	4	7
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	1	1	1	
Περιβάλλον ³				9	35
Περιβάλλον και καταναλωτές ³	50	43	60	48	25
Περιφερειακή πολιτική	7	1	3	2	
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	21	22	31	38	47
Προνόμια και ασυλίες	1	2			
Πρόσβαση στα έγγραφα					2
Προσέγγιση των νομοθεσιών	21	21	32	15	15
Προστασία των καταναλωτών ³				3	4
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1		1		1
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ²				1	

>>>

	2007	2008	2009	2010	2011
Σύμβαση της Ρώμης			1		
Σύμβαση των Βρυξελλών	2	1	2		
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο ⁴	12	8	5	15	19
Φορολογία	44	38	44	66	49
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	17	4	26	24	23
Συνθήκη ΕΚ/ΣΛΕΕ	430	445	481	482	535
Συνθήκη ΕΕ	4	6	1	4	1
Συνθήκη ΑΧ	1	2			1
Συνθήκη ΕΑ	1				
Προνόμια και ασυλίες					2
Διαδικασία	3	5	5	6	5
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	17	11	8	4	
Διάφορα	20	16	13	10	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	456	469	495	496	544

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Οι τίτλοι «Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων» και «Ιδίοι πόροι των Κοινοτήτων» συνενώθηκαν υπό τον τίτλο «Δημοσιονομικές διατάξεις» για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

³ Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο διακριτούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

⁴ Οι τίτλοι «Κοινό δασμολόγιο» και «Τελωνειακή ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

10. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2011) ¹

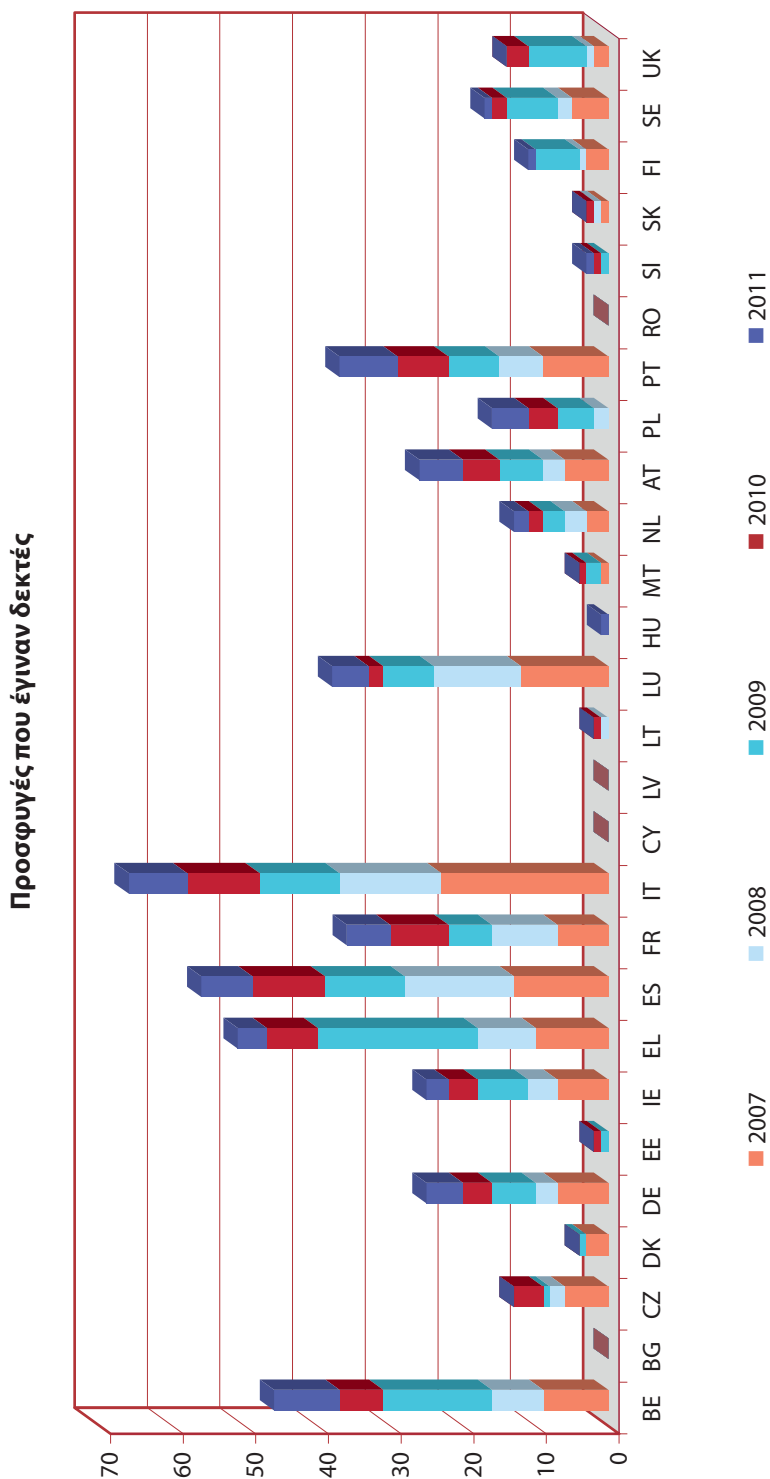
	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ανταγωνισμός	17	2	19
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	7	8	15
Βιομηχανική πολιτική	8	1	9
Γεωργία	21	2	23
Δημόσια υγεία	1	2	3
Δημόσιες συμβάσεις	3	4	7
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης, ...) ³	4		4
Δίκαιο των επιχειρήσεων	7	1	8
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	8		8
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	13	1	14
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	9		9
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	26	1	27
Ελευθερία εγκαταστάσεως	20	1	21
Εμπορική πολιτική	2		2
Ενέργεια	2		2
Εξωτερική δράση της Ένωσης	7	1	8
Ευρωπαϊκή ιθαγένεια	7		7
Θεσμικό δίκαιο	8	12	20
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων ³	2		2
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση χημικών ουσιών και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)	1		1
Κοινή αλιευτική πολιτική	1		1
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	4		4
Κοινό δασμολόγιο ⁵	2		2
Κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων	8		8
Κοινωνική πολιτική	28	8	36
Κρατικές ενισχύσεις	42	6	48
Μεταφορές	6	1	7
Περιβάλλον ⁴	34	1	35
Περιβάλλον και καταναλωτές ⁴	21	4	25
Πνευματική ιδιοκτησία	26	21	47
Πρόσβαση στα έγγραφα		2	2
Προσέγγιση των νομοθεσιών	13	2	15
Προστασία των καταναλωτών ⁴	2	2	4
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1		1
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο ⁵	18	1	19
Φορολογία	39	10	49
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	22	1	23

>>>

Συνθήκη ΕΚ/ΣΛΕΕ	440	95	535
Συνθήκη ΕΕ	1		1
Συνθήκη ΑΧ	1		1
Προνόμια και ασυλίες	2		2
Διαδικασία		5	5
Διάφορα	2	5	7
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	444	100	544

- ¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).
- ² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.
- ³ Οι τίτλοι «Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων» και «Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων» συνενώθηκαν υπό τον τίτλο «Δημοσιονομικές διατάξεις» για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.
- ⁴ Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο διακριτούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.
- ⁵ Οι τίτλοι «Κοινό δασμολόγιο» και «Τελωνειακή ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

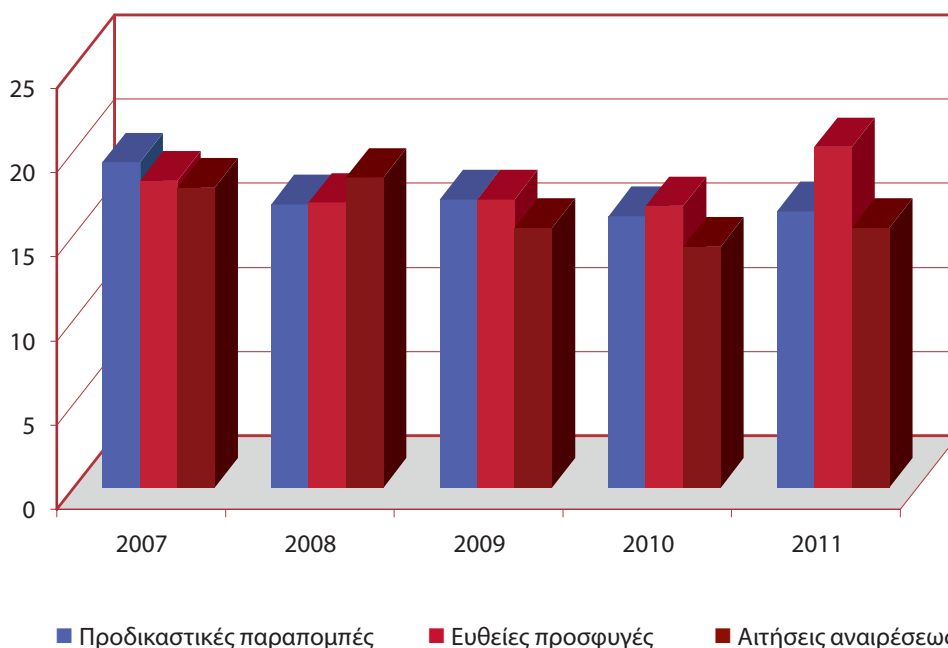
11. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2007-2011)¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Βέλγιο	9	1	7	1	15	1	6	1	9	1
Βουλγαρία										
Τσεχική Δημοκρατία	6		2		1		4			
Δανία	3				1					
Γερμανία	7	1	3	3	6	2	4	2	5	
Εσθονία					1		1			
Ιρλανδία	7	2	4		7		4		3	
Ελλάδα	10	3	8	1	22		7		4	
Ισπανία	13	1	15	1	11		10	2	7	1
Γαλλία	7		9	1	6		8	2	6	
Ιταλία	23	2	14	1	11	4	10		8	1
Κύπρος										1
Λεττονία										
Λιθουανία			1				1			
Λουξεμβούργο	12		12		7		2		5	
Ουγγαρία									1	1
Μάλτα	1				2		1	1		1
Κάτω Χώρες	3	1	3		3		2	1	2	
Αυστρία	6		3		6		5		6	
Πολωνία			2		5		4	1	5	
Πορτογαλία	9		6		7	1	7	1	8	1
Ρουμανία										1
Σλοβενία					1		1		1	
Σλοβακία	1		1				1			1
Φινλανδία	3	1	1	1	6	1			1	
Σουηδία	5		2	1	7		2		1	
Ηνωμένο Βασίλειο	2	4	1		8	1	3	1		
Σύνολο	127	16	94	9	133	10	83	12	72	9

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

12. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών (2007–2011)¹ (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)

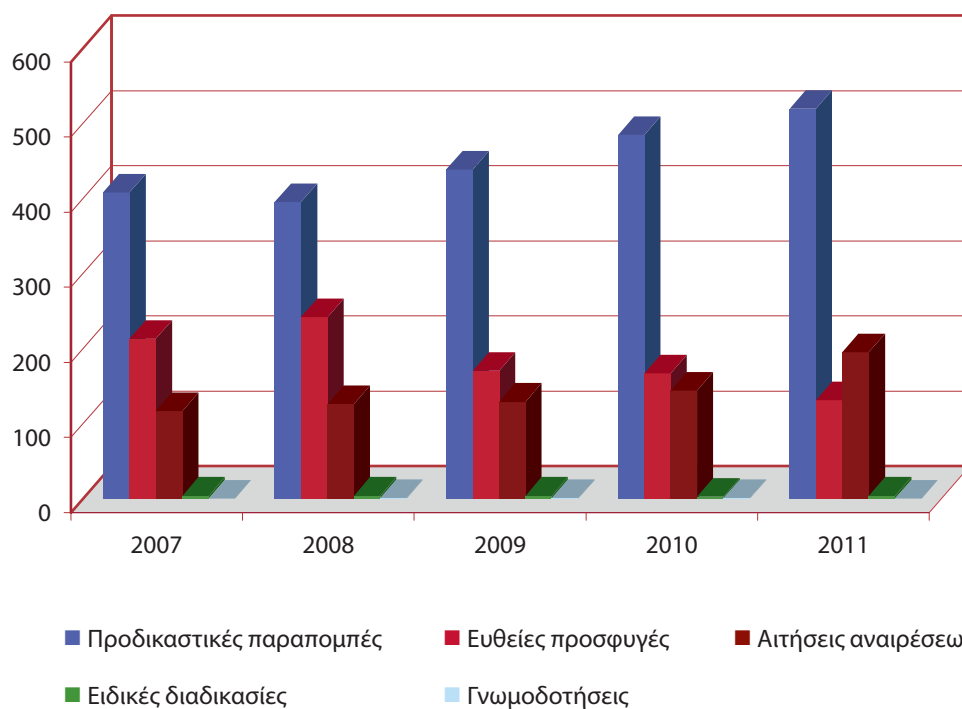

	2007	2008	2009	2010	2011
Προδικαστικές παραπομπές	19,3	16,8	17,1	16,1	16,4
Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες		2,1	2,5	2,1	2,5
Ευθείες προσφυγές	18,2	16,9	17,1	16,7	20,2
Αιτήσεις αναιρέσεως	17,8	18,4	15,4	14,3	15,4

¹ Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε μη οριστική απόφαση ή διατάχθηκε απόδειξη, οι γνωμοδοτήσεις, οι ειδικές διαδικασίες (ήτοι ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων, η παροχή του ευεργετήματος πενίας, η ανακοπή ερημοδικίας, η τριτανακοπή, η ερμηνεία αποφάσεων, η αναθεώρηση αποφάσεων, η διόρθωση αποφάσεων, η αίτηση κατασχέσεως εις χείρας τρίτου), οι υποθέσεις που περατώνονται με την έκδοση διατάξεως περί διαγραφής, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο, οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων, καθώς και οι αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως.

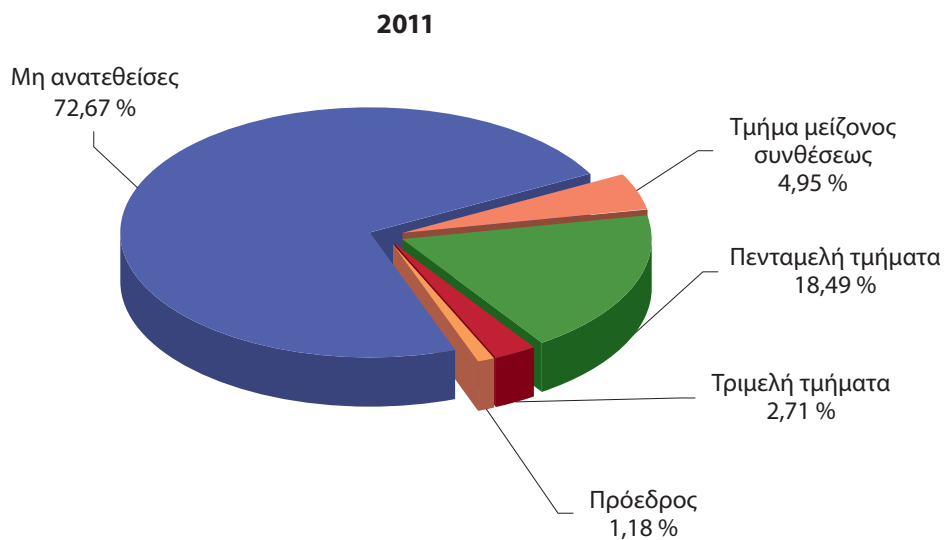
13. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση των διαδικασιών (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Προδικαστικές παραπομπές	408	395	438	484	519
Ευθείες προσφυγές	213	242	170	167	131
Αιτήσεις αναιρέσεως	117	126	129	144	195
Ειδικές διαδικασίες	4	4	4	3	4
Γνωμοδοτήσεις		1	1	1	
Σύνολο	742	768	742	799	849

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

14. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Μη ανατεθείσες	481	524	490	519	617
Ολομέλεια				1	
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	59	40	65	49	42
Πενταμελή τμήματα	170	177	169	193	157
Τριμελή τμήματα	24	19	15	33	23
Πρόεδρος	8	8	3	4	10
Σύνολο	742	768	742	799	849

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

15. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2007–2011) ¹

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Ευθείες προσφυγές		1						1		
Προδικαστικές παραπομπές		5	2	6	1	3	4	7	2	6
Αιτήσεις αναιρέσεως		1				1				5
Ειδικές διαδικασίες						1				
Σύνολο		7	2	6	1	5	4	8	2	11

16. Διάφορα — Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2011) ²

	2008		2009		2010		2011	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Γεωργία		1						
Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις	2	1		1				
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	1	1	2		5	1	2	3
Σύνολο	3	3	2	1	5	1	2	3

¹ Από 1ης Ιουλίου 2000 μπορεί να εφαρμοστεί για την εκδίκαση υποθέσεως η ταχεία διαδικασία δυνάμει των άρθρων 62α και 104α του Κανονισμού Διαδικασίας.

² Από 1ης Μαρτίου 2008 υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας, στις υποθέσεις που άπτονται του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

17. Διάφορα — Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2011) ¹

	Υποβληθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Έκβαση		
			Απόρριψη	Αποδοχή	Διαγραφή ή κατάργηση της δίκης
Ανταγωνισμός		1			1
Εμπορική πολιτική					1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	1				
Θεσμικό δίκαιο		11	3		1
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας		1			
Κρατικές ενισχύσεις			1		
Περιβάλλον					1
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	2				
Πρόσβαση στα έγγραφα			1		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3	13	5		4

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μια σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

18. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2011) — Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναίρεσας	Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνω- μοδοτήσεως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1 218	106				1 324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211
1986	238	91				329	23	174
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188

>>>

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναίρεσας	Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνω- μοδοτήσεως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
2011	81	423	162	13		679	3	371
Σύνολο	8 682	7 428	1 280	98	19	17 507	354	9 008

¹ Ακαθάριστοι αριθμοί δεν περιλαμβάνονται οι ειδικές διαδικασίες.

² Καθαροί αριθμοί.

19. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952-2011) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος) ¹

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο
1961																		1										1	
1962																		5										5	
1963															1			5										6	
1964												2						4										6	
1965					4					2								1										7	
1966																		1										1	
1967	5				11					3					1			3										23	
1968	1				4					1	1							2										9	
1969	4				11					1					1													17	
1970	4				21					2	2							3										32	
1971	1				18					6	5				1			6										37	
1972	5				20					1	4							10										40	
1973	8				37					4	5				1			6										61	
1974	5				15					6	5							7								1		39	
1975	7			1	26					15	14				1			4								1		69	
1976	11				28					8	12							14								1		75	
1977	16			1	30					14	7							9								5		84	
1978	7			3	46					12	11							38								5		123	
1979	13			1	33					18	19				1			11								8		106	
1980	14			2	24					14	19							17								6		99	
1981	12			1	41					17	11				4			17								5		108	
1982	10			1	36					39	18							21								4		129	
1983	9			4	36					15	7							19								6		98	
1984	13			2	38					34	10							22								9		129	
1985	13				40					45	11				6			14								8		139	
>>>																													

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο	
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91	
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19									9		144	
1988	30			4	34				1	38	28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18		1							14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9		2							12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17		3							14		186	
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18		1							18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43		3							12		204	
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13		1							24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2	5					6	20			251	
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6	6				3	4	21			256	
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35	2				6	7	18			239	
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16	7				2	6	24			264	
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56	7				4	5	22			255	
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31	8				5	4	26	1		224	
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57	4				3	4	21			237	
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31	3				7	5	14			216	
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15	1				4	4	22			210	
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12	1				4	5	22			249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2			4	11	12			221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10			251
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16			265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1			4	7	14			288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1		302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29			385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31	44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26			423
Σύνολο	685	40	20	141	1 885	7	62	160	271	847	1 100	2	20	11	75	46	1	789	387	43	88	33	4	11	76	91	531	2	7 428	

¹ Υπόθεση C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de Justice Benelux/Benelux Gerechtshof).

Υπόθεση C-196/09, *Miles κ.λπ.* (Όργανο εκδίκασης προσφυγών των ευρωπαϊκών σχολείων).

20. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2011) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)

			Σύνολο
Βέλγιο	Cour constitutionnelle	21	
	Cour de cassation	85	
	Conseil d'État	64	
	Λοιπά δικαστήρια	515	685
Βουλγαρία	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Λοιπά δικαστήρια	39	40
Τσεχική Δημοκρατία	Nejvyššího soudu		
	Nejvyšší správní soud	10	
	Ústavní soud		
	Λοιπά δικαστήρια	10	20
Δανία	Højesteret	30	
	Λοιπά δικαστήρια	111	141
Γερμανία	Bundesgerichtshof	148	
	Bundesverwaltungsgericht	105	
	Bundesfinanzhof	279	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Λοιπά δικαστήρια	1 255	1 885
Εσθονία	Riigikohus	2	
	Λοιπά δικαστήρια	5	7
Ιρλανδία	Supreme Court	19	
	High Court	20	
	Λοιπά δικαστήρια	23	62
Ελλάδα	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	50	
	Λοιπά δικαστήρια	100	160
Ισπανία	Tribunal Supremo	46	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Λοιπά δικαστήρια	217	271
Γαλλία	Cour de cassation	95	
	Conseil d'État	75	
	Λοιπά δικαστήρια	677	847
Ιταλία	Corte suprema di Cassazione	110	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	75	
	Λοιπά δικαστήρια	914	1 100
Κύπρος	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Λοιπά δικαστήρια		2
Λεττονία	Augstākā tiesa	18	
	Satversmes tiesa		
	Λοιπά δικαστήρια	2	20
Λιθουανία	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Λοιπά δικαστήρια	4	11

>>>

			Σύνολο
Λουξεμβούργο	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	8	
	Λοιπά δικαστήρια	36	75
Ουγγαρία	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéltábla	2	
	Szegedi Ítéltábla	1	
	Λοιπά δικαστήρια	40	46
Μάλτα	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Λοιπά δικαστήρια	1	1
Κάτω Χώρες	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	207	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	140	
	Tariefcommissie	34	
	Λοιπά δικαστήρια	285	789
Αυστρία	Verfassungsgerichtshof	4	
	Oberster Gerichtshof	87	
	Oberster Patent- und Markensenat	3	
	Bundesvergabeamt	24	
	Verwaltungsgerichtshof	66	
	Vergabekontrollsenat	4	
	Λοιπά δικαστήρια	199	387
Πολωνία	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	15	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Λοιπά δικαστήρια	23	43
Πορτογαλία	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	45	
	Λοιπά δικαστήρια	41	88
Ρουμανία	Tribunal Dâmbovița	3	
	Curtea de Apel	14	
	Λοιπά δικαστήρια	16	33
Σλοβενία	Vrhovno sodišče	1	
	Ustavno sodišče		
	Λοιπά δικαστήρια	3	4
Σλοβακία	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	6	
	Λοιπά δικαστήρια	5	11
Φινλανδία	Korkein hallinto-oikeus	38	
	Korkein oikeus	12	
	Λοιπά δικαστήρια	26	76

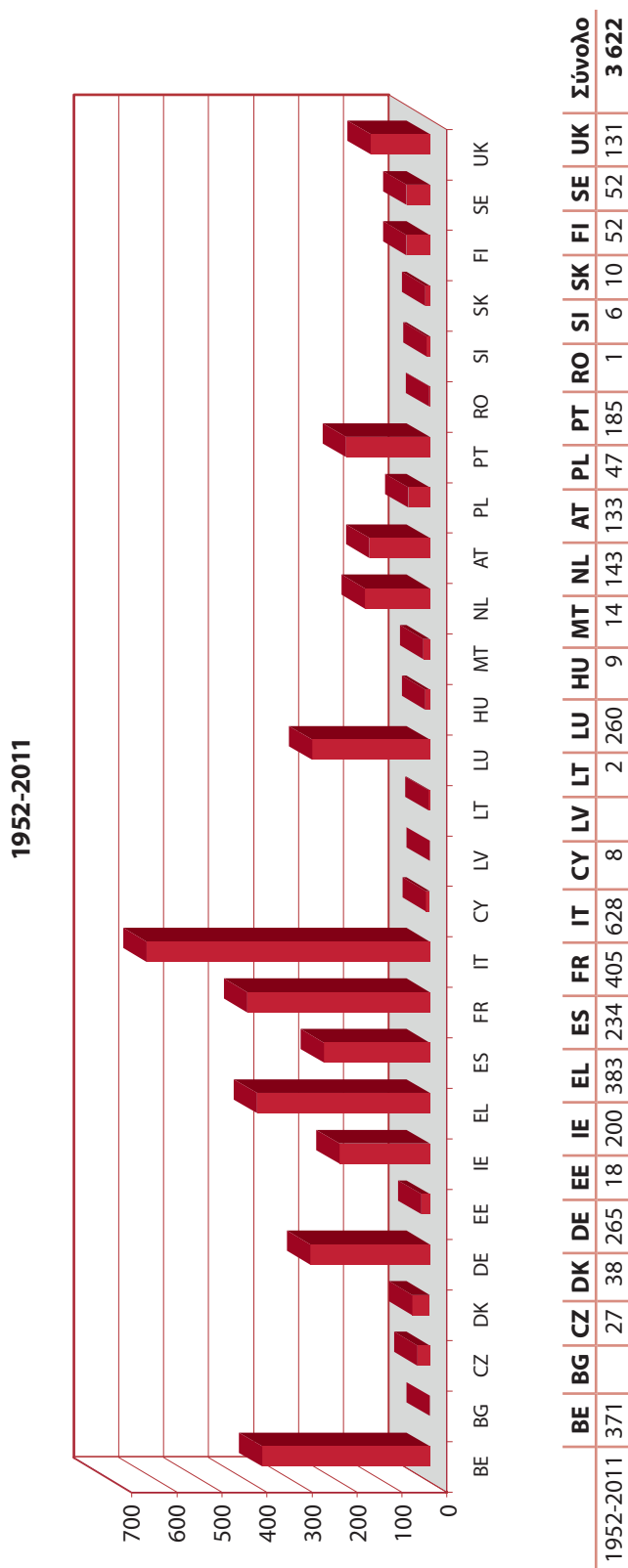
>>>

			Σύνολο
Σουηδία	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Λοιπά δικαστήρια	48	91
Ηνωμένο Βασίλειο	House of Lords	40	
	Supreme Court	3	
	Court of Appeal	69	
	Λοιπά δικαστήρια	419	531
Λοιπές διαδικασίες	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	1	1
	Όργανο εκδίκασης προσφυγών των ευρωπαϊκών σχολείων ²	1	1
Σύνολο			7 428

¹ Υπόθεση C-265/00, *Campina Melkunie*.

² Υπόθεση C-196/09, *Miles* κ.λπ.

21. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2011) — Προσφυγές ασκηθείσες λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2011

Από τον Πρόεδρο Marc Jaeger

Μολονότι δεν ήταν έτος μερικής ανανεώσεως, εντούτοις το 2011 δεν υπήρξε, από απόψεως συνθέσεως των μελών του, έτος απόλυτης σταθερότητας για το Γενικό Δικαστήριο. Ειδικότερα, είχε την ευκαιρία να υποδεχθεί την κ. M. Kancheva, η οποία αντικατέστησε τον κ. T. Tchirev, τελούντα υπό παραίτηση από τον Ιούνιο του 2010, και βρέθηκε στη δυσάρεστη θέση να αποχαιρετήσει τον κ. E. Moavero Milanese. Οι αλλαγές αυτές, εκτός του χρονοδιαγράμματος των τριετών ανανεώσεων, έχουν καταστεί ανασταλτικοί παράγοντες στη δραστηριότητα του δικαιοδοτικού οργάνου, οι οποίοι πρέπει να αντιμετωπιστούν με κατάλληλα μέτρα οργάνωσης και απονομής της δικαιοσύνης.

Από πλευράς στατιστικών δεδομένων, το 2011 αναμφιβόλως μπορεί να χαρακτηριστεί ως έτος ρεκόρ. Ειδικότερα, οι συνολικώς 722 νεοεισαχθείσες υποθέσεις αντιπροσωπεύουν αύξηση κατά 15 % περίπου σε σχέση με το 2010 (636 εισαχθείσες υποθέσεις), έτος το οποίο είχε ήδη υπερβεί κάθε προηγούμενο επίπεδο. Παραλλήλως, η αξιοσημείωτη αύξηση του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων (+ 35 %) υποδηλώνει τον άνευ προηγουμένου ρυθμό δραστηριότητας του δικαιοδοτικού οργάνου, με 714 περατωθείσες υποθέσεις (έναντι 527 το 2010), στις οποίες προστέθηκαν 52 υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται στις σημαντικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποίησε το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά το υπό ευρεία έννοια case management, αλλά και την ανάπτυξη των πληροφοριακών εργαλείων και των μεθόδων που εφαρμόζονται για τη σύνταξη των αποφάσεων.

Μολονότι καθήκον του οργάνου είναι να διατηρήσει σταθερούς τους ρυθμούς του 2011, εντούτοις συγκυριακοί παράγοντες δεν του επιτρέπουν να εγγυηθεί ότι θα μπορέσει συστηματικά να διατηρήσει από έτος σε έτος τους ρυθμούς αυτούς. Συνεπώς, οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να συνεχιστούν, ώστε να μπορέσει το Γενικό Δικαστήριο να ανταποκριθεί όχι μόνο στη συστηματική αύξηση των υποθέσεων, αλλά και να μειώσει τον αριθμό των εκκρεμουσών υποθέσεων. Πρέπει, σχετικώς, να σημειωθεί ότι, παρά τα εξαιρετικά αποτελέσματα που εκτέθηκαν ανωτέρω, ο αριθμός των εκκρεμουσών υποθέσεων αυξήθηκε, φθάνοντας τις 1 308 υποθέσεις, η δε μέση διάρκεια των διαδικασιών σημείωσε ανοδική τάση, φθάνοντας τους 26,7 μήνες (24,7 μήνες το 2010).

Δεδομένου ότι οι δυνατότητες εσωτερικής φύσεως μεταρρυθμίσεων εξαντλήθηκαν, πρέπει τώρα να εξεταστούν οι δυνατότητες εκσυγχρονισμού των διαδικαστικών κανόνων του Γενικού Δικαστηρίου, με σκοπό τη διασφάλιση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και ευελιξίας των διαδικασιών εκδικάσεως των διαφόρων ειδών υποθέσεων που άγονται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, χωρίς να θιγούν τα δικονομικά δικαιώματα των διαδίκων. Ιδίως, όμως, πέραν των αναγκαίων αυτών βελτιώσεων, από τα στατιστικά δεδομένα του 2011 προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί ευλόγως να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις χωρίς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και ενίσχυση του δυναμικού του, σε μια χρηματοοικονομική και δημοσιονομική συγκυρία που δεν ευνοεί τέτοιου είδους μεταρρυθμίσεις.

Όσον αφορά το είδος των υποθέσεων, πρέπει να σημειωθεί ότι κύριο χαρακτηριστικό τους, κατά το 2011, υπήρξε η αύξηση των σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις διαφορών (67 εισαχθείσες υποθέσεις), η επιβεβαίωση της μεγάλης αυξήσεως των σχετικών με την πνευματική ιδιοκτησία υποθέσεων (219 υποθέσεις, δηλαδή το 30 % του συνόλου) και η αιφνίδια εμφάνιση σημαντικού αριθμού υποθέσεων που αφορούν την κατάσταση σε ορισμένες τρίτες χώρες (93 εισαχθείσες υποθέσεις), από παράδειγμα των αμέσων επιπτώσεων της νομοθετικής και κανονιστικής δραστηριότητας της Ένωσης επί της δραστηριότητας του Γενικού Δικαστηρίου. Γενικώς, εκείνο που αποτελεί το χαρακτηριστικό των ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαφορών είναι η συνεχώς αυξανόμενη διαφοροποίηση και περιπλοκότητά τους, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που εκτίθενται

κατωτέρω και τα οποία αφορούν τους διαφόρους τομείς δραστηριότητας του Γενικού Δικαστηρίου, οι οποίοι αφορούν τον έλεγχο της νομιμότητας (I), τις αγωγές αποζημιώσεως (II), τις αιτήσεις αναιρέσεως (III) και τις αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (IV).

I. Έλεγχος νομιμότητας

Παραδεκτό των προσφυγών που ασκήθηκαν δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ

1. Προθεσμία ασκήσεως προσφυγής

Το παραδεκτό των προσφυγών ακυρώσεως εξαρτάται από την τήρηση της προθεσμίας του άρθρου 263, έκτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει ότι οι προσφυγές ακυρώσεως πρέπει να ασκούνται εντός δύο μηνών, κατά περίπτωση, από τη δημοσίευση της πράξεως, από την κοινοποίησή της στον προσφεύγοντα ή, ελλείψει δημοσιεύσεως ή κοινοποίησεως, από την ημέρα κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως. Κατά το άρθρο 102, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, όταν η προσβαλλόμενη πράξη δημοσιεύεται, η προθεσμία αυτή υπολογίζεται από το τέλος της δέκατης τέταρτης ημέρας μετά την εν λόγω δημοσίευση.

Στην υπόθεση *PPG και SNF κατά ECHA* (διάταξη της 21ης Σεπτεμβρίου 2011, T-268/10, που εκδόθηκε από πενταμελές τμήμα και δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), ασκήθηκε προσφυγή κατά αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων (ECHA), η οποία, σύμφωνα με την υποχρέωση που υπέχει ο εν λόγω οργανισμός από τον κανονισμό REACH¹, δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα του στο Διαδίκτυο. Επισημαίνοντας ότι το άρθρο 102, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας αναφέρεται αποκλειστικώς στις αποφάσεις που δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, και ότι, εν προκειμένω, ουδεμία διάταξη επιτάσσει τη δημοσίευση της προσβαλλόμενης αποφάσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα* (αντιθέτως —για παράδειγμα— προς ό,τι ισχύει για τις αποφάσεις που αφορούν κρατικές ενισχύσεις), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προθεσμία δεν έπρεπε να επιμηκυνθεί κατά δεκατέσσερις ημέρες. Έτσι, κατέληξε ότι η προσφυγή ήταν απαράδεκτη.

Εξάλλου, με τη διάταξη της 1ης Απριλίου 2011, T-468/10, *Doherty κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ώρα η οποία πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής με τηλεομοιοτυπία είναι η ώρα που καταγράφηκε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του άρθρου 43, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας (το οποίο προβλέπει ότι, για τον υπολογισμό των δικονομικών προθεσμιών, λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικώς και μόνον η ημερομηνία καταθέσεως στη Γραμματεία). Επομένως, κρίσιμη συναφώς είναι η ώρα Λουξεμβούργου, δεδομένου ότι, όπως ορίζει το πρωτόκολλο 6 της Συνθήκης ΛΕΕ, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την έδρα του στο Λουξεμβούργο.

Τέλος, με τη διάταξη της 22ας Ιουνίου 2011, *Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής* (T-409/09, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο

¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 1488/94 της Επιτροπής, καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ (ΕΕ L 396, σ.1).

έκρινε ότι η δεκαήμερη παρέκταση λόγω αποστάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 102, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας αφορά μόνον τις δικονομικές προθεσμίες και όχι την προβλεπόμενη στο άρθρο 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης πενταετή προθεσμία παραγραφής, της οποίας η παρέλευση συνεπάγεται την απόσβεση της αξιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης. Συγκεκριμένα, οι δικονομικές προθεσμίες, όπως είναι οι προθεσμίες για την άσκηση προσφυγών, αγωγών και ένδικων μέσων, και η πενταετής προθεσμία παραγραφής της αξιώσεως λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης είναι, εκ φύσεως, διαφορετικές προθεσμίες. Πράγματι, οι προθεσμίες ασκήσεως προσφυγής είναι δημόσιας τάξης και είναι δεσμευτικές τόσο για τους διαδικούς όσο και για τον δικαστή, δεδομένου ότι έχουν θεσπιστεί για να εξασφαλίζουν τη σαφήνεια και τη βεβαιότητα των εννόμων καταστάσεων. Επομένως, ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να εξετάσει, ακόμη και αυτεπαγγέλτως, αν η αγωγή έχει πράγματι ασκηθεί εμπρόθεσμα. Αντιθέτως, ο δικαστής δεν μπορεί να εξετάσει αυτεπαγγέλτως αν η αξίωση λόγω εξωσυμβατικής ευθύνης έχει παραγραφεί.

2. Άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ — Πρώτες περιπτώσεις εφαρμογής

α) Έννοια της κανονιστικής πράξεως

Το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ εξαρτά το παραδεκτό της προσφυγής που ασκεί ιδιώτης κατά πράξεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης από τη διπλή προϋπόθεση ότι η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά. Κατά πάγια νομολογία, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πλην των αποδεκτών μιας αποφάσεως, δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση αυτή τα αφορά ατομικά, παρά μόνον αν τα θίγει λόγω ορισμένων ξεχωριστών τους ιδιοτήτων ή μιας πραγματικής καταστάσεως που τα χαρακτηρίζει σε σχέση με κάθε άλλο πρόσωπο και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη².

Με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής ακυρώσεως τροποποιήθηκαν. Έτσι, κατά το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα. Το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε, σε κάποιες πρώτες περιπτώσεις, να ερμηνεύσει τη νέα αυτή διάταξη η οποία έχει ως σκοπό να διευκολύνει την πρόσβαση των ιδιωτών στη δικαιοσύνη, μέσω της ασκήσεως προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.

Συγκεκριμένα, στην υπόθεση *Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (διάταξη της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, T-18/10, που εκδόθηκε από πενταμελές τμήμα και δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έδωσε, για πρώτη φορά, τον ορισμό της «κανονιστικής πράξεως» κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Ερμηνεύοντας την τελευταία αυτή διάταξη, τόνισε ότι, καίτοι παραλείπει τον όρο «απόφαση», προβλέπει τη δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής, κατ' αρχάς, κατά των ατομικών πράξεων, ακολούθως, κατά των πράξεων γενικής ισχύος που αφορούν φυσικό ή νομικό πρόσωπο άμεσα και ατομικά και, τέλος, κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, από τη συνήθη έννοια του όρου «κανονιστική» συνάγεται ότι οι πράξεις στις οποίες αναφέρεται η τελευταία αυτή δυνατότητα είναι επίσης γενικής ισχύος. Η εν λόγω δυνατότητα δεν αφορά το σύνολο των πράξεων γενικής ισχύος, αλλά μόνον εκείνες που δεν είναι νομοθετικής φύσεως, όπως προκύπτει τόσο από την οικονομία του άρθρου 263 ΣΛΕΕ όσο και από την όλη

² Απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, *Plaumann* κατά *Επιτροπής* (Συλλογή τόμος 1954–1964, σ. 937).

διαδικασία που προηγήθηκε της θεσπίσεως της διατάξεως αυτής, η οποία αρχικώς είχε προταθεί ως άρθρο III-365, τέταρτο εδάφιο, του σχεδίου συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε επίσης, στο πλαίσιο μιας τελεολογικής πλέον αναλύσεως, ότι συνάδει με τον σκοπό της εν λόγω διατάξεως —που είναι να παρέχεται η δυνατότητα σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα να ασκούν προσφυγή κατά πράξεων γενικής ισχύος, οι οποίες δεν είναι νομοθετικής φύσεως, ώστε να αποτρέπεται έτσι το ενδεχόμενο να πρέπει το οικείο πρόσωπο να ενεργήσει παρανόμως προκειμένου να έχει πρόσβαση στη δικαιοσύνη— οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής ακυρώσεως κατά νομοθετικής πράξεως να παραμένουν πιο περιοριστικές σε σχέση με την περίπτωση προσφυγής κατά κανονιστικής πράξεως.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η προσβαλλόμενη πράξη, ήτοι ο κανονισμός περί εμπορίας προϊόντων φώκιας³, εκδόθηκε κατά τη διαδικασία της συναποφάσεως, όταν ίσχυε η Συνθήκη ΕΚ (άρθρο 251 ΕΚ). Υπογραμμίζοντας ότι από το άρθρο 289 ΣΛΕΕ προκύπτει ότι οι πράξεις που εκδίδονται κατά τη διαδικασία του άρθρου 294 ΣΛΕΕ (συνήθης νομοθετική διαδικασία) συνιστούν νομοθετικές πράξεις και ότι η εν λόγω διαδικασία ταυτίζεται, κατ' ουσία, με τη διαδικασία της συναποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, στο πλαίσιο των προβλεπόμενων από τη Συνθήκη ΛΕΕ κατηγοριών νομικών πράξεων, ο προσβαλλόμενος κανονισμός πρέπει να χαρακτηριστεί ως νομοθετική πράξη. Έτσι, ο χαρακτηρισμός μιας πράξεως ως νομοθετικής ή κανονιστικής στο πλαίσιο της Συνθήκης ΛΕΕ στηρίζεται στο κριτήριο της, νομοθετικής ή μη, διαδικασίας που κατέληξε στην έκδοσή της. Κατά συνέπεια, για να κριθεί παραδεκτή η προσφυγή που ασκήθηκε στην προκειμένη περίπτωση θα έπρεπε οι προσφεύγοντες να αποδείξουν ότι τους αφορά άμεσα και ατομικά ο εν λόγω κανονισμός, κατά την έννοια της δεύτερης από τις ως άνω περιπτώσεις, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

β) Πράξη που αφορά άμεσα τον προσφεύγοντα και δεν περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα

Στηριζόμενο σε αυτόν ακριβώς τον ορισμό της έννοιας της κανονιστικής πράξεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε, με την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, T-262/10, *Microban International και Microban (Europe)* κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), ότι ήταν παραδεκτή η προσφυγή που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως της Επιτροπής περί μη εγγραφής του τρικλοζάν, χημικής ουσίας παρασκευαζόμενης από τις προσφεύγουσες, στον κατάλογο προσθέτων που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται στην κατασκευή πλαστικών υλικών και αντικειμένων τα οποία προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα.

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, αφενός, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε από την Επιτροπή στο πλαίσιο της ασκήσεως εκτελεστικών, και όχι νομοθετικών, αρμοδιοτήτων και, αφετέρου, ότι η εν λόγω απόφαση έχει γενική ισχύ, καθόσον εφαρμόζεται σε αντικειμενικώς προσδιοριζόμενες καταστάσεις και παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι κατηγοριών προσώπων που καθορίζονται κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο. Κατόπιν τούτου, έκρινε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αποτελεί κανονιστική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Αφού υπενθύμισε ότι το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, παρέχοντας σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα τη δυνατότητα να ασκούν προσφυγή κατά κανονιστικών πράξεων που τα αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα, επιδιώκει να καταστήσει ευχερέστερη την άσκηση προσφυγής, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η έννοια της πράξεως που αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα, όπως χρησιμοποιήθηκε προσφάτως στη διάταξη αυτή, δεν πρέπει να ερμηνεύεται

³ Κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, περί εμπορίου προϊόντων φώκιας (ΕΕ L 286, σ. 36).

πιο περιοριστικά απ' ό,τι η ίδια έννοια στο πλαίσιο του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ. Έχοντας διαπιστώσει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση αφορούσε τις προσφεύγουσες άμεσα κατά την έννοια του άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση τις αφορούσε άμεσα και κατά την έννοια της νέας διατάξεως του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Όσον αφορά το ζήτημα αν η προσβαλλόμενη απόφαση περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, βάσει της οδηγίας 2002/72/ΕΚ⁴, μόνον τα πρόσθετα τα οποία περιέχει ο προσωρινός κατάλογος μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται μετά την 1η Ιανουαρίου 2010. Επιπλέον, κατά την ίδια πάντοτε οδηγία, ένα πρόσθετο αφαιρείται από τον προσωρινό κατάλογο όταν η Επιτροπή αποφασίζει να μην το περιλάβει στον θετικό κατάλογο. Επομένως, η απόφαση περί μη εγγραφής είχε ως άμεση συνέπεια την αφαίρεση από τον προσωρινό κατάλογο και την απαγόρευση της εμπορίας του τρικλοζάν, χωρίς να απαιτείται η λήψη οποιουδήποτε εκτελεστικού μέτρου από τα κράτη μέλη. Εξάλλου, ούτε η μεταβατική διάταξη, στον βαθμό που παρείχε τη δυνατότητα παρατάσεως της εμπορίας του τρικλοζάν μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2011, καθιστούσε αναγκαία τη λήψη εκτελεστικού μέτρου από τα κράτη μέλη, δεδομένου ότι ήταν στην απόλυτη διακριτική τους ευχέρεια να προβλέψουν ότι η σχετική προθεσμία θα έληγε πριν από την 1η Νοεμβρίου 2011. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι, στην τελευταία αυτή περίπτωση, η μεταβατική διάταξη θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια τη λήψη εκτελεστικών μέτρων από τα κράτη μέλη, εντούτοις η διάταξη αυτή είχε ως αποκλειστικό σκοπό να διευκολύνει την εφαρμογή της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Είναι, επομένως, παρεπόμενη σε σχέση με το κύριο αντικείμενο της προσβαλλόμενης αποφάσεως, το οποίο συνίσταται στην απαγόρευση της εμπορίας του τρικλοζάν.

Δεδομένου ότι διαπίστωσε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά κανονιστική πράξη που αφορά άμεσα τις προσφεύγουσες χωρίς να περιλαμβάνει εκτελεστικά μέτρα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε την προσφυγή παραδεκτή, βάσει των νέων διατάξεων του άρθρου 263 ΣΛΕΕ.

3. Αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου ως προς την ακύρωση αποφάσεων σχετικών με την καταβολή χρηματικών ποινών που επιβλήθηκαν από το Δικαστήριο για παράλειψη εκτελέσεως μιας αποφάσεώς του επί προσφυγής λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

Στην υπόθεση *Πορτογαλία κατά Επιτροπής* (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, T-33/09, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως), το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε προσφυγής με αίτημα την ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής για την καταβολή χρηματικών ποινών οφειλόμενων κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 10ης Ιανουαρίου 2008, C-70/06, *Επιτροπή κατά Πορτογαλίας*⁵, που είχε με τη σειρά της εκδοθεί κατόπιν μιας πρώτης του αποφάσεως⁶, με την οποία διαπιστώθηκε ότι το εν λόγω κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις του καθόσον δεν κατήργησε την εθνική του ρύθμιση που προβλέπει ότι η επιδίκαση αποζημιώσεως σε πρόσωπα ζημιωθέντα από παραβίαση του δικαίου της Ένωσης εξαρτάται, στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων, από την απόδειξη αμέλειας ή δόλου.

⁴ Οδηγία 2002/72/ΕΚ της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2002, σχετικά με τα πλαστικά υλικά και αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα (ΕΕ L 220, σ. 18).

⁵ Συλλογή 2008, σ. I-1. Παρόμοια διαφορά αφορούσε και η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 19ης Οκτωβρίου 2011, T-139/06, *Γαλλία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁶ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Οκτωβρίου 2004, C-275/03, *Επιτροπή κατά Πορτογαλίας* (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή).

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Συνθήκη δεν προβλέπει ειδική διάταξη όσον αφορά τη διευθέτηση των διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ ενός κράτους μέλους και της Επιτροπής, με αφορμή την είσπραξη ποσών οφειλομένων κατ' εφαρμογήν αποφάσεως επί προσφυγής λόγω παραβάσεως, με την οποία το Δικαστήριο υποχρέωσε το οικείο κράτος μέλος να καταβάλει στην Επιτροπή χρηματική ποινή λόγω μη εκτελέσεως μιας πρώτης αποφάσεως του Δικαστηρίου, που εκδόθηκε επί προσφυγής λόγω παραβάσεως. Ως εκ τούτου, χωρούν τα προβλεπόμενα από τη Συνθήκη ΕΚ ένδικα μέσα και η απόφαση με την οποία η Επιτροπή καθορίζει το ποσό που το κράτος μέλος οφείλει ως χρηματική ποινή μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως υπαγόμενης στην αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου.

Το Γενικό Δικαστήριο οφείλει, πάντως, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του αυτής, να μη θίγει την αποκλειστική αρμοδιότητα που αναγνωρίζεται στο Δικαστήριο ως προς τις παραβάσεις των κρατών μελών. Το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί, δηλαδή, να αποφανθεί, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως κατά αποφάσεως της Επιτροπής σχετικής με την εκτέλεση τέτοιας αποφάσεως του Δικαστηρίου, επί ζητήματος το οποίο άπτεται της παραβάσεως, εκ μέρους του κράτους μέλους, των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη και δεν έχει ήδη επιλυθεί από το Δικαστήριο.

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, στο πλαίσιο της εκτελέσεως μιας αποφάσεως του Δικαστηρίου περί επιβολής χρηματικής ποινής σε κράτος μέλος, η Επιτροπή πρέπει να είναι σε θέση να εκτιμήσει τα μέτρα που το κράτος μέλος έλαβε προς συμμόρφωση με την απόφαση του Δικαστηρίου, χωρίς να θίγει ούτε τα δικαιώματα των κρατών μελών, όπως απορρέουν από τη διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως, ούτε την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται επί της συμβατότητας εθνικής νομοθεσίας με το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή οφείλει να ελέγξει, προτού προχωρήσει στην είσπραξη της χρηματικής ποινής, αν η παράβαση η οποία διαπιστώθηκε από το Δικαστήριο με απόφαση εκδοθείσα κατά το πέρας της σχετικής διαδικασίας εξακολουθεί να υφίσταται κατά την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που το Δικαστήριο έταξε στο οικείο κράτος μέλος για να θέσει τέρμα στην παράβαση. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν δύναται, στο πλαίσιο αυτό, να αποφασίσει ότι τα μέτρα που έλαβε κράτος μέλος προς συμμόρφωση με απόφαση του Δικαστηρίου δεν είναι σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης και να αντλήσει τις αναγκαίες συνέπειες ως προς τον υπολογισμό της επιβληθείσας από το Δικαστήριο χρηματικής ποινής. Εφόσον θεωρεί ότι ούτε το νέο νομικό καθεστώς που θέσπισε το οικείο κράτος μέλος συνιστά ορθή μεταφορά της σχετικής οδηγίας, οφείλει να κινήσει τη διαδικασία διαπιστώσεως παραβάσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, εν προκειμένω, από την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιανουαρίου 2008, C-70/06, *Επιτροπή κατά Πορτογαλίας*, προκύπτει ότι το εν λόγω κράτος μέλος όφειλε να καταργήσει την επίδικη εθνική ρύθμιση και ότι η χρηματική ποινή οφειλόταν μέχρι την ημερομηνία της καταργήσεώς της. Η ρύθμιση αυτή καταργήθηκε με νόμο ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από 30ής Ιανουαρίου 2008. Μολαταύτα, η Επιτροπή δεν δέχθηκε ότι η παράβαση τερματίστηκε κατά την ως άνω ημερομηνία, θεωρώντας ότι έπαυσε να υφίσταται στις 18 Ιουλίου 2008, οπότε και τέθηκε σε ισχύ μια νέα ρύθμιση. Το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή δεν τήρησε το διατακτικό της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής.

Εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού

1. Γενικά ζητήματα

α) Έννοια της επιχειρήσεως

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Gosselin Group κατά Επιτροπής και Stichting Administratiekantoor Portielje κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, T-208/08 και T-209/08, που δεν έχει

δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε τις προϋποθέσεις εφαρμογής της νομολογίας σύμφωνα με την οποία η άμεση ή έμμεση παρέμβαση νομικού προσώπου στις οικονομικές δραστηριότητες μιας επιχείρησης, στην οποία έχει τέτοιο ποσοστό συμμετοχής που του παρέχει δικαιώματα ελέγχου, καθιστά δυνατό τον χαρακτηρισμό του νομικού αυτού προσώπου ως επιχείρησης κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή είχε κρίνει με απόφασή της ότι η Portielje, ίδρυμα το οποίο κατείχε ως καταπιστευματοδόχος μετοχές της Gosselin, μετείχε εμμέσως στην οικονομική δραστηριότητα που ασκούσε η τελευταία. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, εφόσον η νομολογία δεν έχει καθιερώσει τεκμήριο «ανάμειξης» στη διαχείριση επιχείρησης, η Επιτροπή φέρει το βάρος της αποδείξεως ως προς αυτό το στοιχείο. Εν προκειμένω, πάντως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή προέβαλε αποκλειστικώς και μόνον επιχειρήματα σχετικά με τη διάρθρωση των οικείων νομικών προσώπων —καθόσον περιορίστηκε να επισημάνει ότι το Portielje κατείχε σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου της Gosselin και ότι τα τρία βασικά μέλη της διοικήσεώς του ήσαν ταυτόχρονα και μέλη του διοικητικού συμβουλίου της Gosselin— χωρίς να προσκομίσει κανένα συγκεκριμένο αποδεικτικό στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι το Portielje αναμειγνυόταν, στην πράξη, στη διαχείριση της Gosselin. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η Portielje ήταν επιχείρηση.

β) Περιορισμός του ανταγωνισμού — Δυνητικός ανταγωνισμός

Στην υπόθεση *Visa Europe και Visa International Service κατά Επιτροπής* (απόφαση της 14ης Απριλίου 2011, T-461/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι η Επιτροπή εκτίμησε τα αποτελέσματα που είχε η συμπεριφορά η οποία τους προσήφθη επί του ανταγωνισμού, στηριζόμενη σε ένα, τόσο οικονομικώς όσο και νομικώς, εσφαλμένο κριτήριο, ήτοι στην πιθανότητα ενισχύσεως του υφιστάμενου ανταγωνισμού στη σχετική αγορά. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το ως άνω επιχείρημα, σημειώνοντας ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή αναγνώρισε ότι ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά λειτουργούσε αποτελεσματικώς δεν την εμπόδιζε να επιβάλει κυρώσεις για συμπεριφορά που είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό ενός δυνητικού ανταγωνιστή. Πράγματι, η εξέταση των όρων του ανταγωνισμού σε δεδομένη αγορά πρέπει να γίνεται όχι μόνο βάσει του πραγματικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που είναι ήδη παρούσες στη σχετική αγορά αλλά και βάσει του δυνητικού ανταγωνισμού. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προσέγγιση της Επιτροπής, η οποία στηρίχθηκε στην εκτίμηση των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό αποτελεσμάτων τόσο επί του δυνητικού ανταγωνισμού όσο και επί της δομής της σχετικής αγοράς.

Η ίδια υπόθεση παρέσχε επίσης στο Γενικό Δικαστήριο την αφορμή να αποσαφηνίσει τα όρια της έννοιας «δυνητικός ανταγωνιστής». Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολοντί η πρόθεση της επιχείρησης για διείσδυση σε μια αγορά αποτελεί ενδεχομένως στοιχείο κρίσιμο κατά την εξέταση του ζητήματος αν μπορεί να θεωρηθεί δυνητικός ανταγωνιστής, εντούτοις το βασικό στοιχείο επί του οποίου πρέπει να στηρίζεται ο ως άνω χαρακτηρισμός είναι η ικανότητά της να διεισδύσει στην εν λόγω αγορά.

γ) Εύλογη προθεσμία

Οι αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2011, T-240/07 και T-235/07, *Heineken Nederland και Heineken κατά Επιτροπής και Bavaria κατά Επιτροπής* (που δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), εκδόθηκαν επί υποθέσεως σχετικής με τη σύμπραξη των ζυθοποιών στις Κάτω Χώρες, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή είχε μειώσει κατά 100 000 ευρώ το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε καθεμία από τις οικείες επιχειρήσεις, λόγω της μη εύλογης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας η οποία περατώθηκε επτά και πλέον έτη μετά τη διενέργεια των σχετικών ελέγχων. Επί τούτου, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας στοιχειοθετεί

παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας και ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη, στο πλαίσιο της κατ' αποκοπή μειώσεως την οποία αποφάσισε, το ύψος των προστίμων που είχαν επιβληθεί στις επιχειρήσεις αυτές —ήτοι 219,28 εκατομμύρια ευρώ στη Heineken NV και τη θυγατρική της και 22,85 εκατομμύρια ευρώ στην Bavaria NV— με συνέπεια η ως άνω μείωση να μη συνιστά ικανή επανόρθωση για την εν λόγω παραβίαση. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε τα επιβληθέντα πρόστιμα κατά 5 %.

2. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 101 ΣΛΕΕ

α) Διεξαγωγή των αποδείξεων

Οι υποθέσεις που αφορούσαν το καρτέλ στην αγορά των εξοπλισμών μεταγωγής με μόνωση αερίου έδωσαν στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να παράσχει ορισμένες διευκρινίσεις όσον αφορά τη διεξαγωγή των αποδείξεων σε υποθέσεις συμπράξεων.

— Παραδεκτό

Στην υπόθεση *Fuji Electric κατά Επιτροπής* (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, T-132/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η Επιτροπή υποστήριξε ότι τόσο οι αμυντικοί ισχυρισμοί που δεν διατυπώθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία όσο και τα έγγραφα τα οποία δεν προσκομίστηκαν στη διάρκεια της διαδικασίας αυτής και υποβλήθηκαν από την προσφεύγουσα για πρώτη φορά ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ήσαν απαράδεκτα. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε αυτή την προσέγγιση και υπογράμμισε ότι οι κανόνες περί των δικαιωμάτων και των καθηκόντων των επιχειρήσεων στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας σε υποθέσεις ανταγωνισμού δεν είναι δυνατό να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι υποχρεώνουν την ενδιαφερόμενη επιχείρηση να συνεργαστεί και, σε απάντηση της ανακοινώσεως των αιτιάσεων που της απηύθυνε η Επιτροπή, να διατυπώσει, ήδη κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, το σύνολο των αμυντικών ισχυρισμών που θα επιθυμούσε να έχει τη δυνατότητα να προβάλει μεταγενέστερα ως λόγους ακυρώσεως προς στήριξη σχετικής προσφυγής.

Ομοίως, η Επιτροπή ζήτησε να απορριφθούν ως απαράδεκτοι οι λόγοι με τους οποίους αμφισβητούνταν πραγματικά ή νομικά στοιχεία που αναγνωρίστηκαν ρητώς από την προσφεύγουσα κατά τη διοικητική διαδικασία. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, όμως, ότι το γεγονός ότι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση αποφασίζει οικειοθελώς να συνεργαστεί και, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, αναγνωρίζει είτε ρητώς είτε σιωπηρώς τα στοιχεία που δικαιολογούν τον καταλογισμό της παραβάσεως στην επιχείρηση αυτή δεν συνεπάγεται οποιονδήποτε περιορισμό κατά την άσκηση του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής, το οποίο της παρέχει η Συνθήκη. Ελλείψει ρητώς προβλεπόμενης προς τούτο νομικής βάσεως, τυχόν περιορισμός θα αντέβαινε στις θεμελιώδεις αρχές της νομιμότητας και του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας.

— Μαρτυρίες

Στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, T-112/07, *Hitachi κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, ότι, όταν μία από τις επιχειρήσεις στις οποίες προσάπτεται ότι μετείχαν σε σύμπραξη προβαίνει σε δήλωση που αμφισβητείται ως αναληθής από πολλές άλλες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η εν λόγω δήλωση δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι συνιστά επαρκή απόδειξη για την ύπαρξη παραβάσεως διαπραχθείσας από τις επιχειρήσεις αυτές, αν δεν τεκμηριώνεται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία. Διευκρίνισε δε περαιτέρω ότι οι γραπτές μαρτυρίες των υπαλλήλων μιας εταιρίας, οι οποίες έχουν συνταχθεί υπό την επίβλεψή της και έχουν προσκομιστεί από αυτήν για την άμυνά της στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας που διεξάγεται από την Επιτροπή, δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να χαρακτηριστούν

στοιχεία διαφορετικά και αυτοτελή σε σχέση με τις δηλώσεις της ίδιας της εταιρίας. Είναι απλώς και μόνο συμπληρωματικές των ως άνω δηλώσεων, των οποίων το περιεχόμενο αποσαφηνίζουν και συγκεκριμενοποιούν. Συνεπώς, πρέπει επίσης να επιβεβαιώνονται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία.

— Στοιχεία σχετικά με το πλαίσιο της προσαπτόμενης παραβάσεως

Στις αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2011, T-113/07, *Hitachi κ.λπ. κατά Επιτροπής* (προαναφερθείσα), *Toshiba κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), και T-133/07, *Mitsubishi Electric κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, όταν η Επιτροπή βασίζεται αποκλειστικώς στη συμπεριφορά των εμπλεκομένων επιχειρήσεων στην αγορά για να συναγάγει την ύπαρξη παραβάσεως, αρκεί οι επιχειρήσεις αυτές να καταδείξουν ότι συντρέχουν περιστάσεις που φωτίζουν με διαφορετικό τρόπο τα αποδειχθέντα από την Επιτροπή πραγματικά περιστατικά και παρέχουν, ως προς τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά, μια άλλη εύλογη εξήγηση, διαφορετική από εκείνη στην οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή. Πάντως, η έλλειψη εγγράφων αποδείξεων, μολονότι ενδέχεται να έχει σημασία στο πλαίσιο της συνολικής εκτιμήσεως της δέσμης των στοιχείων που επικαλείται η Επιτροπή, δεν αρκεί, αυτή καθ' εαυτήν, για να αναγνωριστεί στην ενδιαφερομένη επιχείρηση η δυνατότητα να αμφισβητήσει τους ισχυρισμούς της Επιτροπής, προβάλλοντας μια εναλλακτική εξήγηση των πραγματικών περιστατικών. Τούτο συμβαίνει μόνον όταν δεν είναι δυνατό, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίζει η Επιτροπή, να αποδειχθεί η ύπαρξη της παραβάσεως πέραν πάσης αμφιβολίας και χωρίς να παρίσταται αναγκαία οποιαδήποτε ερμηνεία.

— Έλεγχος από το Γενικό Δικαστήριο

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *Mitsubishi Electric κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε τη νομολογία σύμφωνα με την οποία, ενόψει των δυσχερειών που αντιμετωπίζει η Επιτροπή στην προσπάθειά της να αποδείξει την ύπαρξη παραβάσεων, πρέπει να γίνουν δεκτοί πιο ελαστικοί κανόνες όσον αφορά την απόδειξη. Προς στήριξη της επιχειρηματολογίας της, η προσφεύγουσα επισήμανε ότι κατά τα τελευταία έτη τα ποσά των προστίμων που επιβάλλονται σε υποθέσεις συμπτάξεων διαρκώς αυξάνονται, όπερ σημαίνει ότι θα έπρεπε να ενταθεί ο έλεγχος των σχετικών αποφάσεων της Επιτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το ως άνω επιχείρημα, υπογραμμίζοντας ότι η αύξηση του ποσού των προστίμων επιτείνει μεν, ομολογουμένως, τις συνέπειες που υφίστανται οι επιχειρήσεις στις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα, πλην όμως έχει ως συνέπεια, δεδομένου ότι οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής στον οικείο τομέα είναι ευρέως γνωστές, να επαγρυπνούν οι επιχειρήσεις οι οποίες προτίθενται να παραβούν τους κανόνες περί συμπτάξεων, ώστε να υφίστανται τα ελάχιστα δυνατά αξιοποιήσιμα στοιχεία, καθιστώντας έτσι δυσκολότερο το έργο της Επιτροπής.

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης, με την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2011, T-348/08, *Aragonesas Industrias y Energía κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), ότι, καθόσον απόκειται στο ίδιο να εκτιμήσει αν οι αποδείξεις και τα λοιπά στοιχεία που επικαλείται η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση αρκούν για να διαπιστωθεί η ύπαρξη παραβάσεως, οφείλει επίσης να προσδιορίσει τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η Επιτροπή για να αποδείξει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στην επίμαχη παράβαση. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο πρέπει, προς αναζήτηση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων, να εστιάζει αποκλειστικώς και μόνο στο τμήμα εκείνο της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως όπου η Επιτροπή περιγράφει το στάδιο της εκατέρωθεν ακροάσεως κατά τη διεξαχθείσα διοικητική διαδικασία.

β) Συμμετοχή σε ενιαία και διαρκή παράβαση

Στην απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, T-210/08, *Verhuizingen Correns κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι, κατά τη νομολογία, προκειμένου μια επιχείρηση να κριθεί υπεύθυνη για ενιαία και διαρκή παράβαση, πρέπει να γνώριζε την αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, εν προκειμένω, η προσφεύγουσα μετείχε μεν πράγματι στην κατάρτιση εικονικών προσφορών μετακομίσεως, πλην όμως δεν ήταν ενήμερη για τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό δραστηριότητες των άλλων επιχειρήσεων, όσον αφορά τις συμφωνίες καθορισμού οικονομικών αντισταθμίσεων σε περιπτώσεις απορρίψεως προσφοράς ή αποχής από τη διαδικασία υποβολής προσφορών. Καθόσον από την αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως —και ανεξαρτήτως του διατακτικού της— προέκυπτε σαφώς ότι η Επιτροπή έκρινε ότι οι πρακτικές αυτές συνιστούσαν μια ενιαία και διαρκή παράβαση, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την εν λόγω απόφαση τόσο ως προς τη διαπίστωση της ύπαρξης παραβάσεως όσο και ως προς το επιβληθέν πρόστιμο.

γ) Υπολογισμός του ύψους των προστίμων

Το 2011 σηματοδεύτηκε, αφενός, από τον πολύ σημαντικό αριθμό υποθέσεων συμπράξεων στις οποίες ανέκυψαν ποικίλα ζητήματα σχετικά με τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων και, αφετέρου, από τις πρώτες περιπτώσεις ερμηνείας, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, των κατευθυντήριων γραμμών του 2006⁷.

— Αξία των πωλήσεων

Στην απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, T-204/08 και T-212/08, *Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε διευκρινίσεις ως προς την ερμηνεία του όρου «πώληση», σε σχέση με τις πωλήσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών του 2006. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε, με την ευκαιρία αυτή, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνον η αξία των πωλήσεων που απορρέουν από την υπηρεσία η οποία επηρεάστηκε, στην πράξη, από τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό πρακτικές. Πράγματι, κατά το Γενικό Δικαστήριο, η αξία των πωλήσεων, κατά την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών, αναφέρεται στις πωλήσεις που πραγματοποιήθηκαν στη σχετική αγορά.

— Σοβαρότητα της παραβάσεως

Στην υπόθεση *Ziegler κατά Επιτροπής* (απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, T-199/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η Επιτροπή παρέλειψε να αιτιολογήσει την απόφασή της όσον αφορά τον υπολογισμό του βασικού ποσού του προστίμου. Το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, σχετικώς, ότι οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 επέφεραν «θεμελιώδη αλλαγή στη μεθοδολογία για τον υπολογισμό των προστίμων». Ειδικότερα, καταργήθηκε η κατάταξη των παραβάσεων σε τρεις κατηγορίες («λιγότερο σοβαρή», «σοβαρή» και «πολύ σοβαρή») και θεσπίστηκε κλίμακα από 0 έως 30 % προκειμένου να καταστεί δυνατή η ακριβέστερη διαφοροποίηση. Επιπλέον, στο εξής, το βασικό ποσό του προστίμου «συνδέεται με ορισμένο ποσοστό επί της αξίας των πωλήσεων, το οποίο θα καθορίζεται σε συνάρτηση

⁷ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ'εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 οι οποίες υιοθετήθηκαν την 1η Σεπτεμβρίου 2006 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2).

με τον βαθμό σοβαρότητας της παραβάσεως, πολλαπλασιασμένο με τον αριθμό των ετών της παραβάσεως». Κατά κανόνα, «το ποσοστό επί της αξίας των πωλήσεων που θα λαμβάνεται υπόψη θα μπορεί να ανέλθει έως το 30 % της αξίας των πωλήσεων». Όσον αφορά τις οριζόντιες συμφωνίες περί καθορισμού τιμών, κατανομής της αγοράς και περιορισμού της παραγωγής, «που είναι, από την ίδια τη φύση τους, μεταξύ των πλέον επιζήμιων περιορισμών του ανταγωνισμού», το ποσοστό της αξίας των πωλήσεων που θα λαμβάνεται υπόψη κατά κανόνα θα ορίζεται «στα υψηλότερα όρια της παραπάνω κλίμακας». Υπό τις συνθήκες αυτές και ως φυσικό επακόλουθο της διακριτικής ευχέρειας της οποίας απολαύει ως προς την επιβολή των προστίμων, η Επιτροπή υποχρεούται να αιτιολογεί την επιλογή του ποσοστού των πωλήσεων που ελήφθη υπόψη και δεν πρέπει να αρκείται, συναφώς, στον χαρακτηρισμό μιας παραβάσεως ως «πολύς σοβαρής». Γενικότερα, το Γενικό Δικαστήριο, μολοντί δέχθηκε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν, επ' αυτού του σημείου, επαρκώς αιτιολογημένη υπό το πρίσμα της υφιστάμενης νομολογίας, σημείωσε με έμφαση ότι η εν λόγω νομολογία διαμορφώθηκε κυρίως βάσει των προγενέστερων κατευθυντήριων γραμμών και κάλεσε, ως εκ τούτου, την Επιτροπή, στο πλαίσιο της εφαρμογής των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, να ενισχύσει την αιτιολογία των αποφάσεών της όσον αφορά τον υπολογισμό των προστίμων, ιδίως προκειμένου να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να κατανοήσουν σε βάθος τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που τους επιβάλλονται.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Team Relocations* κ.λπ. κατά *Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές κατήγγησαν τόσο την κατάταξη των παραβάσεων σε κατηγορίες όσο και τον θεσμό των κατ' αποκοπήν ποσών θεσπίζοντας ένα σύστημα που καθιστά δυνατή την ακριβέστερη διαφοροποίηση των παραβάσεων βάσει της σοβαρότητά τους, κατέληξε ότι η Επιτροπή είναι ελεύθερη να προσδώσει διαφορετική σοβαρότητα στον ατομικό ρόλο της κάθε επιχειρήσεως, είτε κατά τον καθορισμό του ποσοστού της αξίας των πωλήσεων που θα λάβει υπόψη είτε κατά την εκτίμηση της συνδρομής τυχόν ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών περιστάσεων. Πάντως, στην τελευταία αυτή περίπτωση, πρέπει κατά την εκτίμηση των ως άνω περιστάσεων να μπορεί να ληφθεί επαρκώς υπόψη η σχετική σοβαρότητα της συμμετοχής σε ενιαία παράβαση και η ενδεχόμενη διαφοροποίηση της εν λόγω σοβαρότητας με την πάροδο του χρόνου.

— Διάρκεια της παραβάσεως

Στις προαναφερθείσες συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Team Relocations* κ.λπ. κατά *Επιτροπής*, αμφισβητήθηκε ο προβλεπόμενος από τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006 συστηματικός πολλαπλασιασμός του ποσού που καθορίζεται βάσει της αξίας των πωλήσεων με τον αριθμό των ετών συμμετοχής μιας επιχειρήσεως στην παράβαση, καθόσον υποστηρίχθηκε από την προσφεύγουσα ότι το σύστημα αυτό προσδίδει δυσανάλογη σημασία στην προβαλλόμενη διάρκεια της παραβάσεως σε σύγκριση με άλλους σχετικούς παράγοντες, όπως είναι ιδίως η σοβαρότητα της παραβάσεως. Μολοντί το Γενικό Δικαστήριο, όπως ήδη επισημάνθηκε ανωτέρω σε σχέση με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, αναγνώρισε ότι η νέα προσέγγιση της Επιτροπής σηματοδοτεί, και από αυτή την άποψη, μια θεμελιώδη μεθοδολογική μεταβολή, στο μέτρο που ο πολλαπλασιασμός με τον αριθμό των ετών συμμετοχής στην παράβαση αντιστοιχεί σε προσαύξηση του βασικού ποσού κατά 100 % ανά έτος, εντούτοις υπογράμμισε ότι το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003⁸ δεν αποκλείει μια τέτοια εξέλιξη.

Αντιθέτως, με την προαναφερθείσα απόφαση *Gosselin Group* και *Stichting Administratiekantoor Portielje* κατά *Επιτροπής*, η οποία εκδόθηκε την ίδια ημέρα, το Γενικό Δικαστήριο άντλησε από την ως άνω μεταβολή μία τουλάχιστον συνέπεια για τον τρόπο που εργάζεται η Επιτροπή. Συγκεκριμένα,

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

διευκρίνισε ότι, όπως από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή φέρει το βάρος αποδείξεων των παραβάσεων του άρθρου [101], παράγραφος 1, [ΣΛΕΕ] και ότι οφείλει να προσκομίζει ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει την αταλάντευτη πεποίθηση ότι όντως διαπράχθηκε η προσαφθείσα παράβαση, τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο στην περίπτωση των αποδείξεων που αφορούν τη διάρκεια της παραβάσεως, κριτήριο του οποίου το βάρος ενισχύθηκε σημαντικά με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006.

— Ίση μεταχείριση — Κύκλος εργασιών που λαμβάνεται υπόψη

Στις προαναφερθείσες αποφάσεις *Toshiba κατά Επιτροπής* και *Mitsubishi Electric κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε στο έτος 2001 ως περίοδο αναφοράς για τον καθορισμό της αξίας των πωλήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και για τον υπολογισμό του αρχικού ποσού των προστίμων της Toshiba και της Mitsubishi Electric, των οποίων τις δραστηριότητες στην αγορά των εξοπλισμών μεταγωγής με μόνωση αερίου ανέλαβε, το 2002, η κοινή επιχείρηση TM T & D, ενώ ως προς τις ευρωπαϊκές εταιρίες παραγωγής χρησιμοποίησε το 2003, τελευταίο πλήρες έτος της παραβάσεως. Κατά την Επιτροπή, αυτή η διαφοροποίηση αντανάκλουσε τη βούλησή της να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, κατά το μεγαλύτερο τμήμα της κρίσιμης για την παράβαση περιόδου, η Toshiba κατείχε σημαντικά μικρότερο μερίδιο της παγκόσμιας αγοράς του συγκεκριμένου προϊόντος απ' ό,τι η Mitsubishi. Το Γενικό Δικαστήριο παραδέχθηκε μεν ότι επρόκειτο για θεμιτό σκοπό, πλην όμως έκρινε ότι μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προς επίτευξή του άλλες μέθοδοι οι οποίες δεν θα συνεπάγονταν παραβίαση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, όπως, παραδείγματος χάρη, ο υπολογισμός του αρχικού ποσού του προστίμου βάσει των κύκλων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν το 2003 και η κατανομή του, εν συνεχεία, στις δύο εταιρίες ανάλογα με το ποσοστό των πωλήσεων που αυτές είχαν πραγματοποιήσει κατά το τελευταίο έτος το οποίο προηγήθηκε της συστάσεως της κοινής τους εταιρίας. Δεδομένου ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και ελλείψει στοιχείων που θα καθιστούσαν δυνατό τον εκ νέου υπολογισμό του ύψους του προστίμου, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις δύο αυτές επιχειρήσεις.

— Αποτρεπτικό αποτέλεσμα

Στην υπόθεση *Arkema France κ.λπ. κατά Επιτροπής* (απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, T-217/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η Επιτροπή είχε εφαρμόσει προσαύξηση 200 %, προκειμένου να εξασφαλίσει ότι η χρηματική κύρωση θα έχει επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα, λαμβανομένων υπόψη του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της οικείας επιχείρησης. Η ως άνω προσαύξηση στηρίχθηκε στον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησε παγκοσμίως η Total, μητρική εταιρία της προσφεύγουσας. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι λίγες ημέρες πριν από την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής η προσφεύγουσα έπαυσε να ελέγχεται από την Total, και, ως εκ τούτου, έκρινε ότι η προσαύξηση του προστίμου για λόγους αποτροπής δεν ήταν δικαιολογημένη. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα επιβάλλει την κλιμάκωση του ποσού του προστίμου, ούτως ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο επιδιωκόμενος αντίκτυπός του στην επιχείρηση στην οποία επιβάλλεται, και τούτο προκειμένου το πρόστιμο να μην είναι ούτε αμελητέο ούτε, αντιθέτως, υπερβολικά υψηλό, ενόψει, ιδίως, των οικονομικών δυνατοτήτων της συγκεκριμένης επιχείρησης. Κατά συνέπεια, ο αποτρεπτικός αυτός σκοπός μπορεί να επιτευχθεί θεμιτώς μόνον αν λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση της επιχείρησης την ημέρα κατά την οποία επιβάλλεται το πρόστιμο. Δεδομένου ότι ο οικονομικός δεσμός μεταξύ της Arkema και της Total καταλύθηκε πριν από την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής, οι πόροι της τελευταίας αυτής εταιρίας δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό της προσαυξήσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στην Arkema και τις θυγατρικές της. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατά συνέπεια, ότι η προσαύξηση κατά 200 % ήταν υπερβολική στο μέτρο που αφορούσε τις εταιρίες αυτές και ότι μια

προσαύξηση της τάξεως του 25 % ήταν κατάλληλη να εξασφαλίσει ότι το επιβλητέο πρόστιμο θα είχε επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Για τον λόγο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Arkema από 219,1 σε 113,3 εκατομμύρια ευρώ.

— Συνεργασία

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Fuji Electric κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, μολονότι αληθεύει ότι η ημερομηνία κατά την οποία τα αποδεικτικά στοιχεία διαβιβάζονται στην Επιτροπή έχει σημασία για τον τυχόν χαρακτηρισμό τους ως στοιχείων σημαντικής προστιθέμενης αξίας, εφόσον ο χαρακτηρισμός αυτός εξαρτάται από τα αποδεικτικά στοιχεία που ήδη περιέχει ο φάκελος της Επιτροπής κατά την ως άνω ημερομηνία, το γεγονός και μόνον ότι τα εν λόγω στοιχεία διαβιβάστηκαν μετά την κοινοποίηση της ανακοινώσεως των αιτιάσεων δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι αποκλείεται να παρουσιάζουν, παρά το προχωρημένο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, σημαντική προστιθέμενη αξία. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αιτήσεως δυνάμει της ανακοινώσεως σχετικά με τη συνεργασία, η οποία υποβάλλεται μετά την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η οικεία επιχείρηση μπορεί να επικεντρωθεί στα πραγματικά περιστατικά που, κατά τη γνώμη της, δεν αποδείχθηκαν επαρκώς κατά νόμον προκειμένου να εισφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία σε σχέση με τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία η Επιτροπή έχει ήδη στη διάθεσή της.

Στην υπόθεση *Deltafina κατά Επιτροπής* (απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-12/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η Επιτροπή είχε αποφασίσει, για πρώτη φορά, να χορηγήσει στην προσφεύγουσα υπό όρους απαλλαγή στο πλαίσιο της ανακοινώσεως σχετικά με τη συνεργασία. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, εφόσον η χορήγηση πλήρους απαλλαγής από πρόστιμα αποτελεί εξαίρεση από την αρχή της προσωπικής ευθύνης της επιχειρήσεως για παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, είναι λογικό να δύναται η Επιτροπή, σε αντάλλαγμα, να απαιτήσει από την οικεία επιχείρηση να μην παραλείπει να την ενημερώνει σχετικά με γνωστά σε αυτήν πραγματικά περιστατικά τα οποία ενδέχεται να επηρεάσουν την εξέλιξη της διοικητικής διαδικασίας και την αποτελεσματικότητα της έρευνας της Επιτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, εν προκειμένω, στη διάρκεια συναντήσεως με τους ανταγωνιστές της, η προσφεύγουσα τους γνωστοποίησε, οικειοθελώς και χωρίς να ενημερώσει σχετικά την Επιτροπή, ότι είχε υποβάλει στις υπηρεσίες του θεσμικού οργάνου αίτηση απαλλαγής, προτού η Επιτροπή προλάβει να πραγματοποιήσει τους απαιτούμενους ελέγχους σχετικά με την επίμαχη σύμπραξη. Δεδομένου ότι η συμπεριφορά αυτή δεν είναι ενδεικτική αληθινού πνεύματος συνεργασίας, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε σφάλμα καθόσον δεν χορήγησε στην *Deltafina* οριστική απαλλαγή.

— Επιβαρυντικές περιστάσεις

Στην απόφαση *Arkema France κατά Επιτροπής* (απόφαση της 17ης Μαΐου 2011, T-343/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, έστω και αν ουδεμία προθεσμία παραγραφής εμποδίζει την Επιτροπή να διαπιστώσει την καθ' υποτροπήν τέλεση παραβάσεως, εντούτοις, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, η Επιτροπή δεν μπορεί να λάβει υπόψη, χωρίς χρονικό περιορισμό, μία ή περισσότερες προγενέστερες αποφάσεις που επιβάλλουν κυρώσεις σε επιχείρηση. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα παρέβη τους κανόνες του ανταγωνισμού μετέχοντας συνεχώς σε συμπράξεις από το 1961 έως τον Μάιο του 1984, για τις οποίες της επιβλήθηκαν κυρώσεις καταρχάς το 1984, εν συνεχεία το 1986 και τέλος το 1994, και ότι, παρά την εν λόγω σειρά αποφάσεων, επέδειξε και πάλι αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά, μετέχοντας από τις 17 Μαΐου 1995 έως τις 9 Φεβρουαρίου 2000 σε νέα σύμπραξη για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις με την προσβαλλόμενη απόφαση. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προσαύξησε κατά 90 % το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα. Το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προσέγγιση της Επιτροπής, κρίνοντας ότι,

εφόσον αυτή η σειρά αποφάσεων, που εκδόθηκαν με μικρή χρονική απόσταση μεταξύ τους, με την τελευταία να εκδίδεται ένα έτος πριν η προσφεύγουσα μετάσχει στην παράβαση για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις με την προσβαλλόμενη απόφαση, μαρτυρεί την τάση της να ενεργεί κατά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή δεν παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας λαμβάνοντας υπόψη την ως άνω σειρά αποφάσεων στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της υποτροπής της προσφεύγουσας.

Με την απόφαση που προσέβαλαν οι προσφεύγουσες στο πλαίσιο των υποθέσεων *ENI κατά Επιτροπής και Polimeri Europa κατά Επιτροπής* (αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 2011, T-39/07 και T-59/07, που δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η Επιτροπή, παρατηρώντας ότι είχαν ήδη επιβληθεί κυρώσεις στην επιχείρηση EniChem για τη συμμετοχή της σε δύο προγενέστερες συμπράξεις, έκρινε ότι το βασικό ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες, την Eni και τη θυγατρική της, Polimeri, έπρεπε να προσαυξηθεί κατά 50 % λόγω της επιβαρυντικής περιστάσεως της υποτροπής. Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, παρά το γεγονός ότι στις επίμαχες παραβάσεις δεν εμπλέκονταν τα αυτά νομικά πρόσωπα, η ίδια επιχείρηση, πάντως, επανέλαβε τις επίμαχες αντίθετες προς τον ανταγωνισμό ενέργειες. Το Γενικό Δικαστήριο φρόντισε, ωστόσο, να τονίσει ότι ακριβώς επειδή η εξέλιξη της διαρθρώσεως και της μετοχικής συνθέσεως των οικείων εταιριών ήταν περίπλοκη, η Επιτροπή όφειλε να είναι ιδιαίτερως σαφής και να προσκομίσει όλα τα απαραίτητα εμπεριστατωμένα στοιχεία προκειμένου να αποδείξει ότι οι εταιρίες τις οποίες αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση και οι εταιρίες τις οποίες αφορούσαν οι παλαιότερες αποφάσεις αποτελούν την ίδια «επιχείρηση» κατά την έννοια του άρθρου [101 ΣΛΕΕ]. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι αυτό δεν συνέβη στην προκειμένη περίπτωση και, δεδομένου ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη υποτροπής, μείωσε το πρόστιμο από 272,25 σε 181,5 εκατομμύρια ευρώ.

Στην απόφασή του επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων T-144/07, T-147/07 έως T-150/07 και T-154/07, *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Επιτροπή προσαύξησε το ποσό των προστίμων που επιβλήθηκαν στη μητρική εταιρία ThyssenKrupp AG, στη θυγατρική της, ThyssenKrupp Elevator AG, καθώς και σε ορισμένες εθνικές θυγατρικές, κατά 50 % λόγω υποτροπής, δεδομένου ότι σε κάποιες από τις εταιρίες που ανήκαν στον όμιλο ThyssenKrupp είχαν ήδη επιβληθεί κυρώσεις, το 1998, για τη συμμετοχή τους σε σύμπραξη στην αγορά της «προσαυξήσεως κράματος». Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι η Επιτροπή είχε διαπιστώσει με εκείνη την απόφασή της ότι την παράβαση είχαν διαπράξει κάποιες εταιρίες του ομίλου αυτού, αλλά όχι οι τότε μητρικές τους εταιρίες, των οποίων η ThyssenKrupp AG είναι διάδοχος τόσο από οικονομικής όσο και από νομικής απόψεως. Επιπλέον, η Επιτροπή δεν είχε θεωρήσει, τότε, ότι οι θυγατρικές και οι μητρικές εταιρίες συγκροτούσαν ενιαία οικονομική μονάδα. Επιπροσθέτως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι θυγατρικές στις οποίες είχαν επιβληθεί πρόστιμα στο πλαίσιο της προγενέστερης συμπράξεως δεν καταλέγονται μεταξύ των επιχειρήσεων που τιμωρήθηκαν με την προσβαλλόμενη απόφαση. Έτσι, δεν ήταν δυνατό να θεωρηθεί, ως προς τις διαπιστωθείσες παραβάσεις, ότι συντρέχει περίπτωση υποτροπής της ίδιας επιχειρήσεως.

— Ελαφρυντικές περιστάσεις

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Ziegler κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα επικαλέστηκε, ως ελαφρυντική περίπτωση, τον τερματισμό της παράνομης πρακτικής. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές του 2006 προβλέπουν μεν ότι το βασικό ποσό του προστίμου μπορεί να μειωθεί γι' αυτόν τον λόγο, πλην όμως τούτο «[δεν ισχύει] στις μυστικές συμφωνίες ή πρακτικές (ιδίως στην περίπτωση καρτέλ)». Επιπροσθέτως, το ευεργέτημα της ελαφρυντικής περιστάσεως αναγνωρίζεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η παράβαση παύει μετά την πρώτη παρέμβαση της Επιτροπής. Διαπιστώνοντας ότι η προσφεύγουσα μετείχε στη σύμπραξη έως τις 8 Σεπτεμβρίου 2003, ενώ οι έλεγχοι διενεργήθηκαν μετά την

ημερομηνία αυτή, ήτοι στις 16 Σεπτεμβρίου 2003, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα που προέβαλε η προσφεύγουσα.

Στην ίδια υπόθεση, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή γνώριζε την παράνομη πρακτική και την ανεχόταν επί σειρά ετών της δημιούργησε την εύλογη, αν και εσφαλμένη, πεποίθηση ότι η εν λόγω πρακτική ήταν θεμιτή. Επ' αυτού, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το γεγονός και μόνον ότι μια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά ήταν γνωστή στην Επιτροπή δεν σημαίνει ότι αυτή «επετράπη ή ενθαρρύνθηκε» σιωπηρώς από την Επιτροπή, κατά την έννοια των κατευθυντήριων γραμμών του 2006. Πράγματι, τυχόν αδράνεια δεν είναι δυνατό να εξομοιωθεί προς θετική ενέργεια, όπως η έγκριση ή η ενθάρρυνση, με συνέπεια την αναγνώριση της συνδρομής ελαφρυντικής περιστάσεως.

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Arkema France κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι κακώς η Επιτροπή απέρριψε το αίτημά της για μείωση του προστίμου λόγω συνεργασίας που παρέσχε εκτός του πεδίου εφαρμογής της ανακοινώσεως σχετικά με τη συνεργασία. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, προκειμένου να διαφυλαχθεί η πρακτική αποτελεσματικότητα της ανακοινώσεως αυτής, η Επιτροπή οφείλει να μειώνει τα πρόστιμα των επιχειρήσεων στηριζόμενη σε άλλη νομική βάση μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ιδίως όταν η συνεργασία που παρέχει μια επιχείρηση υπερβαίνει τη νόμιμη υποχρέωσή της να συνεργαστεί, χωρίς όμως να της παρέχει δικαίωμα σε μείωση του προστίμου βάσει της εν λόγω ανακοινώσεως, και ταυτοχρόνως είναι αντικειμενικά επωφελής για την Επιτροπή. Η διαπίστωση ότι η Επιτροπή ωφελήθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο επιβάλλεται οσάκις αυτή θεμελιώνει την τελική της απόφαση σε αποδεικτικά στοιχεία ελλείπει των οποίων δεν θα ήταν σε θέση να επιβάλει κυρώσεις για το σύνολο ή για μέρος της επίμαχης παραβάσεως.

— Εξαιρετικές περιστάσεις

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Ziegler κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 2006 όσον αφορά τη συνεκτίμηση της ικανότητας πληρωμής της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως. Επ' αυτού, τόνισε ότι, προκειμένου μια επιχείρηση να τύχει της εξαιρετικής μειώσεως του προστίμου λόγω οικονομικών δυσχερειών βάσει των κατευθυντήριων γραμμών, πρέπει, πέραν της υποβολής σχετικού αιτήματος, να συντρέχουν σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις και συγκεκριμένα, πρώτον, η ανυπέρβλητη δυσχέρεια καταβολής του προστίμου και, δεύτερον, η ύπαρξη ενός «συγκεκριμένου κοινωνικού και οικονομικού πλαισίου». Ως προς την πρώτη προϋπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή περιορίστηκε απλώς στην παρατήρηση ότι το πρόστιμο αντιπροσώπευε μόλις το 3,76 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιείσε παγκοσμίως η επιχείρηση το 2006, προκειμένου να συναγάγει ότι η κύρωση θα μπορούσε να θέσει ανεπανόρθωτα σε κίνδυνο την οικονομική της βιωσιμότητα. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι η Επιτροπή προέβη σε μια αφηρημένη εκτίμηση χωρίς να λάβει διόλου υπόψη τη συγκεκριμένη κατάσταση της προσφεύγουσας και, αφετέρου, ότι απλώς και μόνον ο υπολογισμός του ποσοστού στο οποίο αντιστοιχεί το πρόστιμο σε σχέση με τον συνολικό κύκλο εργασιών της επιχειρήσεως δεν αρκούσε για να στηρίξει το συμπέρασμα ότι το πρόστιμο αυτό δεν μπορούσε να θέσει ανεπανόρθωτα σε κίνδυνο την οικονομική βιωσιμότητά της. Δεδομένου, πάντως, ότι δεν συνέτρεχε εν προκειμένω η δεύτερη προϋπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι βασίμως η Επιτροπή απέρριψε τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.

— Το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών

Στην απόφαση της 16ης Ιουνίου 2011, T-211/08, *Putters International κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι το γεγονός και μόνον ότι το τελικώς επιβληθέν πρόστιμο ανέρχεται στο 10 % του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας, ενώ

το αντίστοιχο ποσοστό είναι μικρότερο για τους λοιπούς μετέχοντες στη σύμπραξη, δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί παραβίαση ούτε της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ούτε της αρχής της αναλογικότητας. Πράγματι, η εν λόγω συνέπεια είναι φυσική απόρροια της ερμηνείας του ανωτάτου ορίου του 10 % ως απλού ανωτάτου ορίου προσαρμογής, το οποίο εφαρμόζεται μετά από ενδεχόμενη μείωση του προστίμου λόγω είτε της συνδρομής ελαφρυντικών περιστάσεων είτε της εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι ο πολλαπλασιασμός του ποσού που καθορίζεται βάσει της αξίας των πωλήσεων με τον αριθμό των ετών συμμετοχής στην παράβαση μπορεί να έχει ως επακόλουθο, στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, η εφαρμογή του ανωτάτου ορίου του 10 % να αποτελεί εφεξής τον κανόνα, και όχι την εξαίρεση, για κάθε επιχείρηση η οποία ασκεί δραστηριότητες κυρίως σε μία αγορά και μετείχε σε σύμπραξη για περισσότερο από ένα έτος. Στην περίπτωση αυτή, κάθε διαφοροποίηση βάσει της σοβαρότητας της παραβάσεως ή των ελαφρυντικών περιστάσεων δεν θα μπορεί πλέον, κατά κανόνα, να έχει αντίκτυπο επί προστίμου το οποίο θα έχει προσαρμοστεί προκειμένου να μειωθεί σε ποσοστό 10 %. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε το γεγονός ότι η επακόλουθη έλλειψη διαφοροποιήσεως του τελικού προστίμου συνιστά μια δυσκολία υπό το πρίσμα της αρχής του προσωποπαγούς των ποινών και των κυρώσεων, η οποία είναι εγγενές στοιχείο της νέας μεθοδολογίας.

δ) Καταλογισμός της παράνομης συμπεριφοράς και εις ολόκληρον ευθύνη

— Προϋποθέσεις εφαρμογής του τεκμηρίου της ευθύνης της μητρικής εταιρίας για τις ενέργειες της θυγατρικής της

Με την απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2011, T-234/07, *Koninklijke Grolsch κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει το συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα μετείχε άμεσα στη σύμπραξη. Η προσφεύγουσα εξομοιώθηκε προς την (κατά 100 %) θυγατρική της χωρίς η Επιτροπή να διακρίνει μεταξύ των νομικών προσώπων και χωρίς να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους η παράβαση έπρεπε να καταλογιστεί στην προσφεύγουσα. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να αναφερθεί έστω ακροθιγώς στους οικονομικούς, οργανωτικούς ή νομικούς δεσμούς μεταξύ της προσφεύγουσας και της θυγατρικής της, στέρησε κάθε δυνατότητα από τη μεν προσφεύγουσα να αμφισβητήσει ενδεχομένως τη βασιμότητα του ως άνω καταλογισμού ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ανατρέποντας το τεκμήριο της ασκήσεως αποφασιστικής επιρροής στη συμπεριφορά της θυγατρικής της, από το δε Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει συναφώς τον δικαστικό του έλεγχο, όπερ δικαιολογεί την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής.

— Ανατροπή του τεκμηρίου

Στις αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2011, T-185/06, *L'Air liquide κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), και T-196/06, *Edison κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή μπορούσε θεμιτώς να στηριχθεί στο σχετικό τεκμήριο για να συναγάγει ότι οι προσφεύγουσες ασκούσαν στην πράξη αποφασιστική επιρροή επί της αντίστοιχης θυγατρικής τους, δεδομένου ότι δεν αμφισβητήθηκε ότι τις συνέδεε σχέση ελέγχου κατά 100 %. Εν συνεχεία, σημείωσε ότι οι προσφεύγουσες προέβαλαν μια συγκεκριμένη επιχειρηματολογία για να ανατρέψουν το εν λόγω τεκμήριο, επιχειρώντας να αποδείξουν την αυτονομία της αντίστοιχης θυγατρικής τους. Η Επιτροπή, όμως, σε απάντηση των επιχειρημάτων αυτών, περιορίστηκε να παραπέμψει σε ορισμένες πρόσθετες ενδείξεις σχετικά με την εκ μέρους τους άσκηση καθοριστικής επιρροής επί της αντίστοιχης θυγατρικής τους. Το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι η Επιτροπή, ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν εξέθεσε, με την προσβαλλόμενη απόφασή της, τους λόγους για τους οποίους τα στοιχεία που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες δεν αρκούσαν για να ανατρέψουν το επίμαχο τεκμήριο.

Η υποχρέωση της Επιτροπής να αιτιολογήσει την απόφασή της επί του σημείου αυτού προκύπτει σαφώς από το γεγονός ότι πρόκειται για μαχητό τεκμήριο, το οποίο θα μπορούσε να ανατραπεί αν οι προσφεύγουσες προσκόμιζαν αποδείξεις περί του συνόλου των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών δεσμών μεταξύ αυτών και της αντίστοιχης θυγατρικής της. Εφόσον η Επιτροπή δεν εξήγησε διεξοδικώς τη θέση της επί του ζητήματος αυτού, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προβαλλόμενη απόφαση λόγω παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως.

Στις προαναφερθείσες υποθέσεις *Gosselin Group κατά Επιτροπής* και *Stichting Administratiekantoor Portielje κατά Επιτροπής*, η Επιτροπή είχε συναγάγει βάσει του τεκμηρίου ότι το Portielje ασκούσε στην πράξη αποφασιστική επιρροή επί της Gosselin, καθόσον η μητρική εταιρία κατείχε σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής της. Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι τα στοιχεία που προέβαλε το Portielje ήταν ικανά να ανατρέψουν το εν λόγω τεκμήριο. Μεταξύ αυτών, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ιδιαιτέρως το στοιχείο ότι η μόνη δυνατότητα που είχε η μητρική εταιρία να επηρεάσει τη θυγατρική της ήταν να κάνει χρήση των συναρτώμενων με τις μετοχές της δικαιωμάτων ψήφου κατά τη γενική συνέλευση της τελευταίας αυτής εταιρίας. Όπως όμως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο, κατά την περίοδο της παραβάσεως δεν πραγματοποιήθηκε συνέλευση των μετόχων της θυγατρικής. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής κατά το μέτρο που αφορούσε το Portielje.

— Έκταση της ευθύνης

Στην υπόθεση *Tomkins κατά Επιτροπής* (απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, T-382/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), είχε καταλογιστεί στην προσφεύγουσα ευθύνη για την παράνομη συμπεριφορά της θυγατρικής της, επειδή κατείχε το 100 % του κεφαλαίου της. Μεταξύ των λόγων ακυρώσεως που προέβαλε, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε τη συμμετοχή της θυγατρικής της στη σύμπραξη ως προς ένα μέρος της κρίσιμης για την παράβαση χρονικής περιόδου. Με την απόφαση που εξέδωσε την ίδια ημέρα επί της υποθέσεως T-386/06, *Pegler κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Pegler δεν είχε μετάσχει στη σύμπραξη των εταιριών παραγωγής συνδέσμων σωληνώσεων από χαλκό για μεγαλύτερο τμήμα της κρίσιμης χρονικής περιόδου σε σχέση με εκείνο στο οποίο είχε αναφερθεί η μητρική εταιρία, Tomkins, με τον λόγο ακυρώσεως που προέβαλε. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, επί τούτου, ότι ο δικαστής της Ένωσης, καθόσον δεν δύναται να αποφανθεί *ultra petita*, ακυρώνει εντός των ορίων του σχετικού αιτήματος της προσφεύγουσας. Εντούτοις, από απόψεως του δικαίου του ανταγωνισμού, η προσφεύγουσα και η θυγατρική της αποτελούσαν μια ενιαία οικονομική μονάδα, η οποία εν μέρει δικαιώθηκε στο πλαίσιο της προσφυγής ακυρώσεως που ασκήθηκε στην προαναφερθείσα υπόθεση *Pegler κατά Επιτροπής*. Επομένως, το γεγονός ότι η Επιτροπή θεώρησε την προσφεύγουσα υπεύθυνη για την οικεία παράβαση σημαίνει ότι αυτή πρέπει να ωφεληθεί από τη μερική ακύρωση αποφάσεως η οποία είχε προσβληθεί στο πλαίσιο της ως άνω υποθέσεως. Επιπλέον, η προσφεύγουσα προέβαλε έναν και μόνο λόγο ακυρώσεως, με τον οποίο αμφισβήτησε τη διάρκεια της συμμετοχής της Pegler στην παράβαση, και επ' αυτής ακριβώς της βάσεως ζήτησε την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, οσάκις επιλαμβάνεται προσφυγών ακυρώσεως οι οποίες ασκήθηκαν χωριστά από τη μητρική εταιρία και τη θυγατρική της, δεν αποφαινεται *ultra petita* όταν λαμβάνει υπόψη την έκβαση της προσφυγής που άσκησε η θυγατρική, εφόσον τα αιτήματα της προσφυγής της μητρικής εταιρίας έχουν το ίδιο αντικείμενο.

Αντιθέτως, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η ίδια αυτή απόφαση, η Tomkins είχε παραιτηθεί ρητώς από τον λόγο ακυρώσεως που αφορούσε σφάλμα εκτιμήσεως ως προς την προσαύξηση του ποσού του προστίμου για λόγους αποτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, ως εκ τούτου, ότι δεν ήταν δυνατό να αποφανθεί επ' αυτού του σημείου χωρίς να εξέλθει του πλαισίου της διαφοράς όπως οριοθετήθηκε από τους διαδίκους της υπό κρίση διαφοράς, μολονότι, στην υπόθεση επί της

οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Pegler κατά Επιτροπής*, κατέληξε ότι κακώς η Επιτροπή εφάρμοσε τον συγκεκριμένο συντελεστή πολλαπλασιασμού.

— Εις ολόκληρον ευθύνη για την καταβολή προστίμου

Με την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2011, T-41/05, *Alliance One International κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη για την παράβαση που διέπραξε η Agroexpansión όσον αφορά το χρονικό διάστημα πριν από τις 18 Νοεμβρίου 1997, καθόσον μόνον από την τελευταία αυτή ημερομηνία και εντεύθεν αποτελεί με την εν λόγω εταιρία μια ενιαία οικονομική μονάδα και, συνεπώς, μία επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου [101 ΣΛΕΕ]. Δεδομένου ότι η ευθύνη εις ολόκληρον για την καταβολή του προστίμου καλύπτει μόνον εκείνο το τμήμα της κρίσιμης για την παράβαση περιόδου κατά το οποίο η μητρική εταιρία και η θυγατρική της συνιστούσαν μια τέτοια επιχείρηση, η Επιτροπή δεν μπορούσε βασίμως να υποχρεώσει την προσφεύγουσα να καταβάλει, ευθυνόμενη εις ολόκληρον με την Agroexpansión, το σύνολο του προστίμου που επιβλήθηκε στην τελευταία αυτή εταιρία, ήτοι 2 592 000 ευρώ, ποσό το οποίο αφορούσε το σύνολο της επίμαχης χρονικής περιόδου. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε τον συντελεστή προσαυξήσεως που είχε εφαρμοστεί λόγω της διάρκειας της παραβάσεως, από 50 σε 35 %.

ε) Πλήρης δικαιοδοσία

Το άρθρο 261 ΣΛΕΕ και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003 απονέμουν στο Γενικό Δικαστήριο πλήρη δικαιοδοσία, βάσει της οποίας έχει την εξουσία, πέραν του απλού ελέγχου της νομιμότητας της κυρώσεως, ο οποίος συνεπάγεται είτε την απόρριψη της προσφυγής ακυρώσεως είτε την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξεως, να μεταρρυθμίζει την προσβαλλόμενη πράξη, έστω και αν δεν την ακυρώνει, λαμβανομένων υπόψη όλων των πραγματικών περιστατικών, τροποποιώντας, για παράδειγμα, το επιβληθέν πρόστιμο⁹.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Arkema France κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η Επιτροπή δεν αμφισβήτησε ότι ήσαν αληθείς οι ισχυρισμοί που προέβαλαν οι προσφεύγουσες καθόσον υποστήριξαν, επικαλούμενες ένα πραγματικό στοιχείο το οποίο περιεχόταν και στο δικόγραφό τους, ότι στις 18 Μαΐου 2006 έπαυσαν να ελέγχονται από την Total και την Elf Aquitaine. Το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί του αιτήματος των προσφευγουσών να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία του και να μειώσει το πρόστιμο βάσει του ως άνω πραγματικού στοιχείου, μείωσε πράγματι από 200 σε 25 % τον συντελεστή προσαυξήσεως ο οποίος είχε εφαρμοστεί προς εξασφάλιση του επαρκούς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου και κρίθηκε υπερβολικός, δεδομένου ότι υπολογίστηκε βάσει του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιήσει η μητρική εταιρία σε παγκόσμιο επίπεδο. Κατά συνέπεια, το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Arkema μειώθηκε κατά 105,8 εκατομμύρια ευρώ.

Με τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Ziegler κατά Επιτροπής* και *Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η ενισχυμένη αιτιολογία όσον αφορά τον υπολογισμό του προστίμου, η οποία κατέστη αναγκαία λόγω της θεμελιώδους μεθοδολογικής μεταβολής που επέφερε η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών του 2006, έχει επίσης ως σκοπό να διευκολύνει το Γενικό Δικαστήριο κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, η οποία του παρέχει τη

⁹ Βλ., ιδίως, απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 692).

δυνατότητα να εκτιμά, πέραν της νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης, αν το επιβληθέν πρόστιμο ήταν το ενδεδειγμένο.

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Putters International κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η αδυναμία διαφοροποιήσεως ως προς το τελικό πρόστιμο, η οποία ενδέχεται να ανακύψει ως απόρροια της μεθοδολογίας που καθιερώθηκε με τις κατευθυντήριες γραμμές του 2006, μπορεί να καταστήσει αναγκαία την εκ μέρους του άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του στις συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου η ενδεδειγμένη διαφοροποίηση δεν θα ήταν δυνατό να επιτευχθεί μόνο με την εφαρμογή των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών.

Στην απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2011, T-11/06, *Romana Tabacchi κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι η Επιτροπή, αφενός, υπέπεσε σε σφάλματα εκτιμήσεως περί τα πραγματικά περιστατικά, σχετικά με τη διάρκεια της συμμετοχής της προσφεύγουσας στη σύμπραξη, και, αφετέρου, παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως κατά την εκτίμηση του ειδικού βάρους της συμμετοχής αυτής, θεράπευσε τις ως άνω πλημμέλειες ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του. Έτσι, έκρινε ότι, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του σωρευτικού αποτελέσματος των προγενέστερων παρανομιών που διαπιστώθηκαν και των ισχυρών οικονομικών δυνατοτήτων της προσφεύγουσας, η ορθή εκτίμηση όλων των πραγματικών περιστατικών επέτασσε την επιβολή στην προσφεύγουσα τελικού προστίμου ύψους 1 εκατομμυρίου ευρώ, αντί του επιβληθέντος προστίμου των 2,05 εκατομμυρίων ευρώ. Διευκρίνισε, επ' αυτού, ότι, αφενός, το ως άνω πρόστιμο ισοδυναμούσε με μια αποτελεσματική τιμωρία της προσφεύγουσας για την παράνομη συμπεριφορά της, υπό την έννοια ότι θα είχε μη αμελητέες συνέπειες και θα εξασφάλιζε ταυτόχρονα ένα επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα, και, αφετέρου, οποιοδήποτε υψηλότερο πρόστιμο θα ήταν δυσανάλογο σε σχέση με την προσαφθείσα παράβαση, αν αυτή εκτιμηθεί στο σύνολό της.

3. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα των συγκεντρώσεων επιχειρήσεων

Με την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2011, T-224/10, *Association belge des consommateurs test-achats κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε τις προϋποθέσεις του παραδεκτού προσφυγής που ασκείται από τρίτους, αφενός, κατά απόφασης της Επιτροπής με την οποία μια πράξη συγκεντρώσεως (εν προκειμένω, της EDF και της Segebel) κρίνεται συμβατή με την κοινή αγορά και, αφετέρου, κατά της απορρίψεως της αιτήσεως των εθνικών αρχών να παραπεμφθεί εν μέρει ενώπιόν τους η εξέταση της συγκεντρώσεως (απόφαση περί απορρίψεως της αιτήσεως παραπομπής).

α) Ενεργητική νομιμοποίηση τρίτων

Ως προς το ζήτημα αυτό, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, για τις αποφάσεις της Επιτροπής που αφορούν το συμβατό μιας συγκεντρώσεως με την κοινή αγορά, η ενεργητική νομιμοποίηση των τρίτων τους οποίους ενδιαφέρει η συγκέντρωση πρέπει να εκτιμάται διαφορετικά, αναλόγως αν αυτοί, αφενός, επικαλούνται ελαττώματα που επηρεάζουν την ουσία αυτών των αποφάσεων (στο εξής: πρώτη κατηγορία) ή, αφετέρου, υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα διαδικαστικά δικαιώματα που τους απονέμουν οι πράξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες διέπουν τον έλεγχο των συγκεντρώσεων (στο εξής: δεύτερη κατηγορία).

Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, απαιτείται οι τρίτοι να θίγονται από την προσβαλλόμενη απόφαση λόγω ορισμένων ξεχωριστών τους ιδιοτήτων ή λόγω μιας πραγματικής καταστάσεως που τους διακρίνει από κάθε άλλο πρόσωπο και τους εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο προς εκείνον του αποδέκτη. Εν προκειμένω, πάντως, η προσφεύγουσα δεν εμπίπτει στην πρώτη κατηγορία, δεδομένου ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν την αφορά ατομικά. Όσον αφορά το ζήτημα αν

η προσφεύγουσα εμπίπτει στη δεύτερη κατηγορία, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι αναγνωρίζεται στις ενώσεις καταναλωτών ένα διαδικαστικό δικαίωμα —το δικαίωμα ακροάσεως— στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας εξετάσεως μιας συγκεντρώσεως, υπό δύο προϋποθέσεις: πρώτον, η συγκέντρωση πρέπει να αφορά προϊόντα ή υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από τους τελικούς καταναλωτές και, δεύτερον, η ένωση πρέπει να έχει πράγματι υποβάλει γραπτή αίτηση ακροάσεως από την Επιτροπή κατά τη διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας εξετάσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα πληρούσε την πρώτη προϋπόθεση —εφόσον η επίμαχη συγκέντρωση μπορούσε να έχει συνέπειες, τουλάχιστον παρεπόμενες, στους καταναλωτές—, όχι όμως τη δεύτερη. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι οι ενέργειες στις οποίες οφείλουν να προβούν οι τρίτοι προκειμένου να εμπλακούν στη διαδικασία ελέγχου των συγκεντρώσεων θα πρέπει να γίνονται μετά την τυπική κοινοποίηση της οικείας συγκεντρώσεως. Τούτο είναι, κατ' αρχάς, προς το συμφέρον των τρίτων, προκειμένου να μην υποβάλλουν αιτήσεις προτού καθοριστεί το αντικείμενο της διαδικασίας ελέγχου που διεξάγει η Επιτροπή, όπερ συμβαίνει με την κοινοποίηση της επίμαχης οικονομικής πράξεως. Επιπλέον, η λύση αυτή απαλλάσσει την Επιτροπή από το βάρος να διακρίνει συστηματικά, μεταξύ των αιτήσεων που της υποβάλλονται, ποιες αναφέρονται σε οικονομικές πράξεις οι οποίες ανάγονται σε αφηρημένες υποθέσεις, ή ακόμη σε απλές διαδόσεις, και ποιες αφορούν πράξεις οι οποίες καταλήγουν σε κοινοποίηση. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα είχε ζητήσει από την Επιτροπή να της παράσχει δυνατότητα ακροάσεως στο πλαίσιο της εξετάσεως της συγκεντρώσεως, δύο μήνες πριν από την κοινοποίησή της. Μολαταύτα, κατά το Γενικό Δικαστήριο, το γεγονός αυτό δεν αντισταθμίζει την παράλειψή της να επαναλάβει το αίτημά της ή να αναλάβει οποιαδήποτε άλλη πρωτοβουλία, άπαξ η σχεδιαζόμενη από τις EDF και Segebel οικονομική πράξη κατέστη δεόντως κοινοποιηθείσα συγκέντρωση.

β) Δυνατότητα προσβολής αποφάσεως περί απορρίψεως της αιτήσεως παραπομπής

Κατά πάγια νομολογία, τρίτος τον οποίο ενδιαφέρει μια πράξη συγκεντρώσεως μπορεί παραδεκτώς να αμφισβητήσει ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την απόφαση της Επιτροπής να δεχθεί αίτηση παραπομπής υποβληθείσα από την εθνική αρχή ανταγωνισμού. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι ενδιαφερόμενοι τρίτοι δεν μπορούν παραδεκτώς να προσβάλουν τυχόν απορριπτική απόφαση της Επιτροπής επί αιτήσεως παραπομπής, την οποία υπέβαλε εθνική αρχή ανταγωνισμού. Πράγματι, τα διαδικαστικά δικαιώματα και η δικαστική προστασία που το δίκαιο της Ένωσης αναγνωρίζει σε αυτούς τους τρίτους ουδόλως τίθενται σε κίνδυνο από απόφαση με την οποία απορρίπτεται η αίτηση παραπομπής. Τουναντίον, μια τέτοια απόφαση εγγυάται στους τρίτους τους οποίους ενδιαφέρει μια συγκέντρωση με κοινοτική διάσταση, αφενός, ότι η συγκέντρωση αυτή θα εξεταστεί από την Επιτροπή βάσει του δικαίου της Ένωσης και, αφετέρου, ότι το Γενικό Δικαστήριο θα είναι ο αρμόδιος δικαστής για την εκδίκαση τυχόν προσφυγής κατά της αποφάσεως της Επιτροπής περί περατώσεως της διαδικασίας.

Κρατικές ενισχύσεις

1. Παραδεκτό

Η νομολογία του υπό εξέταση έτους παρέχει διευκρινίσεις ιδίως ως προς τις έννοιες της πράξεως που παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα και του έννομου συμφέροντος.

Με την απόφαση της 8ης Δεκεμβρίου 2011, T-421/07, *Deutsche Post κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή που άσκησε η Deutsche Post κατά της αποφάσεως της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως σχετικά με την ενίσχυση την οποία χορήγησε στην εν λόγω εταιρία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση, της οποίας

είχε προηγηθεί μια πρώτη απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως το 1999, δεν αποτελούσε πράξη υποκείμενη σε προσφυγή.

Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η απόφαση της Επιτροπής να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξέτασεως, η οποία είναι προπαρασκευαστική πράξη σε σχέση με την τελική πράξη, παράγει αυτοτελή έννομα αποτελέσματα και, κατά συνέπεια, μπορεί να προσβληθεί όχι μόνο στην περίπτωση κατά την οποία ο προσφεύγων αμφισβητεί τον χαρακτηρισμό της ενισχύσεως ως νέας ενισχύσεως, αλλά και όταν αυτός αμφισβητεί τον ίδιο τον χαρακτηρισμό του επίδικου μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ.

Εντούτοις, εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η προσβαλλόμενη πράξη, δηλαδή η δεύτερη απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας, δεν συνιστούσε πράξη υποκείμενη σε προσφυγή καθόσον δεν παρήγε αυτοτελή έννομα αποτελέσματα σε σχέση με την πρώτη απόφαση περί κινήσεως της ίδιας διαδικασίας. Η προσβαλλόμενη πράξη αφορούσε τα ίδια μέτρα που είχαν αποτελέσει το αντικείμενο της προγενέστερης αποφάσεως περί κινήσεως της εν λόγω διαδικασίας. Επιπλέον, η Επιτροπή είχε ήδη επισημάνει ότι τα επίδικα μέτρα ενδέχεται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και ότι τα αυτοτελή έννομα αποτελέσματα που θα επαγόταν η προσβαλλόμενη απόφαση είχαν, ως εκ τούτου, ήδη επέλθει με την έκδοση της πρώτης αποφάσεως. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η επίσημη διαδικασία εξέτασεως, η οποία είχε κινήθει το 1999 σε σχέση με τα επίδικα μέτρα, δεν είχε ακόμη περατωθεί και, επομένως, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν μετέβαλε τις έννομες συνέπειες των επίδικων μέτρων ούτε τη νομική θέση της προσφεύγουσας.

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Freistaat Sachsen και Land Sachsen-Anhalt και Mitteldeutsche Flughafen και Flughafen Leipzig-Halle κατά Επιτροπής* (απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, T-443/08 και T-455/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), ο χαρακτηρισμός μιας εισφοράς κεφαλαίου ως κρατικής ενισχύσεως αμφισβητήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου με δύο προσφυγές που ασκήθηκαν κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία κρίθηκε συμβατή με την κοινή αγορά η ενίσχυση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προς τον αερολιμένα της Λειψίας-Halle, η μεν πρώτη από τους προερχόμενους από τον δημόσιο τομέα μετόχους των επιχειρήσεων που έχουν την εκμετάλλευση του αερολιμένα (υπόθεση T-443/08), η δε δεύτερη από αμφότερες τις ως άνω επιχειρήσεις (υπόθεση T-455/08).

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε απαράδεκτη λόγω ελλείψεως έννομου συμφέροντος την προσφυγή που άσκησαν οι μέτοχοι-φορείς του Δημοσίου στην υπόθεση T-443/08. Εισαγωγικώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι προσφυγή ακυρώσεως που ασκείται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι παραδεκτή μόνον εφόσον ο προσφεύγων έχει συμφέρον για την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξεως. Το συμφέρον αυτό πρέπει να είναι γεγεννημένο και ενεστώς και εκτιμάται κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής. Σημείωσε επίσης ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή κρίνει με απόφασή της μια ενίσχυση συμβατή με την κοινή αγορά και, επομένως, η απόφαση αυτή δεν βλάπτει, κατ' αρχήν, τις αποδέκτριες της ενισχύσεως δεν απαλλάσσει τον δικαστή της Ένωσης από την υποχρέωση να εξετάσει αν η εκτίμηση της Επιτροπής παρήγε δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντα των εν λόγω επιχειρήσεων.

Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το γεγονός ότι η απόφαση της Επιτροπής δεν αντιστοιχεί στην άποψη που εξέφρασαν οι προσφεύγοντες κατά τη διοικητική διαδικασία δεν παράγει, αυτό καθαυτό, κανένα δεσμευτικό έννομο αποτέλεσμα ικανό να θίξει τα συμφέροντά τους και, συνεπώς, δεν μπορεί, από μόνο του, να θεμελιώσει το έννομο συμφέρον τους. Συγκεκριμένα, η διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων κινείται, λαμβανομένης υπόψη της εν γένει οικονομίας της, κατά του κράτους μέλους που ευθύνεται για τη χορήγηση της ενισχύσεως. Οι επιχειρήσεις που

είναι αποδέκτριες των ενισχύσεων και οι τοπικές αρχές οι οποίες χορηγούν τις ενισχύσεις θεωρούνται, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, απλώς «ενδιαφερόμενοι», ακριβώς όπως οι ανταγωνιστές των ως άνω επιχειρήσεων. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι τα πρόσωπα αυτά ουδόλως στερούνται αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σε σχέση με απόφαση της Επιτροπής με την οποία μια εισφορά κεφαλαίου χαρακτηρίζεται κρατική ενίσχυση. Πράγματι, έστω και αν η προσφυγή τους ακυρώσεως κριθεί απαράδεκτη, τίποτε δεν τα εμποδίζει να προτείνουν στον εθνικό δικαστή, στο πλαίσιο διαφοράς ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου ενδεχομένως θα αχθούν προκειμένου να συμμορφωθούν προς τις συνέπειες της φερόμενης ακυρότητας της εισφοράς κεφαλαίου, την οποία επικαλούνται, να υποβάλει αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, ώστε να αμφισβητήσουν το κύρος της αποφάσεως της Επιτροπής στο μέτρο που διαπιστώνει ότι το επίμαχο μέτρο συνιστά ενίσχυση.

Δεύτερον, όσον αφορά τις υποτιθέμενες αρνητικές συνέπειες του χαρακτηρισμού μιας εισφοράς κεφαλαίου ως κρατικής ενισχύσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλείται μελλοντικές και αβέβαιες καταστάσεις για να δικαιολογήσει έννομο συμφέρον για την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξεως. Η επίκληση από τον προσφεύγοντα «πιθανών», και όχι βέβαιων, συνεπειών της φερόμενης ακυρότητας μιας εισφοράς κεφαλαίου από πλευράς δικαίου των εταιριών και πτωχευτικού δικαίου δεν αρκεί, επομένως, για να αναγνωριστεί η ύπαρξη τέτοιου συμφέροντος. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι οι προσφεύγοντες, φορείς του Δημοσίου οι οποίοι είναι μέτοχοι της αποδέκτριας της ενισχύσεως, δεν απέδειξαν ότι είχαν ίδιο συμφέρον, ξεχωριστό από το συμφέρον της αποδέκτριας της ενισχύσεως, για να ζητήσουν την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής. Όμως, όταν πράξη της Ένωσης αφορά μια επιχείρηση, το πρόσωπο που κατέχει μέρος του κεφαλαίου της μπορεί να προασπίσει τα συμφέροντά του έναντι της ως άνω πράξεως μόνον ασκώντας τα δικαιώματα του εταίρου της επιχειρήσεως αυτής, εκτός αν δύναται να επικαλεστεί έννομο συμφέρον διαφορετικό από εκείνο της εν λόγω επιχειρήσεως.

Με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, *Regione autonoma della Sardegna* κ.λπ. κατά Επιτροπής (συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-394/08, T-408/08, T-453/08 και T-454/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η Επιτροπή και έκρινε ότι το γεγονός ότι οι προσφεύγουσες και οι παρεμβαίνουσες δεν άσκησαν εμπροθέσμως προσφυγή κατά αποφάσεως περί διορθώσεως, η οποία είχε το ίδιο αντικείμενο και τον ίδιο σκοπό με απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, δεν τις εμποδίζει να προβάλουν κατά της τελικής αποφάσεως της Επιτροπής λόγους ακυρώσεως σχετικούς με έλλειψη νομιμότητας της αποφάσεως περί διορθώσεως.

Συγκεκριμένα, μια απόφαση περί περατώσεως του επίσημου σταδίου της εξετάσεως παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών, εφόσον η Επιτροπή θέτει τέρμα στην οικεία διαδικασία και αποφαινεται οριστικώς επί της συμβατότητας του εξετασθέντος μέτρου με τους εφαρμοστέους στις κρατικές ενισχύσεις κανόνες. Επομένως, τα ενδιαφερόμενα μέρη διαθέτουν πάντοτε τη δυνατότητα να προσβάλουν μια τέτοια απόφαση και πρέπει, στο πλαίσιο αυτό, να μπορούν να αμφισβητήσουν τα διάφορα στοιχεία που θεμελιώνουν τη θέση που τελικώς έλαβε η Επιτροπή. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η δυνατότητα αυτή είναι ανεξάρτητη από το ζήτημα αν η απόφαση περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως. Ασφαλώς, η άσκηση προσφυγής κατά της εν λόγω αποφάσεως περί κινήσεως της επίσημης διαδικασίας είναι δυνατή όταν η απόφαση αυτή συνεπάγεται οριστικά αποτελέσματα, όπως παραδείγματος χάρη όταν η Επιτροπή κινεί την επίσημη διαδικασία εξετάσεως σε σχέση με μέτρο το οποίο χαρακτηρίζει προσωρινώς ως νέα ενίσχυση. Εντούτοις, αυτή η δυνατότητα προσβολής της αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια την αποδυνάμωση των διαδικαστικών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων μερών, εμποδίζοντάς τα να προσβάλουν την τελική απόφαση

και να επικαλεσθούν προς στήριξη της προσφυγής τους ελαττώματα σχετικά με όλα τα στάδια της διαδικασίας που καταλήγει στην απόφαση αυτή.

2. Ουσιαστικοί κανόνες

α) Έννοια της κρατικής ενισχύσεως

Με την απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, *Région Nord-Pas-de-Calais και Communauté d'Agglomération du Douaisis κατά Επιτροπής* (συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-267/08 και T-279/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε περαιτέρω με την έννοια των κρατικών πόρων, ιδίως δε με την προϋπόθεση ότι το κράτος πρέπει να φέρει την ευθύνη για τα οικεία μέτρα.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, επ' αυτού, ότι το γεγονός ότι οι προκαταβολές χορηγήθηκαν από Περιφέρεια και από ένωση Δήμων, δηλαδή από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, και όχι από την κεντρική κυβέρνηση, δεν αρκεί, αυτό καθαυτό, για να θεωρηθεί ότι τα επίμαχα μέτρα δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ούτε το ενδεχόμενο να χρηματοδοτήθηκαν τα επίδικα μέτρα από ίδιους πόρους της Περιφέρειας και της ενώσεως Δήμων, οι οποίοι δεν συνδέονται με φόρους είτε άμεσους είτε υπέρ τρίτων, αρκεί για να μη χαρακτηριστούν τα μέτρα αυτά ως κρατική ενίσχυση. Πράγματι, το αποφασιστικό κριτήριο στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων είναι ο δημόσιος έλεγχος, και το άρθρο 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ καλύπτει όλα τα χρηματικά μέσα τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει στην πράξη ο δημόσιος τομέας για να υποστηρίξει τις οικείες επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως αν τα μέσα αυτά προέρχονται από υποχρεωτικές εισφορές ή όχι.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *Regione autonoma della Sardegna κ.λπ. κατά Επιτροπής*, προσήφθη στην Επιτροπή ότι χαρακτήρισε εσφαλμένως τα επίδικα μέτρα ως παράνομες νέες ενισχύσεις επειδή δεν κοινοποιήθηκαν, ενώ έπρεπε να τα χαρακτηρίσει ως υφιστάμενες ενισχύσεις που εφαρμόστηκαν καταχρηστικώς.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι σε περίπτωση που η μεταβολή επηρεάζει την ίδια την ουσία του αρχικού καθεστώτος, το καθεστώς αυτό μετατρέπεται σε νέο καθεστώς ενισχύσεων. Αντιθέτως, όταν η μεταβολή δεν είναι ουσιώδης, μόνον η μεταβολή αυτή καθ' εαυτήν μπορεί να χαρακτηριστεί νέα ενίσχυση. Εν προκειμένω, η απόφαση περί εγκρίσεως μνημόνευε ρητώς την προϋπόθεση ότι η αίτηση για τη χορήγηση ενισχύσεως έπρεπε κατ' ανάγκην να προηγείται της ενάρξεως της εκτελέσεως των επενδυτικών σχεδίων. Διαπιστώνοντας ότι η Περιφέρεια της Σαρδηνίας, στηριζόμενη στο μέτρο που δεν είχε κοινοποιηθεί, μπορούσε να χορηγεί ενισχύσεις για σχέδια των οποίων η εκτέλεση είχε αρχίσει πριν από την υποβολή των αιτήσεων για τη χορήγηση ενισχύσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το καθεστώς ενισχύσεων όπως εφαρμόστηκε δεν ήταν ίδιο με το καθεστώς ενισχύσεων όπως είχε εγκριθεί. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η μεταβολή αυτή δεν ήταν δυνατό να χαρακτηριστεί ως ήσσονος σημασίας ή αμελητέα. Πράγματι, στο μέτρο που, όπως προκύπτει από τις κατευθυντήριες γραμμές του 1998¹⁰, η Επιτροπή εξαρτά κατά κανόνα την εκ μέρους της έγκριση των καθεστώτων ενισχύσεων περιφερειακού χαρακτήρα από την προϋπόθεση ότι η αίτηση για τη χορήγηση ενισχύσεως πρέπει οπωσδήποτε να προηγείται της ενάρξεως της εκτελέσεως των οικείων σχεδίων, η κατάργηση της προϋποθέσεως αυτής ήταν ικανή να επηρεάσει την αξιολόγηση της συμβατότητας του σχετικού μέτρου με την κοινή αγορά. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εξ αυτού το συμπέρασμα ότι επρόκειτο για νέες, και όχι υφιστάμενες, ενισχύσεις. Οι νέες

¹⁰ Κατευθυντήριες γραμμές της 10ης Μαρτίου 1998 για τις κρατικές ενισχύσεις περιφερειακού χαρακτήρα (ΕΕ C 74, σ. 9).

αυτές ενισχύσεις ήταν παράνομες, εφόσον η μεταβολή του εγκριθέντος καθεστώτος δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι επίδικες ενισχύσεις δεν ήταν δυνατό να χαρακτηριστούν ως υφιστάμενες ενισχύσεις που εφαρμόστηκαν καταχρηστικώς, δεδομένου ότι ο χαρακτηρισμός αυτός αφορά μόνον την περίπτωση κατά την οποία ο αποδέκτης της ενισχύσεως τη χρησιμοποιεί κατά τρόπο που αντιβαίνει στην απόφαση με την οποία αυτή εγκρίθηκε. Εν προκειμένω, όμως, υπεύθυνη για την καταστρατήγηση της αποφάσεως περί εγκρίσεως ήταν η Περιφέρεια της Σαρδηνίας, και όχι οι αποδέκτες των ενισχύσεων.

β) Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Εξέταση καθεστώτος ενισχύσεως — Κανονισμός περί απαλλαγής

Με την απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, T-357/02 RENV, *Freistaat Sachsen κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως στο πλαίσιο του οποίου η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η Επιτροπή δεν άσκησε την εξουσία εκτιμήσεως που διαθέτει και περιορίστηκε να εφαρμόσει τα κριτήρια του κανονισμού περί απαλλαγής των ενισχύσεων προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ¹¹.

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι σκοπός του κανονισμού για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις είναι, αφενός, να κρίνονται συμβατές με την κοινή αγορά ορισμένες ενισχύσεις που χορηγούνται σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και, αφετέρου, να απαλλάσσονται τα κράτη μέλη από την υποχρέωση κοινοποιήσεως των ενισχύσεων αυτών. Εντούτοις, τούτο δεν σημαίνει ότι ουδεμία άλλη ενίσχυση προς μικρή ή μεσαία επιχείρηση μπορεί να κηρυχθεί συμβατή με την κοινή αγορά μετά από εξέτασή της από την Επιτροπή βάσει των κριτηρίων του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ, κατόπιν της κοινοποιήσεώς της εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους. Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι, ναι μεν η Επιτροπή μπορεί να θεσπίσει γενικούς εκτελεστικούς κανόνες που να ρυθμίζουν την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως την οποία της απονέμει το άρθρο 87, παράγραφος 3, ΕΚ, πλην όμως δεν επιτρέπεται να στερήσει τελείως από τον εαυτό της, κατά την εξέταση μιας συγκεκριμένης περιπτώσεως, την εν λόγω εξουσία εκτιμήσεως, ιδίως, όσον αφορά τις περιπτώσεις τις οποίες δεν έχει ρητώς προβλέψει ή έχει παραλείψει να ρυθμίσει στους εν λόγω γενικούς εκτελεστικούς κανόνες. Συνεπώς, αυτή η εξουσία εκτιμήσεως δεν εξαντλείται με τη θέσπιση τέτοιων γενικών κανόνων και δεν υφίσταται, καταρχήν, εμπόδιο για τυχόν ατομική εκτίμηση πέραν του πλαισίου των εν λόγω κανόνων, υπό τον όρο, πάντως, ότι η Επιτροπή τηρεί τους υπέρτερους κανόνες δικαίου, όπως οι διατάξεις της Συνθήκης και οι γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η Επιτροπή άσκησε στην πράξη την εν λόγω εξουσία εκτιμήσεως, εξετάζοντας τη συμβατότητα του σχετικού μέτρου βάσει όχι μόνον των κριτηρίων του κανονισμού για τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις, αλλά και του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ.

γ) Έννοια των σοβαρών δυσχερειών

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, T-30/03 RENV, *3F κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής να μη διατυπώσει ενστάσεις κατά του επίμαχου δανικού φορολογικού μέτρου. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή με την αιτιολογία ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέριες και ότι όφειλε να έχει κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως.

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ) 70/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001, σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 87 [ΕΚ] και 88 [ΕΚ] στις κρατικές ενισχύσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΕΕ L 10, σ. 33).

Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η διαδικασία επίσημης εξετάσεως καθίσταται απαραίτητη αφ' ης στιγμής η Επιτροπή αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες κατά την εκτίμηση του ζητήματος αν μια ενίσχυση είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Η έννοια «σοβαρές δυσχέρειες» έχει αντικειμενικό χαρακτήρα, καθόσον η ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών πρέπει να αναζητηθεί τόσο στις συνθήκες εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως όσο και στο περιεχόμενό της, κατά τρόπον αντικειμενικό, συγκρίνοντας τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως με στοιχεία τα οποία διέθετε η Επιτροπή όταν αποφάνθηκε επί της συμβατότητας των επίδικων ενισχύσεων με την κοινή αγορά. Εξ αυτών συνάγεται ότι ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί το Γενικό Δικαστήριο ως προς την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών υπερβαίνει, εκ φύσεως, την αναζήτηση της πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως. Η προσφεύγουσα φέρει το βάρος της αποδείξεως της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών, υποχρέωση την οποία μπορεί να εκπληρώσει προσκομίζοντας ένα σύνολο από συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά, αφενός, με τις περιστάσεις και τη διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως και, αφετέρου, με το περιεχόμενο της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

Προς απόδειξη της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών, η προσφεύγουσα επικαλέστηκε, ειδικότερα, τη μακρά διάρκεια της διαδικασίας προκαταρκτικής εξετάσεως. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, μολονότι η Επιτροπή δεν οφείλει να προβαίνει σε προκαταρκτική εξέταση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας σε περιπτώσεις κρατικών μέτρων που δεν έχουν κοινοποιηθεί, όπως εν προκειμένω, εντούτοις υποχρεούται να εξετάζει με επιμέλεια και αμεροληψία τις καταγγελίες οι οποίες υποβάλλονται σε σχέση με τέτοια μέτρα και να μην παρατείνει επ' αόριστον την προκαταρκτική εξέταση. Το ζήτημα αν η διάρκεια της διαδικασίας υπήρξε εύλογη πρέπει να εκτιμάται βάσει των συγκεκριμένων περιστάσεων της κάθε υποθέσεως.

Στην προκειμένη περίπτωση, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, ναι μεν μια προκαταρκτική εξέταση διάρκειας πλέον των τεσσάρων ετών μπορεί να θεωρηθεί, στο σύνολό της, ότι υπερβαίνει τον χρόνο που συνήθως απαιτείται για μια πρώτη εξέταση, πλην όμως η διάρκεια αυτή μπορούσε να δικαιολογηθεί από τις περιστάσεις και το πλαίσιο της οικείας διαδικασίας. Επί τούτου, ελήφθη ιδίως υπόψη το γεγονός ότι το επίμαχο φορολογικό σύστημα αποτέλεσε το αντικείμενο μιας νομοθετικής τροποποίησεως η οποία προκάλεσε πολλές συζητήσεις και ανταλλαγές επιστολών μεταξύ του κράτους μέλους και της Επιτροπής. Επιπλέον, η διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως ενδέχεται, ομολογουμένως, να αποτελεί ένδειξη για την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών, αλλά δεν αρκεί από μόνη της για να αποδείξει την ύπαρξη τέτοιων δυσχερειών. Η άπρακτη παρέλευση του χρόνου, ακόμη και αν πρόκειται για διάστημα το οποίο υπερβαίνει κατά πολύ τον χρόνο που απαιτείται για μια προκαταρκτική εξέταση, πρέπει να συνδυάζεται και με άλλα στοιχεία προκειμένου να δικαιολογήσει το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή αντιμετώπισε σοβαρές δυσχέρειες εκτιμήσεως, οι οποίες θα καθιστούσαν αναγκαία την κίνηση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως.

δ) Έννοια της οικονομικής δραστηριότητας

Στις προαναφερθείσες υποθέσεις *Freistaat Sachsen* και *Land Sachsen-Anhalt* και *Mitteldeutsche Flughafen* και *Flughafen Leipzig-Halle* κατά Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η εκμετάλλευση αερολιμενικών υποδομών, όταν αυτές τίθενται στη διάθεση της επιχειρήσεως που τις εκμεταλλεύεται, συνιστά οικονομική δραστηριότητα.

Στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, η έννοια της επιχειρήσεως καλύπτει κάθε νομικό πρόσωπο που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που το διέπει και τον τρόπο της χρηματοδοτήσεώς του. Αποτελεί οικονομική δραστηριότητα κάθε δραστηριότητα η οποία συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε ορισμένη αγορά. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, πρώτον, ότι η εκμετάλλευση αερολιμενικών υποδομών συνιστά οικονομική δραστηριότητα, ιδίως όταν η οικεία επιχείρηση παρέχει αερολιμενικές υπηρεσίες έναντι αμοιβής προερχόμενης από τα αερολιμενικά τέλη τα οποία πρέπει να νοούνται ως αντίτιμο

για τις υπηρεσίες που παρέχονται από τον παραχωρησιούχο του αεροδρομίου. Σημείωσε επίσης ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση έχει την εκμετάλλευση ενός περιφερειακού, και όχι διεθνούς, αερολιμένα δεν αναιρεί τον οικονομικό χαρακτήρα της δραστηριότητάς της, εφόσον η δραστηριότητα αυτή συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής στην αγορά των περιφερειακών αερολιμενικών υπηρεσιών. Η εκμετάλλευση ενός διαδρόμου αποτελεί στοιχείο της οικονομικής δραστηριότητας της οικείας επιχείρησης, ιδίως όταν γίνεται για εμπορικούς σκοπούς. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, προκειμένου να διαπιστωθεί, στο πλαίσιο της δημόσιας χρηματοδότησης της επεκτάσεως ενός διαδρόμου, αν η δραστηριότητα μιας επιχείρησης έχει οικονομικό χαρακτήρα, δεν θα πρέπει να διαχωριστεί η δραστηριότητα της κατασκευής ή της επεκτάσεως μιας υποδομής από τη μεταγενέστερη χρησιμοποίησή της, δεδομένου ότι ο οικονομικός, ή μη, χαρακτήρας της μεταγενέστερης χρησιμοποίησής της κατασκευασμένης υποδομής καθορίζεται κατ' ανάγκην τον χαρακτήρα της δραστηριότητας επεκτάσεώς της. Συγκεκριμένα, οι διάδρομοι προσγειώσεως και απογειώσεως αποτελούν ουσιώδη στοιχεία για τις οικονομικές δραστηριότητες που ασκεί ο φορέας εκμεταλλεύσεως του αεροδρομίου. Η κατασκευή διαδρόμων προσγειώσεως και απογειώσεως καθιστά, συνεπώς, δυνατή την άσκηση της κύριας οικονομικής δραστηριότητας του αερολιμένα, ή, όταν πρόκειται για την κατασκευή πρόσθετου διαδρόμου ή την επέκταση ήδη υπάρχοντος διαδρόμου, την ανάπτυξή της.

ε) Κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή στο πλαίσιο της οικονομίας της αγοράς

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Région Nord-Pas-de-Calais και Communauté d'Agglomération du Douaisis κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή πραγματοποίησε, ως όφειλε, την απαιτούμενη ανάλυση, προκειμένου να βεβαιωθεί ότι η αποδέκτρια της ενισχύσεως δεν θα μπορούσε να λάβει δάνειο υπό παρόμοιους όρους από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Επί τούτου, υπενθύμισε ότι, για να διαπιστωθεί αν κρατικό μέτρο συνιστά ενίσχυση, πρέπει να εξεταστεί αν η οικεία επιχείρηση άντλησε οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο δεν θα είχε αποκομίσει υπό τις συνθήκες συνθήκες της αγοράς. Προς τούτο, ενδείκνυται η εφαρμογή του κριτηρίου το οποίο αφορά τις δυνατότητες της δικαιούχου επιχείρησης να εξασφαλίσει τα επίδικα ποσά υπό παρεμφερείς συνθήκες στην κεφαλαιαγορά. Ειδικότερα, πρέπει να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε προβεί στην επίμαχη πράξη υπό τους ίδιους όρους. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε στη διαπίστωση ότι η εταιρία Arbel Fauvet Rail, λαμβανομένης υπόψη της οικονομικής της καταστάσεως, δεν θα μπορούσε να εξασφαλίσει, στη χρηματοπιστωτική αγορά, κεφάλαια υπό όρους τόσο ευνοϊκούς όσο οι συμφωνηθέντες με τις προσφεύγουσες, δεδομένου ότι οι επίδικες προκαταβολές χορηγήθηκαν χωρίς να έχει συσταθεί ασφάλεια που να εγγυάται την επιστροφή τους, ενώ το επιτόκιο το οποίο εφαρμόστηκε αντιστοιχεί σε δάνεια συνοδευόμενα από τις συνήθεις εγγυήσεις. Επιπροσθέτως, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το γεγονός ότι ο οφειλέτης είναι σε θέση να λάβει βραχυπρόθεσμη πίστωση δεν αρκεί για να εκτιμηθούν οι δυνατότητές του να εξασφαλίσει πιο μακροπρόθεσμο δάνειο, του οποίου η επιστροφή θα εξαρτηθεί από την ικανότητα επιβιώσεώς του.

Με την απόφαση της 17ης Μαΐου 2011, T-1/08, *Buczek Automotive κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή από την Επιτροπή του κριτηρίου του υποθετικού ιδιώτη πιστωτή αντέβαινε στο άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ και ότι, επομένως, η Επιτροπή δεν απέδειξε εγκύρως την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως.

Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι όταν μια επιχείρηση που αντιμετωπίζει σημαντική επιδείνωση της χρηματοοικονομικής καταστάσεώς της προτείνει στους δανειστές της μια συμφωνία, ή μια σειρά συμφωνιών, για τη ρύθμιση του χρέους της, ώστε να βελτιωθεί η κατάστασή της και να αποφευχθεί η θέση της υπό εκκαθάριση, κάθε δανειστής πρέπει να προβεί σε επιλογή μεταξύ, αφενός, του ποσού που του προσφέρεται στο πλαίσιο της προτεινόμενης συμφωνίας και,

αφετέρου, του ποσού που εκτιμά ότι θα μπορούσε να ανακτήσει κατά το πέρας της ενδεχόμενης θέσεως της επιχειρήσεως υπό εκκαθάριση. Η επιλογή του επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όπως η ιδιότητά του ως ενυπόθηκου, προνομιούχου ή εγχειρόγραφου δανειστή, το είδος και η έκταση των ασφαλειών που έχουν ενδεχομένως συσταθεί υπέρ αυτού, η αξιολόγηση των πιθανοτήτων εξυγιάνσεως της επιχειρήσεως, καθώς και το όφελος το οποίο θα αποκόμιζε σε περίπτωση εκκαθαρίσεως. Επομένως, απόκειται στην Επιτροπή να ελέγξει, για κάθε εμπλεκόμενο δημόσιο οργανισμό και λαμβάνοντας υπόψη τους προεκτεθέντες παράγοντες, αν η διαγραφή χρεών την οποία παραχώρησε ο οικείος δημόσιος οργανισμός ήταν προφανώς σημαντικότερη από εκείνη που θα είχε παραχωρήσει ιδιώτης δανειστής ο οποίος θα βρισκόταν, έναντι της επιχειρήσεως, σε κατάσταση συγκρίσιμη προς εκείνη του εν λόγω οργανισμού και θα επιδίωκε να εισπράξει τα ποσά που του οφείλονται.

Επομένως, εν προκειμένω, η Επιτροπή όφειλε να εξετάσει αν, λαμβανομένων υπόψη των παραγόντων αυτών, ένας ιδιώτης πιστωτής θα είχε, όπως και οι δημόσιοι οργανισμοί, προτιμήσει τη νόμιμη διαδικασία εισπράξεως των οφειλών από την πτωχευτική διαδικασία. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, συναφώς, ότι η Επιτροπή δεν διέθετε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως ουσιαστικά στοιχεία βάσει των οποίων μπορούσε να συναγάγει ότι ο υποθετικός ιδιώτης πιστωτής θα είχε επιλέξει να ζητήσει την κήρυξη της πτωχεύσεως και δεν θα είχε ακολουθήσει τις νόμιμες διαδικασίες εισπράξεως των οφειλών. Επισήμανε ότι, όσον αφορά το όφελος το οποίο ο υποθετικός ιδιώτης πιστωτής θα μπορούσε να προσδοκά στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας, η Επιτροπή περιορίστηκε να ισχυριστεί ότι «από μια προσεκτική εξέταση του πλεονεκτήματος που απορρέει από μια αναδιάρθρωση χρέους, θα είχε διαπιστωθεί ότι το πιθανώς ανακτώμενο ποσό δεν θα ήταν μεγαλύτερο από τις απαιτήσεις των οποίων η είσπραξη θα ήταν εξασφαλισμένη στο πλαίσιο της διαδικασίας εκκαθάρισης μιας επιχείρησης», χωρίς ωστόσο να εκθέσει, στην προσβαλλόμενη απόφασή της, τα ουσιαστικά στοιχεία στα οποία στηριζόταν ο ως άνω ισχυρισμός. Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν ανέφερε, στην προσβαλλόμενη απόφαση, αν είχε στη διάθεσή της, προς στήριξη του ισχυρισμού αυτού, αναλύσεις οι οποίες συνέκριναν το όφελος που θα αποκόμιζε ο υποθετικός ιδιώτης πιστωτής μετά την ολοκλήρωση της πτωχευτικής διαδικασίας —λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των δαπανών που συνεπάγεται μια τέτοια διαδικασία— σε σχέση με το όφελος από τη νόμιμη διαδικασία εισπράξεως των οφειλών. Ομοίως, στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν διευκρινιζόταν αν η Επιτροπή διέθετε μελέτες ή αναλύσεις που να συνέκριναν τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας σε σχέση με τη νόμιμη διαδικασία εισπράξεως των οφειλών.

3. Διαδικαστικοί κανόνες

α) Υποχρέωση αιτιολογήσεως

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Buczek Automotive κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε αιτιολογήσει επαρκώς την απόφασή της όσον αφορά τις προϋποθέσεις του επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών και της στρεβλώσεως, ή της απειλής στρεβλώσεως, του ανταγωνισμού.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να προβαίνει σε οικονομική ανάλυση της πραγματικής καταστάσεως της οικείας αγοράς, του μεριδίου αγοράς της προσφεύγουσας, της θέσεως των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων και των σχετικών με τα επίμαχα προϊόντα και υπηρεσίες εμπορικών συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών, εφόσον εκθέτει τους λόγους για τους οποίους οι επίδικες ενισχύσεις νοθεύουν τον ανταγωνισμό και επηρεάζουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Πάντως, ακόμη και στις περιπτώσεις εκείνες όπου από τις περιστάσεις υπό τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση προκύπτει ότι αυτή είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό ή να απειλήσει τη λειτουργία του, η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφερθεί στις περιστάσεις αυτές με την αιτιολογία της αποφάσεώς της.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή επανέλαβε απλώς, με την προσβαλλόμενη απόφασή της, τη διατύπωση του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ χωρίς να εκθέσει, έστω συνοπτικώς, τα πραγματικά περιστατικά και τις νομικές εκτιμήσεις που ελήφθησαν υπόψη κατά την εξέταση των προϋποθέσεων αυτών. Επιπλέον, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν περιείχε το παραμικρό στοιχείο βάσει του οποίου θα μπορούσε να αποδειχθεί ότι η επίμαχη ενίσχυση ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, ούτε καν στο πλαίσιο της περιγραφής των περιστάσεων υπό τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση αυτή.

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Freistaat Sachsen και Land Sachsen-Anhalt και Mitteldeutsche Flughafen και Flughafen Leipzig-Halle κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε, λόγω παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, το άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής, καθόσον καθόριζε σε 350 εκατομμύρια ευρώ το ύψος της κρατικής ενισχύσεως την οποία η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας σχεδίαζε να χορηγήσει στον αερολιμένα της Λειψίας-Halle.

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή, παρότι δέχθηκε ότι ορισμένες δαπάνες σχετικές με την εισφορά κεφαλαίου άπτονταν της εκπληρώσεως δημόσιων αποστολών και δεν μπορούσαν, συνεπώς, να χαρακτηριστούν ως κρατική ενίσχυση, έκρινε μολαταύτα, με το άρθρο 1 της αποφάσεώς της, ότι το σύνολο της εισφοράς κεφαλαίου συνιστούσε κρατική ενίσχυση.

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι ουδεμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει στην Επιτροπή να καθορίζει το ακριβές ποσό της επιτρεπτέας ενισχύσεως, όταν η Επιτροπή αποφασίζει να αναφέρει το ποσό της ενισχύσεως, ακόμη και στις περιπτώσεις που αυτή κρίνεται συμβατή με την κοινή αγορά, πρέπει να πρόκειται για το ακριβές ποσό. Εν προκειμένω, όμως, το ποσό της κρατικής ενισχύσεως που αναφέρεται στο άρθρο 1 της αποφάσεως της Επιτροπής είναι μάλλον εσφαλμένο, δεδομένου ότι τα ποσά που κάλυπταν τις αποστολές δημόσιας υπηρεσίας δεν συνιστούσαν κρατική ενίσχυση και έπρεπε, συνεπώς, να αφαιρεθούν από το συνολικό ποσό της εισφοράς κεφαλαίου.

β) Δικαιώματα άμυνας

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Région Nord-Pas-de-Calais και Communauté d'Agglomération du Douaisis κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε την πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν να επικαλούνται καθαυτά δικαιώματα άμυνας, αλλά έχουν απλώς το δικαίωμα να διατυπώσουν την άποψή τους και να μετάσχουν στη διαδικασία στον βαθμό που κρίνεται κατάλληλος ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως. Μολονότι δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να τελεί μια περιφερειακή ή τοπική αρχή υπό καθεστώς που να της παρέχει επαρκή αυτονομία έναντι της κεντρικής κυβερνήσεως κράτους μέλους, ώστε να καθορίζει πρωτίστως το πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργούν οι επιχειρήσεις, εντούτοις, όπως υπογράμμισε το Γενικό Δικαστήριο, στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, οι ενδιαφερόμενοι, πλην του οικείου κράτους μέλους, έχουν απλώς τον ρόλο πηγής ενημέρωσης για την Επιτροπή. Έτσι, οι ενδιαφερόμενοι δεν μπορούν να αξιώσουν κατ' αντιπαράθεση συζήτηση με την Επιτροπή.

γ) Προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Regione autonoma della Sardegna κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που αφορούσε παραβίαση της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, υπενθυμίζοντας ότι πρόσωπο το οποίο ευθύνεται για πρόδηλη παράβαση της ισχύουσας ρυθμίσεως δεν έχει δικαίωμα να επικαλεστεί την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Αυτό συνέβη εν προκειμένω, στο μέτρο που η Περιφέρεια της Σαρδηνίας θέσπισε

καθεστώς ενισχύσεως το οποίο ήταν παράνομο, καθόσον δεν κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή. Η παράβαση αυτή θεωρήθηκε πρόδηλη, δεδομένου ότι τόσο οι κατευθυντήριες γραμμές του 1998 όσο και η απόφαση περί εγκρίσεως ¹² ανέφεραν ρητώς την προϋπόθεση της υποβολής αιτήσεως πριν από την έναρξη των εργασιών.

Όσον αφορά τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των αποδεκτριών η οποία ενδέχεται να απορρέει από την ύπαρξη προγενέστερης αποφάσεως περί εγκρίσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν μπορεί κατ' αρχήν, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, να γίνει επίκληση δικαιολογημένης εμπιστοσύνης στη νομιμότητα μιας κρατικής ενισχύσεως παρά μόνον αν για τη χορήγηση της ενισχύσεως αυτής τηρήθηκε η διαδικασία του άρθρου 88 ΕΚ, διαπίστωση στην οποία είναι κανονικά σε θέση να προβεί ένας επιμελής επιχειρηματίας. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι η απόφαση περί εγκρίσεως επισήμαινε ρητώς ότι η έγκριση της Επιτροπής αφορούσε μόνον τις ενισχύσεις για τα σχέδια των οποίων η εκτέλεση άρχισε μετά την υποβολή της αιτήσεως για τη χορήγηση ενισχύσεως. Κατά συνέπεια, οι αποδέκτριες των επίδικων ενισχύσεων που δεν πληρούσαν την ως άνω προϋπόθεση δεν μπορούσαν, κατ' αρχήν, να επικαλεστούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη στη νομιμότητα αυτών. Καίτοι η νομολογία δεν αποκλείει τη δυνατότητα των αποδεκτριών μιας παράνομης ενισχύσεως να επικαλεστούν, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακτήσεως, εξαιρετικές περιστάσεις προκειμένου να αντισταθούν στην επιστροφή της, η επίκληση αυτή μπορεί να επιτραπεί μόνο βάσει των σχετικών διατάξεων του εθνικού δικαίου και στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακτήσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, τα οποία είναι τα μόνα αρμόδια να εκτιμήσουν, ενδεχομένως αφού υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ερμηνείας, τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.

Κοινοτικό σήμα

Οι αποφάσεις που αφορούσαν την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 40/94, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009 ¹³, αντιπροσωπεύουν, και το 2011, σημαντικό τμήμα της νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου (περατώθηκαν 240 υποθέσεις, εισήχθησαν 219 νέες υποθέσεις). Συνεπώς, μόνο μια πολύ σύντομη επισκόπησή τους είναι δυνατή στο πλαίσιο της παρούσας εκδόσεως.

1. Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου

Η σχετική νομολογία του 2011 σημαδεύτηκε, μεταξύ άλλων, από τις δύο πρώτες περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού 207/2009. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε δύο προσφυγές κατά αποφάσεων περί απορρίψεως αιτήσεων καταχωρίσεως σημάτων αντιθέτων προς τη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη. Κατ' αρχάς, στην απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, T-232/10, *Couture Tech κατά ΓΕΕΑ* (Απεικόνιση του σοβιετικού εμβλήματος) (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι τα σημεία τα οποία ενδέχεται να γίνουν αντιληπτά από το ενδιαφερόμενο κοινό ως αντίθετα προς τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη δεν είναι τα ίδια σε όλα τα κράτη μέλη, ιδίως για γλωσσικούς, ιστορικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς λόγους. Επομένως, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνον οι κοινές στο σύνολο των κρατών μελών της Ένωσης περιστάσεις, αλλά και οι περιστάσεις οι οποίες συντρέχουν μόνον ως προς συγκεκριμένα κράτη μέλη και μπορούν να επηρεάσουν την αντίληψη

¹² Απόφαση SG (98) D/9547 της Επιτροπής, της 12ης Νοεμβρίου 1998, περί εγκρίσεως του καθεστώτος ενισχύσεων «N 272/98 – Ιταλία – Ενισχύσεις υπέρ του ξενοδοχειακού κλάδου».

¹³ Ο κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1), καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1).

του ενδιαφερόμενου κοινού που βρίσκεται σε αυτά τα κράτη μέλη. Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι τα στοιχεία που προέρχονται από το εθνικό, εν προκειμένω το ουγγρικό, δίκαιο δεν εφαρμόζονται ως κανονιστικές διατάξεις και δεν αποτελούν, επομένως, κανόνες που δεσμεύουν το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (στο εξής: ΓΕΕΑ). Τα στοιχεία αυτά, πάντως, συνιστούν ενδείξεις σχετικές με τα πραγματικά περιστατικά, οι οποίες καθιστούν δυνατή την εκτίμηση του τρόπου με τον οποίο ορισμένες κατηγορίες σημείων γίνονται αντιληπτές από το ενδιαφερόμενο κοινό στο οικείο κράτος μέλος.

Αφού διαπίστωσε ότι ο ουγγρικός ποινικός κώδικας απαγόρευε ορισμένες χρήσεις «συμβόλων αυταρχισμού», μεταξύ των οποίων το σφυροδρέπανο και ο αστέρας με τους πέντε βραχίονες, και ότι η απαγόρευση αφορούσε και τη χρήση των οικείων σημείων ως σημάτων, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι το σημειολογικό περιεχόμενο του εμβλήματος της πρώην Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) δεν αποδυναμώθηκε ούτε μεταβλήθηκε σε τέτοιο σημείο ώστε να μην εκλαμβάνεται πλέον ως πολιτικό σύμβολο. Συνεπώς, έκρινε ότι ορθώς το τμήμα προσφυγών εκτίμησε ότι η χρήση του σημείου του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση ως σήματος θα λογιζόταν από σημαντικό τμήμα του ενδιαφερόμενου κοινού στην Ουγγαρία ως αντίθετη προς τη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού 207/2009.

Ακολούθως, η υπόθεση *PAKI Logistics κατά ΓΕΕΑ (PAKI)* (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2011, T-526/09, μη δημοσιευθείσα), αφορούσε το λεκτικό σημείο PAKI, το οποίο δεν έγινε δεκτό προς καταχώριση από το τμήμα προσφυγών με την αιτιολογία ότι το αγγλόφωνο κοινό της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα το αντιλαμβανόταν ως ρατσιστικό όρο, καθόσον αποτελεί τη μειωτική και υποτιμητική ονομασία που χρησιμοποιείται για τους Πακιστανούς ή, γενικότερα, για τα πρόσωπα τα οποία κατάγονται από την ινδική χερσόνησο και διαμένουν, ιδίως, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο στ', του κανονισμού 207/2009 αφορά κατ' αρχάς τα σημεία των οποίων η χρήση απαγορεύεται από διάταξη είτε του δικαίου της Ένωσης είτε εθνικού δικαίου, ακόμη και ελλείψει τέτοιας απαγορεύσεως, η καταχώριση σημείου ως κοινοτικού σήματος προσκρούει στον απόλυτο λόγο απαραδέκτου της διατάξεως αυτής, εφόσον πρόκειται για σημείο που είναι βαθιά προσβλητικό. Η εκτίμηση του ζητήματος αν συντρέχει ο ως άνω λόγος απαραδέκτου πρέπει να γίνεται με βάση τα κριτήρια ενός συνετού ανθρώπου, με τη μέση ευαισθησία και ανεκτικότητα. Επιπλέον, ως ενδιαφερόμενο κοινό δεν πρέπει να νοείται μόνον το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που αφορά η αίτηση καταχωρίσεως. Πράγματι, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τα σημεία στα οποία αναφέρεται ο συγκεκριμένος λόγος απαραδέκτου ενδέχεται να σοκάρουν όχι μόνον το κοινό στο οποίο απευθύνονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσδιορίζει το σήμα, αλλά και πρόσωπα άσχετα με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, τα οποία θα αντικρίσουν το σημείο αυτό παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο της καθημερινότητάς τους. Απορρίπτοντας τα διάφορα επιχειρήματα που προέβαλε η προσφεύγουσα προκειμένου να αποδείξει ότι ο όρος «pakī» δεν έχει μία μόνο σημασία και δεν χρησιμοποιείται πάντοτε για να υποδηλώσει φυλετική διάκριση, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι ορθώς το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι ο επίμαχος όρος γίνεται αντιληπτός από το αγγλόφωνο κοινό της Ένωσης ως ρατσιστική προσβολή και, κατά συνέπεια, η καταχώρισή του θα αντέβαινε στη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη.

Με την απόφαση της 6ης Ιουλίου 2011, T-258/09, *i-content κατά ΓΕΕΑ (BETWIN)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση για τον λόγο ότι το τμήμα προσφυγών δεν είχε αιτιολογήσει επαρκώς κατά νόμο τη διαπίστωσή του ότι το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση ήταν περιγραφικό και δεν είχε διακριτικό χαρακτήρα για ορισμένες από τις υπηρεσίες που αφορούσε η αίτηση καταχωρίσεως. Συγκεκριμένα, υπενθύμισε ότι η δυνατότητα του τμήματος προσφυγών να παραθέσει συνολική αιτιολογία για σειρά προϊόντων ή υπηρεσιών υφίσταται μόνο στην περίπτωση προϊόντων και υπηρεσιών τα οποία

έχουν μεταξύ τους αρκούντως άμεση και συγκεκριμένη σχέση, έτσι ώστε να αποτελούν επαρκώς ομοιογενή κατηγορία, προκειμένου το σύνολο των πραγματικών και των νομικών εκτιμήσεων που συνθέτουν την αιτιολογία της αποφάσεως, αφενός, να εκφράζει με σαφήνεια τη συλλογιστική που ακολούθησε το τμήμα προσφυγών για καθένα από τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της κατηγορίας αυτής και, αφετέρου, να αφορά αδιακρίτως καθένα από τα οικεία προϊόντα και υπηρεσίες. Εν προκειμένω, πάντως, η προσβαλλόμενη απόφαση περιείχε ελάχιστες ενδείξεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι διάφοροι λόγοι απαραδέκτου συνδυάζονταν με τις εξαιρετικά πολυάριθμες υπηρεσίες που κάλυπτε το επίμαχο σήμα. Ομοίως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, εν είδει αιτιολογίας για την έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα, το τμήμα προσφυγών περιορίστηκε να επισημάνει ότι ως περιγραφική ένδειξη «της οποίας τη σημασία θα αντιληφθεί οποιοσδήποτε χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις και χωρίς να καταβάλει προσπάθεια ανάλυσεως», το επίμαχο σήμα, στερούμενο επιπλέον και διακριτικού χαρακτήρα, δεν μπορούσε να γίνει δεκτό προς καταχώριση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 7, παράγραφος 1, σημείο β', του κανονισμού 207/2009. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε επίσης ότι το τμήμα προσφυγών ανέφερε απλώς ότι ο όρος «betwin» δεν αποτελεί, για το κοινό, παρά μια γενική προτροπή συμμετοχής σε ορισμένα στοιχήματα ή παίγνια ή στην απόκτηση οικονομικών πλεονεκτημάτων με τη μορφή κερδών, χωρίς να διευκρινίζει την πιθανή σχέση με συγκεκριμένο πάροχο και ότι, για τον λόγο αυτό, το επίμαχο σημείο δεν θα μπορούσε να εκληφθεί από τον ενδιαφερόμενο καταναλωτή ως ένδειξη συγκεκριμένης εμπορικής προελεύσεως των υπηρεσιών σε σχέση με δυνατότητες στοιχηματισμού και κέρδους, ούτε να γίνει αντιληπτό από αυτόν ως ατομικό διακριτικό σημείο ορισμένου παρόχου του οικείου τομέα. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά τις λοιπές υπηρεσίες πέραν των συνδεόμενων άμεσα με τα στοιχήματα και τους διαγωνισμούς με έπαθλα, έπρεπε να διαπιστώσει αυτεπαγγέλτως έλλειψη αιτιολογίας. Πράγματι, ήταν αδιανόητο πώς η προαναφερθείσα συνολική αιτιολογία θα μπορούσε να ισχύει για όλες τις υπόλοιπες ανομοιογενείς υπηρεσίες που αποτελούσαν το αντικείμενο της αιτήσεως καταχωρίσεως σήματος, ορισμένες εκ των οποίων ουδόλως σχετίζονταν με τα στοιχήματα και την επιδίωξη κερδών.

Όσον αφορά το σημείο TDI, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε επίσης, με την απόφαση της 6ης Ιουλίου 2011, T-318/09, *Audi και Volkswagen κατά ΓΕΕΑ (TDI)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), την προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως με την οποία το τμήμα προσφυγών έκρινε ότι το σημείο TDI, καθόσον αποτελείται από τα αρχικά των λέξεων που συνθέτουν τους όρους «turbo direct injection» ή «turbo diesel injection», είναι περιγραφικό σε ολόκληρη την Ένωση.

Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι το λεκτικό σημείο TDI —του οποίου η καταχώριση ως κοινοτικού σήματος ζητήθηκε για «οχήματα και τα κατασκευαστικά μέρη τους»— μπορεί να χρησιμεύσει για να υποδηλώσει τα ουσιώδη χαρακτηριστικά των προϊόντων και των υπηρεσιών που αφορούσε η αίτηση καταχωρίσεως. Όσον αφορά τα οχήματα, το εν λόγω λεκτικό σημείο υποδηλώνει την ιδιότητά τους, δεδομένου ότι η ύπαρξη κινητήρα, είτε πρόκειται για «turbo diesel injection» είτε για «turbo direct injection», συνιστά το κατ' εξοχήν χαρακτηριστικό ενός οχήματος. Όσον αφορά δε τα κατασκευαστικά μέρη των οχημάτων, το λεκτικό σημείο TDI υποδηλώνει το είδος τους. Έτσι, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το σημείο TDI είναι περιγραφικό των οικείων προϊόντων σε ολόκληρη την Ένωση. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι, για να διαπιστωθεί ότι το σήμα απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα διά της χρήσεώς του, αφενός, δεν ήταν αναγκαίο να αποδειχθεί ότι αυτό είχε καθιερωθεί σε όλα τα κράτη μέλη, και, αφετέρου, έπρεπε να εφαρμοστούν κατ' αναλογία οι αρχές που ισχύουν για τα φημισμένα σήματα, οπότε αρκούσε να αποδειχθεί ότι το σήμα είχε καθιερωθεί σε σημαντικό τμήμα του εδάφους της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι το σήμα πρέπει να έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα διά της χρήσεως σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης στα οποία δεν διέθετε *ab initio* τέτοιο χαρακτήρα. Επ' αυτού διευκρίνισε ειδικότερα ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 207/2009 —το οποίο επιδιώκει να προασπίσει τα νόμιμα συμφέροντα

των δικαιούχων των οποίων το σήμα έχει αποκτήσει φήμη χάρη στις εμπορικές και διαφημιστικές προσπάθειές τους—, η μέθοδος που χρησιμοποιείται προκειμένου να προσδιοριστεί το κρίσιμο έδαφος στο πλαίσιο της εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως δεν πρέπει να εφαρμόζεται κατ' αναλογία σε ό,τι αφορά την απόκτηση διακριτικού χαρακτήρα διά της χρήσεως.

Εξάλλου, το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει, με την απόφαση της 17ης Μαΐου 2011, T-341/09, *Consejo Regulador de la Denominación de Origen Txakoli de Álava κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ (ΤΧΑΚΟΛΙ)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το άρθρο 66, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, το οποίο αφορά τα συλλογικά κοινοτικά σήματα και εισάγει εξαίρεση από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 207/2009. Συγκεκριμένα, κατά την πρώτη από τις δύο αυτές διατάξεις, σημεία ή ενδείξεις τα οποία —καίτοι περιγραφικά— μπορούν να χρησιμεύσουν για να υποδηλώσουν τη γεωγραφική προέλευση προϊόντων ή υπηρεσιών είναι δυνατό να καταχωριστούν ως συλλογικά κοινοτικά σήματα. Εν προκειμένω, τα προσφεύγοντα συμβούλια διαχειρίσεως ισχυρίστηκαν ότι ο όρος «txakoli» αποτελεί ένδειξη η οποία μπορεί να χρησιμεύσει για να υποδηλώσει τη γεωγραφική προέλευση των προϊόντων και των υπηρεσιών που αφορούσε η αίτηση καταχώρισεως, δεδομένου ότι επρόκειτο για συμπληρωματική παραδοσιακή ένδειξη που προστατεύεται από τη νομοθεσία περί αμπελουργίας και επιτρέπεται να χρησιμοποιείται μόνο για οίνους φέροντες τις ονομασίες προελεύσεως των οποίων τη διαχείριση έχουν αναλάβει τα προσφεύγοντα συμβούλια.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε συναφώς ότι, κατά την εφαρμοστέα ρύθμιση, ο επίμαχος όρος συνιστούσε ένδειξη ενός χαρακτηριστικού γνωρίσματος των οίνων, και όχι της γεωγραφικής προελεύσεώς τους, τούτο δε παρά τη σχέση που τα προσφεύγοντα διατείνονται ότι υφίσταται μεταξύ του όρου «txakoli» και της Χώρας των Βάσκων. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 66 του κανονισμού 207/2009 δεν πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως. Τυχόν ευρεία ερμηνεία θα κατέληγε, στην πράξη, να θίξει τη δικαιοδοσία των αρχών που είναι αρμόδιες για τις ονομασίες προελεύσεως και τις γεωγραφικές ενδείξεις. Εξάλλου, το δικαίωμα αποκλειστικής χρήσεως που παρέχεται βάσει άλλων διατάξεων του δικαίου της Ενώσεως δεν συνεπάγεται άνευ ετέρου την καταχώριση του οικείου σημείου ως κοινοτικού σήματος. Η καταχώριση αυτή παρέχει στον δικαιούχο του σήματος ειδικά δικαιώματα τα οποία δεν απορρέουν από άλλους κανόνες όπως οι σχετικοί με τη γεωργική πολιτική.

Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, τέλος, ότι η απόρριψη της αιτήσεως καταχώρισεως του επίμαχου σήματος δεν επηρεάζει το αποκλειστικό δικαίωμα που διέθεταν μέχρι τούδε τα προσφεύγοντα συμβούλια, βάσει της νομοθεσίας περί αμπελουργίας, όσον αφορά τη χρήση των οικείων όρων, ούτε σημαίνει ότι επιτρέπεται πλέον η χρήση των όρων αυτών από άλλες επιχειρήσεις πέραν εκείνων που είχαν το εν λόγω δικαίωμα βάσει της ως άνω νομοθεσίας, ούτε παρεμποδίζει τα προσφεύγοντα να αξιώνουν την τήρηση της νομοθεσίας αυτής.

Τέλος, με την απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2011, T-508/08, *Bang & Olufsen κατά ΓΕΕΑ (Αναπαράσταση ηχείου)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως με την οποία το τμήμα προσφυγών —το οποίο είχε επιληφθεί κατόπιν ακυρώσεως από το [τότε] Πρωτοδικείο μιας προγενέστερης αποφάσεώς του¹⁴—, απέρριψε την αίτηση καταχώρισεως σήματος που συνίστατο σε τρισδιάστατο σημείο αποτελούμενο από το σχήμα ενός ηχείου, για τον λόγο ότι το σημείο αποτελούνταν αποκλειστικώς από το σχήμα το οποίο προσέδιδε ουσιαστική αξία στο προϊόν κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε', σημείο iii, του κανονισμού 40/94.

¹⁴ Απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2007, T-460/05, *Bang & Olufsen κατά ΓΕΕΑ (Σχήμα μεγαφώνου)* (Συλλογή 2007, σ. II-4207).

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο αντιμετώπισε το ζήτημα αν το τμήμα προσφυγών υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον προχώρησε, αφού εκτίμησε ότι ένας νέος απόλυτος λόγος απαραδέκτου μπορούσε να τύχει εφαρμογής εν προκειμένω —δεδομένου ότι η πρώτη εξέταση, η οποία είχε αποτελέσει το αντικείμενο της ακυρωτικής αποφάσεως του Πρωτοδικείου αφορούσε μόνον το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 40/94, δηλαδή την ύπαρξη διακριτικού χαρακτήρα—, στην εξέταση του σημείου υπό το πρίσμα του απόλυτου λόγου απαραδέκτου που προβλέπεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, σημείο iii, του ίδιου κανονισμού.

Το Γενικό Δικαστήριο απάντησε αρνητικά στο ως άνω ερώτημα, υπογραμμίζοντας ότι ακόμη και αν το Γενικό Δικαστήριο κρίνει, αντιθέτως προς ό,τι αποφάσισε το ΓΕΕΑ, ότι σημείο το οποίο αποτελεί αντικείμενο αιτήσεως καταχωρίσεως κοινοτικού σήματος δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής ενός από τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, η τυχόν ακύρωση από το Γενικό Δικαστήριο της αποφάσεως του ΓΕΕΑ περί απορρίψεως της αίτησης καταχωρίσεως του εν λόγω σήματος θα είχε ως συνέπεια να αναγκαστεί το ΓΕΕΑ, στο οποίο απόκειται να αντλήσει τις συνέπειες τόσο από το διατακτικό όσο και από το σκεπτικό της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, να κινήσει εκ νέου τη διαδικασία εξετάσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως του εν λόγω σήματος και να απορρίψει την αίτηση αυτή, εφόσον θα εκτιμούσε ότι το οικείο σήμα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής κάποιου άλλου από τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου της ίδιας διατάξεως. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 74, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, στο πλαίσιο της εξετάσεως των απόλυτων λόγων απαραδέκτου, το ΓΕΕΑ οφείλει να εξετάζει αυτεπαγγέλτως τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά τα οποία θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την εφαρμογή ενός απόλυτου λόγου απαραδέκτου, που είναι ικανά να το οδηγήσουν στην εφαρμογή τέτοιου λόγου. Εξάλλου, σημείο το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 40/94 ουδέποτε μπορεί να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα διά της χρήσεώς του, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού, ενώ η πιθανότητα αυτή υφίσταται, κατά την τελευταία διάταξη, για τα σημεία στα οποία αναφέρονται οι λόγοι απαραδέκτου του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία α΄ και β΄, του κανονισμού 40/94.

Κατά συνέπεια, η εξέταση του σημείου υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 40/94, εφόσον καταλήγει στη διαπίστωση ότι πληρούνται τα ένα από τα κριτήρια τα οποία παραθέτει η διάταξη αυτή, απαλλάσσει από την υποχρέωση εξετάσεως του ίδιου σημείου υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, δεδομένου ότι, στην περίπτωση αυτή, είναι πρόδηλο ότι το εν λόγω σήμα είναι αδύνατο να καταχωριστεί. Αυτή η απαλλαγή από την προαναφερθείσα υποχρέωση εξηγεί για ποιο λόγο είναι συμφερότερο να εξετάζεται κατ' αρχάς το σημείο υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 40/94 στις περιπτώσεις που είναι δυνατή η εφαρμογή περισσότερων από τους λόγους απαραδέκτου τους οποίους προβλέπει η εν λόγω παράγραφος 1, χωρίς ωστόσο η απαλλαγή αυτή να μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνεπάγεται υποχρέωση προκαταρκτικής εξετάσεως του ίδιου σημείου υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, του κανονισμού 40/94.

2. Σχετικοί λόγοι απαραδέκτου

Με την απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, T-10/09, *Formula One Licensing κατά ΓΕΕΑ – Global Sports Media (F1-LIVE)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρχε κίνδυνος συγχύσεως του σήματος F1-LIVE, για προϊόντα ή υπηρεσίες του τομέα της φόρμουλα 1 (συγκεκριμένα, περιοδικά, βιβλία και εκδόσεις, κράτηση θέσεων και διοργάνωση διαγωνισμών στο Διαδίκτυο), με τα σήματα F1 και F1 Formula 1 της εταιρίας Formula One Licensing BV, λόγω του περιγραφικού χαρακτήρα που αποδίδει το κοινό στο στοιχείο «f1» και της ισχνης ομοιότητας των οικείων σημείων.

Συγκεκριμένα, το ενδιαφερόμενο κοινό αντιλαμβάνεται τον συνδυασμό του γράμματος «f» και του ψηφίου «1» ως σύντμηση του όρου φόρμουλα 1, ο οποίος υποδηλώνει γενικώς μια κατηγορία αγωνιστικών αυτοκινήτων και, κατ' επέκταση, τους αγώνες με τέτοια αυτοκίνητα. Επιπλέον, το ενδιαφερόμενο κοινό θα μπορούσε να αντιληφθεί το στοιχείο «f 1» που περιεχόταν στο προγενέστερο κοινοτικό εικονιστικό σήμα F1 Formula 1 ως το σήμα το οποίο χρησιμοποιεί η δικαιούχος του σήματος αυτού για τις εμπορικές της δραστηριότητες στον τομέα των αγώνων με αυτοκίνητα της φόρμουλα 1. Έτσι, το ενδιαφερόμενο κοινό δεν επρόκειτο να αντιληφθεί το στοιχείο «f 1», όπως απαντά στο σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση, ως διακριτικό στοιχείο, αλλά ως στοιχείο που χρησιμοποιείται για περιγραφικούς σκοπούς. Επομένως, το σημείο «f 1», με κοινά τυπογραφικά στοιχεία, έχει ασθενή μόνο διακριτικό χαρακτήρα σε σχέση με τα οικεία προϊόντα και τις υπηρεσίες και η ενδεχόμενη φήμη του χρησιμοποιούμενου εντός της Ένωσης κοινοτικού εικονιστικού σήματος συνδέεται, κατ' ουσία, με τον λογότυπο του σήματος F1 Formula 1.

Όσον αφορά, ειδικότερα, τα λεκτικά σήματα F1, οι καταναλωτές δεν θα συνέδεαν με τη δικαιούχο των προγενέστερων σημάτων το επιμέρους στοιχείο «f 1» του σήματος του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση, καθόσον το μοναδικό σημείο το οποίο έχουν μάθει να συσχετίζουν με την εν λόγω δικαιούχο είναι ο λογότυπος του σήματος F1 Formula 1, και όχι το σημείο F1 με κοινά τυπογραφικά στοιχεία. Οι καταναλωτές εκλαμβάνουν το σημείο F1 με τα κοινά τυπογραφικά στοιχεία ως σύντμηση του όρου «formule 1», ήτοι ως περιγραφική ένδειξη.

Όσον αφορά το εικονιστικό σήμα F1 Formula 1, δεν συνέτρεχε κίνδυνος συγχύσεώς του με το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση, δεδομένης της ελλείψεως οπτικής ομοιότητας και λόγω του γεγονότος ότι η ομοιότητά τους τόσο από φωνητικής όσο και από εννοιολογικής απόψεως ήταν περιορισμένη. Συναφώς, καθόσον στην αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού το σημείο F 1 έχει τον χαρακτήρα έννοιας γένους, το κοινό αυτό θα θεωρήσει μεν οπωσδήποτε ότι το σήμα του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση σχετίζεται με τη φόρμουλα 1, πλην όμως, λόγω της εντελώς διαφορετικής παρουσίας του, δεν θα το συνδέσει με τις δραστηριότητες της δικαιούχου του προγενέστερου σήματος.

3. Διαδικαστικά ζητήματα

Με την απόφαση της 9ης Φεβρουαρίου 2011, T-222/09, *Ineos Healthcare κατά ΓΕΕΑ – Teva Pharmaceutical Industries (ALPHAREN)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε, με την ευκαιρία της συγκεκριμένης διαφοράς, τη νομολογία του όσον αφορά την εξέταση από το ΓΕΕΑ παγκοίως γνωστών πραγματικών περιστατικών.

Κατά το άρθρο 74 του κανονισμού 40/94, σε διαδικασία που αφορά τους σχετικούς λόγους απαραδέκτου της καταχώρισης, η εξέταση του ΓΕΕΑ περιορίζεται στα επιχειρήματα που προβάλλουν οι διάδικοι, καθώς και στα υποβληθέντα από αυτούς αιτήματα. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η διάταξη αυτή αφορά, μεταξύ άλλων, τη σχετική με τα πραγματικά περιστατικά βάση των αποφάσεων του ΓΕΕΑ, ήτοι τα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία οι αποφάσεις αυτές μπορούν εγκύρως να στηριχθούν. Έτσι, το τμήμα προσφυγών, αποφαινόμενο επί προσφυγής κατά αποφάσεως με την οποία περατώθηκε η διαδικασία ανακοπής, μπορεί να στηρίξει την απόφασή του μόνο στα πραγματικά περιστατικά και τα αποδεικτικά στοιχεία που προέβλεπαν οι διάδικοι. Ωστόσο, ο περιορισμός της σχετικής με τα πραγματικά περιστατικά βάσεως της εξετάσεως την οποία διενεργεί το τμήμα προσφυγών δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να λάβει το τμήμα αυτό υπόψη, πέραν των γεγονότων που ρητώς επικαλέστηκαν οι διάδικοι της διαδικασίας ανακοπής, και παγκοίως γνωστά πραγματικά περιστατικά, δηλαδή περιστατικά τα οποία είτε είναι πιθανό να γνωρίζει ο καθένας είτε μπορούν να γίνουν γνωστά από πηγές που είναι προσιτές σε όλους.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, μολονότι προέρχονταν από αναζήτηση που πραγματοποιήσε το τμήμα προσφυγών σε ιστότοπους στο Διαδίκτυο, η περιγραφή των φαρμακευτικών προϊόντων και οι θεραπευτικές τους ενδείξεις, στοιχεία στα οποία το τμήμα προσφυγών στήριξε την εκτίμησή του περί της ομοιότητας ορισμένων προϊόντων, επ' ουδενί μπορούσαν να χαρακτηριστούν πληροφορίες που συνιστούν παγκοίνως γνωστά πραγματικά περιστατικά, λαμβανομένου υπόψη του τεχνικού χαρακτήρα των προϊόντων αυτών. Κρίνοντας ότι, αν δεν είχαν χρησιμοποιηθεί οι επίμαχες πληροφορίες, η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν ουσιωδώς διαφορετική, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την ως άνω απόφαση.

Η απόφαση της 16ης Μαΐου 2011, T-145/08, *Atlas Transport κατά ΓΕΕΑ – Atlas Air (ATLAS)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), αποτέλεσε την αφορμή για να παράσχει το Γενικό Δικαστήριο διευκρινίσεις σχετικά, αφενός, με τις απαιτήσεις που απορρέουν από την υποχρέωση εκθέσεως των λόγων της προσφυγής η οποία ασκείται ενώπιον του τμήματος προσφυγών και, αφετέρου, με τον έλεγχο που ασκεί ο δικαστής επί της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών να αναστείλει διαδικασία κηρύξεως ακυρότητας σήματος.

Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η προσφυγή κατά αποφάσεως πρέπει να ασκείται εγγράφως ενώπιον του ΓΕΕΑ εντός προθεσμίας δύο μηνών από την ημέρα της κοινοποιήσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ενώ εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της αποφάσεως πρέπει να κατατίθεται γραπτό υπόμνημα που να εκθέτει τους λόγους της προσφυγής. Εξ αυτών το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε, αφενός, ότι το πρόσωπο που προτίθεται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του τμήματος προσφυγών υποχρεούται, για να μην απορριφθεί η προσφυγή του ως απαράδεκτη, να καταθέσει εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας υπόμνημα στο οποίο να εκθέτει τους λόγους της προσφυγής του ενώπιον του ΓΕΕΑ και, αφετέρου, ότι οι λόγοι αυτοί δεν πρέπει να περιορίζονται απλώς στον προσδιορισμό της προσβαλλόμενης αποφάσεως και στην έκφραση της βουλήσεως του προσφεύγοντος να τροποποιηθεί ή να ακυρωθεί η εν λόγω απόφαση από το τμήμα προσφυγών. Εξάλλου, από τη γραμματική ερμηνεία του όρου «λόγοι» προκύπτει ότι ο προσφεύγων ενώπιον του τμήματος προσφυγών υποχρεούται να εκθέσει σε δικόγραφο τους λόγους που θεμελιώνουν την προσφυγή του. Δεν απόκειται στο τμήμα προσφυγών να προσδιορίσει, διά της επαγωγής, τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η προσφυγή που ασκείται ενώπιόν του. Επομένως, όταν ο προσφεύγων καταθέτει υπόμνημα, οφείλει να εκθέσει, γραπτώς και με επαρκή σαφήνεια, ποια είναι τα πραγματικά και/ή νομικά στοιχεία που δικαιολογούν την αίτησή του. Εν προκειμένω, καθόσον τα έγγραφα του προσφεύγοντος δεν περιείχαν σαφείς και κατανοητούς λόγους και δεδομένου ότι η έκθεση των λόγων ενώπιον του τμήματος προσφυγών πρέπει, ιδίως, να παρέχει τη δυνατότητα στον τυχόν παρεμβαίνοντα να εκτιμήσει, χωρίς να εκπροσωπείται από δικηγόρο, κατά πόσον είναι σκόπιμο να απαντήσει στα επιχειρήματα που προβάλλονται με την προσφυγή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η προσφυγή η οποία κατατέθηκε ενώπιον του τμήματος προσφυγών δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 59 του κανονισμού 40/94.

Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η δυνατότητα αναστολής της διαδικασίας ενώπιον του τμήματος προσφυγών, όταν αυτό αποφαινεται επί προσφυγής κατά αποφάσεως του τμήματος ανακοπών, αποτελεί έκφραση της γενικώς παραδεδεγμένης στα κράτη μέλη αρχής ότι τα δικαιοδοτικά ή οιονεί δικαιοδοτικά όργανα έχουν την εξουσία να αναστείλουν την ενώπιόν τους διαδικασία όταν το δικαιολογούν οι περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Η κατ' αναλογία εφαρμογή της δυνατότητας αυτής στο πλαίσιο της διαδικασίας για την κήρυξη ακυρότητας δικαιολογείται, δεδομένου ότι αμφότερες η διαδικασία ανακοπής και η διαδικασία κηρύξεως ακυρότητας για κάποιον από τους σχετικούς λόγους ακυρότητας έχουν ως αντικείμενο την ανάλυση του κινδύνου συγχύσεως δύο σημάτων και ότι η δυνατότητα αναστολής της διαδικασίας ενισχύει την αποτελεσματικότητα των ως άνω διαδικασιών. Επομένως, το τμήμα προσφυγών διαθέτει εξουσία αναστολής της διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας εφόσον τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι η εξουσία εκτιμήσεως του τμήματος προσφυγών όσον αφορά

την αναστολή, ή μη, της διαδικασίας είναι ευρεία. Η ευρεία αυτή εξουσία, πάντως, δεν σημαίνει ότι η εκτίμηση του τμήματος προσφυγών δεν υπόκειται στον έλεγχο του δικαστή, ο οποίος πρέπει απλώς να εξακριβώσει ότι δεν συντρέχει περίπτωση πρόδηλου σφάλματος εκτιμήσεως ή καταχρήσεως εξουσίας. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο αυτό, το τμήμα προσφυγών οφείλει να τηρεί τις γενικές αρχές που διέπουν τη δίκαιη δίκη σε μια κοινότητα δικαίου, λαμβάνοντας υπόψη τόσο το συμφέρον του προσώπου του οποίου το κοινοτικό σήμα προσβάλλεται όσο και το συμφέρον των λοιπών διαδίκων.

Επιπλέον, με την απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-36/09, *dm-droguerie markt κατά ΓΕΕΑ – Distribuciones Mylar (dm)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή)¹⁵, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το ΓΕΕΑ, όταν διαπιστώνει την ύπαρξη γλωσσικού λάθους, αβλεψίας κατά τη μεταγραφή ή πρόδηλου σφάλματος σε μια απόφαση, μπορεί να προβαίνει στη διόρθωση μόνον των ορθογραφικών ή γραμματικών λαθών, των αβλεψιών κατά τη μεταγραφή και των σφαλμάτων που είναι τόσο προφανή, ώστε η μόνη πιθανή εκδοχή του κειμένου να είναι αυτή η οποία προκύπτει μετά τη διόρθωσή του. Εξάλλου, η αρμοδιότητα των τμημάτων ανακοπών να αποφαινούνται εκ νέου σε διαδικασίες στο πλαίσιο των οποίων έχουν ήδη εκδώσει και κοινοποιήσει απόφαση που περατώνει την οικεία διαδικασία περιορίζεται στις περιπτώσεις του άρθρου 42 του κανονισμού 207/2009 (διαδικασίες ανακλήσεως, διορθώσεως σφαλμάτων και τροποποιήσεως της αιτήσεως). Εν προκειμένω, δεδομένου ότι οι τροποποιήσεις στις οποίες προσχώρησε το ΓΕΕΑ δεν συνίσταντο μόνο στη συμπλήρωση μιας ανολοκλήρωτης προτάσεως η οποία ήταν ακατανόητη, αλλά και στην επίλυση τόσο μια εσωτερικής αντιφάσεως των αιτιολογικών σκέψεων όσο και μιας αντιφάσεως μεταξύ της αιτιολογίας και του διατακτικού, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διόρθωση του αρχικού κειμένου της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών αφορούσε την ίδια την ουσία της αποφάσεως αυτής και δεν επρόκειτο, επομένως, για αποκατάσταση προφανούς σφάλματος. Δεδομένου ότι επρόκειτο για σοβαρή και κατάφωρη παρατυπία, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του τμήματος προσφυγών, καθόσον το τμήμα αυτό δεν διαπίστωσε ότι η τροποποιημένη απόφαση του τμήματος ανακοπών ήταν νομικώς ανυπόστατη και, ως εκ τούτου, δεν την κήρυξε άκυρη και μηδέποτε εκδοθείσα.

Τέλος, στο πλαίσιο της αποφάσεως της 14ης Δεκεμβρίου 2011, T-504/09, *Völkl κατά ΓΕΕΑ – Marker Völkl (VÖLKL)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, οσάκις η προσφυγή ενώπιον του τμήματος προσφυγών στρέφεται κατά μέρους μόνον των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αφορά η αίτηση καταχωρίσεως ή η ανακοπή, η προσφυγή αυτή παρέχει στο τμήμα προσφυγών τη δυνατότητα να προβεί σε νέο έλεγχο επί της ουσίας της ανακοπής, πλην όμως αποκλειστικά σε σχέση με τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες, δεδομένου ότι, όπως υποβλήθηκαν στην κρίση του η αίτηση καταχωρίσεως και η ανακοπή, δεν έχει κληθεί να αποφανθεί επί των υπολοίπων προϊόντων ή υπηρεσιών. Κατά συνέπεια, το τμήμα προσφυγών, ακυρώνοντας το σημείο 2 του διατακτικού της αποφάσεως του τμήματος ανακοπών σχετικά με τα υπόλοιπα προϊόντα,

¹⁵ Βλ. επίσης, όσον αφορά τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα, την απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2011, T-53/10, *Reisenthel κατά ΓΕΕΑ – Dynamic Promotion (Τελάρια και καλάθια)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), με την οποία κρίθηκε ότι μια προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που απορρέει από το γεγονός ότι εκδόθηκε απόφαση προτού παρέλθει η προθεσμία η οποία τάχθηκε στον προσφεύγοντα για να υποβάλει τις παρατηρήσεις του δεν αποτελεί προφανές σφάλμα κατά την έννοια του άρθρου 39 του κανονισμού (ΕΚ) 2245/2002 της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 2002, σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ L 341, σ. 28). Συγκεκριμένα, η προσβολή αυτή συνιστά σφάλμα στη διαδικασία που κατέληξε στην έκδοση της αποφάσεως, το οποίο είναι, ως εκ τούτου, ικανό να θίξει την ίδια την ουσία της αποφάσεως αυτής.

υπερέβη τα όρια της αρμοδιότητάς του, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 64, παράγραφος 1, του κανονισμού 207/2009 ¹⁶.

4. Απόδειξη της ουσιαστικής χρήσεως του σήματος

Στην υπόθεση *Zino Davidoff κατά ΓΕΕΑ – Κλεινάκης και ΣΙΑ (GOOD LIFE)* (απόφαση της 15ης Ιουλίου 2011, T-108/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η εταιρία που άσκησε ανακοπή στηρίχθηκε ιδίως σε μια απόφαση της ελληνικής Διοικητικής Επιτροπής Σημάτων για να αποδείξει την ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, στο πλαίσιο αυτό, ότι το ΓΕΕΑ είχε μεν, κατ' αρχήν, τη δυνατότητα να στηριχθεί σε εθνική απόφαση ως αποδεικτικό στοιχείο, όφειλε όμως να εξετάσει με όλη την απαιτούμενη προσοχή και με επιμέλεια αν το εν λόγω αποδεικτικό στοιχείο μπορούσε να θεμελιώσει την ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος. Εν προκειμένω, πάντως, από μια επιμελή εξέταση της ελληνικής αποφάσεως θα προέκυπτε ότι η απόφαση αυτή αναφέρει ακροθιγώς τα υποβληθέντα έγγραφα και τα επιχειρήματα που πρόέβαλαν οι διάδικοι κατά τη διαδικασία που κατέληξε στην έκδοσή της. Επιπλέον, τα έγγραφα αυτά δεν κατατέθηκαν στον φάκελο ενώπιον του ΓΕΕΑ και, συνεπώς, το τμήμα προσφυγών δεν τα είχε στη διάθεσή του. Κατόπιν τούτου, το τμήμα προσφυγών δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει τη συλλογιστική, περιλαμβανομένης της εκτιμήσεως των αποδεικτικών στοιχείων, ούτε να προσδιορίσει σε ποια αποδεικτικά στοιχεία στηρίχθηκε η ελληνική απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε η ουσιαστική χρήση του προγενέστερου σήματος. Έτσι, το τμήμα προσφυγών παρέβη τόσο το άρθρο 74, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 όσο και το καθήκον επιμέλειας, καθόσον ενστερνίστηκε το συμπέρασμα των ελληνικών αρχών, χωρίς καν να εξετάσει αν η ελληνική απόφαση στηριζόταν σε αποδεικτικά στοιχεία βάσει των οποίων μπορούσε πράγματι να συναχθεί το συμπέρασμα αυτό.

5. Κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα

Στην απόφαση της 14ης Ιουνίου 2011, T-68/10, *Sphere Time κατά ΓΕΕΑ – Punch (ρολόι στερεωμένο σε λουρί)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εξάρτησε την εφαρμογή, στο πλαίσιο διαδικασίας κηρύξεως ακυρότητας, του άρθρου 7, παράγραφος 2, του κανονισμού 6/2002, που ορίζει ότι η γνωστοποίηση δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα για το οποίο ζητείται προστασία στο πλαίσιο ενός καταχωρισμένου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος έχει διατεθεί στο κοινό από τον δημιουργό, τον δικαιοδόχο του ή τρίτο πρόσωπο συνεπεία πληροφοριών που παρέσχε ή ενεργειών στις οποίες προέβη ο δημιουργός ή ο δικαιοδόχος του κατά τους δώδεκα τελευταίους μήνες πριν από την ημερομηνία καταχωρίσεως της αιτήσεως ή την ημερομηνία προτεραιότητας, από την προϋπόθεση ότι ο δικαιούχος του σχεδίου ή υποδείγματος στο οποίο στηρίζεται η αίτηση κηρύξεως της ακυρότητας πρέπει να αποδείξει ότι είναι είτε ο δημιουργός του σχεδίου ή υποδείγματος που προβάλλεται προς στήριξη της εν λόγω αιτήσεως είτε ο δικαιοδόχος του δημιουργού αυτού.

¹⁶ Σημειωτέον ότι, στην ίδια απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, για να διαπιστωθεί αν ο προσφεύγων παραδεκτώς προσέβαλε την απόφαση του τμήματος προσφυγών ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απόφαση τμήματος προσφυγών του ΓΕΕΑ δεν δικαιώνει διάδικο, κατά την έννοια του άρθρου 65, παράγραφος 4, του κανονισμού 207/2009, στην περίπτωση κατά την οποία, κατόπιν απορρίψεως αιτήματος που αν γινόταν δεκτό θα συνεπαγόταν την περάτωση της διαδικασίας ενώπιον του ΓΕΕΑ υπέρ του διαδίκου που το είχε υποβάλει, η υπόθεση αναπέμπεται σε πρωτοβάθμιο τμήμα του ΓΕΕΑ προκειμένου αυτό να την εξετάσει εκ νέου, τούτο δε ανεξαρτήτως του ενδεχομένου η επανεξέταση να καταλήξει σε απόφαση ευνοϊκή για τον εν λόγω διάδικο. Το ενδεχόμενο αυτό δεν αρκεί για να εξομοιωθεί η ως άνω περίπτωση με την περίπτωση κατά την οποία το τμήμα προσφυγών δέχεται αίτημα βάσει ορισμένων από τους λόγους και τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς στήριξή του και απορρίπτει ή παραλείπει να εξετάσει τους λοιπούς λόγους και τα λοιπά επιχειρήματα που προβλήθηκαν προς στήριξη του αιτήματος.

Στην ίδια αυτή απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε το περιεχόμενο της έννοιας «ενημερωμένος καταναλωτής», αποσαφηνίζοντας την προγενέστερη νομολογία του ¹⁷ και υπογραμμίζοντας ότι, όσον αφορά τα διαφημιστικά δείγματα, η έννοια αυτή καλύπτει τόσο τον επαγγελματία που τα προμηθεύεται προκειμένου να τα διαθέσει στους τελικούς χρήστες όσο και τους ίδιους τους τελικούς χρήστες. Εξ αυτού συνήγαγε ότι το γεγονός ότι σε μία από τις προαναφερθείσες ομάδες των ενημερωμένων καταναλωτών τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα προκαλούν την ίδια συνολική εντύπωση αρκεί για να διαπιστωθεί ότι το σχέδιο ή το υπόδειγμα του οποίου προσβάλλεται η καταχώριση στερείται ατομικού χαρακτήρα. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εκτιμήσεως της συνολικής εντυπώσεως που προκαλούν τα προγενέστερα σχέδια ή υποδείγματα, δεν απαιτείται να εξεταστεί μεμονωμένα και αποκλειστικά η γραφική τους απεικόνιση, αλλά μάλλον να εκτιμηθούν σφαιρικά όλα τα απεικονιζόμενα στοιχεία με βάση τα οποία μπορεί να προσδιοριστεί, με επαρκή ακρίβεια και βεβαιότητα, η συνολική εντύπωση που προκαλεί το οικείο σχέδιο ή υπόδειγμα. Όσον αφορά, ειδικότερα, τα σχέδια ή υποδείγματα τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί χωρίς προηγουμένως να καταχωριστούν, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να μην υπάρχει γραφική απεικόνιση με όλες τις σχετικές τους λεπτομέρειες, η οποία να προσφέρεται για σύγκριση με την αίτηση καταχώρισης. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, θα ήταν, επομένως, υπερβολικό να απαιτείται από τον αιτούντα την ακυρότητα να προσκομίζει τέτοιου είδους απεικόνιση σε όλες τις περιπτώσεις.

Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων

Η νομολογία σχετικά με την πρόσβαση στα έγγραφα υπήρξε ιδιαίτερος πλούσια κατά το 2011, με 23 περατωθείσες υποθέσεις, στο πλαίσιο των οποίων εξετάστηκαν ποικίλες πτυχές του ζητήματος αυτού.

1. Έννομο συμφέρον

Με την απόφαση της 22ας Μαρτίου 2011, T-233/09, *Access Info Europe κατά Συμβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσής), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η δημοσιοποίηση του πλήρους κειμένου ενός εγγράφου στον διαδικτυακό ιστότοπο τρίτου προσώπου —το οποίο δεν είχε τηρήσει την εφαρμοστέα ρύθμιση όσον αφορά την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου— δεν σήμαινε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε ή δεν είχε πλέον συμφέρον να ζητήσει την ακύρωση της αποφάσεως του Συμβουλίου με την οποία δεν της επιτράπηκε πλήρης πρόσβαση στο έγγραφο αυτό. Η προσφεύγουσα μπορεί να διατηρεί, μεταξύ άλλων, το έννομο συμφέρον της για την ακύρωση μιας πράξεως θεσμικού οργάνου, προς αποτροπή του ενδεχομένου επαναλήψεως της προβαλλόμενης πλημμέλειας στο μέλλον. Το έννομο αυτό συμφέρον υφίσταται, πάντως, μόνον αν η προβαλλόμενη πλημμέλεια είναι δυνατό να επαναληφθεί στο μέλλον, ανεξαρτήτως των περιστάσεων της υποθέσεως στο πλαίσιο της οποίας ασκήθηκε η συγκεκριμένη προσφυγή. Τούτο ισχύει στην περίπτωση προσφυγής ακυρώσεως κατά αποφάσεως του Συμβουλίου να μην επιτρέψει πλήρη πρόσβαση σε έγγραφο όταν, αφενός, η πλημμέλεια που προβάλλεται από την προσφεύγουσα στηρίζεται σε ερμηνεία μίας από τις προβλεπόμενες στον κανονισμό (ΕΚ) 1049/2001 ¹⁸ εξαιρέσεις, την οποία το Συμβούλιο είναι πολύ πιθανό να επαναλάβει στο πλαίσιο της εξετάσεως νέας αιτήσεως και, αφετέρου, η προσφεύγουσα, ως ένωση που έχει ως σκοπό την προώθηση της διαφάνειας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατό να υποβάλει στο μέλλον ανάλογες αιτήσεις προσβάσεως, σχετικές με το ίδιο είδος εγγράφων.

¹⁷ Απόφαση της 22ας Ιουνίου 2010, T-153/08, *Shenzhen Taiden κατά ΓΕΕΑ Bosch Security Systems* (Εξοπλισμός επικοινωνίας) (Συλλογή 2010, σ. II-2517).

¹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

2. Ορισμός των εγγράφων

Με την απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2011, T-436/09, *Dufour κατά EKT* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε τον ορισμό του εγγράφου κατά το άρθρο 3, στοιχείο α', της αποφάσεως 2004/258/EK¹⁹ της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφά της, στο πλαίσιο αιτήσεως προσβάσεως σε βάση δεδομένων της.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε από τη διατύπωση του άρθρου 3, στοιχείο α', της αποφάσεως 2004/258 ότι η έννοια «έγγραφο» καλύπτει κάθε αποθηκευμένο περιεχόμενο το οποίο κάποιος μπορεί είτε να αναπαραγάγει είτε να συμβουλευθεί μετά την παραγωγή του και ότι δεν έχει σημασία η φύση του υποθέματος όπου αποθηκεύεται το περιεχόμενο. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η βάση δεδομένων χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη, αφενός, οποιουδήποτε είδους περιεχομένου και, αφετέρου, σταθερού υποθέματος στο οποίο αποθηκεύεται το εν λόγω περιεχόμενο. Επομένως, κατά το Γενικό Δικαστήριο, το σύνολο των δεδομένων που περιέχει μια βάση συνιστά έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο α', της αποφάσεως 2004/258. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι, δεδομένου ότι εν προκειμένω τα δεδομένα ήταν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, η ΕΚΤ όφειλε να προχωρήσει σε συγκεκριμένη και χωριστή εξέτασή τους και να επιτρέψει τη μερική πρόσβαση σε όσα θα μπορούσαν να απομονωθούν χάρη σε εργαλεία αναζητήσεως που είχε στη διάθεσή της στο πλαίσιο της λειτουργίας της εν λόγω βάσεως δεδομένων, εφόσον τα δεδομένα αυτά δεν ενέπιπταν σε κάποια από τις εξαιρέσεις του άρθρου 4 της αποφάσεως 2004/258.

3. Εξαίρεση για λόγους προστασίας της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Access Info Europe κατά Συμβουλίου*, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Συμβουλίου κρίνοντας ότι το Συμβούλιο δεν απέδειξε ότι η γνωστοποίηση της ταυτότητας των προσώπων που έκαναν τις προτάσεις τις οποίες περιείχε ένα έγγραφο, σχετικό με πρόταση κανονισμού για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα, συνιστούσε σοβαρή προσβολή της τρέχουσας διαδικασίας λήψεως αποφάσεων. Αφού διευκρίνισε ότι κάθε πολίτης έχει δικαίωμα προσβάσεως στο σύνολο των εγγράφων τα οποία ζητεί να του γνωστοποιηθούν, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι πρέπει να επιτρέπεται ακόμη ευρύτερη πρόσβαση όταν το Συμβούλιο ενεργεί ως νομοθέτης, προκειμένου να παρέχεται στο κοινό η δυνατότητα να ελέγχει το σύνολο των πληροφοριών στις οποίες έχει στηριχθεί μια νομοθετική πράξη. Η δυνατότητα του πολίτη να γνωρίζει τις βάσεις της νομοθετικής δράσεως συνιστά προϋπόθεση για την αποτελεσματική άσκηση των δημοκρατικών του δικαιωμάτων. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο κίνδυνος, λόγω της γνωστοποίησεως της ταυτότητας των προσώπων που έκαναν τις περιεχόμενες στο επίμαχο έγγραφο προτάσεις, να μειωθεί το περιθώριο ευελιξίας που έχουν οι αντιπροσωπείες των κρατών μελών να μεταβάλουν τη θέση τους κατά τη διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας, με αποτέλεσμα να διακυβεύεται σημαντικά η όποια πιθανότητα ευρέσεως συμβιβαστικών λύσεων, δεν είναι αρκούντως σοβαρός και ευλόγως προβλέψιμος.

Με την απόφαση της 7ης Ιουνίου 2011, T-471/08, *Toland κατά Κοινοβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με την οποία δεν επιτράπηκε η πρόσβαση σε έκθεση οικονομικού ελέγχου που κατάρτισε η σχετική εσωτερική του υπηρεσία όσον αφορά τις αποζημιώσεις για τους βοηθούς των βουλευτών, για τον λόγο ότι η γνωστοποίηση του περιεχομένου της θα έθιγε σοβαρά τη διαδικασία λήψεως των αποφάσεών του. Μολονότι δέχθηκε ότι η οικεία έκθεση οικονομικού ελέγχου καταρτίστηκε από το θεσμικό όργανο για εσωτερική του χρήση και αφορούσε ένα ζήτημα επί του οποίου το όργανο αυτό δεν είχε

¹⁹ Απόφαση 2004/258/EK της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, της 4ης Μαρτίου 2004, σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (EE L 80, σ. 42).

λάβει ακόμη την απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν απέδειξε επαρκώς κατά νόμον ότι η κοινοποίηση του επίμαχου εγγράφου θα έθιγε κατά τρόπο συγκεκριμένο και από τη διαδικασία λήψεως των αποφάσεών του και θα είχε σημαντικό αντίκτυπο σε αυτή. Πράγματι, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιείχε οποιοδήποτε χειροπιαστό στοιχείο από το οποίο θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο κίνδυνος προσβολής της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων μπορούσε, κατά την ημερομηνία εκδόσεώς της, ευλόγως να προβλεφθεί και δεν ήταν αμιγώς υποθετικός. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε επ' αυτού ότι ούτε το γεγονός ότι η χρήση από τα μέλη του Κοινοβουλίου των χρηματικών μέσων που τίθενται στη διάθεσή τους αποτελεί ευαίσθητο ζήτημα το οποίο τα ΜΜΕ παρακολουθούν με έντονο ενδιαφέρον ούτε η υποτιθέμενη πολυπλοκότητα της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων συνιστούν, ως στοιχεία από μόνα τους, αντικειμενικό λόγο που αρκεί για να θεμελιώσει κίνδυνο σοβαρής προσβολής της σχετικής διαδικασίας.

4. Εξαίρεση για λόγους προστασίας του σκοπού που επιδιώκεται με τις δραστηριότητες επιθεωρήσεως, έρευνας και οικονομικού ελέγχου

Με την απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-29/08, *LPN κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσews), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ενώ, κατ' αρχήν, το οικείο θεσμικό όργανο οφείλει να προβαίνει σε συγκεκριμένη και χωριστή εξέταση του περιεχομένου καθενός από τα έγγραφα στα οποία του ζητείται να επιτρέψει την πρόσβαση προκειμένου να κρίνει κατά πόσον, αφενός, τυγχάνει εφαρμογής κάποια από τις εξαιρέσεις στο δικαίωμα προσβάσεως και, αφετέρου, είναι δυνατό να επιτραπεί μερική πρόσβαση, εντούτοις χωρεί παρέκκλιση από την ως άνω υποχρέωση όταν, λόγω των ιδιαίτερων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, είναι πρόδηλο ότι πρέπει η πρόσβαση είτε να απαγορευθεί είτε να επιτραπεί. Στην περίπτωση αυτή, το θεσμικό όργανο έχει τη δυνατότητα να στηρίξει την απορριπτική του απόφαση επί της σχετικής αιτήσεως σε γενικά τεκμήρια τα οποία εφαρμόζονται επί ορισμένων κατηγοριών εγγράφων.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, εφόσον μια προσφεύγουσα δεν έχει δικαίωμα να λάβει γνώση των εγγράφων του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως, πρέπει να γίνει δεκτό, κατ' αναλογία προς την περίπτωση των ενδιαφερομένων στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, ότι υφίσταται γενικό τεκμήριο σύμφωνα με το οποίο η δημοσιοποίηση των εγγράφων του διοικητικού φακέλου θα έθιγε, κατ' αρχήν, την προστασία των σκοπών που επιδιώκονται με τις δραστηριότητες έρευνας. Επομένως, αρκεί η Επιτροπή να ελέγξει αν αυτό το γενικό τεκμήριο ισχύει για το σύνολο των οικείων εγγράφων, χωρίς να υποχρεούται αναγκαστικά να προβεί προηγουμένως σε συγκεκριμένη και χωριστή εξέταση του περιεχομένου καθενός από τα έγγραφα αυτά. Πάντως, όσο διαρκεί η διαδικασία λόγω παραβάσεως, η Επιτροπή δεσμεύεται από την αρχή ότι το γενικό αυτό τεκμήριο ισχύει για το σύνολο των οικείων εγγράφων. Εντούτοις, το εν λόγω τεκμήριο δεν αποκλείει το δικαίωμα των ενδιαφερομένων να αποδείξουν ότι ένα συγκεκριμένο έγγραφο του οποίου ζητείται η κοινοποίηση δεν καλύπτεται από το εν λόγω τεκμήριο ή ότι υφίσταται υπέρτερο δημόσιο συμφέρον που δικαιολογεί την κοινοποίηση του εγγράφου αυτού, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001.

Εξάλλου, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2011, T-437/08, *CDC Hydrogene Peroxide κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η προσφεύγουσα προσέβαλε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία δεν της επιτράπηκε η πρόσβαση στον πίνακα περιεχομένων του φακέλου της διαδικασίας που αφορούσε τη συμμετοχή εννέα επιχειρήσεων σε σύμπραξη στην αγορά του υπεροξειδίου του υδρογόνου. Η Επιτροπή είχε δικαιολογήσει την απόρριψη της σχετικής αιτήσεως επικαλούμενη, μεταξύ άλλων, την ανάγκη να διαφυλαχθεί η αποτελεσματικότητα της πολιτικής της στον τομέα των συμπράξεων και, ειδικότερα, του προγράμματος επιείκειας το οποίο εφαρμόζει. Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής, καθόσον το εν λόγω θεσμικό όργανο δεν απέδειξε ότι η γνωστοποίηση του

περιεχομένου του επίμαχου εγγράφου θα μπορούσε να θίξει κατά τρόπο συγκεκριμένο και από τα προστατευόμενα συμφέροντα.

Όσον αφορά την εξαίρεση που συνδέεται με την προστασία των εμπορικών συμφερόντων, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το συμφέρον επιχειρήσεως που μετείχε σε σύμπραξη να αποφύγει την άσκηση αγωγών αποζημιώσεως δεν πρέπει να χαρακτηριστεί εμπορικό συμφέρον και, εν πάση περιπτώσει, δεν αποτελεί συμφέρον άξιο προστασίας, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του δικαιώματος κάθε προσώπου να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας που του προκάλεσε μια συμπεριφορά η οποία μπορούσε να περιορίσει ή να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.

Όσον αφορά την εξαίρεση σχετικά με την προστασία των σκοπών που επιδιώκονται με τις δραστηριότητες έρευνας της Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι δραστηριότητες έρευνας στο πλαίσιο συγκεκριμένης υποθέσεως ολοκληρώνονται με την έκδοση της τελικής αποφάσεως, ανεξαρτήτως της τυχόν μεταγενέστερης ακυρώσεως της συγκεκριμένης αποφάσεως από τα δικαστήρια, καθώς στο σημείο εκείνο έκρινε το ίδιο το θεσμικό όργανο ότι περατώθηκε η διαδικασία. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα της Επιτροπής ότι η εξαίρεση που στηρίζεται στην έννοια «σκοποί των δραστηριοτήτων έρευνας» δεν συνδέεται με την κάθε συγκεκριμένη διαδικασία και μπορεί να γίνει, γενικώς, επίκλησή της προς απόρριψη της αιτήσεως κοινοποιήσεως κάθε εγγράφου που θα μπορούσε να θίξει την πολιτική της Επιτροπής στον τομέα των συμπράξεων και, ειδικότερα, το πρόγραμμα επιείκειας. Πράγματι, μια τόσο ευρεία ερμηνεία των δραστηριοτήτων έρευνας δεν συμβιβάζεται με την αρχή ότι οι εξαιρέσεις του άρθρου 4 του κανονισμού 1049/2001 πρέπει να τηγχνάνουν στενής ερμηνείας και εφαρμογής. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι ουδαμώς συνάγεται από τον κανονισμό 1049/2001 ότι η πολιτική ανταγωνισμού της Ένωσης πρέπει να απολαύει, στο πλαίσιο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, ευμενέστερης μεταχειρίσεως έναντι των λοιπών πολιτικών της Ένωσης, οπότε δεν συντρέχει οποιοσδήποτε λόγος να ερμηνεύεται η έννοια «σκοποί των δραστηριοτήτων έρευνας» διαφορετικά στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι τα προγράμματα επιείκειας και συνεργασίας δεν είναι τα μοναδικά μέσα προς διασφάλιση της τηρήσεως των κανόνων του δικαίου ανταγωνισμού της Ένωσης. Ειδικότερα, οι αγωγές αποζημιώσεως που ασκούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μπορούν επίσης να συμβάλλουν σημαντικά στη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού εντός της Ένωσης.

5. Επίκληση από κράτος μέλος της εξαιρέσεως εγγράφου που προέρχεται από το κράτος αυτό

Η απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2011, T-362/08, *IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), αφορούσε το ζήτημα του ελέγχου που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης επί της ουσιαστικής φύσεως εξαιρέσεως την οποία επικαλείται κράτος μέλος στο πλαίσιο του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 1049/2001. Η εξαίρεση αυτή παρέχει σε κράτος μέλος τη δυνατότητα να ζητήσει από το θεσμικό όργανο στο οποίο έχει υποβληθεί αίτηση προσβάσεως σε έγγραφο που προέρχεται από το κράτος αυτό να μη γνωστοποιήσει το περιεχόμενο του εγγράφου αυτού χωρίς την προηγούμενη συμφωνία του ²⁰.

²⁰ Παρόμοια ήταν και η προβληματική στο επίκεντρο της αποφάσεως της 24ης Μαΐου 2011, T-250/08, *Batchelor κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή). Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, με την απόφαση αυτή, ότι η εξαίρεση του άρθρου 3, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1049/2001 έχει ως σκοπό να προστατεύσει ορισμένα είδη εγγράφων που καταρτίζονται στο πλαίσιο μιας διαδικασίας και των οποίων η δημοσιοποίηση, ακόμη και μετά το πέρας της σχετικής διαδικασίας, θα έθιγε τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων του οικείου θεσμικού οργάνου. Τα έγγραφα αυτά πρέπει να «περιέχουν απόψεις για εσωτερική χρήση, ως μέρος συζητήσεων και προκαταρκτικών διαβουλεύσεων εντός του σχετικού θεσμικού οργάνου». Δεν εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή έγγραφα τα οποία αποστέλλονται σε θεσμικό όργανο από φυσικό ή νομικό πρόσωπο προκειμένου να ακολουθήσει ανταλλαγή απόψεων με το όργανο αυτό.

Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, σε περίπτωση που η απόφαση του θεσμικού οργάνου να μην επιτρέψει την πρόσβαση σε έγγραφο που προέρχεται από κράτος μέλος συμπίπτει με το αίτημα το οποίο είχε διατυπώσει το κράτος αυτό δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 1049/2001, απόκειται στην αρμοδιότητα του δικαστή της Ένωσης να ελέγξει, κατόπιν αιτήματος του ενδιαφερομένου του οποίου η αίτηση πρόσβασης απορρίφθηκε από θεσμικό όργανο, αν η εν λόγω απόρριψη της αιτήσεως στηρίχθηκε εγκύρως στις εξαιρέσεις που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού 1049/2001, και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν η απόρριψη αυτή οφείλεται στην αξιολόγηση των εξαιρέσεων αυτών εκ μέρους του ίδιου του θεσμικού οργάνου ή του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Επομένως, ο έλεγχος που ασκεί ο δικαστής της Ένωσης δεν περιορίζεται, λόγω της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 1049/2001, σε έναν εκ πρώτης όψεως (*prima facie*) έλεγχο. Η εφαρμογή της διατάξεως αυτής δεν εμποδίζει τον δικαστή να προβεί σε πλήρη έλεγχο της απορριπτικής αποφάσεως του θεσμικού οργάνου η οποία πρέπει να έχει εκδοθεί τηρηθείσας, μεταξύ άλλων, της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως και η οποία στηρίζεται στην εκ μέρους του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους επί της ουσίας εκτίμηση της δυνατότητας εφαρμογής των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού 1049/2001. Πάντως, το κράτος μέλος διαθέτει, στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 5, του κανονισμού 1049/2001, ευρεία διακριτική ευχέρεια προκειμένου να αποφασίσει αν η δημοσιοποίηση εγγράφων σχετικών με τομείς που καλύπτονται από την εξαίρεση του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', του ίδιου κανονισμού ενδέχεται να θίξει το δημόσιο συμφέρον. Πράγματι, το ζήτημα αν η δημοσιοποίηση εγγράφου θίγει τα συμφέροντα που προστατεύονται από αυτές τις ουσιαστικής φύσης εξαιρέσεις μπορεί να εμπίπτει στον τομέα πολιτικής ευθύνης του οικείου κράτους μέλους. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος αυτό πρέπει να έχει, όπως και το θεσμικό όργανο, ευρεία διακριτική ευχέρεια. Επομένως, ο έλεγχος του δικαστή της Ένωσης πρέπει να περιορίζεται στην εξέταση ορισμένων ζητημάτων, δηλαδή αν τηρήθηκαν οι κανόνες που διέπουν τη διαδικασία και την αιτιολογία, αν τα πραγματικά περιστατικά ήσαν αληθή και αν δεν συντρέχει περίπτωση πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως ή καταχρήσεως εξουσίας.

Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας — Περιοριστικά μέτρα

Ο αριθμός των διαφορών που αφορούσαν περιοριστικά μέτρα άγγιξε, κατά το 2011, πρωτοφανή επίπεδα, με περισσότερες από 90 εισαχθείσες υποθέσεις. Συναφώς, αξιοσημείωτες υπήρξαν, αφενός, η ταχύτητα με την οποία το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε τις σχετικές αποφάσεις του και, αφετέρου, η έμφαση που δόθηκε και πάλι στις απαιτήσεις που απορρέουν από την υποχρέωση αιτιολογήσεως των αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται τέτοια μέτρα.

Συγκεκριμένα, με αφορμή την υπόθεση *Bamba κατά Συμβουλίου* (απόφαση της 8ης Ιουνίου 2011, T-86/11, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) —η οποία εκδικάσθηκε κατά την ταχεία διαδικασία, από πενταμελές τμήμα και σε λιγότερο από τέσσερις μήνες μετά την άσκηση της προσφυγής—, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τη νομιμότητα περιοριστικών μέτρων που ελήφθησαν κατά της Nadiany Bamba, δεύτερης συζύγου του Laurent Gbagbo, πρώην προέδρου της Ακτής του Ελεφαντοστού. Τα μέτρα αυτά εντάσσονταν στο πλαίσιο των προεδρικών εκλογών που διεξήχθησαν στην Ακτή του Ελεφαντοστού το φθινόπωρο του 2010, κατόπιν των οποίων ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) πιστοποίησε τη νίκη του Alassane Ouattara. Η Ένωση αναγνώρισε επίσης τη νίκη του A. Ouattara και κάλεσε το σύνολο των πολιτικών και στρατιωτικών παραγόντων της χώρας αυτής που δεν είχαν ακόμη αποδεχθεί την εξουσία του δημοκρατικά εκλεγμένου προέδρου να το πράξουν, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τη βούλησή της να επιβάλει κυρώσεις καθ' όσων εξακολουθούσαν να μην επιτρέπουν τον σεβασμό της κυρίαρχης βουλήσεως του λαού της Ακτής του Ελεφαντοστού.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η αποτελεσματικότητα του δικαστικού ελέγχου συνεπάγεται ότι η οικεία αρχή της Ένωσης οφείλει να γνωστοποιήσει τους λόγους για τους οποίους

επιβάλλονται τα περιοριστικά μέτρα, στο μέτρο του δυνατού, είτε κατά τον χρόνο λήψης τους είτε, τουλάχιστον, το ταχύτερο δυνατό μετά την έκδοσή τους, ώστε να παρασχεθεί στους αποδέκτες η δυνατότητα να ασκήσουν, εμπροθέσμως, το δικαίωμά τους για προσφυγή. Όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει δικαίωμα ακροάσεως πριν από τη λήψη της αρχικής αποφάσεως για την επιβολή τέτοιων μέτρων, η τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως είναι πολύ σημαντικότερη, καθόσον αποτελεί τη μοναδική εγγύηση που επιτρέπει στον ενδιαφερόμενο να ασκήσει επωφελώς τα ένδικα βοηθήματα που έχει στη διάθεσή του για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα του εν λόγω μέτρου. Επομένως, κατ' αρχήν, η αιτιολογία της πράξεως του Συμβουλίου με την οποία επιβάλλονται τέτοια μέτρα πρέπει να αφορά όχι μόνο τις νόμιμες προϋποθέσεις εφαρμογής της οικείας πράξεως, αλλά και τους ειδικούς και συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους το Συμβούλιο εκτιμά, κατά την άσκηση της διακριτικής του ευχέρειας, ότι πρέπει να ληφθεί ένα τέτοιο μέτρο έναντι του ενδιαφερομένου. Δεδομένου ότι το Συμβούλιο διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τα στοιχεία που λαμβάνει υπόψη για τη λήψη ή τη διατήρηση σε ισχύ του μέτρου της δεσμεύσεως κεφαλαίων, δεν μπορεί να απαιτείται από το Συμβούλιο να παράσχει λεπτομερέστερες εξηγήσεις ως προς τον συγκεκριμένο τρόπο κατά τον οποίο η δέσμευση των κεφαλαίων του ενδιαφερομένου θα συμβάλει στον τερματισμό της παρακώλυσεως της διαδικασίας ειρηνεύσεως και εθνικής συμφιλίωσης ή να αποδείξει ότι ο ενδιαφερόμενος ενδέχεται να χρησιμοποιήσει τα κεφάλαιά του για να διευκολύνει την παρακώλυση αυτή στο μέλλον.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Συμβούλιο περιορίστηκε να εκθέσει κάποιες αόριστες και γενικές εκτιμήσεις προκειμένου να αιτιολογήσει την εγγραφή του ονόματος της N. Bamba στον προσβαλλόμενο κατάλογο. Συγκεκριμένα, η αναφορά στο γεγονός ότι είναι διευθύντρια του ομίλου Cyclone, ο οποίος εκδίδει την εφημερίδα *Le temps*, δεν αποτελεί περίπτωση που μπορεί να θεωρηθεί ειδική και συγκεκριμένη αιτιολόγηση των προσβαλλόμενων πράξεων ως προς το πρόσωπό της. Πράγματι, ελλείψει οποιουδήποτε συγκεκριμένου στοιχείου, η ως άνω αναφορά δεν καθιστά σαφές πώς ακριβώς η N. Bamba παρακώλυσε τη διαδικασία ειρηνεύσεως και συμφιλίωσης υποδαυλίζοντας το μίσος και τη βία και συμμετέχοντας σε εκστρατείες παραπληροφόρησης σχετικά με τις προεδρικές εκλογές του 2010.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η αιτιολογία των προσβαλλόμενων πράξεων δεν παρέσχε στη N. Bamba τη δυνατότητα να αμφισβητήσει το κύρος της ενώπιόν του. Διευκρίνισε ότι το ίδιο δεν ήταν αρμόδιο, ως εκ τούτου, να ελέγξει τη βασιμότητά τους και, κατά συνέπεια, ακύρωσε τις προσβαλλόμενες πράξεις, διατηρώντας όμως σε ισχύ τα αποτελέσματά τους έως τη λήξη της προθεσμίας ασκήσεως αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, ήτοι για δύο μήνες και δέκα ημέρες από την κοινοποίηση της αποφάσεώς του, ή, εφόσον ασκηθεί αναίρεση, μέχρι την απόρριψή της, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 280 ΣΛΕΕ και του άρθρου 264, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της διαδόσεως των πυρηνικών όπλων, σημειώνεται επίσης ότι, με την απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2011, T-562/10, *HTTS κατά Συμβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή και εκδόθηκε ερήμην), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τον κανονισμό περί επιβολής περιοριστικών μέτρων στην προσφεύγουσα, διαπιστώνοντας ότι τα στοιχεία που παρέσχε το Συμβούλιο ήσαν αντιφατικά και δεν προέκυπτε από τα εν λόγω στοιχεία αν η εγγραφή του ονόματος της προσφεύγουσας στον κατάλογο οφειλόταν στο γεγονός ότι εξακολουθούσαν να συντρέχουν οι περιστάσεις οι οποίες ελήφθησαν υπόψη με τον προηγούμενο κανονισμό, ήτοι η σχέση της προσφεύγουσας με την εταιρία HDSL ή αν οφειλόταν σε νέα στοιχεία, ήτοι στην άμεση σχέση της προσφεύγουσας με την εταιρία IRISL. Εν πάση περιπτώσει, ούτε βάσει του κανονισμού ούτε βάσει της απαντήσεως του Συμβουλίου στην αίτηση επανεξετάσεως που υπέβαλε η προσφεύγουσα ήταν δυνατό να εκτιμηθούν οι λόγοι για τους οποίους το Συμβούλιο έκρινε ότι τα στοιχεία που εξέθεσε η προσφεύγουσα, σχετικά με τη φύση των δραστηριοτήτων της και την αυτονομία της έναντι των HSL και IRISL, δεν μπορούσαν να μεταβάλουν τη θέση του ως προς τη διατήρηση σε ισχύ των περιοριστικών μέτρων κατά της προσφεύγουσας. Επίσης, το Συμβούλιο δεν διευκρίνισε το είδος του

ελέγχου που υποτίθεται ότι ασκούσε η IRISL επί της προσφεύγουσας, ούτε των δραστηριοτήτων τις οποίες αναλάμβανε η προσφεύγουσα για λογαριασμό της εν λόγω εταιρίας. Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τον προσβαλλόμενο κανονισμό, κατά το μέτρο που αφορούσε την προσφεύγουσα, λόγω παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Ωστόσο, προκειμένου να μη θιγεί σοβαρά και μη αναστρέψιμα η αποτελεσματικότητα των περιοριστικών μέτρων που επιβάλλει ο προσβαλλόμενος κανονισμός και προς αποτροπή του ενδεχομένου να ενεργήσει η προσφεύγουσα κατά τέτοιον τρόπο ώστε να στερήσει τυχόν μεταγενέστερα περιοριστικά μέτρα από την αποτελεσματικότητά τους, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε να διατηρήσει σε ισχύ τα αποτελέσματα του εν λόγω κανονισμού για διάστημα το πολύ δύο ετών από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεώς του.

Περιβάλλον — Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου

Η υπόθεση *Λετονία κατά Επιτροπής* (απόφαση της 22ας Μαρτίου 2011, T-369/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) αφορούσε την απόφαση της Επιτροπής με την οποία κρίθηκε ασύμβατη προς το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, το οποίο θεσπίστηκε με την οδηγία 2003/87/ΕΚ²¹, μια πτυχή της προταθείσας από τη Δημοκρατία της Λετονίας τροποποίησης του εθνικού της σχεδίου κατανομής (στο εξής: ΕΣΚ) δικαιωμάτων εκπομπής για την περίοδο 2008-2012. Το τροποποιημένο αυτό ΕΣΚ κοινοποιήθηκε από τη Δημοκρατία της Λετονίας σε συνέχεια μιας πρώτης αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία το εν λόγω θεσμικό όργανο έκρινε ασύμβατη προς την οδηγία 2003/87 μια πτυχή του αρχικού ΕΣΚ και έθεσε ως προϋπόθεση, για να μη διατυπώσει ενστάσεις ως προς το ΕΣΚ, να τροποποιηθεί αυτό κατά τρόπο ώστε να μειωθεί η συνολική ποσότητα των προς κατανομή δικαιωμάτων. Ωστόσο, η απόφαση επί του τροποποιημένου ΕΣΚ εκδόθηκε μετά το πέρας της προθεσμίας του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/87, το οποίο ορίζει ότι, εντός τριμήνου από την κοινοποίηση ΕΣΚ από κράτος μέλος, η Επιτροπή μπορεί να απορρίψει το σχέδιο αυτό ή οποιαδήποτε πτυχή του, για λόγους ασυμβατότητας προς τα κριτήρια του παραρτήματος III της ως άνω οδηγίας.

Εξετάζοντας αν η Επιτροπή μπορούσε εγκύρως να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση μετά τη λήξη της προαναφερθείσας προθεσμίας, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι αν η Επιτροπή δεν κάνει χρήση της εξουσίας της αυτής εντός του τριμήνου από την κοινοποίηση του ΕΣΚ από το κράτος μέλος, το κράτος μέλος μπορεί κατ' αρχήν να εφαρμόσει το εν λόγω ΕΣΚ, χωρίς να απαιτείται η συγκατάθεση της Επιτροπής. Επομένως, η διαδικασία εξετάσεως του ΕΣΚ δεν χρειάζεται οπωσδήποτε να περατώνεται με επίσημη απόφαση. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η Επιτροπή ενδέχεται να αναγκαστεί να κάνει χρήση της εξουσίας της να λάβει απόφαση, εφόσον το κράτος μέλος παραλείπει ή αρνείται να τροποποιήσει το ΕΣΚ του πριν από τη λήξη της τριμήνης προθεσμίας, παρά τις αντιρρήσεις που έχουν διατυπωθεί. Πράγματι, αν δεν εκδοθεί τέτοια απορριπτική απόφαση της Επιτροπής, το κοινοποιηθέν ΕΣΚ καθίσταται οριστικό και καλύπτεται από το τεκμήριο νομιμότητας, οπότε το κράτος μέλος μπορεί να το εφαρμόσει.

Όσον αφορά τις τροποποιήσεις που επέρχονται, όπως εν προκειμένω, κατά τη διάρκεια μεταγενέστερου σταδίου της διαδικασίας εξετάσεως, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι έχουν ακριβώς ως σκοπό να άρουν τις αντιρρήσεις που αρχικώς εξέφρασε η Επιτροπή. Κατά συνέπεια, η αποδοχή των τροποποιήσεων αυτών από την Επιτροπή αποτελεί απλώς φυσική απόρροια των αντιρρήσεων που διατύπωσε αρχικώς, και όχι έκφραση μιας γενικής εξουσίας έγκρισης. Άλλωστε, για την αποδοχή

²¹ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275, σ. 32), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2004/101/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2004 (ΕΕ L 338, σ. 18).

από την Επιτροπή των τροποποιήσεων που έχουν επέλθει σε ΕΣΚ δεν απαιτείται να εκδοθεί επίσημη απόφαση του εν λόγω θεσμικού οργάνου.

Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι σκοπός της διαδικασίας που κινείται δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/87 είναι να παράσχει ασφάλεια δικαίου στα κράτη μέλη και, ειδικότερα, να καταστεί δυνατό στα κράτη μέλη να γνωρίζουν με βεβαιότητα, εντός σύντομης προθεσμίας, τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να κατανέμουν τα δικαιώματα εκπομπής και να διαχειρίζονται το κοινοτικό σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων βάσει του εθνικού τους ΕΣΚ κατά τη διάρκεια της οικείας περιόδου κατανομής των δικαιωμάτων. Πράγματι, υπάρχει έννομο συμφέρον να μην είναι το ΕΣΚ εκτεθειμένο, καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου ισχύος του, στον κίνδυνο αμφισβητήσεώς του από την Επιτροπή. Οι παραπάνω σκέψεις ισχύουν για όλα τα ΕΣΚ, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για το ΕΣΚ που κοινοποιήθηκε αρχικά ή για το αναθεωρημένο ΕΣΚ που κοινοποιήθηκε μεταγενέστερα, κατά μείζονα δε λόγο όταν πριν από τον έλεγχο της Επιτροπής έχει προηγηθεί μια πρώτη φάση εξετάσεως.

Κατά συνέπεια, ο όρος «κοινοποίηση», κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/87, καλύπτει τόσο την αρχική όσο και τη μεταγενέστερη κοινοποίηση των διαφόρων κειμένων ενός ΕΣΚ, με αποτέλεσμα να αρχίζει για καθεμία από τις κοινοποιήσεις αυτές νέα τρίμηνη προθεσμία. Έτσι, εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, δεδομένου ότι εκδόθηκε μετά τη λήξη της ως άνω προθεσμίας, κατά το πέρας της οποίας το αναθεωρημένο ΕΣΚ είχε καταστεί οριστικό.

Δημόσια υγεία

Στην υπόθεση *Γαλλία κατά Επιτροπής* (απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2011, T-257/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως), η προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση του κανονισμού με τον οποίο η Επιτροπή τροποποίησε τον κανονισμό (ΕΚ) 999/2001²², καθόσον ο νεότερος κανονισμός επέτρεπε μέτρα εποπτείας και εξαλείψεως λιγότερο δεσμευτικά από εκείνα που προβλέπονταν προηγουμένως για τα κοπάδια αιγοπροβάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο προσδιορισμός του βαθμού επικινδυνότητας που κρίνεται μη αποδεκτός για την κοινωνία ισοδυναμεί, για τα όργανα τα οποία είναι επιφορτισμένα με την πολιτική επιλογή, με τον καθορισμό του ενδεδειγμένου επιπέδου προστασίας. Στα όργανα αυτά απόκειται να θέσουν το κρίσιμο όριο ως προς το ζήτημα τι δεν είναι για τη συγκεκριμένη κοινωνία αποδεκτό σε σχέση τόσο με την πιθανότητα αρνητικών επιδράσεων στη δημόσια υγεία, την ασφάλεια και το περιβάλλον όσο και με τη σοβαρότητα αυτών των δυνητικών επιδράσεων, όριο η υπέρβαση του οποίου επιβάλλει τη λήψη προληπτικών μέτρων προς το συμφέρον της προστασίας της υγείας του ανθρώπου, παρά την υφιστάμενη επιστημονική αβεβαιότητα. Κατά τον προσδιορισμό του βαθμού επικινδυνότητας που κρίνεται μη αποδεκτός για την κοινωνία, τα θεσμικά όργανα οφείλουν να διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο προστασίας χωρίς, ωστόσο, να μπορούν να υιοθετούν μια καθαρά υποθετική προσέγγιση του κινδύνου και να κατευθύνουν τις αποφάσεις τους προς ένα επίπεδο «μηδενικού κινδύνου». Το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι η διαχείριση του κινδύνου αναφέρεται στο σύνολο των ενεργειών που αναλαμβάνει το όργανο το οποίο καλείται να αντιμετωπίσει έναν κίνδυνο προκειμένου να τον επαναφέρει στον βαθμό επικινδυνότητας που κρίνεται αποδεκτός για την κοινωνία, στο πλαίσιο της υποχρεώσεώς του να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας της δημόσιας υγείας, της ασφάλειας και του περιβάλλοντος.

²² Κανονισμός (ΕΚ) 999/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για τη θέσπιση κανόνων πρόληψης, καταπολέμησης και εξάλειψης ορισμένων μεταδοτικών σπογγωδών εγκεφαλοπαθειών (ΕΕ L 147, σ. 1).

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η αρμόδια αρχή πρέπει να επανεξετάζει τα ληφθέντα προσωρινά μέτρα εντός εύλογου χρονικού διαστήματος διότι, όταν νέα δεδομένα μεταβάλλουν την αντίληψη περί του κινδύνου ή καταδεικνύουν ότι ο κίνδυνος αυτός μπορεί να περισταλεί με λιγότερο καταναγκαστικά μέτρα από τα ήδη προβλεπόμενα, τα θεσμικά όργανα οφείλουν να μεριμνούν για την προσαρμογή της κανονιστικής ρυθμίσεως στα νέα δεδομένα. Έτσι, νέες γνώσεις ή νέες επιστημονικές ανακαλύψεις, όταν δικαιολογούν την ελάφρυνση ενός προληπτικού μέτρου, τροποποιούν το συγκεκριμένο περιεχόμενο της υποχρεώσεως των δημόσιων αρχών για διαρκή διατήρηση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας του ανθρώπου. Εφόσον νέα δεδομένα αλλάζουν την αρχική αξιολόγηση των κινδύνων, ο νόμιμος χαρακτήρας της λήψης λιγότερο δεσμευτικών προληπτικών μέτρων πρέπει να εκτιμάται λαμβάνοντας υπόψη τα νέα αυτά δεδομένα, και όχι τα στοιχεία στα οποία είχε στηριχθεί η αξιολόγηση των κινδύνων όταν ελήφθησαν τα αρχικά προληπτικά μέτρα. Μόνον όταν αυτός ο νέος βαθμός επικινδυνότητας υπερβαίνει το όριο που έχει κριθεί αποδεκτό για την κοινωνία πρέπει να διαπιστώνεται από τον δικαστή παραβίαση της αρχής της προφυλάξεως.

Τηλεοπτική μετάδοση

Στις υποθέσεις *FIFA κατά Επιτροπής* (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, T-385/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) και *UEFA κατά Επιτροπής* (απόφαση της 17ης Φεβρουαρίου 2011, T-55/08, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε προσφυγών ακυρώσεως τις οποίες άσκησαν, αφενός, ο παγκόσμιος φορέας που ρυθμίζει τα σχετικά με το ποδόσφαιρο ζητήματα και, αφετέρου, η διοικούσα αρχή του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου κατά των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες το εν λόγω θεσμικό όργανο έκρινε συμβατούς με το δίκαιο της Ένωσης τους καταρτισθέντες από το Βασίλειο του Βελγίου και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας καταλόγους των εκδηλώσεων μείζονος σημασίας για την κοινωνία κατά την έννοια του άρθρου 3α της οδηγίας 89/552/ΕΟΚ²³. Οι κατάλογοι αυτοί περιελάμβαναν μεταξύ άλλων, στην περίπτωση του Βελγίου, όλες τις αναμετρήσεις της τελικής φάσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου [μουντιάλ] και, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, όλους τους αγώνες της τελικής φάσης του ευρωπαϊκού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου (EURO). Οι ως άνω κατάλογοι κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή κατ' εφαρμογήν της οδηγίας 89/552, η οποία επιτρέπει στα κράτη μέλη να απαγορεύουν την αποκλειστική αναμετάδοση εκδηλώσεων που είναι μείζονος σημασίας για την κοινωνία τους, εφόσον μια τέτοια αναμετάδοση θα στερούσε σημαντικό τμήμα του κοινού από τη δυνατότητα να παρακολουθήσει τις εκδηλώσεις αυτές μέσω τηλεοπτικού σταθμού ελεύθερης προσβάσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε κατ' αρχάς ότι η συγκεκριμένη μνεία του μουντιάλ και του EURO στη δέκατη όγδοη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 97/36/ΕΚ²⁴ συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση που κράτος μέλος αποφασίσει να περιλάβει τους αγώνες των εν λόγω διοργανώσεων στον κατάλογο τον οποίο κατάρτισε, δεν απαιτείται η κοινοποίηση προς την Επιτροπή να περιέχει ειδική αιτιολογία όσον αφορά τον χαρακτηρισμό τους ως εκδηλώσεων μείζονος σημασίας για την κοινωνία. Εντούτοις, τυχόν συμπέρασμα της Επιτροπής ότι η απόφαση να περιληφθούν το μουντιάλ και το EURO, στο σύνολό τους, σε κατάλογο εκδηλώσεων μείζονος σημασίας για την κοινωνία ενός κράτους μέλους είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης, για τον λόγο ότι οι διοργανώσεις αυτές θεωρού-

²³ Οδηγία 89/552/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 3ης Οκτωβρίου 1989, για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την άσκηση τηλεοπτικών δραστηριοτήτων (ΕΕ L 298, σ. 23).

²⁴ Οδηγία 97/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997, για την τροποποίηση της οδηγίας [89/552] (ΕΕ L 202, σ. 60).

νται λόγω των χαρακτηριστικών τους ενιαίες εκδηλώσεις, μπορεί να αμφισβητηθεί βάσει συγκεκριμένων στοιχείων. Ειδικότερα, στους προσφεύγοντες απόκειται να αποδείξουν ότι οι αγώνες «μικρότερου ενδιαφέροντος» (non-prime) του μουντιάλ (ήτοι, οι άλλοι αγώνες πέραν των ημιτελικών, του τελικού και των αναμετρήσεων της εθνικής ομάδας ή των εθνικών ομάδων της οικείας χώρας) και/ή οι «μη εξαιρετικού ενδιαφέροντος» (non-gala) αγώνες του EURO (δηλαδή, οι υπόλοιπες αναμετρήσεις πλην του εναρκτήριου αγώνα και του τελικού) δεν έχουν τέτοια σημασία για την κοινωνία του κράτους μέλους αυτού.

Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι αγώνες «πρώτης τάξεως ενδιαφέροντος» και οι αγώνες «εξαιρετικού ενδιαφέροντος», καθώς και οι αναμετρήσεις της οικείας εθνικής ομάδας είναι μείζονος σημασίας για το κοινό του κάθε κράτους μέλους και, συνεπώς, μπορούν να καταχωριστούν στον εθνικό κατάλογο των γεγονότων τα οποία το εν λόγω κοινό πρέπει να έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει μέσω τηλεοπτικού σταθμού ελεύθερης προσβάσεως. Όσον αφορά τους υπόλοιπους αγώνες του μουντιάλ και του EURO, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι οι διοργανώσεις αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως ενιαίες εκδηλώσεις, και όχι ως μια σειρά διαδοχικών εκδηλώσεων, όσων και οι επιμέρους αγώνες. Επισήμανε ότι και άλλοι αγώνες, εκτός των αναμετρήσεων «πρώτης τάξεως ενδιαφέροντος» ή «εξαιρετικού ενδιαφέροντος» και των αναμετρήσεων της οικείας εθνικής ομάδας μπορούν να έχουν σημασία για την ενδεχόμενη συμμετοχή της εθνικής ομάδας στις ως άνω αναμετρήσεις, οπότε παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το κοινό. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι είναι αδύνατο να προσδιοριστεί εκ των προτέρων —κατά τον χρόνο της καταρτίσεως των εθνικών καταλόγων ή της αποκτήσεως των δικαιωμάτων αναμεταδόσεως— ποιοι αγώνες θα είναι στην πράξη αποφασιστικής σημασίας για τις μεταγενέστερες φάσεις των εν λόγω διοργανώσεων ή ποιοι θα έχουν αντίκτυπο στην πορεία κάθε συγκεκριμένης εθνικής ομάδας. Για τον λόγο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι το γεγονός ότι ορισμένοι από τους υπόλοιπους αγώνες ενδέχεται να καθορίσουν ποιες ομάδες θα μετάσχουν στους «πρώτης τάξεως ενδιαφέροντος» ή «εξαιρετικού ενδιαφέροντος» αγώνες μπορεί να δικαιολογήσει την απόφαση κράτους μέλους να θεωρήσει ότι όλοι οι αγώνες των επίμαχων διοργανώσεων είναι μείζονος σημασίας για την κοινωνία του. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει εναρμόνιση όσον αφορά τις εκδηλώσεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως μείζονος σημασίας για κάθε κοινωνία και παρατήρησε ότι από τα νούμερα της τηλεθέασης αγώνων οι οποίοι δεν ενέπιπταν στις κατηγορίες «πρώτης τάξεως ενδιαφέροντος» και «εξαιρετικού ενδιαφέροντος» προκύπτει ότι παρακολουθήσε τους αγώνες αυτούς σημαντικός αριθμός τηλεθεατών, από τους οποίους πολλοί δεν ενδιαφέρονται συνήθως για το ποδόσφαιρο.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι ο χαρακτηρισμός του μουντιάλ και του EURO ως εκδηλώσεως μείζονος σημασίας για την κοινωνία, μολονότι μπορεί να επηρεάσει το τίμημα που θα λάβουν η FIFA και η UEFA για τη χορήγηση των δικαιωμάτων μεταδόσεως των οικείων διοργανώσεων, δεν εκμηδενίζει την εμπορική αξία των δικαιωμάτων αυτών, καθόσον δεν υποχρεώνει τους δύο οργανισμούς να τα παραχωρούν υπό οποιουδήποτε όρους. Ομοίως, ναι μεν ο εν λόγω χαρακτηρισμός περιορίζει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελευθερία εγκαταστάσεως, πλην όμως ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται εφόσον έχει ως σκοπό να προασπίσει το δικαίωμα στην ενημέρωση και να εξασφαλίσει την ευρεία πρόσβαση του κοινού στις τηλεοπτικές μεταδόσεις εκδηλώσεων μείζονος σημασίας για την κοινωνία.

Δημόσιες συμβάσεις — Δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας

Με την απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, T-461/08, *Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά ΕΤΕπ* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι ήταν πράγματι αρμόδιο να επιληφθεί της προσφυγής που άσκησε διαγωνιζόμενος του οποίου η προσφορά δεν επελέγη κατά της αποφάσεως της διευθύνουσας επιτροπής της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) να κατακυρώσει την οικεία δημόσια σύμβαση παροχής υπηρεσιών στον τομέα της

πληροφορικής σε άλλον διαγωνιζόμενο, ακύρωσε την απόφαση αυτή, κυρίως για τον λόγο ότι δεν πληρούσε τις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της παροχής πλήρους δικαστικής προστασίας. Συγκεκριμένα, αφενός, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα αλλά περιήλθε σε γνώση της αφού εξάντλησε, κατ' αρχήν, τα αποτελέσματά της συνεπεία της υπογραφής και της ενάρξεως της ισχύος της οικείας συμβάσεως. Εν προκειμένω, όμως, η παροχή στην προσφεύγουσα της δυνατότητας να υποβάλει αίτηση αναστολής εκτελέσεως, πριν από την υπογραφή και την έναρξη της ισχύος της οικείας συμβάσεως, αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να είναι όντως αποτελεσματική η κύρια προσφυγή την οποία αυτή άσκησε με αίτημα να ελεγχθεί αν η διαδικασία διαγωνισμού διεξήχθη με αμεροληψία και να διαφυλαχθούν οι πιθανότητες της να συνάψει την επίμαχη σύμβαση με την ΕΤεπ μετά το πέρας της εν λόγω διαδικασίας.

Αφετέρου, η ΕΤεπ δεν παρέσχε στην προσφεύγουσα επαρκή αιτιολογία της αποφάσεως περί κατακύρωσης της συμβάσεως προτού η προσφεύγουσα ασκήσει την κύρια προσφυγή με την οποία ζητείται, μεταξύ άλλων, η ακύρωση της αποφάσεως αυτής. Στο πλαίσιο της διαδικασίας για τη σύναψη δημόσιας συμβάσεως, το δικαίωμα των υποβαλόντων προσφορά η οποία δεν επελέγη στην άσκηση αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος κατά της αποφάσεως περί αναθέσεως της δημόσιας συμβάσεως σε άλλο διαγωνιζόμενο, καθώς και η συνακόλουθη υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να τους κοινοποιήσει, κατόπιν σχετικού αιτήματος, την αιτιολογία της αποφάσεως αυτής πρέπει να χαρακτηριστεί ως ουσιώδης τύπος κατά την έννοια της νομολογίας, στον βαθμό που ο τύπος αυτός περιβάλλει τη διαδικασία εκδόσεως της εν λόγω αποφάσεως με εγγυήσεις που καθιστούν δυνατή την άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου όσον αφορά το αμερόληπτο της διαδικασίας του διαγωνισμού, η οποία κατέληξε στην έκδοση της ως άνω αποφάσεως.

II. Αγωγές αποζημιώσεως

Στην απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2011, T-88/09, *Idromacchine κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα της στοιχειοθέτησεως της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης σε περίπτωση παραβάσεως, εκ μέρους θεσμικού οργάνου, της υποχρεώσεως τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου, λόγω της δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* μιας πληροφορίας σχετικής με την ενάγουσα.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, όσον αφορά τη δημοσιοποίηση πληροφοριακών στοιχείων σε απόφαση της Επιτροπής σχετικής με κρατικές ενισχύσεις, πρέπει να θεωρηθεί εμπιστευτικού χαρακτήρα η πληροφορία ότι μια επιχείρηση, που δεν ήταν αποδέκτρια της επίμαχης ενισχύσεως, δεν μπόρεσε να παραδώσει στην αντισυμβαλλόμενη προϊόντα σύμφωνα με τις ισχύουσες προδιαγραφές και τους συμβατικούς όρους, εφόσον η πληροφορία αυτή κοινοποιήθηκε από το οικείο κράτος μέλος στην Επιτροπή μόνο για τις ανάγκες της διοικητικής διαδικασίας εξετάσεως της επίμαχης ενισχύσεως και αφορά την εκτέλεση των εμπορικών υποχρεώσεων των εταιριών στις μεταξύ τους σχέσεις. Τέτοιες πληροφορίες μπορούν, επιπλέον, να προκαλέσουν σοβαρή ζημία στην οικεία επιχείρηση, δεδομένου ότι συνιστούν δυσμενή ονομαστική αναφορά σε αυτήν. Εξάλλου, στο μέτρο που η δημοσιοποίηση της πληροφορίας ήταν ικανή να θίξει την εικόνα και τη φήμη της επιχείρησεως, το συμφέρον της τελευταίας για τη μη δημοσιοποίηση της πληροφορίας αυτής ήταν αντικειμενικώς άξιο προστασίας.

Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η εκτίμηση του εμπιστευτικού χαρακτήρα μιας πληροφορίας προϋποθέτει τη στάθμιση, αφενός, των νόμιμων ατομικών συμφερόντων στα οποία προσκρούει η δημοσιοποίησή της και, αφετέρου, του γενικού συμφέροντος να παρέχονται όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για τις δραστηριότητες των οργάνων της Ένωσης. Εν προκειμένω, η δημοσιοποίηση πληροφοριών κρίθηκε δυσανάλογη υπό το πρίσμα του αντικειμένου της αποφάσεως της Επιτροπής, δεδομένου ότι θα αρκούσε μια γενική αναφορά σε πλημμελή εκπλήρωση της

συμβάσεως ή, ενδεχομένως, μια πιο συγκεκριμένη μνεία, χωρίς να απαιτείται, ούτε στη μία ούτε στην άλλη περίπτωση, να κατονομαστεί ο προμηθευτής.

Αφού σημείωσε ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως όσον αφορά το ζήτημα αν, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, είναι δυνατό να μην τηρήσει τον κανόνα της εμπιστευτικότητας, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η δημοσιοποίηση πληροφορίας εμπιστευτικού χαρακτήρα, εφόσον θίγει τη φήμη μιας εταιρίας, συνιστά παράβαση της υποχρέωσης τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου, την οποία προβλέπει το άρθρο 287 ΕΚ και αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως. Έτσι, η Επιτροπή υποχρεώθηκε να καταβάλει το ποσό των 20 000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για τη βλάβη που προκλήθηκε στην εικόνα και τη φήμη της ενάγουσας.

Επ' ευκαιρία της αποφάσεως της 23ης Νοεμβρίου 2011, T-341/07, *Sison κατά Συμβουλίου* (που εκδόθηκε από πενταμελές τμήμα και δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε τις προϋποθέσεις στοιχειοθετήσεως της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης —ειδικότερα την προϋπόθεση της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες— στην περίπτωση όπου η παράνομη απόφαση που προκάλεσε τη ζημία ακυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο για τον λόγο ότι οι εθνικές αποφάσεις στις οποίες στηρίχθηκε το Συμβούλιο για να δεσμεύσει τα κεφάλαια του ενάγοντος δεν αφορούσαν ούτε διεξαγωγή ανακρίσεως ή άσκηση ποινικής δίωξης ούτε καταδίκη για τέλεση τρομοκρατικής πράξεως, αντιθέτως προς τις επιταγές του δικαίου της Ένωσης.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι σκοπός της αγωγής αποζημιώσεως δεν είναι να εξασφαλίσει την αποκατάσταση ζημίας που έχει προκληθεί από οποιαδήποτε παράνομη πράξη. Μόνον κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες μπορεί να στοιχειοθετήσει την εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης. Το αποφασιστικό κριτήριο βάσει του οποίου μπορεί να συναχθεί ότι πληρούται η ως άνω προϋπόθεση είναι η πρόδηλη και σοβαρή υπέρβαση, εκ μέρους του οικείου θεσμικού οργάνου, των ορίων της διακριτικής του ευχέρειας. Πάντως, η έκταση της διακριτικής ευχέρειας του οικείου θεσμικού οργάνου, καίτοι καθοριστικής σημασίας, δεν αποτελεί αποκλειστικό κριτήριο. Έτσι, στο πλαίσιο του συστήματος της εξωσυμβατικής ευθύνης της Ένωσης, λαμβάνονται, μεταξύ άλλων, υπόψη η πολυπλοκότητα των προς διευθέτηση καταστάσεων και οι τυχόν δυσχέρειες εφαρμογής ή ερμηνείας των οικείων νομοθετικών κειμένων.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι το Συμβούλιο ουδεμία διακριτική ευχέρεια διαθέτει όταν εκτιμά αν συντρέχουν σε συγκεκριμένη περίπτωση τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία μπορεί να εξαρτάται η εφαρμογή ενός μέτρου περί δεσμεύσεως κεφαλαίων, η ερμηνεία και η εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης είναι ιδιαίτερες δύσκολες ως προς το ζήτημα αυτό. Διαπίστωσε ότι το ίδιο το γράμμα των σχετικών διατάξεων προκαλεί μεγάλη σύγχυση, όπως άλλωστε μαρτυρεί και η πλούσια νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου στον συγκεκριμένο τομέα. Πράγματι, μόνο μέσω της εξετάσεως μιας δεκάδας υποθέσεων σε διάστημα αρκετών ετών μπόρεσε το Γενικό Δικαστήριο να διαμορφώσει σταδιακά ένα λογικό και συνεπές πλαίσιο ερμηνείας των εν λόγω διατάξεων. Μόλις δε με αφορμή την απόφαση με την οποία ακυρώθηκε η απόφαση του Συμβουλίου που προκάλεσε τη ζημία, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε για πρώτη φορά ότι για να μπορεί το Συμβούλιο βασίμως να επικαλεστεί μια εθνική απόφαση πρέπει αυτή να εντάσσεται στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας με άμεσο και κύριο σκοπό την επιβολή στον ενδιαφερόμενο προληπτικού ή κατασταλτικού μέτρου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε την πολυπλοκότητα των νομικών και πραγματικών εκτιμήσεων που απαιτούνταν για τη ρύθμιση της εν λόγω υποθέσεως. Τέλος, υπογράμμισε ότι ο θεμελιώδους σπουδαιότητας σκοπός γενικού συμφέροντος που έγκειται στην αντιμετώπιση των απειλών κατά της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και οι ιδιάζουσες δεσμεύσεις τις οποίες επιβάλλει στα οικεία θεσμικά όργανα της Ένωσης η «με κάθε

μέσο» επιδίωξή του, κατόπιν του επιτακτικού αιτήματος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, αποτελούν επίσης παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Έτσι, εν προκειμένω, η εκ μέρους του Συμβουλίου παράβαση της εφαρμοστέας ρυθμίσεως, μολοντί σαφώς αποδειχθείσα, εξηγείται, κατά το Γενικό Δικαστήριο, από τις ιδιάζουσες δεσμεύσεις και ευθύνες που βαρύνουν το όργανο αυτό και συνιστά παρατυπία την οποία θα μπορούσε να διαπράξει, υπό ανάλογες συνθήκες, μια διοίκηση που επιδεικνύει τον συνήθη βαθμό συνέσεως και επιμέλειας, με συνέπεια να μην είναι δυνατό να διαπιστωθεί η ύπαρξη κατάφωρης παραβάσεως, η οποία θα στοιχειοθετούσε δικαίωμα αποζημιώσεως.

III. Αιτήσεις αναιρέσεως

Κατά το 2011, ασκήθηκαν 44 αναιρέσεις κατά αποφάσεων του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης και περατώθηκαν από το τμήμα αναιρέσεων του Γενικού Δικαστηρίου 29 υποθέσεις. Τέσσερις εξ αυτών χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 2011, T-80/09 P, *Επιτροπή κατά Q* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η διαπίστωση της υπάρξεως παρανομίας αρκούσε, από μόνη της, για να θεωρηθεί ότι συνέτρεχε η πρώτη από τις τρεις προϋποθέσεις στοιχειοθετήσεως της ευθύνης της Ένωσης για ζημίες τις οποίες υπέστησαν οι νυν και πρώην υπάλληλοί της λόγω παραβάσεως του ευρωπαϊκού δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, χωρίς να χρειάζεται να αποδειχθεί ότι επρόκειτο για κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες²⁵. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι για να είναι παραδεκτό τυχόν αίτημα αποζημιώσεως που υποβάλλει υπάλληλος βάσει του άρθρου 24, δεύτερο εδάφιο, του Κανονισμού Υπηρεσιακής Κατάστασης (ΚΥΚ) των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχουν εξαντληθεί τα ένδικα βοηθήματα της εθνικής έννομης τάξεως, εφόσον τα βοηθήματα αυτά διασφαλίζουν την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και μπορούν να επιφέρουν την αποκατάσταση της προβαλλόμενης ζημίας. Συναφώς, το ειδικό καθεστώς ευθύνης άνευ πταίσματος, το οποίο θεσπίζει η εν λόγω διάταξη, στηρίζεται στο καθήκον της διοικήσεως να προστατεύει την υγεία και την ασφάλεια των μόνιμων και μη μόνιμων υπαλλήλων της από τις επιθέσεις ή την κακομεταχείριση εκ μέρους τρίτων ή άλλων υπαλλήλων, τις οποίες ενδέχεται να υποστούν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ιδίως υπό τη μορφή ηθικής παρενοχλήσεως κατά την έννοια του άρθρου 12α, παράγραφος 3, του ΚΥΚ. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης παρέβη τα άρθρα 90 και 91 του ΚΥΚ και αποφάνθηκε *ultra petita*, στο μέτρο που υποχρέωσε την Επιτροπή να επανορθώσει την ηθική βλάβη που οφειλόταν σε υπηρεσιακό πταίσμα το οποίο συνέβαλε στην απομόνωση της προσφεύγουσας-ενάγουσας εντός της μονάδας της. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης παρέβη επίσης τα άρθρα 90 και 91 του ΚΥΚ και υπερέβη τα όρια του δικαιοδοτικού ελέγχου, υποκαθιστώντας στην πράξη τη διοίκηση, στο μέτρο που αποφάνθηκε επί της αιτιάσεως περί ηθικής παρενοχλήσεως, την οποία είχε προβάλει πρωτοδίκως η προσφεύγουσα-ενάγουσα.

Εξάλλου, με τις αποφάσεις της 14ης Δεκεμβρίου 2011, T-361/10 P, *Επιτροπή κατά Παχτίτη* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) και T-6/11 P, *Επιτροπή κατά Vicente Carbajosa κ.λπ.* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, επικυρώνοντας ως προς το σημείο αυτό τις αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, ότι η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία

²⁵ Επιβεβαιώνοντας την απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, T-143/09 P, *Επιτροπή κατά Petrilli* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), για την οποία υποβλήθηκε πρόταση επανεξετάσεως στο πλαίσιο διαδικασίας που περατώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Φεβρουαρίου 2011, C-17/11 RX.

Επιλογής Προσωπικού (EPSO) δεν είναι αρμόδια να καθορίζει το περιεχόμενο των προκριματικών δοκιμασιών των διαγωνισμών. Το Γενικό Δικαστήριο ανέλυσε την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της EPSO και της εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού υπό το πρίσμα του παραρτήματος III του ΚΥΚ και κατέληξε ότι, μολονότι η αρμοδιότητα καθορισμού του περιεχομένου των προκριματικών δοκιμασιών δεν ανατίθεται ρητώς ούτε στην EPSO ούτε στην εξεταστική επιτροπή, υπεύθυνη για τη διεξαγωγή των δοκιμασιών πριν από την ίδρυση της EPSO ήταν, κατά πάγια νομολογία, η εξεταστική επιτροπή του διαγωνισμού. Επομένως, δεδομένου ότι, αφενός, δεν έχει επέλθει οποιαδήποτε τροποποίηση του ΚΥΚ με την οποία να απονέμεται ρητώς στην EPSO η ως άνω αρμοδιότητα και, αφετέρου, τα καθήκοντα που ανατίθενται στην EPSO με το άρθρο 7 του εν λόγω παραρτήματος είναι αμιγώς οργανωτικής φύσης, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η EPSO δεν είναι αρμόδια να καθορίζει το περιεχόμενο των δοκιμασιών προεπιλογής των διαγωνισμών. Όσον αφορά την απόφαση για την ίδρυση της EPSO²⁶ και την απόφαση σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία της υπηρεσίας αυτής²⁷, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι οι αποφάσεις αυτές είναι ιεραρχικώς κατώτερες των διατάξεων του ΚΥΚ. Επομένως, βάσει της αρχής της νομιμότητας, ακόμη και αν από τη διατύπωση που χρησιμοποιείται σε ορισμένα σημεία των ως άνω αποφάσεων θα μπορούσε εσφαλμένως να συναχθεί ότι η EPSO έχει την αρμοδιότητα να καθορίζει το περιεχόμενο των δοκιμασιών προεπιλογής, οι εν λόγω αποφάσεις δεν είναι δυνατό να ερμηνευθούν κατά τρόπο αντίθετο προς τον ΚΥΚ.

Τέλος, με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2011, T-325/09 P, *Adjemian κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή της απαγορεύσεως της καταχρήσεως δικαιώματος, βάσει της οποίας ουδείς δύναται να επικαλεστεί καταχρηστικώς κανόνες δικαίου, αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου. Επομένως, ο νομοθέτης και η αρμόδια για τη σύναψη συμβάσεων προσλήψεως αρχή (στο εξής: ΑΣΣΠΑ) οφείλουν, όταν θεσπίζουν ή εφαρμόζουν τους κανόνες που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των μη μόνιμων υπαλλήλων τους, να προλαμβάνουν τις περιπτώσεις καταχρήσεως δικαιώματος οι οποίες ενδέχεται να ανακύψουν λόγω της χρησιμοποιήσεως διαδοχικών συμβάσεων προσλήψεως για ορισμένο χρόνο, σύμφωνα με τους σκοπούς της βελτίωσης των συνθηκών διαβιώσεως και εργασίας των εργαζομένων, καθώς και της διασφάλισης της κατάλληλης κοινωνικής προστασίας τους, στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 136 ΕΚ. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το κύριο χαρακτηριστικό των συμβάσεων προσλήψεως συμβασιούχων υπαλλήλων επιφορτισμένων με επικουρικά καθήκοντα είναι η προσωρινότητά τους, η οποία εξυπηρετεί τον ίδιο τον σκοπό των συμβάσεων αυτών, που συνίσταται στην εκτέλεση από το περιστασιακό προσωπικό καθηκόντων τα οποία είναι, είτε λόγω της φύσης τους είτε ελλείψει μόνιμου υπαλλήλου, προσωρινά. Κατά συνέπεια, το ως άνω καθεστώς δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί από την ΑΣΣΠΑ για να ανατεθούν επί μακρές περιόδους στο εν λόγω προσωπικό καθήκοντα που αντιστοιχούν σε «μόνιμη θέση», διότι τούτο θα ισοδυναμούσε με αντικανονική χρησιμοποίηση του προσωπικού αυτού, με αντίτιμο μια παρατεταμένη αβεβαιότητα. Συγκεκριμένα, μια τέτοια χρησιμοποίηση θα αντέβαινε στην αρχή της απαγορεύσεως της καταχρήσεως δικαιώματος, η οποία έχει εφαρμογή στην περίπτωση της χρησιμοποιήσεως, από την ΑΣΣΠΑ, διαδοχικών συμβάσεων προσλήψεως για ορισμένο χρόνο στη δημόσια διοίκηση. Εντούτοις, η κατάχρηση αυτή θα μπορούσε να διορθωθεί και οι αρνητικές συνέπειες που υπέστη ο ενδιαφερόμενος να αρθούν με τον επαναχαρακτηρισμό της συμβάσεως προσλήψεως, ιδίως κατά τρόπο ώστε οι διαδοχικές συμβάσεις προσλήψεως για ορισμένο χρόνο να μετατραπούν σε σύμβαση αορίστου χρόνου.

²⁶ Απόφαση 2002/620/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου, της Επιτροπής, του Δικαστηρίου, του Ελεγκτικού Συνεδρίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της Επιτροπής των Περιφερειών και του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή, της 25ης Ιουλίου 2002, για την ίδρυση της EPSO (ΕΕ L 197, σ. 53).

²⁷ Απόφαση 2002/621/ΕΚ των Γενικών Γραμματέων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου, της Επιτροπής, του Γραμματέα του Δικαστηρίου, των Γενικών Γραμματέων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της Επιτροπής των Περιφερειών και του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή, της 25ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την οργάνωση και τη λειτουργία της EPSO (ΕΕ L 197, σ. 56).

IV. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων

Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου επιλήφθηκε, κατά το υπό εξέταση έτος, 44 αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, αριθμός που αντιπροσωπεύει ελαφρά αύξηση σε σχέση με τις αιτήσεις (41) οι οποίες είχαν υποβληθεί το 2010. Το 2011, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων περάτωσε 52 υποθέσεις, έναντι 38 υποθέσεων το 2010. Δέχθηκε δύο αιτήσεις αναστολής εκτελέσεως, οι οποίες υποβλήθηκαν σε σχέση με πρόστιμα που είχαν επιβληθεί στις αιτούσες για τη συμμετοχή σε αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπράξεις, συγκεκριμένα με τη διάταξη της 2ας Μαρτίου 2011, T-392/09 R, *1. garantovaná* κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή), και με τη διάταξη της 13ης Απριλίου 2011, T-393/10 R, *Westfälische Drahtindustrie* κ.λπ. κατά Επιτροπής (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή). Οι δύο αυτές διατάξεις αποτέλεσαν αφορμή για να αποσαφηνίσει ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου τη σχετική με τους ομίλους επιχειρήσεων νομολογία, βάσει της οποίας λαμβάνονταν υπόψη, στο πλαίσιο του κατεπείγοντος, οι χρηματοοικονομικοί πόροι του ομίλου επιχειρήσεων στον οποίο ανήκε η εταιρία που ζητούσε τη λήψη προσωρινών μέτρων.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *1. garantovaná* κατά Επιτροπής, η αιτούσα εταιρία του χρηματοοικονομικού τομέα ζήτησε να απαλλαγεί από την υποχρέωση συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, την οποία η Επιτροπή έθεσε ως προϋπόθεση για να μην προχωρήσει στην άμεση είσπραξη του προστίμου που είχε επιβληθεί στην εταιρία για τον λόγο ότι είχε ασκήσει αποφασιστική επιρροή στην εμπορική πολιτική μιας άλλης εταιρίας η οποία είχε μετάσχει σε σύμπραξη στην αγορά των αντιδραστηρίων με βάση το ανθρακασβέστιο και το μαγνήσιο για τους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής χάλυβα και αερίου. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διαπίστωσε ότι συνέτρεχαν εν προκειμένω εξαιρετικές περιστάσεις οι οποίες δικαιολογούσαν την αναστολή της υποχρεώσεως σύστασης τέτοιας εγγυήσεως. Συγκεκριμένα, η αιτούσα απέδειξε, πέραν της υπάρξεως *fumus boni juris*, ότι η επισφαλής οικονομική της κατάσταση ήταν ο λόγος για τον οποίο πολλές τράπεζες αρνήθηκαν να συστήσουν την επίμαχη εγγύηση για λογαριασμό της. Επιπλέον, τα στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή δεν έθεταν υπό αμφισβήτηση τον ισχυρισμό της αιτούσας ότι δεν ανήκε σε κάποιον μεγαλύτερο όμιλο και ότι δεν είχε πλειοψηφικό μέτοχο. Επιπροσθέτως, δεν προέκυψε από τα στοιχεία ότι η αιτούσα αποτελούσε μέλος ενός δικτύου του οποίου τα υπόλοιπα μέλη θα μπορούσαν να έχουν κοινά συμφέροντα με αυτήν. Εξάλλου, δεν ήταν δυνατό να προσαφθεί στην αιτούσα ότι προκάλεσε η ίδια την κακή της οικονομική κατάσταση με τη συμπεριφορά της. Το γεγονός ότι είχε επενδύσει το μεγαλύτερο μέρος των στοιχείων του ενεργητικού που της απέμεναν σε μακροπρόθεσμα δάνεια λίγο πριν της επιβληθεί το οικείο πρόστιμο και ότι δέσμευσε έτσι τα στοιχεία αυτά μπορούσε ευλόγως να εξηγηθεί λαμβανομένης υπόψη της ιδιότητάς της ως επενδυτή κεφαλαίων. Συναφώς, δεν μπορούσε να απαιτηθεί από την αιτούσα να «παγώσει» τις επενδύσεις της και να παύσει την οικονομική της δραστηριότητα καθ' όλη τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας που διεξήγαγε η Επιτροπή. Σταθμίζοντας τα διακυβευόμενα συμφέροντα, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκρινε ότι τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης δεν θα προστατεύονταν αποτελεσματικότερα με την άμεση κίνηση διαδικασίας αναγκαστικής εκτελέσεως για την είσπραξη του προστίμου, δεδομένου ότι ήταν μάλλον απίθανο να μπορέσει η Επιτροπή να εξασφαλίσει κατ' αυτόν τον τρόπο την καταβολή ποσού ίσου με το επιβληθέν πρόστιμο. Κατά συνέπεια, διέταξε τη χορήγηση της απαλλαγής που ζητήθηκε, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η αιτούσα δεν θα μπορούσε να μεταβιβάσει ορισμένα στοιχεία του ενεργητικού της χωρίς προηγούμενη έγκριση της Επιτροπής, ότι θα κατέβαλλε στην Επιτροπή ποσό αντίστοιχο προς την πρόβλεψη που είχε συστήσει και ότι θα ενημέρωνε την Επιτροπή τακτικά σχετικά με την κατάσταση των στοιχείων του ενεργητικού της και την πορεία των επενδύσεών της.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *Westfälische Drahtindustrie* κ.λπ. κατά Επιτροπής, τρεις εταιρίες-μέλη ομίλου που ασκούσε δραστηριότητες στον τομέα της βιομηχανίας χάλυβα, στις οποίες είχαν επιβληθεί πρόστιμα για συμμετοχή σε σύμπραξη στην αγορά χάλυβα προέντασης, υπέβαλαν αίτηση ασφαλιστικών μέτρων για να απαλλαγούν από την υποχρέωση συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως.

Συναφώς, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου υπενθύμισε ότι η απαλλαγή από την υποχρέωση συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως μπορεί να χορηγηθεί μόνο στην περίπτωση που η αιτούσα εταιρία αποδεικνύει ότι της είναι αντικειμενικώς αδύνατο να συστήσει την εν λόγω εγγύηση ή —εναλλακτικώς— εφόσον η σύστασή της θα έθετε σε κίνδυνο την ύπαρξή της. Εν προκειμένω διαπιστώθηκε ότι οι αιτούσες προσπάθησαν εγκαίρως, σοβαρά και, κατ' επανάληψη, να λάβουν τραπεζική εγγύηση που να καλύπτει τα πρόστιμα που τους επιβλήθηκαν, όμως οι προσπάθειές τους αυτές απέβησαν άκαρπες, καθόσον οι δεκατέσσερις τράπεζες των οποίων οι αιτούσες ήσαν τακτικοί πελάτες απάντησαν αρνητικά στις επανειλημμένες οχλήσεις τους, αφού εξέτασαν εμπεριστατωμένα την οικονομική τους κατάσταση. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου δεν έλαβε υπόψη τα χρηματοοικονομικά μέσα της ArcelorMittal, η οποία κατείχε, ως μέτοχος, το ένα τρίτο των εταιρικών μεριδίων μίας από τις αιτούσες εταιρίες. Αφού υπενθύμισε ότι η σχετική με τους ομίλους επιχειρήσεων νομολογία μπορεί πράγματι να έχει εφαρμογή και σε περιπτώσεις μειοψηφικών συμμετοχών (30 %) —ανάλογα με τη διάρθρωση του κεφαλαίου της οικείας εταιρίας—, διαπίστωσε, μολαταύτα, ότι εν προκειμένω ο όμιλος ArcelorMittal και ο όμιλος στον οποίο ανήκαν οι αιτούσες ήσαν ανταγωνιστές στην αγορά του χάλυβα και επιδίωκαν διαφορετικούς στρατηγικούς σκοπούς. Απορρίφθηκε επίσης το επιχείρημα της Επιτροπής σχετικά με την ύπαρξη ιδίου συμφέροντος των ως άνω τραπεζών προς ανάκτηση των δικών τους πιστώσεων. Κατά τον Πρόεδρο του Γενικού Δικαστηρίου, τα συμφέροντα μιας τράπεζας ως πιστωτικού ιδρύματος που αρνήθηκε να συστήσει τραπεζική εγγύηση μπορούν να υποχωρήσουν έναντι των συμφερόντων της Επιτροπής μόνον εφόσον η σχετική με τους ομίλους επιχειρήσεων νομολογία έχει εφαρμογή στην περίπτωση της τράπεζας αυτής, όπερ δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Πράγματι, οι δεκατέσσερις τράπεζες των οποίων οι αιτούσες ήσαν τακτικοί πελάτες δεν ανήκαν στον ίδιο όμιλο με αυτές. Οι επιχειρηματικές τους σχέσεις με τον οικείο όμιλο περιορίζονταν στον τομέα των πιστώσεων, στην ανάκτηση των ποσών που χορήγησαν και στην είσπραξη των αντίστοιχων τόκων. Στο μέτρο αυτό, ουδεμία αντικειμενική ταύτιση υφίσταται μεταξύ των συμφερόντων των εν λόγω πιστωτικών ιδρυμάτων και των συμφερόντων των τριών εταιριών. Δεδομένου ότι αποδείχθηκε η αδυναμία συστάσεως τραπεζικής εγγυήσεως, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε ως αλυσιτελή τα επιχειρήματα που η Επιτροπή άντλησε από δεδομένα χρηματοοικονομικού χαρακτήρα για να αποδείξει ότι, αν η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων δεν γινόταν δεκτή, κάθε «λογική τράπεζα με ορθολογική οικονομική σκέψη» θα προχωρούσε, εν τέλει, στη σύσταση της επίμαχης εγγυήσεως για τις αιτούσες.

Εξάλλου, η ύπαρξη *fumus boni juris* αναγνωρίστηκε για το επικουρικό αίτημα της μειώσεως των προστίμων, το οποίο στηριζόταν ιδίως στον λόγο ότι δεν ελήφθη υπόψη το γεγονός ότι οι αιτούσες δεν ήσαν ικανές να καταβάλουν τα σχετικά ποσά, δεδομένου ότι ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκρινε ότι δεν μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να κάνει το Γενικό Δικαστήριο χρήση της πλήρους δικαιοδοσίας του και να μειώσει τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις αιτούσες. Κατά συνέπεια, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου χορήγησε την απαλλαγή που ζητήθηκε, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι οι αιτούσες θα κατέβαλλαν στην Επιτροπή, αφενός, ποσό που αντιστοιχούσε στην πρόβλεψη την οποία είχαν συστήσει και, αφετέρου, μηνιαίες δόσεις σύμφωνα με το προταθέν σχέδιο πληρωμής.

Όλες οι υπόλοιπες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων απορρίφθηκαν, στις περισσότερες περιπτώσεις λόγω ελλείψεως επείγοντος. Στο πλαίσιο αυτό, θα γίνει σύντομη αναφορά στις ακόλουθες υποθέσεις.

Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, χρήζουν μνείας, λόγω των ιδιαιτεροτήτων τους από δικονομικής απόψεως, οι λεγόμενες αποφάσεις του «ισπανικού άνθρακα» (διατάξεις της 17ης Φεβρουαρίου 2011, T-484/10 R, *Gas Natural Fenosa SDG κατά Επιτροπής*, T-486/10 R, *Iberdrola κατά Επιτροπής*, και T-490/10 R, *Endesa και Endesa Generación κατά Επιτροπής*, που δεν έχουν δημοσιευθεί στη Συλλογή). Οι υποθέσεις αυτές ανάγονται στην απόφαση του Βασιλείου της Ισπανίας να θεσπίσει ένα καθεστώς χρηματοοικονομικών ενισχύσεων προκειμένου να προάγει την παραγωγή ηλεκτρικής

ενέργειας από άνθρακα εθνικής προελεύσεως. Στο πλαίσιο αυτό, το επίμαχο καθεστώς υποχρέωνε πολλούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας να εφοδιάζονται με άνθρακα εθνικής προελεύσεως και να παράγουν ορισμένη ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας από τέτοιο άνθρακα, ενώ το κράτος όφειλε να αντισταθμίσει τα πρόσθετα έξοδα παραγωγής που συνεπαγόταν η αγορά άνθρακα εθνικής προελεύσεως. Κατόπιν της εγκρίσεως του επίμαχου καθεστώτος από την Επιτροπή, οι τρεις αιτούσες εταιρίες άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως κατά της σχετικής αποφάσεως της Επιτροπής και υπέβαλαν αιτήσεις αναστολής της εκτελέσεώς της. Ενόψει της επικείμενης εκδόσεως μιας αποφάσεως της αρμόδιας ισπανικής αρχής, με την οποία οι αιτούσες θα υποχρεώνονταν, εντός τριών ημερών, να προμηθευτούν συγκεκριμένες ποσότητες άνθρακα εθνικής προελεύσεως, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διέταξε, στις 3 Νοεμβρίου 2010, βάσει του άρθρου 105, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, δηλαδή χωρίς οι αντίδικοι να υποβάλουν παρατηρήσεις, την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως της Επιτροπής μέχρις εκδόσεως των διατάξεων που θα περάτωναν τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων. Δεδομένου ότι το Βασίλειο της Ισπανίας ζήτησε να ανακληθεί η διάταξη περί προσωρινής αναστολής εκτελέσεως και οι αιτούσες εκδήλωσαν, σε ιδιαιτέρως προχωρημένο στάδιο της διαδικασίας, την πρόθεσή τους να παραιτηθούν από την προσφυγή τους, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκρινε ότι, εν αναμονή της οριστικής διαγραφής των προσφυγών, ήταν προς το συμφέρον της ορθής απονομής της δικαιοσύνης να αποφανθεί επί της διατηρήσεως, ή μη, σε ισχύ του μέτρου της προσωρινής αναστολής της εκτελέσεως της αποφάσεως της Επιτροπής. Μολονότι δέχθηκε την ύπαρξη *fumus boni juris*, απέκλεισε το ενδεχόμενο να συντρέχουν επείγουσες περιστάσεις που να δικαιολογούν τη λήψη των προσωρινών μέτρων που ζητήθηκαν. Όσον αφορά τη στάθμιση των συμφερόντων, αφού υπενθύμισε τη σημασία που έχουν οι υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος εντός της Ένωσης και την ευρεία διακριτική ευχέρεια της οποίας απολαμβάνουν οι εθνικές αρχές ως προς την παροχή, την εκτέλεση και την οργάνωσή τους, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου εκτίμησε ότι τα συμφέροντα που εξυπηρετούσε η ταχύτερη δυνατή εφαρμογή τόσο της ισπανικής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος όσο και του σχετικού αντισταθμίسمatos υπερίσχυαν των αντιτιθέμενων συμφερόντων που προέβλεπαν οι αιτούσες εταιρίες. Κατά συνέπεια, ανακάλεσε τις διατάξεις της 3ης Νοεμβρίου 2010, με τις οποίες χορηγήθηκε η αναστολή εκτελέσεως της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Τέλος, δεδομένου ότι οι αιτούσες εταιρίες παραιτήθηκαν από τις αιτήσεις τους ασφαλιστικών μέτρων, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου εξέδωσε, στις 12 Απριλίου 2011, τρεις διατάξεις περί διαγραφής στο πλαίσιο των αντίστοιχων διαδικασιών ασφαλιστικών μέτρων, καταδικάζοντας κατ' εξαίρεση τις αιτούσες στα δικαστικά έξοδα.

Τέλος, με τις διατάξεις της 9ης Ιουνίου 2011, T-62/06 RENV-R, *Eurallumina κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψεις 29 έως 56), και της 10ης Ιουνίου 2011, T-207/07 R, *Eurallumina κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψεις 32 έως 59), ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου, αφού εξέθεσε λεπτομερώς τα διάφορα στοιχεία που συνθέτουν τη σχετική με τους ομίλους επιχειρήσεων νομολογία, έκρινε ότι η νομολογία αυτή είναι σύμφωνη με το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης²⁸, με το άρθρο 6 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επισημαίνοντας ότι η έννοια του ομίλου δεν συνιστά προϋπόθεση που είναι αδύνατο να πληρούται, δεδομένου ότι δεν εμποδίζει οποιαδήποτε εταιρία-μέλος ομίλου να αποδείξει, μεταξύ άλλων, ότι τα αντικειμενικά συμφέροντά της δεν συμπίπτουν με εκείνα του ομίλου ή της μητρικής της εταιρίας, ότι η τελευταία κωλύεται νομικώς να τη συνδράμει χρηματοοικονομικώς ή ότι ο όμιλος δεν είναι, στο σύνολό του, ικανός να της παράσχει χρηματοοικονομική βοήθεια.

²⁸ ΕΕ 2010, C 83, σ. 392.

B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 16 Νοεμβρίου 2011)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

L. Truchot, Σ. Παπασάββας, O. Czúcz και J. Azizi, πρόεδροι τμήματος· M. Jaeger, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου· N. J. Forwood, I. Pelikánová και A. Dittrich, πρόεδροι τμήματος· H. Kanninen, δικαστής.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białicka, F. Dehousse, M. E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadalpalas, I. Labucka και M. Prek, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

M. Kancheva, Δ. Γρατσίας, J. Schwarcz, S. Frimodt Nielsen, S. Soldevila Fragoso, K. O'Higgins, M. Van der Woude και A. Popescu, δικαστές· E. Coulon, Γραμματέας.

1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Marc Jaeger

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Robert Schuman του Στρασβούργου· σπουδές στο Κολλέγιο της Ευρώπης· δικηγόρος Λουξεμβούργου (1981)· δικαστικός ακόλουθος υπό τον Γενικό Εισαγγελέα του Λουξεμβούργου (1983)· δικαστής στο Tribunal d'arrondissement de Luxembourg (1984)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1996)· πρόεδρος του Διεθνούς Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου του Λουξεμβούργου (IUIL)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 11 Ιουλίου 1996· Πρόεδρος του Πρωτοδικείου, νυν Γενικού Δικαστηρίου, από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Josef Azizi

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής και πτυχιούχος Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βιέννης· εντεταλμένος καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης, στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης και σε άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα· ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιέννης· Ministerialrat και διευθυντής τμήματος στην Ομοσπονδιακή Καγκελαρία· μέλος της διευθύνουσας επιτροπής νομικής συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (CDCJ)· εκπρόσωπος ad litem ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου) σε ένδικες διαδικασίες ελέγχου της συνταγματικότητας των ομοσπονδιακών νόμων· συντονιστής υπεύθυνος για την προσαρμογή του ομοσπονδιακού αυστριακού δικαίου προς το κοινοτικό δίκαιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 18 Ιανουαρίου 1995.

Nicholas James Forwood

Γεννήθηκε το 1948· αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Cambridge (BA 1969, MA 1973) (Mechanical Sciences and Law)· κατέστη μέλος του αγγλικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1970, εν συνεχεία δε δικηγόρησε στο Λονδίνο (1971–1999) και στις Βρυξέλλες (1979–1999)· κατέστη μέλος του ιρλανδικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1981· το 1987 κατέστη Queen's Counsel και το 1998 Benchet of the Middle Temple· εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας στο Συμβούλιο Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE) και πρόεδρος της μόνιμης αντιπροσωπείας του CCBE στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (1995–1999)· μέλος του διοικητικού συμβουλίου της World Trade Law Association και της European Maritime Law Organisation (1993–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Δεκεμβρίου 1999.

Maria Eugenia Martins de Nazaré Ribeiro

Γεννήθηκε το 1956 σπούδασε στη Λισσαβώνα, στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο· άσκησε δικηγορία στην Πορτογαλία και στις Βρυξέλλες· ελεύθερη ερευνήτρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών· εισηγήτρια στο γραφείο του Πορτογάλου δικαστή στο Δικαστήριο J. C. Moitinho de Almeida (1986–2000) και, κατόπιν, στο γραφείο του Προέδρου του Πρωτοδικείου B. Vesterdorf (2000–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 31 Μαρτίου 2003.

Franklin Dehousse

Γεννήθηκε το 1959· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Λιέγης, 1981)· επιστημονικός συνεργάτης στο Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικών Ερευνών (1985–1989)· νομικός σύμβουλος στο Κοινοβούλιο (Chambre des représentants, 1981–1990)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, 1990)· καθηγητής (Πανεπιστήμια Λιέγης και Στρασβούργου, Κολέγιο της Ευρώπης, Institut royal supérieur de Défense, Πανεπιστήμιο Montesquieu του Bordeaux· collège Michel Servet des universités de Paris· facultés Notre-Dame de la Paix στη Namur)· ειδικός εκπρόσωπος του Υπουργού Εξωτερικών (1995–1999)· διευθυντής ευρωπαϊκών σπουδών του Institut royal des relations internationales (1998–2003)· πάρεδρος στο βελγικό Conseil d'État (2001–2003)· σύμβουλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990–2003)· μέλος του Observatoire Internet (2001–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Ena Cremona

Γεννήθηκε το 1936· πτυχιούχος ξένων γλωσσών του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1955)· διδάκτωρ του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1958)· δικηγόρος Μάλτας από το 1959· νομικός σύμβουλος στο εθνικό συμβούλιο γυναικών (1964–1979)· μέλος της επιτροπής δημοσίας διοικήσεως (1987–1989)· μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Lombard Bank (Malta) Ltd, εκπρόσωπος του Δημοσίου ως μετόχου (1987–1993)· μέλος της εκλογικής επιτροπής από το 1993· μέλος της επιτροπής κρίσεως διδακτορικών στη Νομική Σχολή του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2003–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ottó Czúcz

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged (1971)· διοικητικός υπάλληλος στο Υπουργείο Εργασίας (1971–1974)· επιφορτισμένος με διδασκαλία και καθηγητής (1974–1989), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής (1989–1990) και αντιπρύτανης (1992–1997) του Πανεπιστημίου του Szeged· δικηγόρος· μέλος της διοικήσεως του εθνικού οργανισμού ασφαλίσεως γήρατος· αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (1998–2002)· μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της Διεθνούς Ενώσεως Κοινωνικής Ασφαλίσεως· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Wiszniewska- Białecka

Γεννήθηκε το 1947· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1965–1969)· μέλος ΔΕΠ (βοηθός, λέκτορας, καθηγήτρια) στο Ινστιτούτο Νομικών Επιστημών της Πολωνικής Ακαδημίας Επιστημών (1969–2004)· συνεργαζόμενη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Max Planck Αλλοδαπού και Διεθνούς Δικαίου στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, των δικαιωμάτων του δημιουργού και του δικαίου του ανταγωνισμού στο Μόναχο (υποτροφία του Foundation AnH, 1985–1986)· δικηγόρος (1992–2000)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2001–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Pelikánová

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής, βοηθός στον τομέα του οικονομικού δικαίου (πριν από το 1989), στη συνέχεια διδάκτωρ επιστημών, καθηγήτρια Δικαίου Επιχειρήσεων (από το 1993) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας· μέλος του διοικητικού οργάνου της επιτροπής κινητών αξιών (1999–2002)· δικηγόρος· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου της Τσεχικής Κυβερνήσεως (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Vilenas Vadapalas

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Μόσχας)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας)· καθηγητής του Πανεπιστημίου του Vilnius· Διεθνές Δίκαιο (από το 1981), Ανθρώπινα Δικαιώματα (από το 1991) και Κοινοτικό Δίκαιο (από το 2000)· σύμβουλος της κυβέρνησεως για τις εξωτερικές υποθέσεις (1991–1993)· μέλος της ομάδας συντονισμού της αντιπροσωπείας για τις διαπραγματεύσεις περί προσχωρήσεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός διευθυντής του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου της κυβέρνησεως (1997–2004)· καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Vilnius, κάτοχος της έδρας Jean Monnet· πρόεδρος της λιθουανικής ενώσεως σπουδών για την Ευρωπαϊκή Ένωση· εισηγητής της κοινοβουλευτικής ομάδας εργασίας για τη συνταγματική μεταρρύθμιση σχετικά με την ένταξη της Λιθουανίας· μέλος της διεθνούς επιτροπής νομικών (Απρίλιος 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Küllike Jürimäe

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Tartu (1981–1986)· βοηθός του εισαγγελέα της Δημοκρατίας στο Ταλλίν (1986–1991)· απόφοιτη της διπλωματικής σχολής της Εσθονίας (1991–1992)· νομικός σύμβουλος (1991–1993) και γενικός σύμβουλος στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (1992–1993)· δικαστής στο Εφετείο του Ταλλίν (1993–2004)· European Master στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό, Πανεπιστήμια της Πάδουας και του Nottingham (2002–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ingrida Labucka

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Λεττονίας (1986)· επιθεωρητής εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών για την περιφέρεια του Kiron και την πόλη της Ρίγας (1986–1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Ρίγας (1990–1994)· δικηγόρος (1994–1998 και Ιούλιος 1999–Μάιος 2000)· Υπουργός Δικαιοσύνης (Νοέμβριος 1998–Ιούλιος 1999 και Μάιος 2000–Οκτώβριος 2002)· μέλος του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (2001–2004)· μέλος του Κοινοβουλίου (2002–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Σάββας Σ. Παπασάββας

Γεννήθηκε το 1969· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο το 1991)· σπουδές τρίτου κύκλου στο Πανεπιστήμιο Paris II (DEA Δημοσίου Δικαίου το 1992) και στο Πανεπιστήμιο Aix-Marseille III (διδακτορικό το 1995)· εγγραφή στον Δικηγορικό Σύλλογο Κύπρου, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Λευκωσίας από το 1993· επιφορτισμένος με διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (1997–2002), λέκτορας Συνταγματικού Δικαίου από τον Σεπτέμβριο του 2002· ερευνητής στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου (2001–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Enzo Moavero Milanese

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο La Sapienza Ρώμης)· σπουδές Κοινοτικού Δικαίου (Κολέγιο της Ευρώπης, Bruges)· μέλος του δικηγορικού συλλόγου, ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου (1978–1983)· επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του Κοινοτικού Δικαίου στα Πανεπιστήμια La Sapienza Ρώμης (1993–1996), Luiss Ρώμης (1993–1996 και 2002–2006) και Bocconi Μιλάνου (1996–2000)· σύμβουλος του Ιταλού Πρωθυπουργού επί κοινοτικών ζητημάτων (1993–1995)· υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: νομικός σύμβουλος και, στη συνέχεια, προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου (1989–1992), προϊστάμενος του γραφείου του αρμόδιου για την «εσωτερική αγορά» (1995–1999) και τον «ανταγωνισμό» (1999) επιτρόπου, διευθυντής στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (2000–2002), βοηθός γενικός γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002–2005), γενικός γραμματέας του Γραφείου Συμβούλων Ευρωπαϊκής Πολιτικής (BEPA) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 3 Μαΐου 2006 μέχρι τις 15 Νοεμβρίου 2011.

Nils Wahl

Γεννήθηκε το 1961· απόφοιτος Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1987)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής, κάτοχος της έδρας Jean Monnet Ευρωπαϊκού Δικαίου (1995)· καθηγητής Ευρωπαϊκού Δικαίου (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 2001)· βοηθός δικηγόρος σε ιδιωτικό γραφείο (1987–1989)· διοικητικός διευθυντής εκπαιδευτικού ιδρύματος (1993–2004)· πρόεδρος του σουηδικού δικτύου ευρωπαϊκής νομικής έρευνας (Nätverket för europarättslig forskning) (2001–2006)· μέλος του συμβουλίου για ζητήματα ανταγωνισμού (Rådet för konkurrensfrågor) (2001–2006)· δικαστής στο Εφετείο Skåne και Blekinge (Hovrätten över Skåne och Blekinge) (2005)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Miro Prek

Γεννήθηκε το 1965· πτυχιούχος Νομικής (1989)· μέλος του δικηγορικού συλλόγου (1994)· άσκησε διάφορα καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση, κυρίως στην κυβερνητική υπηρεσία νομοθεσίας (βοηθός υφυπουργός και υποδιευθυντής, προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου) και στην υπηρεσία ευρωπαϊκών υποθέσεων (βοηθός υφυπουργός)· μέλος της ομάδας διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία συνδέσεως (1994–1996) και για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2003), υπεύθυνος για τις νομικές υποθέσεις· δικηγόρος· υπεύθυνος των σχεδίων για την προσαρμογή στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κυρίως στα δυτικά Βαλκάνια· προϊστάμενος τμήματος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Alfred Dittrich

Γεννήθηκε το 1950· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Erlangen-Nürnberg (1970–1975)· Rechtsreferendar στο Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο της Νυρεμβέργης (1975–1978)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας (1978–1982)· υπάλληλος διοικήσεως στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1982)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, επιφορτισμένος με ζητήματα κοινοτικού δικαίου και ανταγωνισμού (1983–1992)· προϊστάμενος του τμήματος «Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης» (1992–2007) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· προϊστάμενος της γερμανικής αντιπροσωπείας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· εκπρόσωπος της ομοσπονδιακής κυβέρνησεως σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Santiago Soldevila Frago

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής από το Universidad Autonoma de Barcelona (1983)· δικαστής (1985)· από το 1992, δικαστής των τμημάτων διοικητικών διαφορών του Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 και 1993) και της Audiencia Nacional (Μαδρίτη, Μάιος 1998–Αύγουστος 2007), όπου δίκασε προσφυγές σε φορολογικές υποθέσεις (ΦΠΑ), καθώς και προσφυγές κατά των γενικών κανονιστικών διατάξεων του Υπουργού Οικονομικών και των αποφάσεών του περί κρατικών ενισχύσεων ή περί ευθύνης του δημοσίου· επίσης, δίκασε τις προσφυγές κατά όλων των συμφωνιών των κεντρικών ρυθμιστικών οικονομικών οργανισμών του τραπεζικού, χρηματιστηριακού, ενεργειακού και ασφαλιστικού τομέα, καθώς και του τομέα της προστασίας του ανταγωνισμού· εισηγητής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Laurent Truchot

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού (1984)· πρώην μαθητής της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1986–1988)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της Μασσαλίας (Ιανουάριος 1988–Ιανουάριος 1990)· δικαστής στη διεύθυνση αστικών υποθέσεων και νομοθεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 1990–Ιούνιος 1992)· βοηθός προϊστάμενος και, στη συνέχεια, προϊστάμενος του γραφείου της γενικής διεύθυνσης ανταγωνισμού, καταναλώσεως και πατάξεως της απάτης στο Υπουργείο Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας (Ιούνιος 1992–Σεπτέμβριος 1994)· τεχνικός σύμβουλος του Υπουργού Δικαιοσύνης (Σεπτέμβριος 1994–Μάιος 1995)· δικαστής στο Tribunal de grande instance του Nîmes (Μάιος 1995–Μάιος 1996)· εισηγητής στο Δικαστήριο στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα P. Léger (Μάιος 1996–Δεκέμβριος 2001)· conseiller référendaire (δικαστής επιφορτισμένος με τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών) στο Cour de cassation (Δεκέμβριος 2001–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1988)· υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών (1988–1991)· καθηγητής Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (1988–1991)· γραμματέας πρεσβείας στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη (1991–1994)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (1994–1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1995)· σύμβουλος, στη συνέχεια κύριος σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (1995–1998)· σύμβουλος υπουργός στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· ειδικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού επί νομικών ζητημάτων (2001–2002)· προϊστάμενος τμήματος και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (Μάρτιος 2002–Ιούλιος 2004)· βοηθός υφυπουργός και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του Πρωθυπουργού (Αύγουστος 2004–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Kevin O'Higgins

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στο Crescent College του Limerick, στο Clongowes Wood College, στο University College του Δουβλίνου (BA degree και πτυχίο Ευρωπαϊκού Δικαίου) και στο Kings Inns· ενεγράφη στον Δικηγορικό Σύλλογο της Ιρλανδίας το 1968· barrister (1968–1982)· Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986)· δικαστής στο Circuit Court (1986–1997)· δικαστής στο High Court της Ιρλανδίας (1997–2008)· Benchers του Kings Inns· αντιπρόσωπος της Ιρλανδίας στο Συμβουλευτικό Συμβούλιο Ευρωπαίων Δικαστών (2000–2008)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Σεπτεμβρίου 2008.

Heikki Kanninen

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος της Σχολής Ανώτατων Εμπορικών Σπουδών του Ελσίνκι και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· εισηγητής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Φινλανδίας· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί έννομης προστασίας στη δημόσια διοίκηση· κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της διοικητικής δικονομίας, σύμβουλος στη νομοπαρασκευαστική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης· βοηθός γραμματέας στο δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (1998–2005)· μέλος του τμήματος προσφυγών για τους πρόσφυγες· αντιπρόεδρος της επιτροπής για την εξέλιξη των φινλανδικών δικαιοδοτικών οργάνων· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Juraj Schwarcz

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Comenius της Μπρατισλάβα, 1979)· νομικός σύμβουλος επιχειρήσεων (1975–1990)· γραμματέας επιφορτισμένος με την τήρηση εμπορικών μητρώων στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (1991)· δικαστής στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (Ιανουάριος–Οκτώβριος 1992)· δικαστής και πρόεδρος τμήματος στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Νοέμβριος 1992–2009)· δικαστής με απόσπαση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, τμήμα εμπορικού δικαίου (Οκτώβριος 2004–Σεπτέμβριος 2005)· πρόεδρος του σώματος εμπορικού δικαίου στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Οκτώβριος 2005–Σεπτέμβριος 2009)· επισκέπτης καθηγητής του τμήματος εμπορικού και οικονομικού δικαίου του Πανεπιστημίου P.J. Šafárik του Košice (1997–2009)· επισκέπτης καθηγητής της Δικαστικής Ακαδημίας (2005–2009)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Marc van der Woude

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο του Groningen, 1983)· σπουδές στο Κολέγιο της Ευρώπης (1983–1984)· βοηθός στο Κολέγιο της Ευρώπης (1984–1986)· εντεταλμένος με τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο του Leiden (1986–1987)· εισηγητής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1989)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–1992)· πολιτικός συντονιστής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992–1993)· μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1995)· δικηγόρος Βρυξελλών από το 1995· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Erasmus του Rotterdam από το 2000· συγγραφέας πολυάριθμων δημοσιευμάτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 13 Σεπτεμβρίου 2010.

Δημήτριος Γρατσίας

Γεννήθηκε το 1957· πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1980)· *diplôme d'Études Approfondies (DEA)* Δημοσίου Δικαίου του Πανεπιστημίου Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981)· *certificat* του Πανεπιστημιακού Κέντρου Κοινοτικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών (Πανεπιστήμιο Paris I) (1982)· εισηγητής του Συμβουλίου της Επικρατείας (1985–1992)· πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας (1992–2005)· εισηγητής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–1996)· επίκουρο μέλος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (1998 και 1999)· Σύμβουλος της Επικρατείας (2005)· μέλος του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας (2006)· μέλος του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου Διοικητικής Δικαιοσύνης (2008)· επιθεωρητής Διοικητικών Δικαστηρίων (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 25 Οκτωβρίου 2010.

Andrei Popescu

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1971)· μεταπτυχιακές σπουδές στο Διεθνές Εργατικό Δίκαιο και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Πανεπιστήμιο Γενεύης (1973–1974)· διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1980)· δόκιμος βοηθός (1971–1973), μόνιμος βοηθός (1974–1985), στη συνέχεια επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του εργατικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου (1985–1990)· κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο επιστημονικών ερευνών στον τομέα της εργασίας και της κοινωνικής προστασίας (1990–1991)· βοηθός γενικός διευθυντής (1991–1992), στη συνέχεια διευθυντής (1992–1996) στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας· λέκτορας (1997), στη συνέχεια καθηγητής στην Εθνική Σχολή Πολιτικών και Διοικητικών Μελετών, Βουκουρέστι (2000)· υφυπουργός στο Υπουργείο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (2001–2005)· προϊστάμενος τμήματος στο Νομοθετικό Συμβούλιο της Ρουμανίας (1996–2001 και 2005–2009)· διευθυντής και ιδρυτικό μέλος της *Revistei Române de Drept European*· πρόεδρος της Ρουμανικής Εταιρίας Ευρωπαϊκού Δικαίου (2009–2010)· εκπρόσωπος της Ρουμανικής Κυβερνήσεως ενώπιον των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 26 Νοεμβρίου 2010.

Mariyana Kancheva

Γεννήθηκε το 1958· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Σόφιας (1979–1984)· συμπληρωματικό *master* Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών (2008–2009)· ειδίκευση στο Οικονομικό Δίκαιο και στο Δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας· δόκιμη δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο της Σόφιας (1985–1986)· νομικός σύμβουλος (1986–1988)· δικηγόρος Σόφιας (1988–1992)· γενική διευθύντρια του γραφείου υπηρεσιών του διπλωματικού σώματος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1992–1994)· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στη Σόφια (1994–2011) και στις Βρυξέλλες (2007–2011)· διαιτητής στη Σόφια στο πλαίσιο του διακανονισμού εμπορικών διαφορών· μετέσχε στη σύνταξη διαφόρων νομικών κειμένων με την ιδιότητα του νομικού συμβούλου στο Βουλγαρικό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 19 Σεπτεμβρίου 2011.

Emmanuel Coulon

Γεννήθηκε το 1968· σπουδές νομικής στο Πανεπιστήμιο Pantheon-Assas του Παρισιού· σπουδές Οικονομικής Διαχείρισεως στο Πανεπιστήμιο Paris-Dauphine· Κολέγιο της Ευρώπης (1992)· εισαγωγικές εξετάσεις στο περιφερειακό κέντρο επιμορφώσεως για το επάγγελμα του δικηγόρου (Παρίσι)· πιστοποιητικό ασκήσεως του επαγγέλματος του δικηγόρου από τον Δικηγορικό Σύλλογο Βρυξελλών· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στις Βρυξέλλες· επιτυχών σε γενικό διαγωνισμό της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Πρωτοδικείο (στο γραφείο του Προέδρου A. Saggio, 1996–1998· στο γραφείο του Προέδρου B. Vesterdorf, 1998–2002)· προϊστάμενος του γραφείου του Προέδρου του Πρωτοδικείου (2003–2005)· Γραμματέας του Γενικού Δικαστηρίου από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

2. Μεταβολές της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2011

Στις 13 Απριλίου 2011 η θητεία του Emmanuel Coulon, Γραμματέα του Γενικού Δικαστηρίου από τις 6 Οκτωβρίου 2005, η οποία έληγε στις 5 Οκτωβρίου 2011, ανανεώθηκε για την περίοδο από 6 Οκτωβρίου 2011 μέχρι 5 Οκτωβρίου 2017.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2011

Κατόπιν της παραιτήσεως του Teodor Tchirev, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2011, τη Mariyana Kancheva ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο από 12 Σεπτεμβρίου 2011 μέχρι 31 Αυγούστου 2013.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2011
έως 18 Σεπτεμβρίου 2011**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
E. MOAVERO MILANESI, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 19 Σεπτεμβρίου 2011
έως 15 Νοεμβρίου 2011**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
E. MOAVERO MILANESI, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 16 Νοεμβρίου 2011
έως 22 Νοεμβρίου 2011**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 23 Νοεμβρίου 2011
έως 31 Δεκεμβρίου 2011**

M. JAEGER, πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
H. KANNINEN, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής
M. KANCHEVA, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

Edward David Alexander Ogilvy (1989-1992)
Γεραρής Χρήστος (1989-1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995), πρόεδρος (1989-1995)
Biancarelli Jacques (1989-1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989-1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989-1996)
Kirschner Heinrich (1989-1997)
Saggio Antonio (1989-1998), πρόεδρος (1995-1998)
Briët Cornelis Paulus (1989-1998)
Lenaerts Koen (1989-2003)
Vesterdorf Bo (1989-2007), πρόεδρος (1998-2007)
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989-2007)
Καλογερόπουλος Ανδρέας (1992-1998)
Bellamy Christopher William (1992-1999)
Potocki André (1995-2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995-2003)
Lindh Pernilla (1995-2006)
Tiili Virpi (1995-2009)
Cooke John D. (1996-2008)
Pirrung Jörg (1997-2007)
Mengozzi Paolo (1998-2006)
Meij Arjen W. H. (1998-2010)
Βηλαράς Μιχάλης (1998-2010)
Legal Hubert (2001-2007)
Trstenjak Verica (2004-2006)
Šváby Daniel (2004-2009)
Moavero Milanesi Enzo (2006-2011)
Tchipev Teodor (2007-2010)
Ciucă Valeriu M. (2007-2010)

Πρόεδροι

Da Cruz Vilaça José Luis (1989-1995)
Saggio Antonio (1995-1998)
Vesterdorf Bo (1998-2007)

Γραμματέας

Jung Hans (1989-2005)

Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
3. Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2007–2011)
4. Τομέας (2007–2011)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
6. Τομέας (2011)
7. Τομέας (2007–2011) (αποφάσεις και διατάξεις)
8. Δικάσας σχηματισμός (2007–2011)
9. Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2007–2011) (αποφάσεις και διατάξεις)

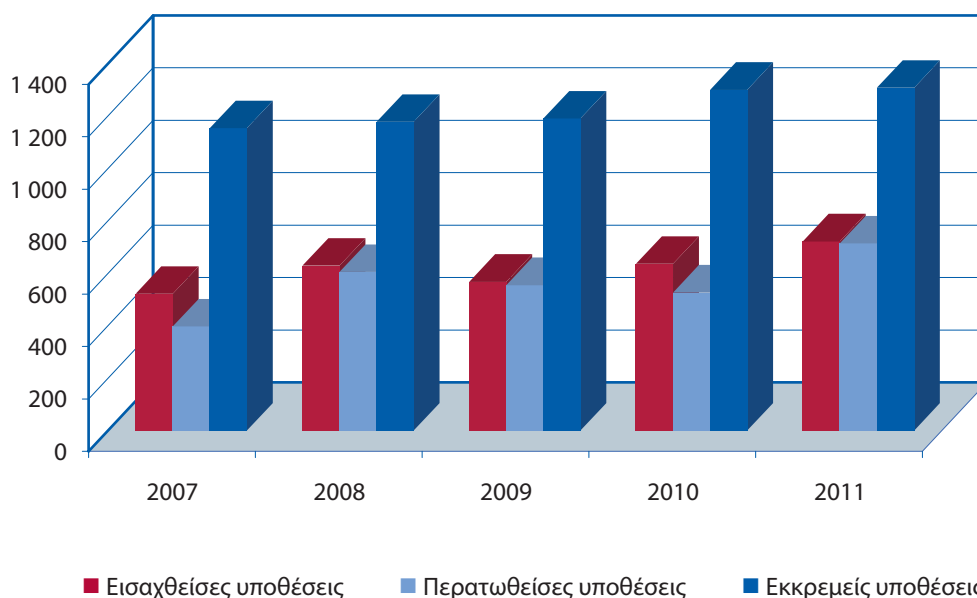
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

10. Φύση των διαδικασιών (2007–2011)
11. Τομέας (2007–2011)
12. Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011)

Διάφορα

13. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2007–2011)
14. Ταχείες διαδικασίες (2007–2011)
15. Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2011)
16. Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2007–2011)
17. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2011) (αποφάσεις και διατάξεις)
18. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2007–2011) (αποφάσεις και διατάξεις)
19. Γενική εξέλιξη (1989–2011) (εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις)

1. Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου — Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011) ^{1 2}

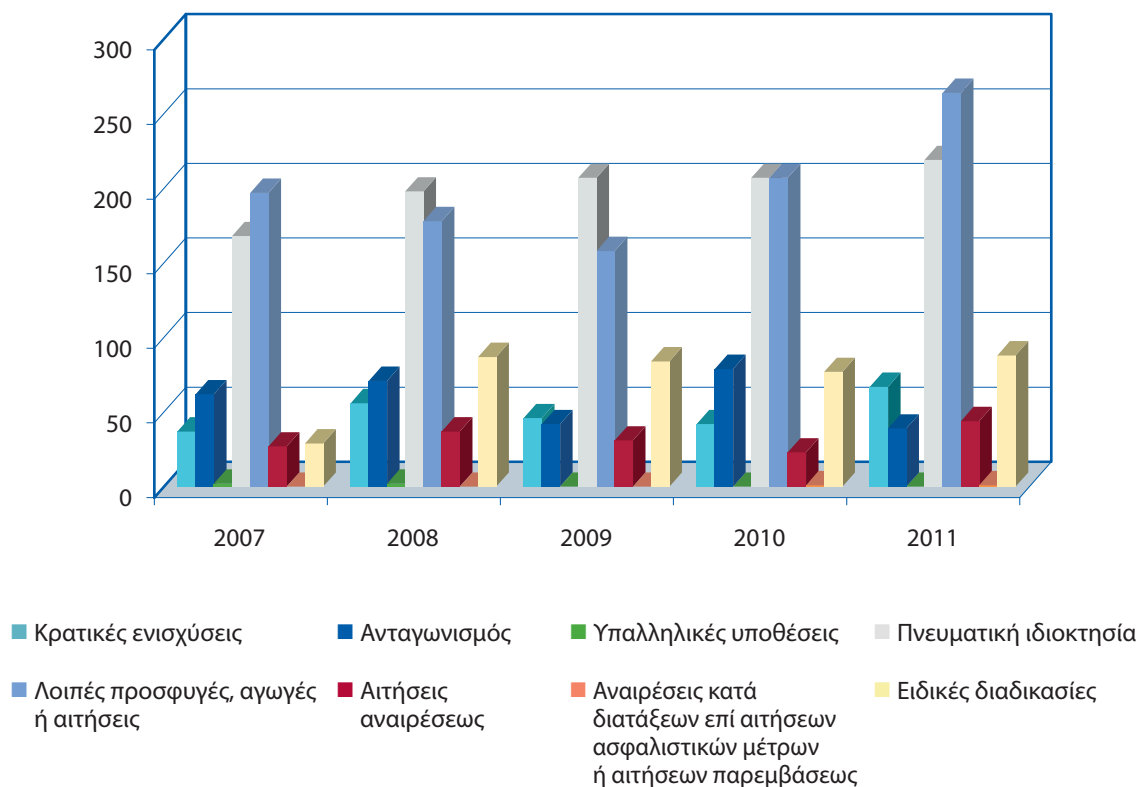
	2007	2008	2009	2010	2011
Εισαχθείσες υποθέσεις	522	629	568	636	722
Περαιτωθείσες υποθέσεις	397	605	555	527	714
Εκκρεμείς υποθέσεις	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

¹ «Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων περιλαμβάνουν τις ειδικές διαδικασίες.

Ως «ειδικές διαδικασίες» θεωρούνται: η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 41 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η τριτανακοπή (άρθρο 42 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 123 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 44 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 125 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 43 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 129 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 92 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 96 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) και η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 84 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου).»

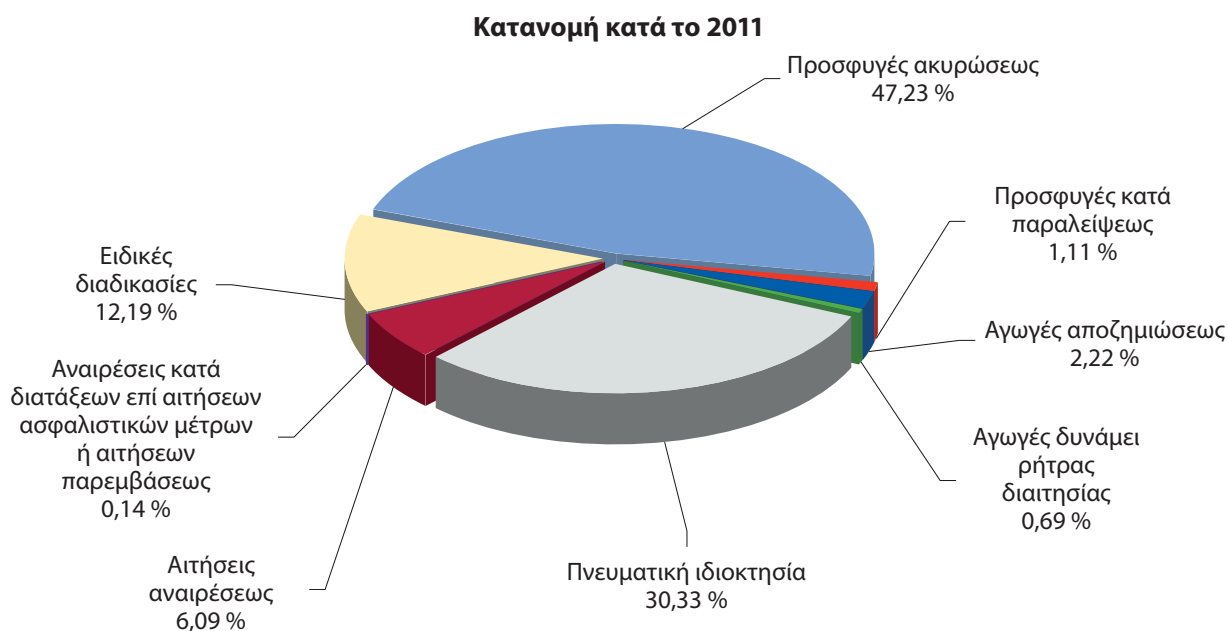
² Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων δεν περιλαμβάνουν τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων.

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Κρατικές ενισχύσεις	37	56	46	42	67
Ανταγωνισμός	62	71	42	79	39
Υπαλληλικές υποθέσεις	2	2			
Πνευματική ιδιοκτησία	168	198	207	207	219
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	197	178	158	207	264
Αιτήσεις αναιρέσεως	27	37	31	23	44
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως				1	1
Ειδικές διαδικασίες	29	87	84	77	88
Σύνολο	522	629	568	636	722

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2007–2011)

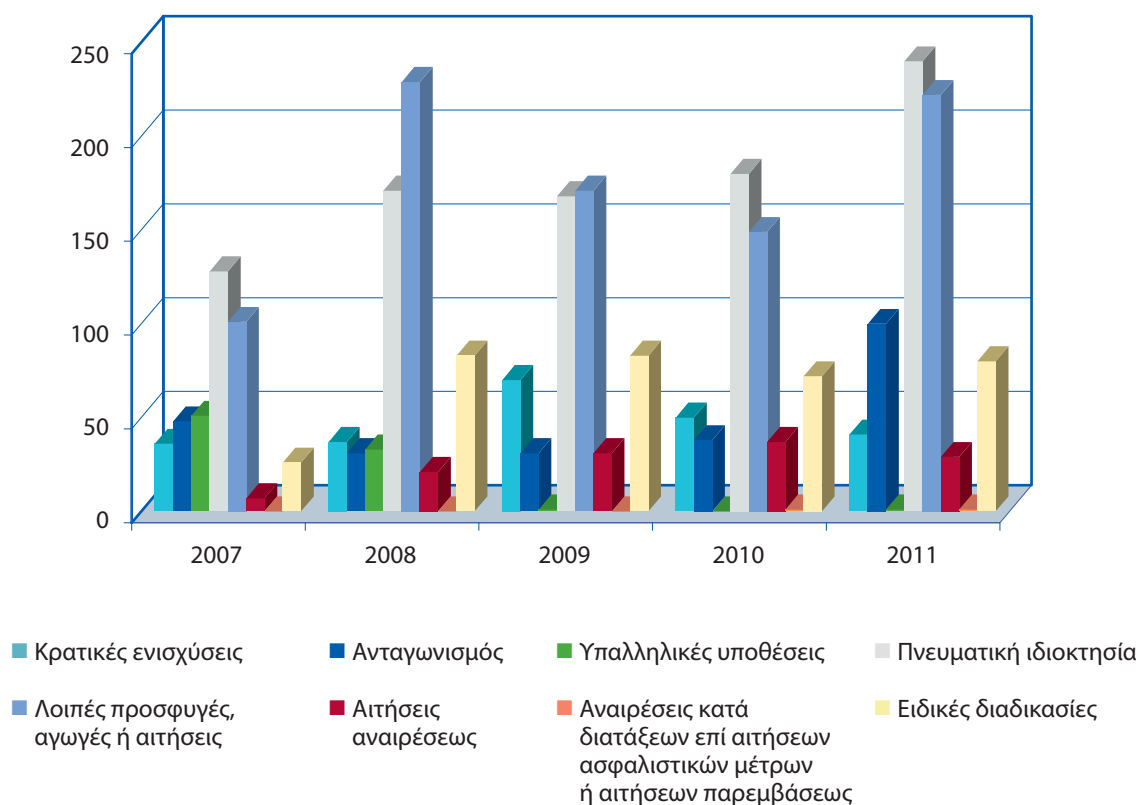
	2007	2008	2009	2010	2011
Προσφυγές ακυρώσεως	251	269	214	304	341
Προσφυγές κατά παραλείψεως	12	9	7	7	8
Αγωγές αποζημιώσεως	27	15	13	8	16
Αγωγές δυνάμει ρήτρας διαιτησίας	6	12	12	9	5
Πνευματική ιδιοκτησία	168	198	207	207	219
Υπαλληλικές υποθέσεις	2	2			
Αιτήσεις αναιρέσεως	27	37	31	23	44
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως				1	1
Ειδικές διαδικασίες	29	87	84	77	88
Σύνολο	522	629	568	636	722

4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Τομέας (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Ανταγωνισμός	62	71	42	79	39
Γεωργία	46	14	19	24	22
Δημόσια υγεία	1	2	2	4	2
Δημόσιες συμβάσεις	11	31	19	15	18
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	1		1		
Δίκαιο των επιχειρήσεων			1		
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1	1	1		
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	4	1	1	1	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		3	4	1	
Ελευθερία εγκαταστάσεως		1			
Εμπορική πολιτική	9	10	8	9	11
Ενέργεια			2		1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	1	2	5	1	2
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας				1	
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	4		6	3	4
Θεσμικό δίκαιο	19	23	32	17	44
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)				8	3
Κοινή αλιευτική πολιτική	5	23	1	19	3
Κοινωνική πολιτική	5	6	2	4	5
Κρατικές ενισχύσεις	37	55	46	42	67
Μεταφορές	4	1		1	1
Οικονομική και νομισματική πολιτική				4	4
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	17	6	6	24	3
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός	1				2
Περιβάλλον	27	7	4	15	6
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	12	7	7	21	93
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	168	198	207	207	219
Πολιτισμός	1		1		
Πρόσβαση στα έγγραφα	11	22	15	19	21
Προσέγγιση των νομοθεσιών	1				
Προστασία των καταναλωτών		2			
Προσχώρηση νέων κρατών μελών			1		
Ρήτρα διαιτησίας	6	12	12	9	5
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	5	1	5	4	10
Φορολογία	2			1	1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	3	3	2		1
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	464	502	452	533	587
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ		1			
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ				1	
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	29	39	32	25	47
Ειδικές διαδικασίες	29	87	84	77	88
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	522	629	568	636	722

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2007–2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Κρατικές ενισχύσεις	36	37	70	50	41
Ανταγωνισμός	48	31	31	38	100
Υπαλληλικές υποθέσεις	51	33	1		1
Πνευματική ιδιοκτησία	128	171	168	180	240
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	101	229	171	149	222
Αιτήσεις αναιρέσεως	7	21	31	37	29
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως				1	1
Ειδικές διαδικασίες	26	83	83	72	80
Σύνολο	397	605	555	527	714

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2011)

	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Ανταγωνισμός	91	9	100
Γεωργία	13	13	26
Δημόσια υγεία	2	1	3
Δημόσιες συμβάσεις	13	2	15
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2		2
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	2	1	3
Εμπορική πολιτική	8	2	10
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης		5	5
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	4	5
Θεσμικό δίκαιο	8	28	36
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)		4	4
Κοινή αλιευτική πολιτική		5	5
Κοινωνική πολιτική	2	3	5
Κρατικές ενισχύσεις	21	20	41
Μεταφορές		1	1
Οικονομική και νομισματική πολιτική		3	3
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	6	3	9
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1	1
Περιβάλλον	11	11	22
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	4	28	32
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	178	62	240
Πρόσβαση στα έγγραφα	11	12	23
Προστασία των καταναλωτών	1		1
Ρήτρα διαιτησίας	2	4	6
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	1		1
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	377	222	599
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1	1
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	16	18	34
Ειδικές διαδικασίες		80	80
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	393	321	714

7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2007–2011) ¹

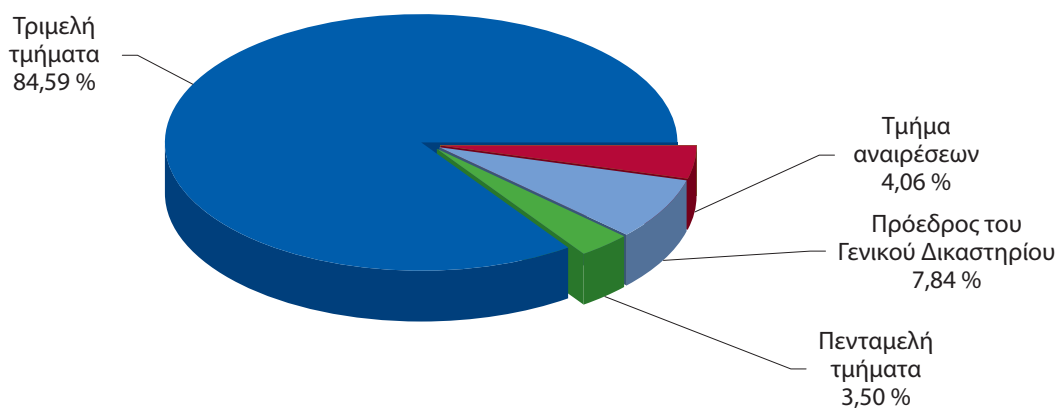
(αποφάσεις και διατάξεις)

	2007	2008	2009	2010	2011
Ανταγωνισμός	38	31	31	38	100
Βιομηχανική πολιτική	1				
Γεωργία	13	48	46	16	26
Δημόσια υγεία	2	1	1	2	3
Δημόσιες συμβάσεις	7	26	12	16	15
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)		2	2		
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1			1	
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων		2	3		
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	4	2	1		2
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1		2	2	3
Ελευθερία εγκαταστάσεως		1			
Εμπορική πολιτική	4	12	6	8	10
Ενέργεια				2	
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	4	2		4	5
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	1	1	3	5
Θεσμικό δίκαιο	10	22	20	26	36
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)					4
Κοινή αλιευτική πολιτική	4	4	17		5
Κοινωνική πολιτική	4	2	6	6	5
Κρατικές ενισχύσεις	36	37	70	50	41
Μεταφορές	1	3		2	1
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	1		2	3
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	5	42	3	2	9
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός				1	1
Περιβάλλον	10	17	9	6	22
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	3	6	8	10	32
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	129	171	169	180	240
Πολιτισμός		1	2		
Πρόσβαση στα έγγραφα	7	15	6	21	23
Προσέγγιση των νομοθεσιών	1	1			
Προστασία των καταναλωτών				2	1
Προσχώρηση νέων κρατών μελών			1		
Ρήτρα διαιτησίας	10	9	10	12	6
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	3	6	10	4	1
Φορολογία		2		1	
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	2	1	3		
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	302	468	439	417	599
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	10				
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1		1		1
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	58	54	32	38	34
Ειδικές διαδικασίες	26	83	83	72	80
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	397	605	555	527	714

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2007–2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

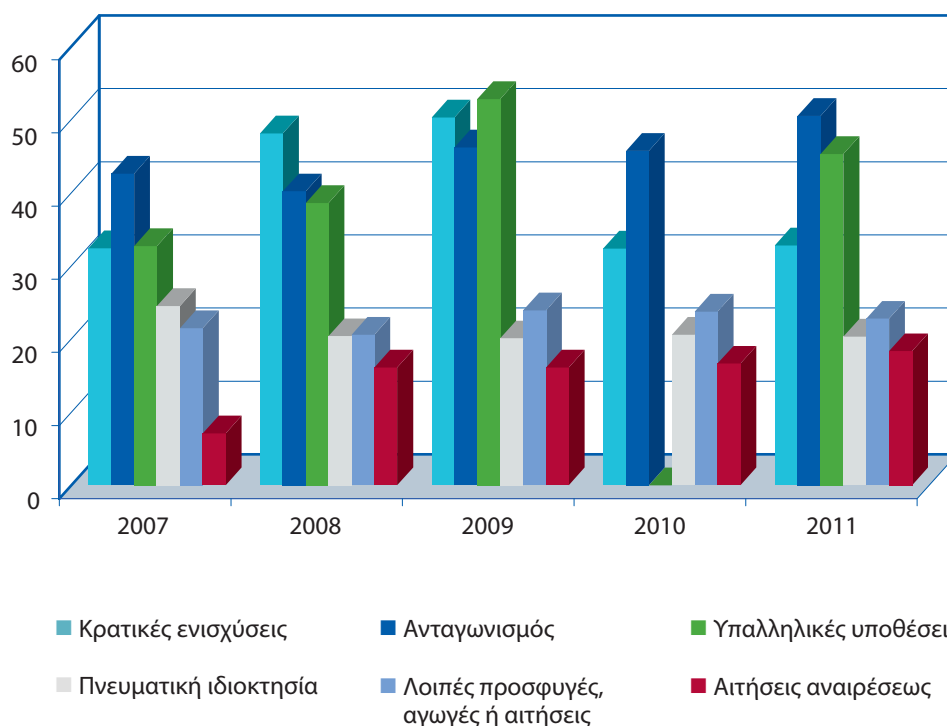
8. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2007–2011)

Κατανομή κατά το 2011

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	2		2								2	2			
Τμήμα αναιρέσεων	3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37	15	14	29
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου		16	16		52	52		50	50		54	54		56	56
Πενταμελή τμήματα	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8	19	6	25
Τριμελή τμήματα	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423	359	245	604
Μονομελή τμήματα	2		2							3		3			
Σύνολο	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527	393	321	714

9. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2007–2011)¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

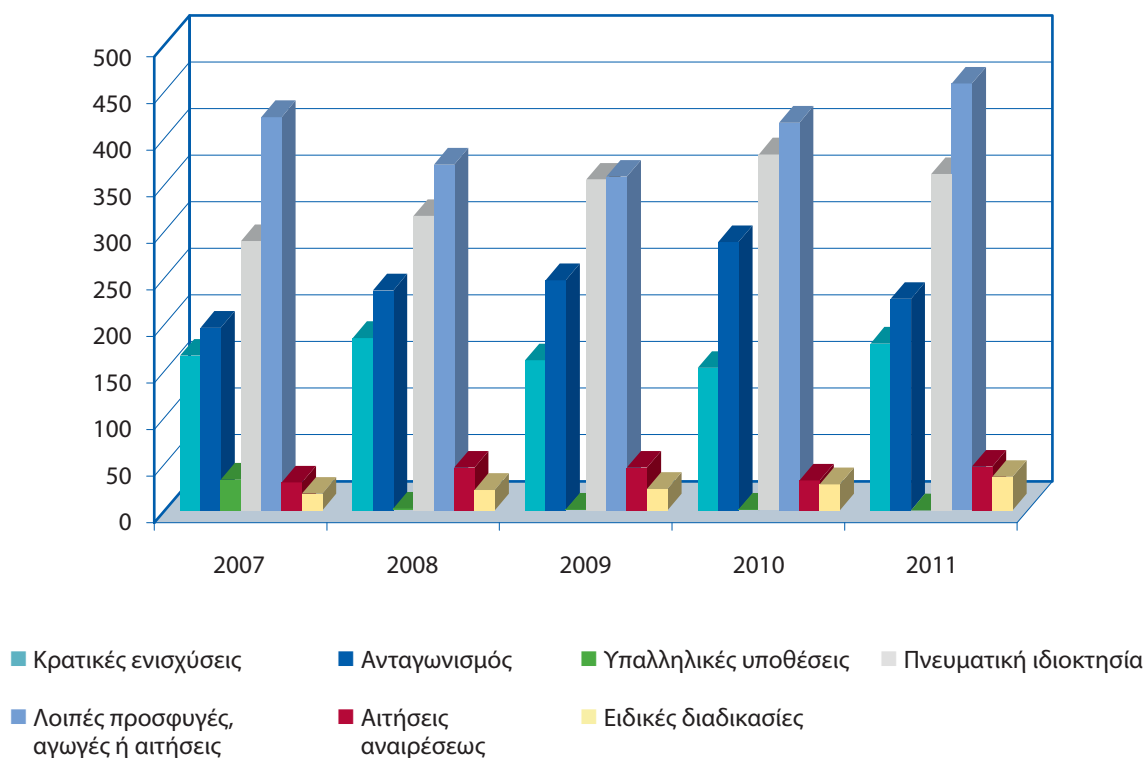

	2007	2008	2009	2010	2011
Κρατικές ενισχύσεις	32,4	48,1	50,3	32,4	32,8
Ανταγωνισμός	42,6	40,2	46,2	45,7	50,5
Υπαλληλικές υποθέσεις	32,7	38,6	52,8		45,3
Πνευματική ιδιοκτησία	24,5	20,4	20,1	20,6	20,3
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	21,5	20,6	23,9	23,7	22,8
Αιτήσεις αναιρέσεως	7,1	16,1	16,1	16,6	18,3

¹ Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε παρεμπόδιση απόφαση, οι ειδικές διαδικασίες, οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το Δικαστήριο κατόπιν της ανακατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Δικαστηρίου και Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το τότε Πρωτοδικείο κατόπιν της ενάρξεως λειτουργίας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

10. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση των διαδικασιών (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Κρατικές ενισχύσεις	166	185	161	153	179
Ανταγωνισμός	196	236	247	288	227
Υπαλληλικές υποθέσεις	33	2	1	1	
Πνευματική ιδιοκτησία	289	316	355	382	361
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	422	371	358	416	458
Αιτήσεις αναιρέσεως	30	46	46	32	47
Ειδικές διαδικασίες	18	22	23	28	36
Σύνολο	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

11. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Τομέας (2007–2011) ¹

	2007	2008	2009	2010	2011
Ανταγωνισμός	196	236	247	288	227
Γεωργία	118	84	57	65	61
Δημόσια υγεία	2	3	4	6	5
Δημόσιες συμβάσεις	29	34	41	40	43
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	5	3	2	2	2
Δίκαιο των επιχειρήσεων			1		
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	3	2			
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	3	2	2	3	1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		3	5	4	1
Εμπορική πολιτική	33	31	33	34	35
Ενέργεια			2		1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	3	3	8	5	2
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας				1	1
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	4	3	8	8	7
Θεσμικό δίκαιο	28	29	41	32	40
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)				8	7
Κοινή αλιευτική πολιτική	5	24	8	27	25
Κοινωνική πολιτική	6	10	6	4	4
Κρατικές ενισχύσεις	166	184	160	152	178
Μεταφορές	4	2	2	1	1
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1			2	3
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	49	13	16	38	32
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός	1	1	1		1
Περιβάλλον	40	30	25	34	18
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	18	19	18	29	90
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	290	317	355	382	361
Πολιτισμός	2	1			
Πρόσβαση στα έγγραφα	28	35	44	42	40
Προσέγγιση των νομοθεσιών	1				
Προστασία των καταναλωτών	1	3	3	1	
Ρήτρα διαιτησίας	17	20	22	19	18
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	16	11	6	6	15
Φορολογία	2				1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	1	3	2	2	3
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	1 072	1 106	1 119	1 235	1 223
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ		1	1	1	1
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1	1		1	
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	63	48	48	35	48
Ειδικές διαδικασίες	18	22	23	28	36
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

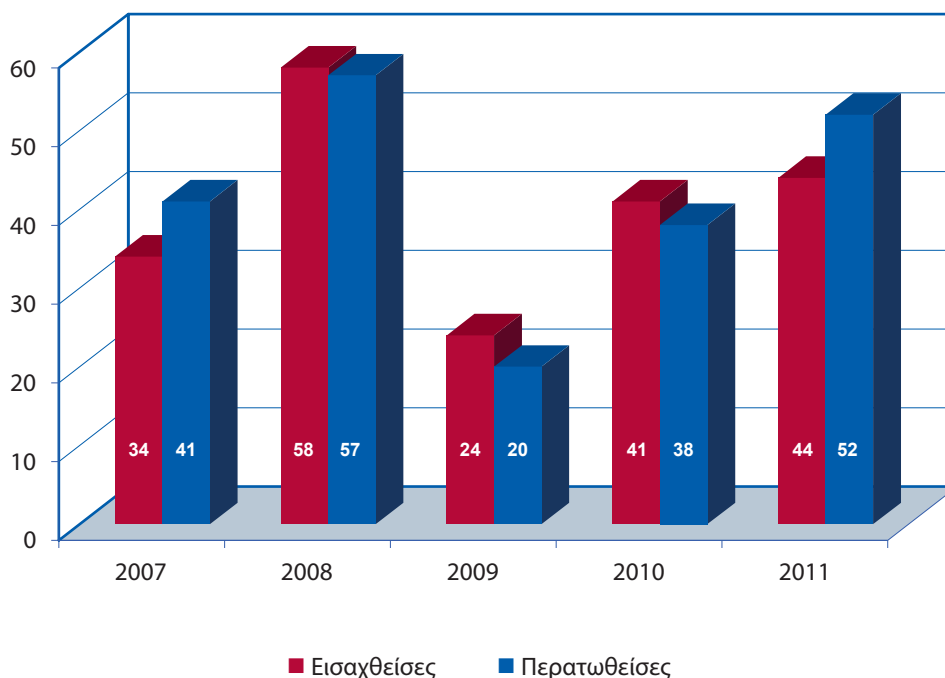
¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2007–2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

12. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Τμήμα αναιρέσεων	30	46	46	32	51
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου				3	3
Πενταμελή τμήματα	75	67	49	58	16
Τριμελή τμήματα	971	975	1 019	1 132	1 134
Μονομελή τμήματα			2		
Μη ανατεθείσες	78	90	75	75	104
Σύνολο	1 154	1 178	1 191	1 300	1 308

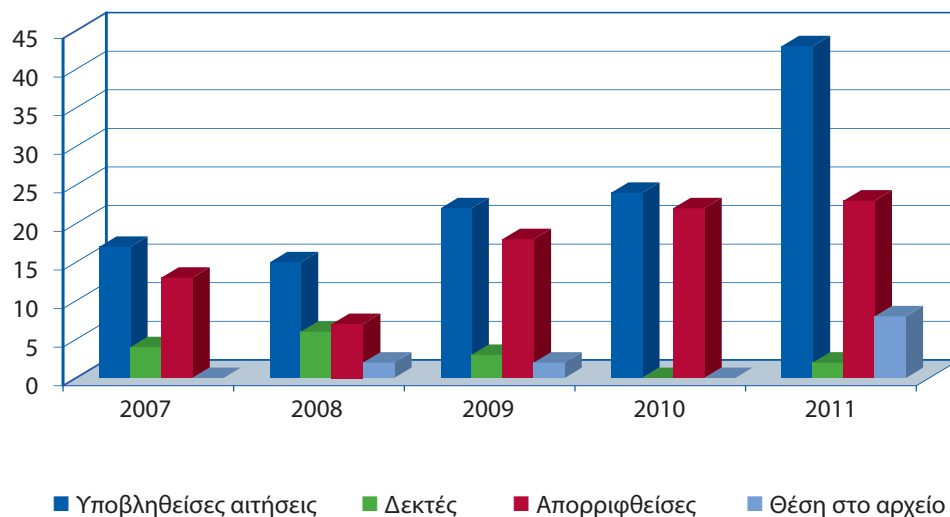
13. Διάφορα — Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2007–2011)

Κατανομή κατά το 2011

	Εισαχθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων	Έκβαση		
			Αίτηση δεκτή	Διαγραφή της υποθέσεως/ Κατάργηση της δίκης	Απόρριψη
Ανταγωνισμός	5	12	2		10
Γεωργία	2	2			2
Δημόσιες συμβάσεις	5	4			4
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	1			1
Θεσμικό δίκαιο	4	5		1	4
Κρατικές ενισχύσεις	9	13		3	10
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός	1	1		1	
Περιβάλλον	2	2			2
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	11	9		3	6
Πρόσβαση στα έγγραφα	1				
Ρήτρα διαιτησίας	1	1			1
Τελωνειακή ένωση και κοινό δασμολόγιο	1	1			1
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	1	1			1
Σύνολο	44	52	2	8	42

14. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2007–2011) ^{1 2}

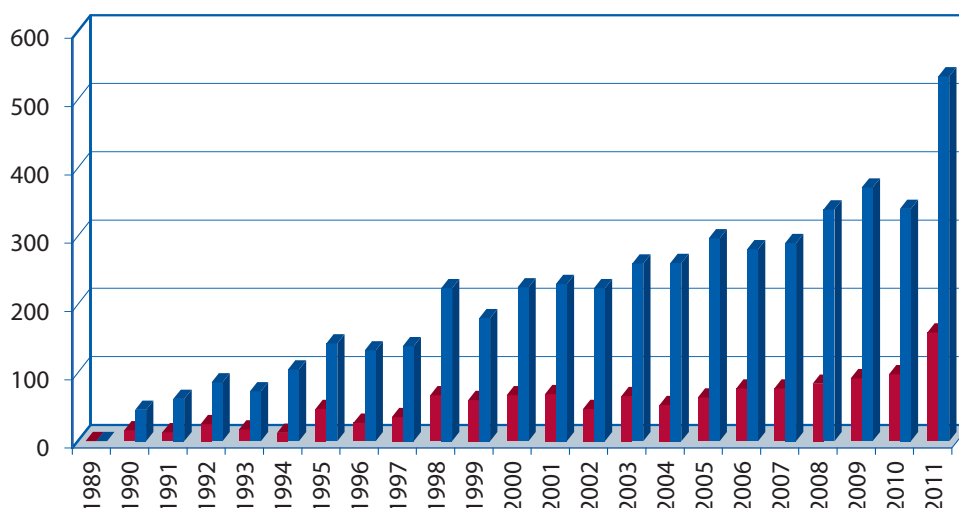
	2007				2008				2009				2010				2011			
	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³
Ανταγωνισμός	1		1		1		1		2		2		3		3		4		4	
Γεωργία			1		1				2		3									
Δημόσια υγεία									1		1									
Δημόσιες συμβάσεις	2		1		3	1	3		2		2		2		2					
Διαδικασία									1		1									
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών									1	1										
Εμπορική πολιτική	2	1				1			2		2						3		2	
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης													1		1					
Θεσμικό δίκαιο					1		1		1		1						1		1	
Κοινωνική πολιτική																	1			
Κρατικές ενισχύσεις	1		2		1		1						7		5				2	
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή													1		1					
Περιβάλλον	7	1	6						1		1						2		2	
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10		30	2	12	7
Πρόσβαση στα έγγραφα	1		1		2		2		4		4						2		1	
Ρήτρα διαιτησίας					1		1													
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων					1				1											
Σύνολο	17	4	13		15	6	7	2	22	3	18	2	24	22			43	2	23	8

¹ Η ταχεία εκδίκαση μιας υποθέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να αποφασισθεί δυνάμει του άρθρου 76α του Κανονισμού Διαδικασίας. Η διάταξη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2001.

² Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2007–2009 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

³ Στην κατηγορία «Θέση στο αρχείο» εμπίπτουν οι ακόλουθες περιπτώσεις: ανάκληση της αιτήσεως, παραίτηση, καθώς και οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής με διάταξη πριν ακόμη αποφασισθεί αν θα γίνει δεκτή η αίτηση εκδίκασεως κατά την ταχεία διαδικασία.

15. Διάφορα — Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2011)

■ Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση

■ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων¹

	Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	224	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	77	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	340	29 %
2011	159	534	30 %

¹ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν αποφάσεων —αποφάσεις, διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων και περί απορρίψεως αιτήσεων παρεμβάσεως, καθώς και όλες οι διατάξεις που περατώνουν τη δίκη εκτός από τις σχετικές με διαγραφή ή παραπομπή της υποθέσεως— για τις οποίες η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσεως έληξε ή κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση.

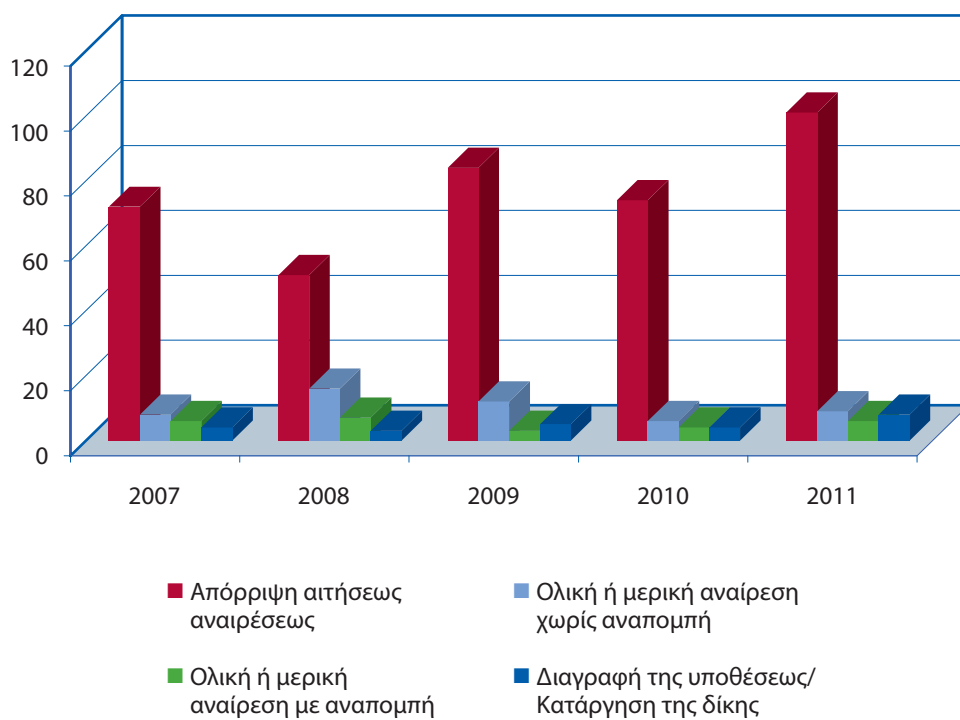
16. Διάφορα — Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2007–2011)

	2007			2008			2009			2010			2011		
	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις (σε %)	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις (σε %)	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις (σε %)	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις (σε %)	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις (σε %)
Κρατικές ενισχύσεις	11	30	37 %	4	19	21 %	23	51	45 %	17	35	49 %	10	37	27 %
Ανταγωνισμός	13	33	39 %	7	26	27 %	11	45	24 %	15	33	45 %	50	90	56 %
Υπαλληλικές υποθέσεις	10	53	19 %	9	31	29 %	1	3	33 %				1	1	100 %
Πνευματική ιδιοκτησία	14	64	22 %	24	105	23 %	25	153	16 %	32	140	23 %	39	201	19 %
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	29	110	26 %	40	158	25 %	32	119	27 %	34	132	26 %	59	205	29 %
Σύνολο	77	290	27 %	84	339	25 %	92	371	25 %	98	340	29 %	159	534	30 %

17. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2011) (αποφάσεις και διατάξεις)

	Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	Διαγραφή της υποθέσεως/ κατάργηση της δίκης	Σύνολο
Ανταγωνισμός	10	4		2	16
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	1				1
Γεωργία	2				2
Δημόσιες συμβάσεις	4				4
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1				1
Εμπορική πολιτική	1				1
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	1				1
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	2				2
Θεσμικό δίκαιο	15		2	1	18
Κοινωνική πολιτική	1				1
Κρατικές ενισχύσεις	34	3	2	1	40
Περιβάλλον				1	1
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	27	2	2	3	34
Πρόσβαση στα έγγραφα	2				2
Σύνολο	101	9	6	8	124

18. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2007–2011) (αποφάσεις και διατάξεις)

	2007	2008	2009	2010	2011
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	72	51	84	74	101
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	8	16	12	6	9
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	6	7	3	4	6
Διαγραφή της υποθέσεως/Κατάργηση της δίκης	4	3	5	4	8
Σύνολο	90	77	104	88	124

19. Διάφορα — Γενική εξέλιξη (1989–2011)

(εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις)

	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹	Περατωθείσες υποθέσεις ²	Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
Σύνολο	9 333	8 025	

¹ 1989: το Δικαστήριο παρέπεμψε 153 υποθέσεις στο νεοσύστατο τότε Πρωτοδικείο.
1993: το Δικαστήριο παρέπεμψε 451 υποθέσεις στο πλαίσιο της πρώτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

1994: το Δικαστήριο παρέπεμψε 14 υποθέσεις στο πλαίσιο της δεύτερης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

2004–2005: το Δικαστήριο παρέπεμψε 25 υποθέσεις στο πλαίσιο της τρίτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

² 2005–2006: Το τότε Πρωτοδικείο παρέπεμψε 118 υποθέσεις στο νεοσύστατο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Κεφάλαιο III

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2011

Από τον Πρόεδρο Sean Van Raepenbusch

1. Κατά τη διάρκεια του 2011, αντικαταστάθηκαν τρία μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης (στο εξής: Δικαστήριο ΔΔ), των οποίων έληξε η θητεία. Πρόκειται για την πρώτη ουσιώδη μεταβολή της συνθέσεως του Δικαστηρίου ΔΔ από της ιδρύσεώς του ¹.

2. Από τα στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου ΔΔ προκύπτει ότι το 2011 σημειώθηκε νέα σημαντική αύξηση των εισαχθεισών υποθέσεων (159) σε σχέση με το προηγούμενο έτος (139), κατά το οποίο είχε ήδη σημειωθεί σαφής αύξηση των προσφυγών (111 το 2008 και 113 το 2009).

Ο αριθμός των περατωθεισών υποθέσεων (166) υπερβαίνει κατά πολύ τον αριθμό του προηγούμενου έτους (129) και συνιστά το καλύτερο ποσοτικό αποτέλεσμα του Δικαστηρίου ΔΔ από της ιδρύσεώς του ².

Έτσι, ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων είναι ελαφρώς μειωμένος σε σχέση με το προηγούμενο έτος (178 στις 31 Δεκεμβρίου 2011 έναντι 185 στις 31 Δεκεμβρίου 2010). Σημειώνεται επίσης ότι η μέση διάρκεια της διαδικασίας μειώθηκε αισθητά (14,2 μήνες το 2011 έναντι 18,1 μηνών το 2010) ³ λόγω της αυξήσεως του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων, ιδίως με την έκδοση διατάξεων (90 το 2011 έναντι 40 το 2010).

Κατά το 2011 ασκήθηκαν 44 αναιρέσεις κατά αποφάσεων ή διατάξεων του Δικαστηρίου ΔΔ ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, 23 αιτήσεις αναιρέσεως κατά αποφάσεων ή διατάξεων του απορρίφθηκαν και επτά αποφάσεις του αναιρέθηκαν εν όλω ή εν μέρει, ενώ τέσσερις υποθέσεις αναπέμφθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου ΔΔ.

Οκτώ υποθέσεις περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό, αριθμός που αντιπροσωπεύει μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (δώδεκα) και επιστροφή στα επίπεδα των ετών 2007 και 2008 (επτά).

3. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ. Δεδομένου ότι δεν υπήρξε καμία σημαντική καινοτομία όσον αφορά τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων ⁴ και το ευεργέτημα πενίας, παραλείπονται εφέτος τα τμήματα τα οποία εκ παραδόσεως αφιερώνονται στα ζητήματα αυτά.

¹ Ένας δικαστής είχε αντικατασταθεί το 2009 κατόπιν του διορισμού του ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο.

² Κατόπιν της αποφάσεως της 24ης Νοεμβρίου 2010, C-40/10, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ μπόρεσε να περατώσει με διάταξη 15 υποθέσεις, που αφορούσαν προσφυγές κατά εκκαθαριστικών μισθοδοσίας, μετά την έκδοση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) 1296/2009 του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 2009, για την αναπροσαρμογή, με ισχύ από 1ης Ιουλίου 2009, των αποδοχών και των συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις εν λόγω αποδοχές και συντάξεις.

³ Μη συνυπολογιζομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής της διαδικασίας.

⁴ Επτά διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων εκδόθηκαν εφέτος από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου ΔΔ. Τρεις είχαν τη μορφή διατάξεων περί διαγραφής ή καταργήσεως της δίκης.

I. Δικονομικά ζητήματα

Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ΔΔ

Με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2011, F-121/07, *Strack κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί προσφυγής ακυρώσεως που ασκήθηκε βάσει του άρθρου 236 ΕΚ κατά αρνήσεως οργάνου της Ένωσης να κάνει δεκτή την αίτηση προσβάσεως σε έγγραφα την οποία υπέβαλε υπάλληλος δυνάμει του κανονισμού 1049/2001⁵, εφόσον η αίτηση αυτή στηρίζεται στην εργασιακή σχέση που συνδέει τον υπάλληλο με το εν λόγω όργανο.

Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Προθεσμίες

Ελλείψει διευκρινίσεων στα κείμενα που αφορούν την ΕΤΕπ σχετικά με τις αντιτάξιμες στα μέλη του προσωπικού της δικονομικές προθεσμίες, το Δικαστήριο ΔΔ, με διάφορες αποφάσεις, εφάρμοσε κατ' αναλογία τις προθεσμίες που προβλέπονται από τον ΚΥΚ (αποφάσεις της 28ης Ιουνίου 2011, F-49/10, *De Nicola κατά ΕΤΕπ*, και της 28ης Σεπτεμβρίου 2011, F-13/10, *De Nicola κατά ΕΤΕπ*· διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2011, F-34/10, *Arango Jaramillo κ.λπ. κατά ΕΤΕπ*, διάταξη κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

2. Τήρηση της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας

Με την απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, F-50/09, *Missir Mamachi di Lusignano κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το παραδεκτό αποζημιωτικών αιτημάτων για διάφορα είδη ζημιών πρέπει να εξετάζεται χωριστά για κάθε είδος ζημίας. Συγκεκριμένα, για να είναι παραδεκτό ένα αίτημα αποζημιώσεως για ορισμένο είδος ζημίας, πρέπει να έχει γίνει επίκληση αυτής της ζημίας με το αίτημα αποζημιώσεως που υποβλήθηκε στη διοίκηση, η δε απόρριψη αυτού του αιτήματος να έχει αποτελέσει αντικείμενο διοικητικής ενστάσεως.

3. Σύνθετη πράξη πηγάζουσα από σύμβαση

Το Γραφείο εναρμονίσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ) είχε προτείνει σε μη μόνιμους υπαλλήλους σύμβαση αορίστου χρόνου περιλαμβάνουσα ρήτρα περί καταγγελίας εφαρμοστέα σε περίπτωση που οι ενδιαφερόμενοι δεν θα εγγράφονταν σε πίνακα επιτυχόντων για μελλοντικές προσλήψεις, καταρτισθέντα κατά το πέρας γενικού διαγωνισμού. Με την απόφαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2011, F-102/09, *Bennett κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι αυτός ο τρόπος ενέργειας προσιδίαζε σε σύνθετη πράξη εμπεριέχουσα έναν αριθμό αποφάσεων στενά συνδεδεμένων μεταξύ τους, από την πρόβλεψη ρήτρας περί καταγγελίας στις συμβάσεις έως τη λήψη, μετά την κατάρτιση του πίνακα επιτυχόντων, των αποφάσεων περί καταγγελίας. Κατά συνέπεια, έκρινε ότι θεμιτώς προβαλλόταν, με ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, το παράνομο της επίδικης ρήτρας προς στήριξη των αιτημάτων ακυρώσεως των αποφάσεων περί καταγγελίας των συμβάσεων στο πλαίσιο αυτής της πράξεως.

⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

Ένδικη διαδικασία

1. Εμπιστευτικά έγγραφα

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Missir Mamachi di Lusignano κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ διατύπωσε τον κανόνα σύμφωνα με τον οποίο μόνον επιτακτικοί λόγοι, αναγόμενοι στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μπορούν να δικαιολογήσουν την, κατ' εξαίρεση, συμπερίληψη διαβαθμισμένου εγγράφου στη δικογραφία και κοινολόγησή του σε όλους τους διαδίκους χωρίς τη σύμφωνη γνώμη της διοικήσεως. Ελλείψει τέτοιων περιστάσεων, και λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Δικαστήριο ΔΔ είχε ζητήσει από τη διοίκηση τη σύνταξη μη εμπιστευτικής συνόψεως του εγγράφου αυτού. Διαπιστώνοντας, ωστόσο, ότι η σύνοψη αυτή δεν παρείχε στον ενάγοντα τη δυνατότητα να ασκήσει το δικαίωμά του για αποτελεσματική ένδικη προστασία και ότι αποκλειόταν να επιτραπεί η πρόσβαση στο εν λόγω έγγραφο έστω και αποκλειστικώς στον δικηγόρο του ενάγοντος και στους χώρους της Γραμματείας, το Δικαστήριο ΔΔ παρεξέκλινε από την ως άνω διάταξη και στηρίχθηκε επί των επίμαχων αποσπασμάτων του επίδικου εγγράφου, προκειμένου να μπορέσει να αποφανθεί μετά λόγου γνώσεως, και τούτο μολονότι το έγγραφο αυτό δεν είχε κοινοποιηθεί στον ενδιαφερόμενο.

2. Παρέμβαση

Με δύο διατάξεις της 19ης Ιουλίου 2011, F-105/10 και F-127/10, *Bötmcke κατά ΕΤΕπ*, το Δικαστήριο ΔΔ εξομοίωσε το σώμα των εκπροσώπων του προσωπικού της ΕΤΕπ με τις επιτροπές προσωπικού των θεσμικών οργάνων που διέπονται από τον ΚΥΚ και υπενθύμισε ότι οι επιτροπές αυτές έχουν τη φύση εσωτερικών οργάνων του οικείου θεσμικού οργάνου και, συνεπώς, δεν έχουν την ικανότητα να είναι διάδικοι. Ως εκ τούτου, απέρριψε ως απαράδεκτη την αίτηση παρεμβάσεως που είχε υποβάλει το σώμα αυτό.

Με τη διάταξη F-105/10, *Bötmcke κατά ΕΤΕπ*, το Δικαστήριο ΔΔ συνήγαγε από τη νομολογία, σύμφωνα με την οποία, στις διαφορές που αφορούν την εκλογική διαδικασία αναδείξεως των οργάνων εκπροσωπήσεως του προσωπικού, κάθε υπάλληλος αντλεί από την ιδιότητα του εκλογέα επαρκές συμφέρον προς άσκηση προσφυγής με αίτημα την εκλογή των εκπροσώπων του προσωπικού βάσει εκλογικού συστήματος σύμφωνα προς τις διατάξεις του ΚΥΚ, ότι τα μέλη του προσωπικού αντλούσαν επίσης από την ιδιότητα του εκλογέα άμεσο και ενεστώς συμφέρον στην επίλυση διαφοράς σχετικά με την αυτεπάγγελτη διαπίστωση της λήξεως της θητείας ήδη εκλεγμένου εκπροσώπου του προσωπικού. Κατά συνέπεια, η αίτηση παρεμβάσεώς τους κρίθηκε παραδεκτή.

3. Δικαστικά έξοδα

Οσάκις ένα θεσμικό όργανο, άλλο όργανο ή οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ζητήσει τη συνδρομή δικηγόρου, τίθεται το ζήτημα αν και υπό ποιες συνθήκες η αμοιβή του δικηγόρου αυτού εμπίπτει στα «αποδοτέα έξοδα» κατά την έννοια του άρθρου 91, στοιχείο β', του Κανονισμού Διαδικασίας.

Το Δικαστήριο ΔΔ παρατήρησε συναφώς, με τη διάταξη της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, F-55/08 DEP, *De Nicola κατά ΕΤΕπ*, ότι η συστηματική άρνηση αναγνώρισεως της αμοιβής αυτής ως αναγκαίων, και συνεπώς αποδοτέων εξόδων, με το πρόσχημα ότι η διοίκηση δεν υποχρεούται να επικουρείται από δικηγόρο, θα αντέβαινε σε προνόμιο συνυφασμένο με την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας. Ωστόσο, το Δικαστήριο ΔΔ παρατήρησε επίσης ότι όλοι οι υπάλληλοι της Ένωσης πρέπει να τυγχάνουν ένδικης προστασίας επί ίσοις όροις, ο δε βαθμός αποτελεσματικότητας του δικαιώματός τους ένδικης προστασίας δεν μπορεί να αποτελεί απλώς συνάρτηση των δημοσιονομικών και οργανωτικών επιλογών του εργοδότη. Έκρινε, συνεπώς, ότι στο όργανο εναπόκειται, όταν σκοπεύει

να αναζητήσει τις αμοιβές που κατέβαλε στον δικηγόρο του, να αποδείξει, με την προσκόμιση αντικειμενικών δικαιολογητικών, ότι επρόκειτο για «αναγκαία έξοδα» στο πλαίσιο της διαδικασίας. Και τούτο, αποδεικνύοντας ειδικότερα τη συνδρομή λόγων συγκυριακών και παροδικών, που σχετίζονται μεταξύ άλλων με έκτακτο φόρτο εργασίας ή με απρόβλεπτες απουσίες του προσωπικού της νομικής υπηρεσίας του, ή αποδεικνύοντας ότι το όργανο, αντιμέτωπο με προσφεύγοντα ο οποίος έχει ασκήσει σημαντικές σε όγκο και αριθμό προσφυγές, θα είχε αναγκαστεί, αν δεν είχε ζητήσει τη συνδρομή δικηγόρου, να διαθέσει δυσανάλογους πόρους των υπηρεσιών του για τον χειρισμό των υποθέσεων.

Τέλος, το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε ότι το σύνολο των ωρών εργασίας που μπορούν να θεωρηθούν ως αντικειμενικώς αναγκαίες πρέπει να εκτιμάται κατ' αρχήν στο ένα τρίτο των ωρών που θα είχε χρειαστεί ο δικηγόρος αυτός αν δεν είχε μπορέσει να στηριχθεί στην προηγούμενη εργασία της νομικής υπηρεσίας του οργάνου.

4. Αναθεώρηση

Για πρώτη φορά εφέτος το Δικαστήριο ΔΔ αποφάνθηκε επί αιτήσεων αναθεωρήσεως που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 44 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 119 του Κανονισμού Διαδικασίας.

Σε μία από τις υποθέσεις αυτές, η απόφαση την οποία αφορούσε η αίτηση αναθεωρήσεως είχε ανααιρεθεί μερικώς από το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αιτών ζήτησε ωστόσο την αναθεώρηση για το σύνολο της αποφάσεως που είχε εκδώσει το Δικαστήριο ΔΔ. Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι τα αιτήματα αναθεωρήσεως ήταν απαράδεκτα όσον αφορά το μέρος εκείνο των αιτημάτων για τα οποία η απόφαση που εξέδωσε το αναιρετικό δικαστήριο είχε υποκαταστήσει την πρωτόδικη απόφαση. Επιπλέον, εφόσον ο αιτών την αναθεώρηση δεν αμφισβήτησε την κατ' αναίρεση εκδοθείσα απόφαση, η αίτησή του δεν οδήγησε σε παραπομπή της υποθέσεως στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατ' εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 2, του παραρτήματος Ι του Οργανισμού του Δικαστηρίου (απόφαση της 15ης Ιουνίου 2011, F-17/05 REV, *de Brito Sequeira Carvalho κατά Επιτροπής*).

Εξάλλου, με διάφορες αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2011 (F-45/06 REV, *De Buggenoms κ.λπ. κατά Επιτροπής*, F-8/05 REV και F-10/05 REV, *Fouwels κ.λπ. κατά Επιτροπής*, καθώς και F-103/06 REV, *Saintraint κατά Επιτροπής*), το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι διάταξη περί διαγραφής μιας υποθέσεως από το πρωτόκολλο δυνάμει του άρθρου 74 του Κανονισμού Διαδικασίας απλώς καταγράφει τη βούληση του προσφεύγοντος να παραιτηθεί από τη δίκη και την απουσία παρατηρήσεων εκ μέρους του καθού, οπότε, εφόσον ο δικαστής της Ένωσης δεν λαμβάνει θέση επί των ζητημάτων της υποθέσεως, δεν υφίσταται, στην περίπτωση αυτή, απόφαση δυνάμενη να αποτελέσει το αντικείμενο αναθεωρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 119 του Κανονισμού Διαδικασίας.

Επιπλέον, στηριζόμενο στο ότι ο δικηγόρος που εκπροσωπεί έναν διάδικο δεν υποχρεούται, κατ' αρχήν, να προσκομίσει πληρεξούσιο, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι δεν μπορούσε, μέσω της διαδικασίας αναθεωρήσεως, να αποφασίσει ότι μια παραίτηση δεν είναι ισχυρή ως προς ορισμένους προσφεύγοντες λόγω του ότι ο δικηγόρος τους ενήργησε χωρίς τη συγκατάθεσή τους.

II. Επί της ουσίας

Γενικές αρχές

1. Δυνατότητα επικλήσεως των οδηγιών

Ακολουθώντας την οδό που είχε χαράξει η προγενέστερη νομολογία και η οποία καθιστούσε σε ορισμένο βαθμό αντιτάξιμες στα όργανα τις οδηγίες τις οποίες αυτά εκδίδουν με αποδέκτες τα κράτη μέλη, το Δικαστήριο ΔΔ, με την απόφαση της 15ης Μαρτίου 2011, F-120/07, *Strack κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), παρατήρησε ότι η οδηγία 2003/88⁶ σκοπεί να καθορίσει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας, οπότε, δυνάμει του άρθρου 1ε, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, εναπέκειτο στην Επιτροπή να μεριμνήσει για την τήρηση των εν λόγω προδιαγραφών κατά την εφαρμογή και την ερμηνεία των νομικών κανόνων που αφορούν ειδικότερα την ετήσια άδεια.

2. Δικαίωμα άμυνας

Εκτιμώντας ότι το γεγονός ότι η διοίκηση έχει υποχρέωση να ακούσει κάθε ενδιαφερόμενο υπάλληλο προτού εκδώσει κάποια βλαπτική γι' αυτόν πράξη συνιστά μη εύλογη επιβάρυνση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2011, F-26/10, *AZ κατά Επιτροπής*, ότι λόγος ακυρώσεως αντλούμενος από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας δεν μπορεί να προβληθεί λυσιτελώς παρά μόνον στο μέτρο που, αφενός, η αμφισβητούμενη απόφαση εκδόθηκε κατά το πέρας διαδικασίας κινηθείσας κατά προσώπου και, αφετέρου, η σοβαρότητα των συνεπειών τις οποίες δύναται να έχει η απόφαση αυτή για την κατάσταση του προσώπου αυτού είναι αποδεδειγμένη. Δεδομένου ότι μια διαδικασία προαγωγής δεν κινείται κατά υπαλλήλου, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ως εκ τούτου, η διοίκηση δεν υπείχε υποχρέωση να ακούσει έναν υπάλληλο προτού τον αποκλείσει από τη διαδικασία συγκεκριμένης περιόδου προαγωγών.

3. Δυσμενής διάκριση

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2011, F-68/09, *Barbin κατά Κοινοβουλίου* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ εφάρμοσε, για πρώτη φορά, τον μηχανισμό αντιστροφής του βάρους αποδείξεως που προβλέπει το άρθρο 1δ του ΚΥΚ και δυνάμει του οποίου, οσάκις ένα πρόσωπο το οποίο θεωρεί ότι βλάπτεται λόγω μη εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως αποδεικνύει τα γεγονότα από τα οποία τεκμαίρεται ότι υπήρξε διάκριση σε βάρος του, το όργανο φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι δεν υπήρξε παράβαση της εν λόγω αρχής.

Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, προς εκτίμηση του βασίμου ενός ισχυρισμού που αντλείται από την ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το όλο κρίσιμο πραγματικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων που περιέχονται σε προγενέστερες αποφάσεις που έχουν καταστεί απρόσβλητες. Κατά το Δικαστήριο ΔΔ, η αρχή σύμφωνα με την οποία μια απρόσβλητη απόφαση δεν μπορεί να επανεξεταστεί από τον δικαστή δεν του αφαιρεί τη δυνατότητα να λάβει υπόψη του μια τέτοια απόφαση ως ένδειξη ικανή, μεταξύ άλλων, να αποδείξει μια ενέχουσα δυσμενή διάκριση συμπεριφοράς της διοικήσεως, καθόσον μια δυσμενής διάκριση

⁶ Οδηγία 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9).

μπορεί να αποκαλυφθεί μετά την πάροδο των προθεσμιών ασκήσεως προσφυγής κατά αποφάσεως η οποία αποτελούσε απλώς μία από τις εκδηλώσεις αυτής της διακρίσεως.

Πάντα με την προαναφερθείσα απόφαση *Barbin κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε εξάλλου ότι, όταν ένας υπάλληλος ασκεί δικαίωμα που του αναγνωρίζεται από τον ΚΥΚ, όπως το δικαίωμα σε γονική άδεια, η διοίκηση δεν μπορεί να θεωρήσει ότι η κατάσταση του υπαλλήλου αυτού είναι διαφορετική από εκείνη υπαλλήλου ο οποίος δεν έκανε χρήση του δικαιώματος αυτού, άλλως αναιρείται η αποτελεσματικότητα του εν λόγω δικαιώματος. Κατά συνέπεια, η διοίκηση δεν μπορεί, για τον λόγο αυτόν, να επιφυλάξει στον υπάλληλο αυτόν διαφορετική μεταχείριση, εκτός εάν η διαφορά μεταχειρίσεως, αφενός, δικαιολογείται αντικειμενικώς, ιδίως καθόσον περιορίζεται στην άντληση των συνεπειών, κατά την επίμαχη περίοδο, της μη παροχής εργασίας εκ μέρους του ενδιαφερομένου υπαλλήλου, και, αφετέρου, είναι απολύτως ανάλογη της προβαλλόμενης αιτιολογίας.

Εξάλλου, με την απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2011, F-98/09, *Whitehead κατά EKT*, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι πρόσωπο που τελεί σε αναρρωτική άδεια δεν βρίσκεται στην ίδια κατάσταση με πρόσωπο εν ενεργεία, οπότε καμία γενική αρχή δεν επιβάλλει στην διοίκηση να αγνοήσει το χρονικό διάστημα κατά το οποίο το πρόσωπο αυτό τελούσε σε αναρρωτική άδεια ούτως ώστε να λάβει υπόψη της, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως της συμβολής του προσώπου αυτού στις αποστολές της υπηρεσίας του για τη χορήγηση πριμ, το γεγονός ότι το πρόσωπο αυτό διέθετε λιγότερο χρόνο για να συμβάλει στις εργασίες της υπηρεσίας του.

Τέλος, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφαση της 29ης Ιουνίου 2011, F-7/07, *Angioi κατά Επιτροπής*, ότι η διοίκηση, κληθείσα να επιλέξει μεταξύ δύο λύσεων οι οποίες οδηγούσαν στο ίδιο αποτέλεσμα άνισης μεταχειρίσεως μεταξύ δύο κατηγοριών προσώπων, ορθώς επέλεξε τη λύση που συνεπαγόταν τη λιγότερο σημαντική διαφορά μεταχειρίσεως.

4. Πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως

Με τις αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 2011, F-104/09, *Canga Fano κατά Συμβουλίου* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), και της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, F-80/10, *AJ κατά Επιτροπής*, που αφορούσαν ζητήματα προαγωγής, καθώς και της 29ης Σεπτεμβρίου 2011, F-74/10, *Kimman κατά Επιτροπής*, που αφορούσε έκθεση αξιολογήσεως, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η πλάνη εκτιμήσεως είναι πρόδηλη οσάκις μπορεί να γίνει αντιληπτή ευχερώς και να εντοπιστεί βάσει των κριτηρίων από τα οποία ο νομοθέτης έχει εξαρτήσει την άσκηση της εξουσίας της διοικήσεως προς λήψη των αποφάσεων.

Επιπλέον, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με τις προαναφερθείσες αποφάσεις *Kimman κατά Επιτροπής* και *AJ κατά Επιτροπής*, ότι, προς απόδειξη του ότι η διοίκηση υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη κατά την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ικανή να δικαιολογήσει την ακύρωση αποφάσεως περί προαγωγής ή εκθέσεως αξιολογήσεως, τα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία εναπόκειται στον προσφεύγοντα να προσκομίσει, πρέπει να είναι αρκετά ώστε να αναιρούν τις εκτιμήσεις που έλαβε υπόψη της η διοίκηση. Συνεπώς, λόγος αντλούμενος από πρόδηλη πλάνη είναι απορριπτέος αν, παρά τα στοιχεία που επικαλείται ο προσφεύγων, η αμφισβητούμενη εκτίμηση μπορεί να γίνει δεκτή ως αληθής ή έγκυρη.

Με την απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2011, F-9/10, *AC κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, προς διατήρηση της πρακτικής χρησιμότητας του περιθωρίου εκτιμήσεως το οποίο ο νομοθέτης θέλησε να παράσχει στην αρμόδια για τους διορισμούς αρχή (στο εξής: ΑΔΑ) στα ζητήματα προαγωγών, ο δικαστής δεν μπορεί να ακυρώσει απόφαση για τον μοναδικό λόγο ότι φρονεί ότι βρίσκεται ενώπιον περιστατικών που γεννούν βάσιμες αμφιβολίες όσον αφορά την εκτίμηση στην οποία προέβη η ΑΔΑ. Στην υπόθεση αυτή κρίθηκε συνεπώς ότι, λαμβανομένων υπόψη των

προφανών προσόντων του προσφεύγοντος, η ΑΔΑ δεν θα είχε υποπέσει σε πρόδηλη πλάνη εκτίμησης αν είχε αποφασίσει να τον περιλάβει στην ομάδα των προαγομένων υπαλλήλων, αλλά ότι, εντούτοις, η διαπίστωση αυτή δεν σήμαινε ότι η αντίθετη απόφαση περί μη προαγωγής του έπασχε από πρόδηλη πλάνη εκτίμησης.

Από τα προεκτιθέμενα προκύπτει ότι, όταν ο έλεγχος του δικαστή περιορίζεται στην πρόδηλη πλάνη εκτίμησης, η «αμφιβολία είναι υπέρ της διοικήσεως».

5. Δικαιολογημένη εμπιστοσύνη

Με την απόφαση της 15ης Μαρτίου 2011, F-28/10, *Mioni κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι η καταβολή σε υπάλληλο χρηματικών παροχών από τη διοίκηση, έστω και επί πλείονα έτη, δεν μπορεί να θεωρείται, αυτή καθαυτή, ως συγκεκριμένη, ανεπιφύλακτη και συγκλίνοια διαβεβαίωση, διότι, αν ίσχυε αυτό, οποιαδήποτε απόφαση της διοικήσεως που θα αρνείτο για το μέλλον, ή ενδεχομένως για το παρελθόν, την καταβολή τέτοιων αχρεωστήτων παροχών στον ενδιαφερόμενο θα συνιστούσε συστηματική παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, με συνέπεια την απώλεια, σε μεγάλο βαθμό, της πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 85 του ΚΥΚ που αφορά την αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων.

6. Καθήκον μέριμνας

Το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με τις αποφάσεις της 17ης Φεβρουαρίου 2011, F-119/07, *Strack κατά Επιτροπής*, και της 15ης Σεπτεμβρίου 2011, F-62/10, *Esders κατά Επιτροπής*, ότι οι υποχρεώσεις της διοικήσεως που απορρέουν από το καθήκον μέριμνας ενισχύονται ουσιαστικά όταν πρόκειται για την κατάσταση υπαλλήλου του οποίου αποδεδειγμένως η υγεία, σωματική ή πνευματική, έχει κλονιστεί. Σε μια τέτοια περίπτωση, η διοίκηση οφείλει να εξετάζει τις αιτήσεις του επιδεικνύοντας ιδιαίτερη ευρύτητα πνεύματος.

Σταδιοδρομία των μονίμων και εκτάκτων υπαλλήλων

1. Διαγωνισμοί

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *Angioi κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, οσάκις οι ανάγκες της υπηρεσίας ή εκείνες της θέσεως εργασίας το απαιτούν, η διοίκηση μπορεί θεμιτά να προσδιορίζει, στο πλαίσιο διαδικασίας προσλήψεως, την ή τις γλώσσες των οποίων απαιτείται γνώση σε βάθος ή επαρκής γνώση. Συγκεκριμένα, μια τέτοια προϋπόθεση συνιστά μεν εκ πρώτης όψεως δυσμενή διάκριση λόγω γλώσσας, απαγορευόμενη κατ' αρχήν από τον ΚΥΚ, μπορεί όμως να δικαιολογείται αντικειμενικά και ευλόγως από θεμιτό σκοπό γενικού συμφέροντος στο πλαίσιο της πολιτικής του προσωπικού. Συνιστά τέτοιο σκοπό η ανάγκη εξασφάλισης προσωπικού που να διαθέτει γλωσσικές γνώσεις σε σχέση με τις γλώσσες εσωτερικής επικοινωνίας του οργάνου. Εξάλλου, υφίσταται εύλογη αναλογική σχέση μεταξύ αυτής της απαιτήσεως και του επιδιωκόμενου σκοπού, εφόσον δεν απαιτείται η γνώση πλέον της μίας γλώσσας εσωτερικής επικοινωνίας.

2. Ανακοίνωση κενής θέσεως

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 28ης Ιουνίου 2011, F-55/10, *AS κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι οι μεταβατικές διατάξεις του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ, οι οποίες επιβάλλουν σε ορισμένους υπαλλήλους, προερχόμενους από τις παλαιές

κατηγορίες C και D, περιορισμούς ως προς τη σταδιοδρομία τους, δεν επιτρέπουν στην Επιτροπή να επιφυλάσσει γι' αυτούς ορισμένες θέσεις βάσει αυτού και μόνον του λόγου και, κατά συνέπεια, να απαγορεύει την πρόσβαση στις θέσεις αυτές σε άλλους ομοιόβαθμους τους υπαλλήλους. Συγκεκριμένα, η διατήρηση, εκ μέρους της Επιτροπής, κατ' αρχήν διακρίσεως μεταξύ ομοιόβαθμων υπαλλήλων ανηκόντων στην ίδια ομάδα καθηκόντων, ως προς την πρόσβαση σε ορισμένες θέσεις, δεν συμβιβάζεται με έναν από τους σκοπούς της μεταρρυθμίσεως του ΚΥΚ το 2004, που συνίστατο στη συγχώνευση των παλαιών κατηγοριών B, C και D σε μία ενιαία ομάδα καθηκόντων AST.

3. Προαγωγές

α) Σύγκριση των προσόντων

Αφού παρατήρησε ότι το άρθρο 43 του ΚΥΚ δεν επιβάλλει την κατάρτιση εκθέσεως βαθμολογίας παρά μόνον ανά διετία και ότι ο ΚΥΚ δεν προβλέπει ότι η περίοδος προαγωγών πρέπει να έχει την ίδια περιοδικότητα, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2011, *F-18/09, Merhzaoui κατά Συμβουλίου*, ότι ο ΚΥΚ δεν αποκλείει να αποφασιστεί μια προαγωγή χωρίς να διαθέτει η ΑΔΑ πρόσφατη έκθεση βαθμολογίας.

Εξάλλου, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, με την προαναφερθείσα απόφαση *AC κατά Συμβουλίου*, ότι, καίτοι το άρθρο 45, παράγραφος 1, του ΚΥΚ αναφέρει τις εκθέσεις βαθμολογίας, τη γνώση των γλωσσών και το επίπεδο των ασκουμένων αρμοδιοτήτων ως τα τρία κύρια κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη συγκριτική εξέταση των προσόντων, δεν αποκλείει εντούτοις τη συνεκτίμηση άλλων στοιχείων, αν αυτά είναι ικανά να παράσχουν κάποια ένδειξη όσον αφορά τα προσόντα των προαγώγιμων υπαλλήλων.

Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η διοίκηση διαθέτει ορισμένο περιθώριο ελιγμού όσον αφορά τη σχετική σημασία που αποδίδει σε κάθε ένα από τα τρία προαναφερθέντα κριτήρια, καθόσον το άρθρο 45, παράγραφος 1, του ΚΥΚ δεν αποκλείει τη δυνατότητα σταθμίσεως μεταξύ των εν λόγω κριτηρίων, οσάκις η στάθμιση αυτή είναι δικαιολογημένη.

Τέλος, πάντοτε με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το άρθρο 45 του ΚΥΚ δεν εμποδίζει να περιληφθούν στην αξιολόγηση των προσόντων των υπαλλήλων μόνον οι γλώσσες η χρήση των οποίων, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών απαιτήσεων της υπηρεσίας, ενέχει επαρκώς σημαντική προστιθέμενη αξία ώστε να εμφανίζεται ως απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία της υπηρεσίας.

β) Μετάταξη από ένα όργανο σε άλλο κατά τη διάρκεια της περιόδου προαγωγών

Στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν η απόφαση της 28ης Ιουνίου 2011, *F-128/10, Mora Carrasco κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου*, και η διάταξη της 5ης Ιουλίου 2011, *F-38/11, Alari κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, όταν ένας υπάλληλος είναι προαγώγιμος κατά τη διάρκεια του έτους κατά το οποίο μετατίθεται από ένα όργανο της Ένωσης σε άλλο, αρμόδια να αποφασίσει για την προαγωγή του είναι η αρχή του οργάνου από το οποίο προέρχεται. Συγκεκριμένα, το άρθρο 45 του ΚΥΚ ορίζει ότι η προαγωγή γίνεται «μετά από συγκριτική εξέταση των προσόντων των προαγώγιμων υπαλλήλων», η δε ΑΔΑ μπορεί, στην πράξη, να συγκρίνει μόνον τα αναφερόμενα στο παρελθόν προσόντα των υπαλλήλων, οπότε είναι απαραίτητο να συγκριθούν τα προσόντα των μεταταχθέντων υπαλλήλων με εκείνα των υπαλλήλων που ήταν ακόμα συνάδελφοί τους κατά το προηγούμενο της μετατάξεώς τους έτος, αξιολόγηση στην οποία μπορεί εγκύρως να προβεί μόνον το όργανο στο οποίο υπηρετούσαν τότε.

Καθεστώς χρηματικών απολαβών και κοινωνικά πλεονεκτήματα του υπαλλήλου

1. Ετήσιες άδειες

Δυνάμει του άρθρου 4, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος V του ΚΥΚ, το δικαίωμα άδειας ενός ημερολογιακού έτους πρέπει, κατ' αρχήν, να εξαντλείται εντός του ιδίου έτους. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει επίσης ότι ο υπάλληλος δικαιούται να μεταφέρει το σύνολο των ημερών της μη ληφθείσας κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους άδειας στο επόμενο έτος στην περίπτωση κατά την οποία δεν μπόρεσε να εξαντλήσει την ετήσια άδειά του για λόγους αναγόμενους στις ανάγκες της υπηρεσίας.

Στηριζόμενο στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/88⁷, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 1ε, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, έχει εφαρμογή στα όργανα της Ένωσης, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι και άλλοι λόγοι, καίτοι δεν ανάγονται στις ανάγκες της υπηρεσίας, μπορούν να δικαιολογήσουν μεταφορά του συνόλου των ημερών μη ληφθείσας άδειας. Εκτίμησε ότι ούτο ισχύει ιδίως όταν ο υπάλληλος, ο οποίος απουσίασε λόγω ασθένειας καθ' όλη τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους ή κατά τη διάρκεια μέρους του έτους αυτού, στερήθηκε για τον λόγο αυτόν της δυνατότητας να ασκήσει το δικαίωμά του σε ετήσια άδεια (απόφαση της 25ης Μαΐου 2011, *F-22/10, Bombín Bombín κατά Επιτροπής*).

Με το ίδιο πνεύμα, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι υπάλληλος του οποίου η ανικανότητα προς εργασία τον εμπόδιζε να εξαντλήσει τις ετήσιες άδειες τις οποίες δικαιούνταν, δεν μπορούσε να στερηθεί, κατά τον χρόνο λήξεως των καθηκόντων του, της δυνατότητας να λάβει χρηματική αποζημίωση για μη ληφθείσα ετήσια άδεια (προαναφερθείσα απόφαση της 15ης Μαρτίου 2011, *Strack κατά Επιτροπής*).

2. Κοινωνική ασφάλιση

Με την απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2011, *F-23/10, Allen κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι, σύμφωνα με τις γενικές εκτελεστικές διατάξεις σχετικά με την επιστροφή των ιατρικών δαπανών, για την αναγνώριση της υπάρξεως σοβαρής ασθένειας απαιτείται να πληρούνται σωρευτικώς τέσσερα κριτήρια. Ωστόσο, δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις καθιερώνουν μια σχέση αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των κριτηρίων αυτών, η εκτίμηση που διατυπώνεται κατά την ιατρική εξέταση σχετικά με ένα από αυτά είναι ικανή να επηρεάσει την εκτίμηση των λοιπών. Συνεπώς, αν ένα από τα κριτήρια φαίνεται ότι δεν πληρούται όταν εξετάζεται μεμονωμένα, η εξέτάσή του υπό το φως της εκτιμήσεως των λοιπών κριτηρίων μπορεί να καταλήξει στο αντίθετο συμπέρασμα, ήτοι ότι το κριτήριο αυτό πληρούται. Κατά συνέπεια, ο σύμβουλος ιατρός ή το ιατρικό συμβούλιο δεν μπορεί να περιοριστεί στην εξέταση ενός μόνον κριτηρίου, αλλά οφείλει να προβεί σε συγκεκριμένη και εμπεριστατωμένη εξέταση της καταστάσεως της υγείας του ενδιαφερομένου λαμβάνοντας υπόψη σφαιρικά τα τέσσερα προμνησθέντα κριτήρια. Η εξέταση αυτή είναι απαραίτητη κατά μείζονα λόγο καθόσον η διαδικασία που προβλέπεται για την αναγνώριση της υπάρξεως σοβαρής ασθένειας δεν παρέχει το ίδιο επίπεδο εγγυήσεων από πλευράς ισορροπίας μεταξύ των μερών όπως οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 73 (περί επαγγελματικών ασθενειών και ατυχημάτων) και 78 (περί αναπηρίας) του ΚΥΚ.

⁷ Βλ. υποσημείωση 6.

Δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπαλλήλου

Με την προαναφερθείσα απόφαση *AS κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η χρησιμοποίηση εγγράφων που καλύπτονται από το ιατρικό απόρρητο προς στήριξη ενστάσεως απαραδέκτου αντλούμενης από την έλλειψη εννόμου συμφέροντος συνιστούσε επέμβαση μιας δημόσιας αρχής στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής της προσφεύγουσας και ότι η επέμβαση αυτή δεν επιδίωκε κανέναν από τους σκοπούς που απαριθμούνται περιοριστικά στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), στο μέτρο, ιδίως, που η διαφορά δεν αφορούσε τη νομιμότητα αποφάσεως ιατρικού χαρακτήρα.

Εξάλλου, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 5ης Ιουλίου 2011, F-46/09, *V κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η διαβίβαση σε τρίτον, συμπεριλαμβανομένης της διαβίβασης σε άλλο όργανο, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σχετικά με την κατάσταση της υγείας ορισμένου προσώπου, που έχουν συλλεγεί από θεσμικό όργανο συνιστά αυτή καθαυτήν επέμβαση στην ιδιωτική ζωή του ενδιαφερομένου, όποια και εάν είναι η μεταγενέστερη χρησιμοποίηση των γνωστοποιούμενων με τον τρόπο αυτό πληροφοριών. Πάντως, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι στα θεμελιώδη δικαιώματα επιτρέπεται η επιβολή περιορισμών, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί αυτοί εξυπηρετούν πράγματι σκοπούς γενικού συμφέροντος και δεν αποτελούν, ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και ανεπίτρεπτη επέμβαση που θα προσέβαλλε την ίδια την ουσία του διασφαλιζόμενου δικαιώματος. Συναφώς, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι πρέπει να γίνεται αναφορά στις προϋποθέσεις του άρθρου 8, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ.

Σταθμίζοντας το συμφέρον του Κοινοβουλίου να διασφαλίσει την πρόσληψη προσώπων ικανών να εκτελέσουν τα καθήκοντα που θα τους ανατεθούν σε σχέση με τη σοβαρότητα της προσβολής του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερομένων, το Δικαστήριο ΔΔ εκτίμησε ότι, η εξέταση πριν από την πρόσληψη εξυπηρετεί μεν θεμιτό συμφέρον των οργάνων της Ένωσης, τα οποία πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώνουν το έργο τους, εντούτοις το συμφέρον αυτό δεν δικαιολογεί τη διαβίβαση ιδιαίτερα ευαίσθητων δεδομένων, όπως τα ιατρικά δεδομένα, από ένα θεσμικό όργανο σε άλλο χωρίς τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου.

Με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε περαιτέρω ότι ο κανονισμός 45/2001 ⁸ δεν είχε τηρηθεί. Συγκεκριμένα, εκτίμησε ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έγινε για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους είχαν συλλεγεί, και τούτο χωρίς η μεταβολή του σκοπού να επιτρέπεται ρητώς από τον εσωτερικό κανονισμό της Επιτροπής ή του Κοινοβουλίου. Διαπίστωσε επίσης ότι δεν είχε αποδειχθεί ότι η διαβίβαση των δεδομένων ήταν απαραίτητη προκειμένου να γίνουν σεβαστές οι υποχρεώσεις και τα ειδικά δικαιώματα του Κοινοβουλίου σε θέματα εργατικού δικαίου, καθόσον το Κοινοβούλιο μπορούσε να καλέσει την προσφεύγουσα να παράσχει η ίδια συγκεκριμένες πληροφορίες όσον αφορά το ιατρικό ιστορικό της ή να αναθέσει τη διενέργεια των απαραίτητων ιατρικών εξετάσεων στη δική του ιατρική υπηρεσία.

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 2001, L 8, σ. 1).

Διαφορές αφορώσες τις συμβάσεις εργασίας

1. Σύναψη δεύτερης συμπληρωματικής συμφωνίας σε σύμβαση ορισμένου χρόνου εμπίπτουσα στο άρθρο 2, στοιχείο α΄, του Καθεστώτος που εφαρμόζεται στο Λοιπό Προσωπικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΛΠ)

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου ΔΔ της 13ης Απριλίου 2011, F-105/09, *Scheefer κατά Κοινοβουλίου*, η προσφεύγουσα-ενάγουσα είχε προσληφθεί ως έκτακτη υπάλληλος ορισμένου χρόνου δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο α΄, του ΚΛΠ. Η σύμβαση αυτή παρατάθηκε με μια πρώτη συμπληρωματική συμφωνία και, στη συνέχεια, με μια δεύτερη, η οποία «ακύρωσε και αντικατέστησε» την πρώτη, προκειμένου να παραταθεί η υπαλληλική σχέση της ενδιαφερομένης για νέο ορισμένο χρόνο. Όμως, κατά το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ, η σύμβαση έκτακτου υπαλλήλου που εμπίπτει στο άρθρο 2, στοιχείο α΄, του εν λόγω καθεστώτος μπορεί να ανανεωθεί μία μόνο φορά για ορισμένο χρόνο και «κάθε μεταγενέστερη ανανέωση γίνεται για αόριστο χρόνο».

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, υπό το φως της οδηγίας 1999/70⁹ και των ρητρών της προσαρτημένης σε αυτή συμφωνίας-πλαίσιου, ότι το προμνησθέν άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο που να του εξασφαλίζει ευρύ περιεχόμενο και να εφαρμόζεται αυστηρά. Επ' αυτής της βάσεως, το Δικαστήριο ΔΔ εκτίμησε ότι η σύμβαση της προσφεύγουσας-ενάγουσας έπρεπε να εκληφθεί ως έχουσα αποτελέσει το αντικείμενο δύο ανανεώσεων, τούτο δε ανεξαρτήτως της διατυπώσεως που χρησιμοποιήθηκε στη δεύτερη συμπληρωματική συμφωνία. Κατέληξε, συνεπώς, ότι η συμπληρωματική αυτή συμφωνία είχε αυτοδικαίως μετατραπεί σε σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου από μόνη τη βούληση του νομοθέτη και ότι η παρέλευση της καταληκτικής ημερομηνίας που οριζόταν στην εν λόγω συμπληρωματική συμφωνία δεν μπορούσε να επιφέρει τη λήξη της υπαλληλικής σχέσεως της προσφεύγουσας-ενάγουσας.

Τελικά, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η απόφαση που «επιβεβαίωσε» ότι η σύμβαση θα έληγε κατά τον χρόνο που είχε καθορίσει η δεύτερη συμπληρωματική συμφωνία είχε μεταβάλει κατά τρόπο χαρακτηριστικό τη νομική κατάσταση της ενδιαφερομένης, όπως αυτή προέκυπτε από το άρθρο 8, πρώτο εδάφιο, του ΚΛΠ και αποτελούσε βλαπτική πράξη εκδοθείσα κατά παράβαση της διατάξεως αυτής.

2. Σύναψη συμβάσεως αορίστου χρόνου περιλαμβάνουσας ρήτρα περί καταγγελίας σε περίπτωση μη επιτυχίας σε διαγωνισμό

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Bennett κ.λπ. κατά ΓΕΕΑ*, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι ρήτρα προβλέπουσα τη δυνατότητα καταγγελίας της συμβάσεως αν ο ενδιαφερόμενος υπάλληλος δεν εγγραφεί σε πίνακα επιτυχόντων γενικού διαγωνισμού δεν επέτρεπε τον χαρακτηρισμό της συμβάσεως αυτής ως συμβάσεως αορίστου χρόνου, καθόσον η διάρκεια μιας συμβάσεως –όπως προκύπτει από τη ρήτρα 3, σημείο 1, της συμβάσεως-πλαίσιου που εφαρμόστηκε με την οδηγία 1999/70– μπορεί να καθοριστεί όχι μόνον αναφορικά με την «παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας», αλλά και με την «ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος», όπως είναι η κατάρτιση πίνακα επιτυχόντων διαγωνισμού.

⁹ Οδηγία 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ L 175, σ. 43).

3. Μη ανανέωση συμβάσεως

Με τη διάταξη της 15ης Απριλίου 2011, F-72/09 και F-17/10, *Daake κατά ΓΕΕΑ*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι μια επιστολή που περιορίζεται στην υπενθύμιση των όρων συμβάσεως όσον αφορά την ημερομηνία λήξεώς της και δεν περιέχει κανένα στοιχείο σε σχέση προς τους εν λόγω όρους δεν αποτελεί μεν βλαπτική πράξη, αντιθέτως, όμως, η απόφαση περί μη ανανέωσης μιας συμβάσεως δυνάμενης να ανανεωθεί αποτελεί βλαπτική πράξη, χωριστή από την εν λόγω σύμβαση και δυνάμενη να αποτελέσει το αντικείμενο προσφυγής. Συγκεκριμένα, μια τέτοια απόφαση, που λαμβάνεται κατόπιν επανεξετάσεως του συμφέροντος της υπηρεσίας και της καταστάσεως του ενδιαφερομένου, περιέχει ένα νέο στοιχείο σε σχέση προς την αρχική σύμβαση και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απλώς επιβεβαιωτική της συμβάσεως αυτής.

Εξωσυμβατική ευθύνη των θεσμικών οργάνων

Το Δικαστήριο ΔΔ διεύρυνε τη νομολογία σύμφωνα με την οποία η ευθύνη κατανέμεται όταν η ζημία προκλήθηκε τόσο από πταίσμα θεσμικού οργάνου όσο και από πταίσμα του θύματος σε περίπτωση που υπήρχε συντρέχον πταίσμα θεσμικού οργάνου και τρίτου (προαναφερθείσα απόφαση *Missir Mamachi di Lusignano κατά Επιτροπής*).

B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 7 Οκτωβρίου 2011)

Από αριστερά προς τα δεξιά:

R. Barents και I. Boruta, δικαστές· H. Kreppel, πρόεδρος τμήματος· S. Van Raepenbusch, Πρόεδρος· M. I. Rofes i Rujol, πρόεδρος τμήματος· E. Perillo και K. Bradley, δικαστές· W. Hakenberg, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(κατά τη σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Paul J. Mahoney

Γεννήθηκε το 1946 νομικές σπουδές (Master of Arts, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, 1967· Master of Laws, University College London, 1969)· λέκτορας στο University College London (1967–1973)· barrister (Λονδίνο, 1972–1974)· υπάλληλος διοικήσεως, κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1974–1990)· προσκεκλημένος καθηγητής της Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Saskatchewan, Saskatoon, Καναδάς (1988)· προϊστάμενος προσωπικού στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1990–1993)· προϊστάμενος τμήματος (1993–1995), βοηθός γραμματέας (1995–2001), γραμματέας στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2001–Σεπτέμβριος 2005)· Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Sean Van Raepenbusch

Γεννήθηκε το 1956 πτυχιούχος Νομικής (Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών, 1979)· ειδικό δίπλωμα διεθνούς δικαίου (Βρυξέλλες, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (1989)· υπεύθυνος της νομικής υπηρεσίας της Société anonyme du canal και des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984)· υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων, 1984–1988)· μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1988–1994)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–2005)· λέκτορας στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Charleroi (Διεθνές και Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, 1989–1991), και του Πανεπιστημίου της Mons-Hainaut (Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 1991–1997), του Πανεπιστημίου της Λιέγης (Ευρωπαϊκό Δίκαιο Δημόσιας Διοίκησης, 1989–1991· Θεσμικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1995–2005· Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, 2004–2005)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις για θέματα ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου και θεσμικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005· Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2011.

Horstpeter Kreppel

Γεννήθηκε το 1945· πανεπιστημιακές σπουδές στο Βερολίνο, στο Μόναχο, στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (1966–1972)· πρώτη κρατική εξέταση (1972)· δόκιμος δικαστικός στη Φρανκφούρτη του Μάιν (1972–1973 και 1974–1975)· Κολέγιο της Ευρώπης στη Bruges (1973–1974)· δεύτερη κρατική εξέταση (Φρανκφούρτη επί του Μάιν, 1976)· υπάλληλος της ομοσπονδιακής υπηρεσίας απασχολήσεως και δικηγόρος (1976)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών (ομόσπονδο κράτος της Έσσης, 1977–1993)· λέκτορας στη Fachhochschule für Sozialarbeit της Φρανκφούρτης επί του Μάιν και στη Verwaltungsfachhochschule του Wiesbaden (1979–1990)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη νομική υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1996 και 2001–2005)· ακόλουθος κοινωνικών υποθέσεων στην Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Μαδρίτη (1996–2001)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών της Φρανκφούρτης επί του Μάιν (Φεβρουάριος–Σεπτέμβριος 2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Irena Boruta

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Wrocław (1972), διδάκτωρ Νομικής (Łódź 1982)· δικηγόρος, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Δημοκρατίας της Πολωνίας (από το 1977)· προσκεκλημένη ερευνήτρια (Πανεπιστήμιο Paris X, 1987–1988· Πανεπιστήμιο της Νάντης, 1993–1994)· εμπειρογνώμων της «Solidarnosc» (1995–2000)· καθηγήτρια Εργατικού Δικαίου και Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Łódź (1997–1998 και 2001–2005), καθηγήτρια στην Ανωτάτη Εμπορική Σχολή της Βαρσοβίας (2002), καθηγήτρια του Εργατικού Δικαίου και της Κοινωνικής Ασφαλίσεως στο Πανεπιστήμιο «Καρδινάλιος Stefan Wyszyński» της Βαρσοβίας (2002–2005)· υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (1998–2001)· μέλος της αρμόδιας επιτροπής για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· εκπρόσωπος της Πολωνικής Κυβέρνησης στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (1998–2001)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στους τομείς του εργατικού δικαίου και του ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Χάρης Ταγαράς

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1977)· ειδικό δίπλωμα ευρωπαϊκού δικαίου (Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1984)· γλωσσομαθής νομικός στο Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1980–1982)· ερευνητής στο Κέντρο Διεθνούς Οικονομικού και Ευρωπαϊκού Δικαίου της Θεσσαλονίκης (1982–1984)· υπάλληλος διοικήσεως στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1990)· καθηγητής Κοινοτικού Δικαίου, Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών (από το 1990)· εξωτερικός συνεργάτης για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και μέλος της Μόνιμης Επιτροπής της Συμβάσεως του Λουγκάνο (1991–2004)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού (1999–2005)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (2000–2002)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, δικηγόρος στον Άρειο Πάγο· ιδρυτικό μέλος της Ενώσεως Ευρωπαίων Δικηγόρων (ΕΕΔ)· αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Stéphane Gervasoni

Γεννήθηκε το 1967· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Σπουδών της Γκρενόμπλ (1988) και της Εθνικής Σχολής Διοίκησης (1993)· μέλος του Conseil d'État (εισηγητής στο τμήμα διοικητικών διαφορών, 1993–1997, και στο τμήμα κοινωνικών διαφορών, 1996–1997)· πάρεδρος (1996–2003)· σύμβουλος επικρατείας (από το 2008)· λέκτορας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών του Παρισιού (1993–1995)· κυβερνητικός επίτροπος στην ειδική επιτροπή αναιρέσεων σε θέματα συντάξεων (1994–1996)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και στον Δήμο του Παρισιού (1995–1997)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Yonne, βοηθός νομάρχης της Auxerre (1997–1999)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Σαβοΐας, βοηθός νομάρχης του Chambéry (1999–2001)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Σεπτέμβριος 2001–Σεπτέμβριος 2005)· μόνιμο μέλος της επιτροπής προσφυγών του NATO (2001–2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Γεννήθηκε το 1956 νομικές σπουδές (licenciatura en derecho, Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, 1981)· ειδίκευση στο διεθνές εμπόριο (Μεξικό, 1983)· σπουδές στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Εμπορικό Επιμελητήριο της Βαρκελώνης, 1985) και στο κοινοτικό δίκαιο (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986)· υπάλληλος στην Generalitat de Catalunya (μέλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας, Απρίλιος 1984–Αύγουστος 1986)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Βαρκελώνης (1985–1997)· υπάλληλος διοικήσεως, εν συνεχεία κύρια υπάλληλος διοικήσεως στο τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1994)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο D. Ruiz-Jarabo Colomer (Ιανουάριος 1995–Απρίλιος 2004) και στο γραφείο του δικαστή στο Δικαστήριο U. Løhmus (Μάιος 2004–Αύγουστος 2009)· εντεταλμένη με τη διδασκαλία του Κοινοτικού Δικαίου στη Νομική Σχολή του Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις και παραδόσεις μαθημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου· μέλος του τμήματος προσφυγών του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (2006–2009)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Ezio Perillo

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής και δικηγόρος Πάδοβας· βοηθός και, στη συνέχεια, ερευνητής στο αστικό και το συγκριτικό δίκαιο στη Νομική σχολή του Πανεπιστημίου της Πάδοβας (1977–1982)· επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του Κοινοτικού Δικαίου στο Ευρωπαϊκό Κολλέγιο της Πάρμας (1990–1998) και στις Νομικές σχολές του Πανεπιστημίου της Πάδοβας (1985–1987), της Macerata (1991–1994), της Νάπολης (1995) και στο Πανεπιστήμιο Μιλάνου (2000–2001)· μέλος της επιστημονικής επιτροπής του «Master in European integration» στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας· μόνιμος υπάλληλος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, διεύθυνση Βιβλιοθήκης, Έρευνας και Τεκμηρίωσης (1982–1984)· εισηγητής στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα G. Federico Mancini (1984–1988)· νομικός σύμβουλος του γενικού γραμματέα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Enrico Vinci (1988–1993)· επίσης, στο πλαίσιο του ίδιου θεσμικού οργάνου: προϊστάμενος τμήματος στη Νομική Υπηρεσία (1995–1999)· διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων και συμβιβαστικής επιλύσεως διαφορών στο πλαίσιο της διαδικασίας συναποφάσεως, σχέσεων μεταξύ θεσμικών οργάνων και σχέσεων με τα εθνικά κοινοβούλια (1999–2004)· διευθυντής εξωτερικών σχέσεων (2004–2006)· διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων στη Νομική Υπηρεσία (2006–2011)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στους τομείς του ιταλικού αστικού δικαίου και του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.

René Barents

Γεννήθηκε το 1951· πτυχιούχος Νομικής, με ειδίκευση στην Οικονομία (Πανεπιστήμιο Erasmus του Rotterdam, 1973)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Ουτρέχτης, 1981)· ερευνητής στο ευρωπαϊκό δίκαιο και στο διεθνές οικονομικό δίκαιο (1973–1974) και λέκτορας Ευρωπαϊκού Δικαίου και Οικονομικού Δικαίου στο Ινστιτούτο Eurora του Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης (1974–1979) και στο Πανεπιστήμιο του Leiden (1979–1981)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1981–1986), προϊστάμενος του τμήματος «Δικαιώματα Υπαλλήλων» του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1987)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1991)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1991–2000)· προϊστάμενος τμήματος (2000–2009), στη συνέχεια διευθυντής της διευθύνσεως «Έρευνα και Τεκμηρίωση» του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009–2011)· τακτικός καθηγητής (1988–2003) και επίτιμος καθηγητής (από το 2003) Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Maastricht· σύμβουλος στο εφετείο της πόλεως 's-Hertogenbosch (1993–2011)· μέλος της Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών των Κάτω Χωρών (από το 1993)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις στον τομέα του ευρωπαϊκού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Kieran Bradley

Γεννήθηκε το 1957· πτυχιούχος Νομικής (Trinity College, Δουβλίνο, 1975–1979)· βοηθός επιστημονικών ερευνών της γεροισιαστή Mary Robinson (1978/79 και 1980)· υποτροφία “Pádraig Pearse” για σπουδές στο Κολλέγιο της Ευρώπης (Bruges, 1979)· μεταπτυχιακές σπουδές Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Κολλέγιο της Ευρώπης (1979–1980)· μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Cambridge (1980–1981)· ασκούμενος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Λουξεμβούργο, 1981)· υπάλληλος διοικήσεως στη γραμματεία της νομικής επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Λουξεμβούργο, 1981–1988)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Βρυξέλλες, 1988–1995)· εισηγητής στο γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2000)· λέκτορας Ευρωπαϊκού Δικαίου στη Harvard Law School (2000)· μέλος της Νομικής Υπηρεσίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2000–2003), στη συνέχεια προϊστάμενος τμήματος (2003–2011) και διευθυντής (2011)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2011.

Waltraud Hakenberg

Γεννήθηκε το 1955· νομικές σπουδές στο Ρέγκενσμπουργκ και στη Γενεύη (1974–1979)· πρώτη κρατική εξέταση (1979)· μεταπτυχιακές σπουδές Κοινοτικού Δικαίου στο Κολέγιο της Ευρώπης στη Bruges (1979–1980)· ασκούμενη δικαστής στο Ρέγκενσμπουργκ (1980–1983)· διδάκτωρ Νομικής (1982)· δεύτερη κρατική εξέταση (1983)· δικηγόρος στο Μόναχο και στο Παρίσι (1983–1989)· υπάλληλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του δικαστή P. Jann στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2005)· δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Ελβετίας και της Ρωσίας· επίτιμη καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο του Σάαρ (από το 1999)· μέλος διαφόρων νομικών επιτροπών, νομικών ενώσεων και εξεταστικών επιτροπών· πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε θέματα κοινοτικού δικαίου· Γραμματέας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 30 Νοεμβρίου 2005.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2011

Κατόπιν της μερικής ανανεώσεως των μελών του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο Sean Van Raepenbusch, δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005, εξελέγη Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο από 7 Οκτωβρίου 2011 έως 30 Σεπτεμβρίου 2014.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2011

Κατόπιν της λήξεως της θητείας των Stephane Gervasoni, Paul J. Mahoney και Χάρη Ταγαρά, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισε, με απόφαση της 18ης Ιουλίου 2011, ως δικαστές στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο από 1ης Οκτωβρίου 2011 έως 30 Σεπτεμβρίου 2017, τους René Barents, Kieran Bradley και Ezio Perillo.

Η θητεία της Waltraud Hakenberg, Γραμματέα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις 30 Νοεμβρίου 2005, η οποία έληγε στις 29 Νοεμβρίου 2011, ανανεώθηκε στις 10 Οκτωβρίου 2011 για την περίοδο από 30 Νοεμβρίου 2011 έως 29 Νοεμβρίου 2017.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2011
έως 6 Οκτωβρίου 2011**

P. MAHONEY, Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

X. ΤΑΓΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος

S. GERVASONI, πρόεδρος τμήματος

H. KREPPEL, δικαστής

I. BORUTA, δικαστής

S. VAN RAEPENBUSCH, δικαστής

M. I. ROFES i PUJOL, δικαστής

W. HAKENBERG, Γραμματέας

**από 7 Οκτωβρίου 2011
έως 31 Δεκεμβρίου 2011**

S. VAN RAEPENBUSCH, Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

H. KREPPEL, πρόεδρος τμήματος

M. I. ROFES i PUJOL, πρόεδρος τμήματος

I. BORUTA, δικαστής

E. PERILLO, δικαστής

R. BARENTS, δικαστής

K. BRADLEY, δικαστής

W. HAKENBERG, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Kanninen Heikki (2005–2009)

Ταγαράς Χάρης (2005–2011)

Gervasoni Stéphane (2005–2011)

Πρόεδρος

Mahoney Paul J. (2005–2011)

Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού κύριο θεσμικό όργανο (2007–2011)
3. Γλώσσα διαδικασίας (2007–2011)

Περατωθείσες υποθέσεις

4. Αποφάσεις και διατάξεις – Δικάσας σχηματισμός (2011)
5. Έκβαση (2011)
6. Διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων (2007–2011)
7. Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2011)

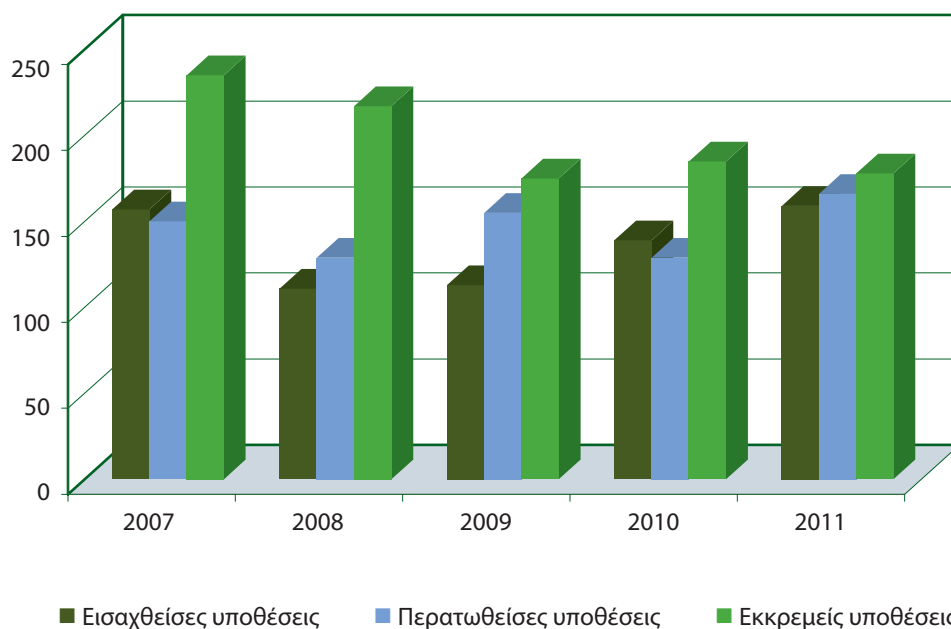
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

8. Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011)
9. Αριθμός προσφευγόντων (2011)

Διάφορα

10. Αποφάσεις ή διατάξεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2007–2011)
11. Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2007–2011)

1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης — Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2007–2011)

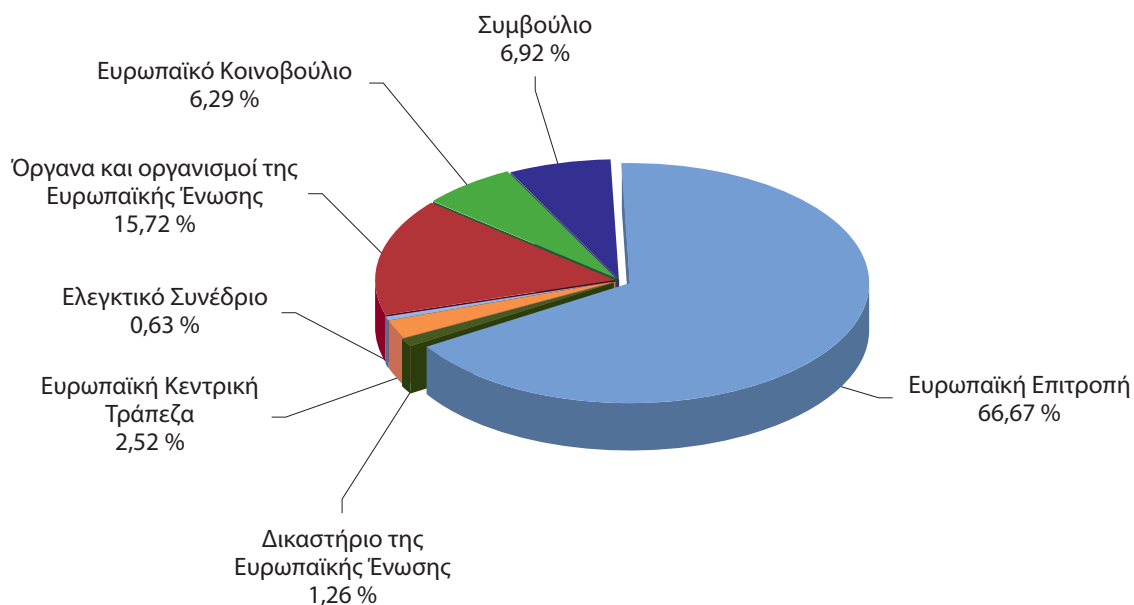
	2007	2008	2009	2010	2011
Εισαχθείσες υποθέσεις	157	111	113	139	159
Περαιτωθείσες υποθέσεις	150	129	155	129	166
Εκκρεμείς υποθέσεις	235	217	175	185	178 ¹

Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

¹ Εκ των οποίων έξι υποθέσεις των οποίων η εκδίκαση έχει ανασταλεί.

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού κύριο θεσμικό όργανο (2007–2011)

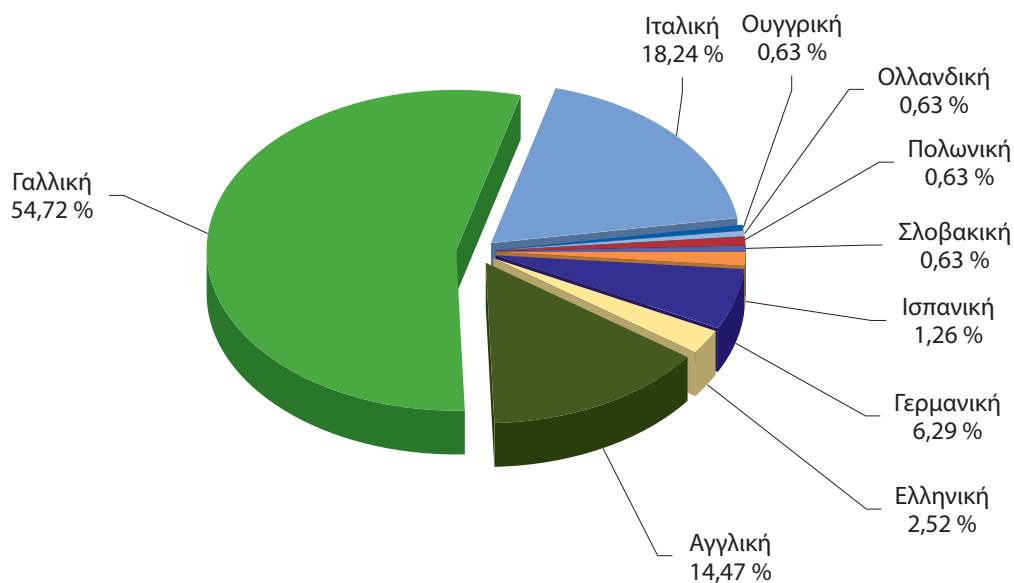
Ποσοστό του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων το 2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	15,29 %	14,41 %	8,85 %	9,35 %	6,29 %
Συμβούλιο	4,46 %	4,50 %	11,50 %	6,47 %	6,92 %
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	63,69 %	54,95 %	47,79 %	58,99 %	66,67 %
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	3,82 %		2,65 %	5,04 %	1,26 %
Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα	1,27 %	2,70 %	4,42 %	2,88 %	2,52 %
Ελεγκτικό Συνέδριο	2,55 %	5,41 %	0,88 %		0,63 %
Όργανα και οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	8,92 %	18,02 %	23,89 %	17,27 %	15,72 %
Σύνολο	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Γλώσσα διαδικασίας (2007–2011)

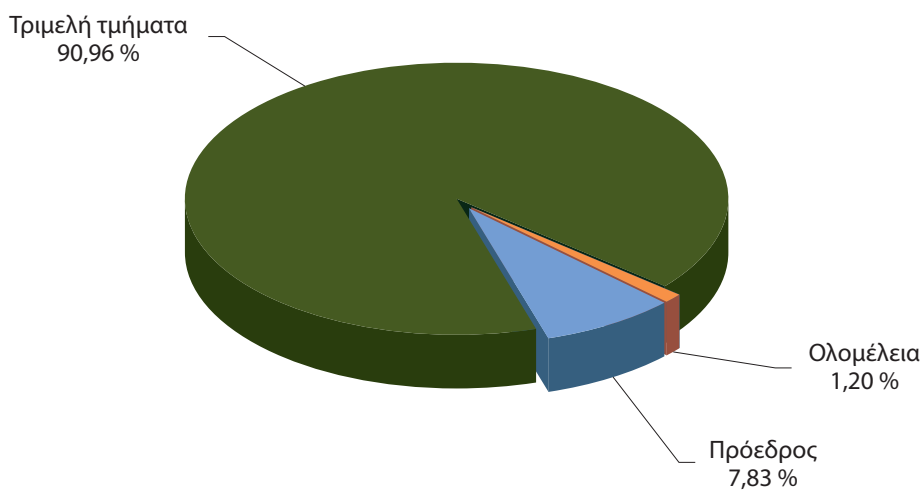
Κατανομή κατά το 2011

Γλώσσα διαδικασίας	2007	2008	2009	2010	2011
Βουλγαρική	2				
Ισπανική	2	1	1	2	2
Τσεχική			1		
Γερμανική	17	10	9	6	10
Ελληνική	2	3	3	2	4
Αγγλική	8	5	8	9	23
Γαλλική	101	73	63	105	87
Ιταλική	17	6	13	13	29
Λιθουανική	2	2			
Ουγγρική	1	1			1
Ολλανδική	4	8	15	2	1
Πολωνική		1			1
Πορτογαλική		1			
Ρουμανική	1				
Σλοβακική					1
Σύνολο	157	111	113	139	159

Η γλώσσα διαδικασίας αντιστοιχεί στη γλώσσα στην οποία συντάχθηκε το εισαγωγικό δικόγραφο και όχι στη μητρική γλώσσα ή την ιθαγένεια του προσφεύγοντος.

4. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2011)

	Αποφάσεις	Διατάξεις περί διαγραφής της υποθέσεως κατόπιν φιλικού διακανονισμού ¹	Λοιπές διατάξεις περατώνουσες τη δίκη	Σύνολο
Ολομέλεια	1		1	2
Πρόεδρος			13	13
Τριμελή τμήματα	75	8	68	151
Μονομελή τμήματα				
Σύνολο	76	8	82	166

¹ Κατά το 2011, υπήρξαν 13 ακόμη περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης ανέλαβε πρωτοβουλίες για την επίτευξη φιλικού διακανονισμού που δεν ευδοκίμησαν.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Έκβαση (2011)

	Αποφάσεις			Διατάξεις				Σύνολο
	Προσφυγές που έγιναν δεκτές πλήρως	Προσφυγές που έγιναν μερικώς δεκτές	Προσφυγές που απορρίφθηκαν πλήρως, κατάργηση της δίκης	Προσφυγές/Αιτήσεις [προδήλως] απαράδεκτες ή αβάσιμες	Φιλικός διακανονισμός κατόπιν παρεμβάσεως του επιληφθέντος δικαστικού σχηματισμού	Διαγραφές για άλλο λόγο, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή	Αιτήσεις που έγιναν δεκτές πλήρως ή μερικώς (ειδικές διαδικασίες)	
Αξιολόγηση/Προαγωγή	1	4	15	7	5	6		38
Αποδοχές και αποζημιώσεις	1	1	6	5	1	17		31
Διαγωνισμοί			1	1		2		4
Καταγγελία ή μη ανανέωση συμβάσεως μη μονίμου υπαλλήλου	2	1		1				4
Κοινωνική ασφάλιση/Επαγγελματική νόσος/Ατυχήματα		3	5	5				13
Λοιπά	1	1	10	20	1	4	6	43
Όροι εργασίας/Άδειες		1	3					4
Πειθαρχικές διαδικασίες			1	2	1			4
Πρόσληψη/Διορισμός/Κατάταξη σε βαθμό	1	3	9	3		1		17
Συντάξεις και επιδόματα αναπηρίας			2	1		1		4
Τοποθέτηση/Επανατοποθέτηση	1	1	2					4
Σύνολο	7	15	54	45	8	31	6	166

6. Διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων (2007–2011)

Περατωθείσες διαδικασίες		Έκβαση		
		Ολική ή μερική αποδοχή	Απόρριψη	Διαγραφή
2007	4		4	
2008	4		4	
2009	1	1		
2010	6		4	2
2011	7		4	3
Σύνολο	22	1	16	5

7. Περατωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2011)

		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
Αποφάσεις		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	73	21,0	18,6
Υποθέσεις εισαχθείσες αρχικώς ενώπιον του τότε Πρωτοδικείου ¹	3	73,7	57,7
Σύνολο	76	23,1	20,1

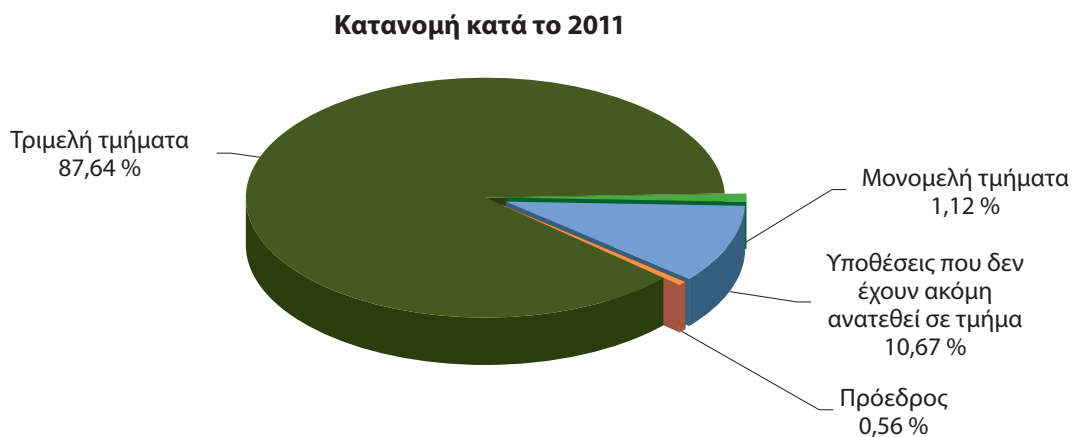
		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
Διατάξεις		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	89	11,9	9,0
Υποθέσεις εισαχθείσες αρχικώς ενώπιον του τότε Πρωτοδικείου ¹	1	18,5	18,5
Σύνολο	90	12,0	9,1

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	166	17,1	14,2
---------------	-----	------	------

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

¹ Κατά την έναρξη των εργασιών του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, το τότε Πρωτοδικείο μετέφερε σ' αυτό 118 υποθέσεις.

8. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Ολομέλεια	3	5	6	1	
Πρόεδρος	3	2	1	1	1
Τριμελή τμήματα	206	199	160	179	156
Μονομελή τμήματα					2
Υποθέσεις που δεν έχουν ακόμη ανατεθεί σε τμήμα	23	11	8	4	19
Σύνολο	235	217	175	185	178

9. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Αριθμός προσφευγόντων (2011)

Οι εκκρεμείς υποθέσεις με τον μεγαλύτερο αριθμό προσφευγόντων ανά υπόθεση το 2011

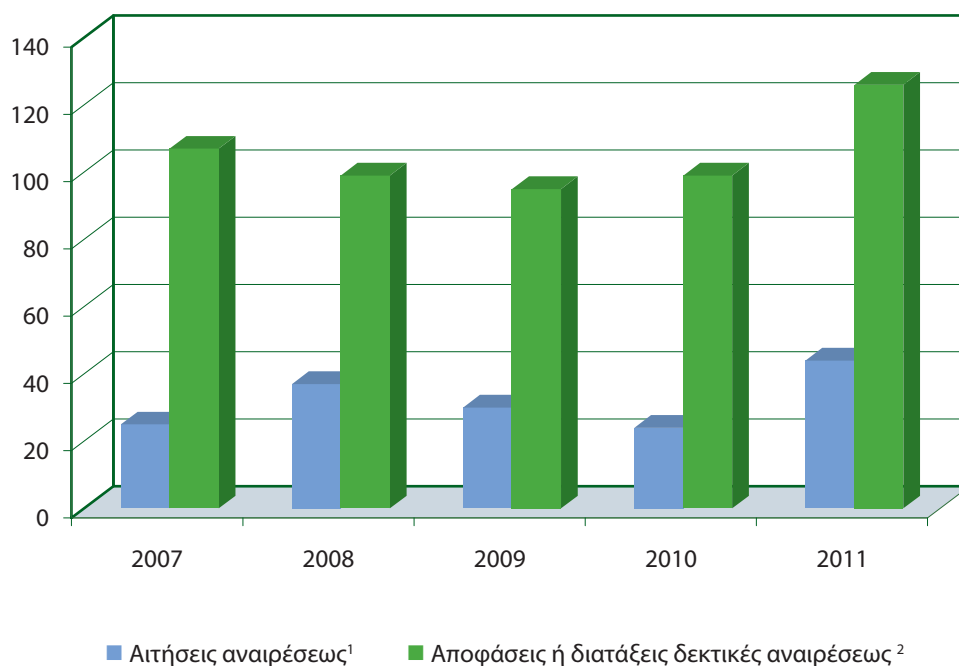
Αριθμός προσφευγόντων ανά υπόθεση	Τομείς
535 (2 υποθέσεις)	ΚΥΚ – Αποδοχές – Ετήσια αναπροσαρμογή των αποδοχών και συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού – Άρθρα 64, 65, 65α και παράρτημα XI του ΚΥΚ – Κανονισμός (ΕΕ) 1239/2010 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2010 – Διορθωτικός συντελεστής – Υπάλληλοι τοποθετημένοι στην Ispra
169	ΚΥΚ – Προσωπικό της ΕΚΤ – Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος
34	ΚΥΚ – ΕΤΕπ – Συντάξεις – Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος
25	ΚΥΚ – Προαγωγή – Περίοδοι προαγωγών 2010 και 2011 – Ελάχιστοι αριθμοί μορίων που απαιτούνται για προαγωγή
20 (6 υποθέσεις)	ΚΥΚ – Αποδοχές – Οικογενειακά επιδόματα – Σχολικό επίδομα – Προϋποθέσεις χορηγήσεως
19	ΚΥΚ – Επιτροπή Προσωπικού του Κοινοβουλίου – Εκλογές – Παρατυπίες στην εκλογική διαδικασία
13	ΚΥΚ – Επικουρικός υπάλληλος – Έκτακτος υπάλληλος – Όροι προσλήψεως – Διάρκεια της συμβάσεως
10	ΚΥΚ – Συμβασιούχος υπάλληλος – Έκτακτος υπάλληλος – Όροι προσλήψεως – Διάρκεια της συμβάσεως
6 (2 υποθέσεις)	ΚΥΚ – Προαγωγή – Περίοδος προαγωγών 2010 – Συγκριτική εξέταση των προσόντων – Απόφαση περί μη προαγωγής του προσφεύγοντος
5 (5 υποθέσεις)	ΚΥΚ – Προαγωγή – Περίοδος προαγωγών 2008 – Απόφαση περί μη προαγωγής του προσφεύγοντος

Ο όρος «ΚΥΚ» υποδηλώνει τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Καθεστώς που εφαρμόζεται στο Λοιπό Προσωπικό της Ένωσης.

Συνολικός αριθμός προσφευγόντων για το σύνολο των εκκρεμών υποθέσεων (2007–2011)

	Σύνολο προσφευγόντων	Σύνολο εκκρεμών υποθέσεων
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175
2010	812	185
2011	1 006	178

10. Διάφορα — Αποφάσεις ή διατάξεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2007–2011)

	Αιτήσεις αναίρεσως ¹	Αποφάσεις ή διατάξεις δεκτικές αναίρεσως ²	Ποσοστό αναίρεσως ³	Ποσοστό αναίρεσως, περιλαμβανομένων των φιλικών διακανονισμών ⁴
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	30	95	31,58 %	30,93 %
2010	24	99	24,24 %	21,62 %
2011	44	126	34,92 %	32,84 %

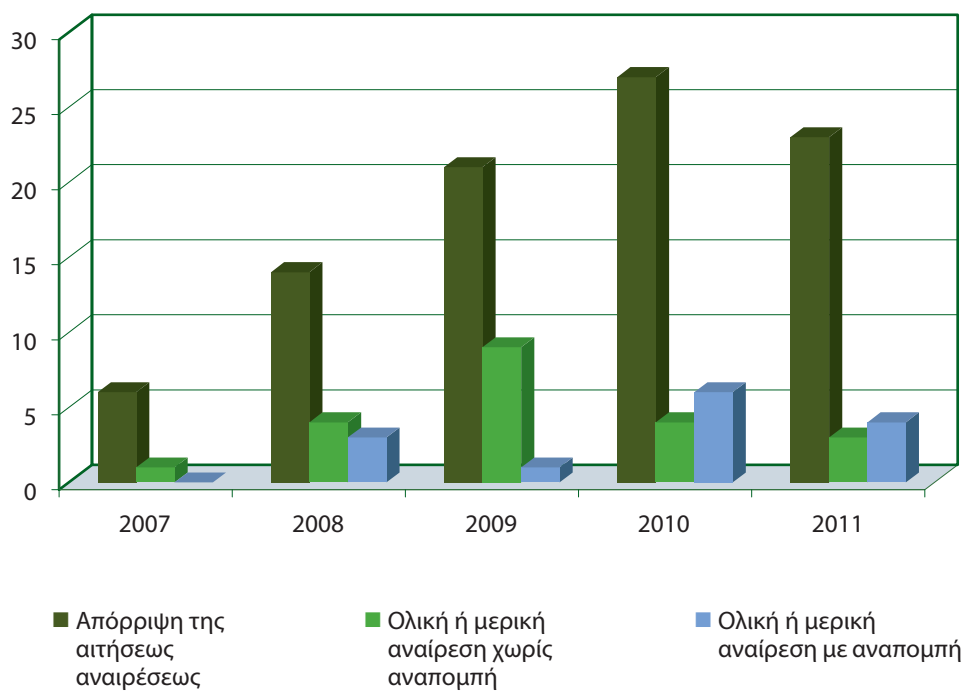
¹ Οι αποφάσεις ή διατάξεις κατά των οποίων άσκησαν αναίρεση περισσότεροι του ενός διάδικοι υπολογίζονται μία μόνο φορά. Το 2007 κατά δύο αποφάσεων ή διατάξεων ασκήθηκαν δύο αναίρεσεις για κάθε μία εξ αυτών το 2011 κατά μίας αποφάσεως ή διατάξεως ασκήθηκαν δύο αναίρεσεις.

² Αποφάσεις, διατάξεις —κρίνουσες την προσφυγή απαράδεκτη, προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, περί καταργήσεως της δίκης και περί απορρίψεως αιτήσεως παρεμβάσεως— εκδοθείσες κατά το υπό εξέταση έτος.

³ Το ποσοστό αυτό μπορεί, για ένα δεδομένο έτος, να μην αντιστοιχεί στις δεκτικές αναίρεσως αποφάσεις που εκδόθηκαν κατά το έτος αναφοράς, καθόσον η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσως ενδέχεται να εκτείνεται σε δύο ημερολογιακά έτη.

⁴ Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης, σύμφωνα με την επιταγή του νομοθέτη, προσπαθεί να διευκολύνει τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών. Πολλές υποθέσεις κάθε χρόνο περατώνονται με τον τρόπο αυτό. Επί των υποθέσεων αυτών δεν εκδίδονται «αποφάσεις δεκτικές αναίρεσως», βάσει των οποίων υπολογίζεται συνήθως το «ποσοστό αναίρεσως» στην ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων, ιδίως όσον αφορά το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο. Επειδή, όμως, το «ποσοστό αναίρεσως» μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης του «ποσοστού αμφισβητήσεως» των αποφάσεων ενός δικαιοδοτικού οργάνου, το ποσοστό αυτό θα ανταποκρινόταν περισσότερο στην πραγματικότητα αν υπολογιζόταν λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των δεκτικών αναίρεσως αποφάσεων, αλλά και των αποφάσεων που δεν υπόκεινται σε αναίρεση ακριβώς διότι περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό. Στη στήλη αυτή δίδεται το αποτέλεσμα αυτού του υπολογισμού.

11. Διάφορα — Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2007–2011)

	2007	2008	2009	2010	2011
Απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως	6	14	21	27	23
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	1	4	9	4	3
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή		3	1	6	4
Σύνολο	7	21	31	37	30

Κεφάλαιο IV

Συναντήσεις και επισκέψεις

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης το 2011

Δικαστήριο

16 και 17 Ιανουαρίου	Αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
19 Ιανουαρίου	L. Planas Puchades, μόνιμος αντιπρόσωπος του Βασιλείου της Ισπανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
25 Ιανουαρίου	Αντιπροσωπεία της ένωσης δικηγόρων της Ρωσίας
31 Ιανουαρίου	R. Répássy, αναπληρωτής Υπουργός Δικαιοσύνης στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, στο πλαίσιο της ουγγρικής προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
31 Ιανουαρίου	Αντιπροσωπεία του Unterausschuss Europarecht des Rechtsausschusses des Deutschen Bundestages
7 Φεβρουαρίου	Αντιπροσωπεία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γαλλικής Δημοκρατίας
7 και 8 Φεβρουαρίου	Αντιπροσωπεία του Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Τουρκίας
8 Μαρτίου	Αντιπροσωπεία του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ)
10 Μαρτίου	M. Szrunar, Υφυπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων της Δημοκρατίας της Πολωνίας
14 και 15 Μαρτίου	Αντιπροσωπεία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ρουμανίας
18 Μαρτίου	Präsidententreffen der deutschsprachigen Zeitungsverlegerverbände
22 Μαρτίου	Αντιπροσωπεία του Σουηδικού Κοινοβουλίου – Committee on the Constitution
27 έως 29 Μαρτίου	Αντιπροσωπεία του Δικτύου των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
5 Απριλίου	Η Αυτού Εξοχότης W. E. Kennard, Πρέσβης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση
5 Απριλίου	Αντιπροσωπεία του Niedersächsischer Staatsgerichtshof
11 Απριλίου	Αντιπροσωπεία του Σουηδικού Κοινοβουλίου – Committee on Taxation
11 Απριλίου	M. Kjaerum, διευθυντής του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
11 Απριλίου	C. Predoiu, Υπουργός Δικαιοσύνης της Ρουμανίας
11 έως 13 Απριλίου	Αντιπροσωπείες του Δικαστηρίου της Οικονομικής και Νομισματικής Κοινότητας των κρατών της Κεντρικής Αφρικής (CEMAC), του Δικαστηρίου της Οικονομικής και Νομισματικής Κοινότητας των Δυτικοαφρικανικών κρατών (CEDEAO) και του Δικαστηρίου της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA)
12 Απριλίου	R. Sikorski, Υπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων της Δημοκρατίας της Πολωνίας
1 έως 3 Μαΐου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Βασιλείου της Δανίας
5 Μαΐου	D. Grieve, Attorney General for England and Wales, και E. Garnier, Solicitor General for England and Wales

5 Μαΐου	Führungskreis des Institute for European Affairs (INEA)
5 Μαΐου	I. Degutienė, Πρόεδρος του Κοινοβουλίου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας
15 έως 17 Μαΐου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Σλοβακίας
20 Ιουνίου	Μικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή ΕΕ-Μεξικού
24 Ιουνίου	Ενημερωτική συνάντηση εκπροσώπων των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
26 και 27 Ιουνίου	Αντιπροσωπεία του Bundesverfassungsgericht
27 Ιουνίου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας
30 Ιουνίου	M. Boddenberg, υπουργός ομοσπονδιακών υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Έσσης (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας)
30 Ιουνίου	D. Wallis, αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
6 Σεπτεμβρίου	Αντιπροσωπεία της επιτροπής νομικών υποθέσεων του Σουηδικού Κοινοβουλίου
7 Σεπτεμβρίου	P. Tempel, μόνιμος αντιπρόσωπος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
21 και 22 Σεπτεμβρίου	Αντιπροσωπεία του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων της Δημοκρατίας της Εσθονίας
22 Σεπτεμβρίου	E. Uhlenberg, πρόεδρος του κοινοβουλίου του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας)
25 έως 27 Σεπτεμβρίου	Γενικός εισαγγελέας και εισαγγελείς του Βασιλείου της Δανίας
30 Σεπτεμβρίου	J. M. Fernandes, εισηγητής της επιτροπής προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
4 Οκτωβρίου	W. Grahmmer, μόνιμος αντιπρόσωπος της Δημοκρατίας της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
7 Οκτωβρίου	U. Mifsud Bonnici, πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Μάλτας
10 και 11 Οκτωβρίου	5o Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts
11 Οκτωβρίου	U. Corserius, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
11 Οκτωβρίου	Παρουσίαση του γλυπτού «Two Couplets» από την B. Ohlsson, Υπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του Βασιλείου της Σουηδίας
12 έως 14 Οκτωβρίου	Αντιπροσωπεία του Δικαστηρίου της Οικονομικής Κοινότητας των Δυτικοαφρικανικών κρατών (CEDEAO)
17 και 18 Οκτωβρίου	Αντιπροσωπεία δικαστών του Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Γαλλικής Δημοκρατίας
17 και 18 Οκτωβρίου	Πρώτο σεμινάριο των Ισπανών νομικών: «La Carta de los derechos fundamentales de la Unión europea»
27 Οκτωβρίου	B. Karl, ομοσπονδιακή Υπουργός Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Αυστρίας
27 Οκτωβρίου	Η Αυτού Εξοχότης J.-F. Terral, Πρέσβης της Γαλλικής Δημοκρατίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
27 Οκτωβρίου	A.-M. Henriksson, Υπουργός Δικαιοσύνης της Δημοκρατίας της Φινλανδίας, J. Store, μόνιμος αντιπρόσωπος της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και η Αυτού Εξοχότης M. Lehto, Πρέσβης της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου

7 Νοεμβρίου	Μ. Sudo, δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Ιαπωνίας
11 Νοεμβρίου	Η. Koh, νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, και η Αυτού Εξοχότης R. Mandell, ορισθείς Πρέσβης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
21 έως 23 Νοεμβρίου	Συνάντηση δικαστικών λειτουργιών
28 και 29 Νοεμβρίου	Αντιπροσωπεία του Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Τουρκίας
29 Νοεμβρίου	Αντιπροσωπεία δικαστών των Ανωτάτων Δικαστηρίων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας
13 Δεκεμβρίου	Επιτροπή της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA)
14 Δεκεμβρίου	Η Αυτού Εξοχότης Ι. Ριζόπουλος, ορισθείς Πρέσβης της Ελληνικής Δημοκρατίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου

Γενικό Δικαστήριο

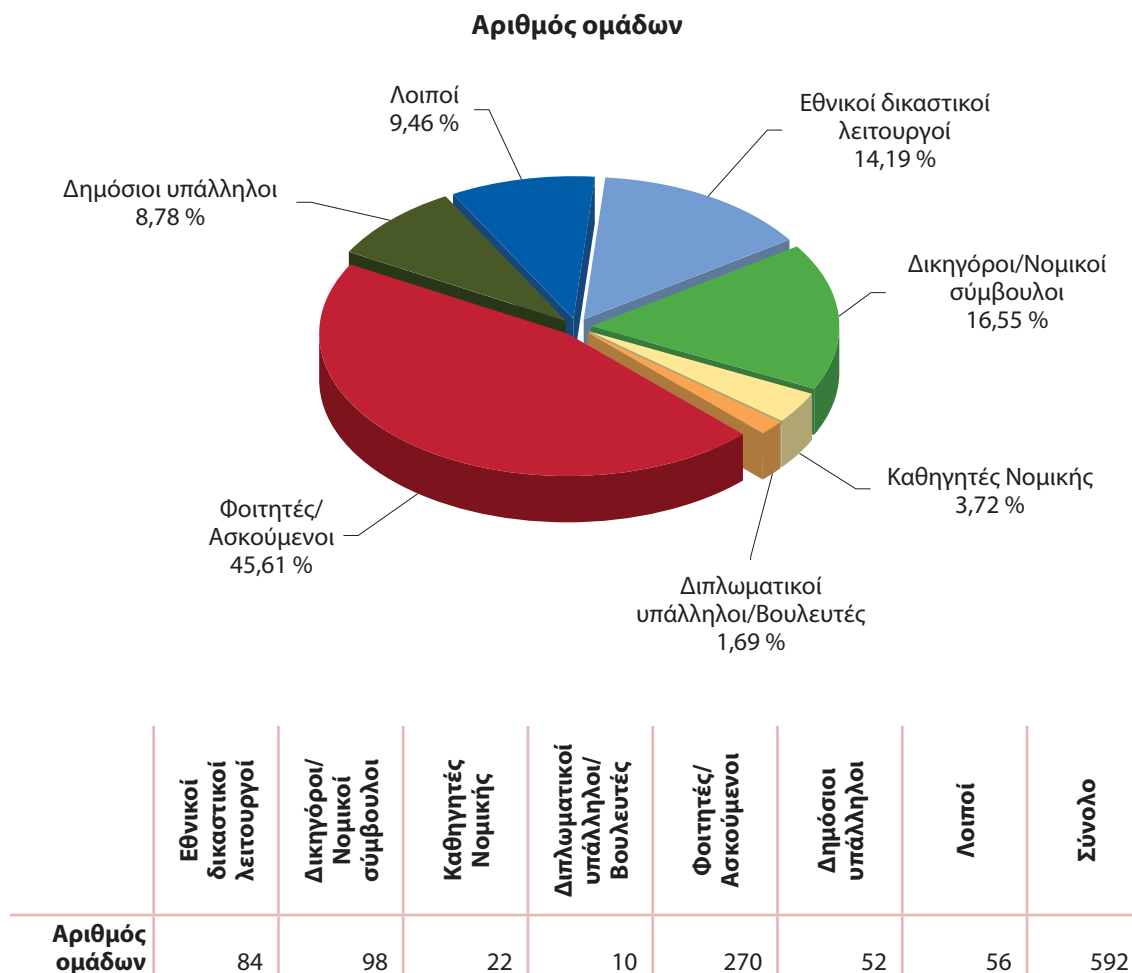
31 Ιανουαρίου	Επίσκεψη της ουγγρικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
8 Μαρτίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ)
10 Μαρτίου	Επίσκεψη του Μ. Szpunar, Υφυπουργού Εξωτερικών Υποθέσεων της Δημοκρατίας της Πολωνίας
2 και 3 Μαΐου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Βασιλείου της Δανίας
30 Ιουνίου	Επίσκεψη της D. Wallis, αντιπροέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
22 Σεπτεμβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Υπουργείου Εξωτερικών Υποθέσεων της Δημοκρατίας της Εσθονίας
23 Σεπτεμβρίου	Επίσκεψη της Αυτού Εξοχότητας Μ. Lehto, Πρέσβη της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στο Λουξεμβούργο
10 Οκτωβρίου	Επίσκεψη του R. Cachia Caruana, μόνιμου αντιπροσώπου της Δημοκρατίας της Μάλτας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
27 Οκτωβρίου	Επίσκεψη του Γ. Φ. Ιωαννίδη, γενικού γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας
7 Νοεμβρίου	Επίσκεψη του Μ. Sudo, δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ιαπωνίας
28 Νοεμβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Ακυρωτικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Τουρκίας
30 Νοεμβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας της Δημοκρατίας της Λεττονίας
6 Δεκεμβρίου	Επίσκεψη του Π. Ν. Διαμαντούρου, Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

11 και 12 Ιουλίου	Επίσκεψη της Κ. Μ. Lueken, υπαλλήλου στη Γραμματεία του Διοικητικού Δικαστηρίου των Ηνωμένων Εθνών της Νέας Υόρκης
20 Σεπτεμβρίου	Επίσκεψη της Μ. de Sola Domingo, Διαμεσολαβητή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
6 Δεκεμβρίου	Επίσκεψη του Π. Ν. Διαμαντούρου, Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή

Β — Εκπαιδευτικές επισκέψεις

1. Καταμερισμός ανάλογα με την ιδιότητα των επισκεπτών (2011)

2. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Κατανομή κατά κράτος μέλος (2011)

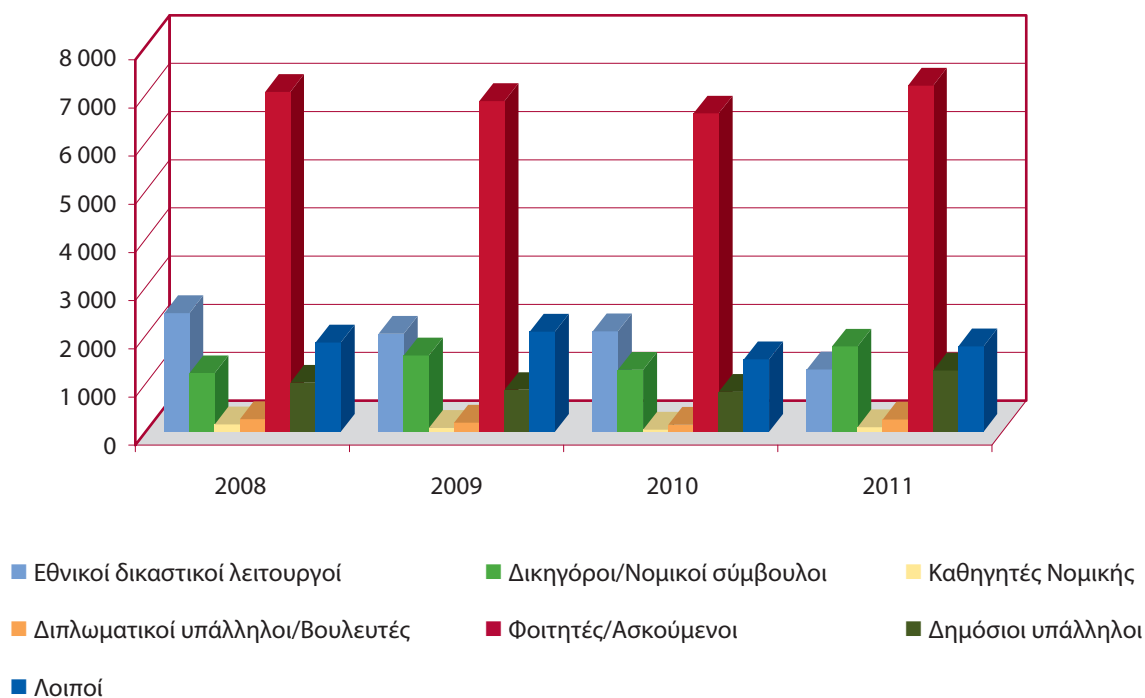
	Αριθμός επισκεπτών							Λοιποί	Σύνολο	Αριθμός ομάδων
	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/ Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/ Βουλευτές	Φοιτητές/ Ασκοούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι				
BE	31	15			352	26	47	471	15	
BG	6	80		6				92	6	
CZ	3				63			66	6	
DK					164	15	91	270	9	
DE	251	343		83	901	211	662	2 451	87	
EE						14		14	2	
IE			8		54			62	5	
EL	8				64			72	7	
ES	60				95		17	172	9	
FR	163	59			823	46	239	1 330	53	
IT	2	23	20		320	8	32	405	34	
CY	10				18			28	4	
LV		10			30			40	4	
LT			4		28	33		73	16	
LU	8	45		26	30	22	97	228	9	
HU			8		160		47	215	7	
MT					32			32	1	
NL				54	140	14		208	8	
AT					205		18	223	8	
PL		79			7			86	9	
PT		195			1			196	10	
RO	25				42	18		85	8	
SI		10	5		143			158	9	
SK	40				104			144	7	
FI		30			46	30	20	126	5	
SE	118	4		8		6	11	147	10	
UK	56	53	30		88			227	14	
Τρίτες χώρες	400	156	24	57	1 443	80	168	2 328	127	
Μικτές ομάδες (ΕΕ)	114	669		12	1 828	751	328	3 702	103	
Σύνολο	1 295	1 771	99	254	7 181	1 274	1 777	13 651	592	

3. Συνάντηση δικαστικών λειτουργών (2011)

BE	5	DK	3	IE	2	FR	13	LV	2	HU	6	AT	5	RO	7	FI	3
BG	5	DE	10	EL	6	IT	13	LT	3	MT	1	PL	12	SI	2	SE	3
CZ	6	EE	2	ES	13	CY	2	LU	2	NL	6	PT	6	SK	3	UK	12

Σύνολο 153

4. Εξελίξεις ως προς τον αριθμό και την ιδιότητα των επισκεπτών (2008-2011)

Αριθμός επισκεπτών

	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/Βουλευτές	Φοιτητές/Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715
2010	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512
2011	1 295	1 771	99	254	7 181	1 274	1 777	13 651

Γ — Επίσημες συνεδριάσεις το 2011

24 Ιανουαρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους δύο νέων μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου
11 Απριλίου	Επίσημη συνεδρίαση — Επικήδειος στη μνήμη των Pierre Pescatore και Antonio Saggio
19 Σεπτεμβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της αναλήψεως εκ μέρους της M. Kancheva καθηκόντων δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο
26 Σεπτεμβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους δύο νέων μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου
6 Οκτωβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως της δικαστή P. Lindh και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του C. G. Fernlund ως δικαστή στο Δικαστήριο, καθώς και επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του Προέδρου P. Mahoney και των δικαστών X. Ταγαρά και S. Gervasoni και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους των E. Perillo, R. Barents και K. Bradley ως δικαστών επ' ευκαιρία της μερικής ανανεώσεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις το 2011

Δικαστήριο

1 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη δεξίωση ανταλλαγής ευχών για το Νέο Έτος, κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου της Δημοκρατίας της Μάλτας, στη Βαλέττα
7 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση του Cour de cassation της Γαλλικής Δημοκρατίας για την έναρξη του έτους 2011, στο Παρίσι
11 Ιανουαρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στη δεξίωση για το Νέο Έτος που παρέθεσε η Αυτού Βασιλική Υψηλότης ο Μέγας Δούκας του Λουξεμβούργου
13 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη δεξίωση για το Νέο Έτος που παρέθεσε ο πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
25 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου κατά τη «Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2011», κατόπιν προσκλήσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
28 Ιανουαρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στην πανηγυρική συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στο σεμινάριο με θέμα «Quelles sont les limites à l'interprétation évolutive de la Convention?», στο Στρασβούργο
10 Φεβρουαρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στο συνέδριο «Implementing the Lisbon Treaty» που διοργάνωσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Γραφείο Συμβούλων Ευρωπαϊκής Πολιτικής, στις Βρυξέλλες
14 Φεβρουαρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στον εορτασμό της 350ης επετείου του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Βασιλείου της Δανίας, στην Κοπεγχάγη
21 Μαρτίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο σεμινάριο που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων επ' ευκαιρία της κυκλοφορίας του manuel «Handbook on European Non-Discrimination Case-Law», στο Στρασβούργο
21 και 22 Μαρτίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Judiciary of England and Wales, στο Λονδίνο
31 Μαρτίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην επίσημη εκδήλωση που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της αποχωρήσεως του W. Spindler, προέδρου του ομοσπονδιακού φορολογικού δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Μόναχο
8 και 9 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Μαδρίτη
19 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο συμπόσιο συγκριτικού δικαίου με θέμα «Le contrôle de constitutionnalité en Europe — Έλεγχος της συνταγματικότητας στην Ευρώπη», που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Διοικητικών Δικαστών (FEJA), στο Παρίσι

19 έως 21 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο «First St Petersburg International Legal Forum», στην Αγία Πετρούπολη
23 έως 27 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο 15ο συνέδριο των Ευρωπαϊκών Συνταγματικών Δικαστηρίων, στο Βουκουρέστι
25 Μαΐου	Συνάντηση αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου με τον Υπουργό R. Pofalla, επικεφαλής της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας, και την S. Leutheusser-Schnarrenberger, Υπουργό Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
26 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην εναρκτήρια συνεδρίαση της ολομέλειας του Δικτύου Γενικών εισαγγελέων στα Ανώτατα Δικαστήρια των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρουσία του Προέδρου της Ιταλικής Δημοκρατίας, στη Ρώμη
31 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου της Ιταλικής Δημοκρατίας, στον εορτασμό επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής, στη Ρώμη
1 Ιουνίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στο ιδρυτικό συνέδριο του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Δικαίου, στο Παρίσι
20 Ιουνίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Κροατίας, στο Ζάγκρεμπ
20 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη διάσκεψη με θέμα «Practical application of Regulation (EC) N° 2201/2003 – on the eve of review», που διοργάνωσαν η ουγγρική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη Βουδαπέστη
23 Ιουνίου	Συμμετοχή των Μελών του Δικαστηρίου στις εορταστικές εκδηλώσεις της εθνικής εορτής του Λουξεμβούργου
24 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, στις εορταστικές εκδηλώσεις και τη δεξίωση που οργανώθηκαν επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής της Σλοβενίας, στη Λουμπλιάνα
24 Ιουλίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στη δεξίωση που παρέθεσε ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας επ' ευκαιρία της επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, στην Αθήνα
29 και 30 Ιουλίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στις εορταστικές εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν επ' ευκαιρία της 20ής επετείου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου του, στη Σόφια
4 έως 6 Σεπτεμβρίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στο σεμινάριο που διοργάνωσε ο Υπουργός Εξωτερικών Υποθέσεων του Βασιλείου της Σουηδίας προς τιμήν της P. Lindh, δικαστή, στη Στοκχόλμη
28 Σεπτεμβρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στις εκδηλώσεις για τον εορτασμό της 60ής επετείου του Bundesverfassungsgericht, στην Καρλσρούη
30 Σεπτεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην Verfassungstag (επίσημη τελετή για την επέτειο της ιδρύσεως του αυστριακού Συνταγματικού Δικαστηρίου), στη Βιέννη
3 Οκτωβρίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο

3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Lord Chancellor, στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους, στο Λονδίνο
3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις επίσημες εκδηλώσεις που διοργανώθηκαν επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
13 και 14 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο 7ο συμπόσιο των Ευρωπαίων Δικαστών στον τομέα των σημάτων, σχεδίων και υποδειγμάτων, στο Αλικάντε
20 Οκτωβρίου	Συνάντηση αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου με τον D. Tusk, Πρωθυπουργό της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στο πλαίσιο της πολωνικής προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις Βρυξέλλες
25 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις επίσημες εκδηλώσεις για την 19η επέτειο του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, στο Βίλνιους
31 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στον εορτασμό της 180ής επετείου του Συμβουλίου της Επικρατείας της Ιταλικής Δημοκρατίας, στη Ρώμη
31 Οκτωβρίου έως 2 Νοεμβρίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Μάλτας
10 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην ημερίδα για τα θεμελιώδη δικαιώματα «The implementation of the EU Charter of Fundamental Rights two years after the Lisbon Treaty's entry into force», που οργάνωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες
16 και 17 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο διεθνές συνέδριο που διοργάνωσε το Συμβούλιο Δημοσίων Συμβάσεων της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας με θέμα «Actual Questions of Public Procurements in the European Union and in the Member States», στη Βουδαπέστη
23 και 24 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο σεμινάριο εμπειρογνομόνων για την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα δικαστήρια των κρατών μελών, που διοργάνωσε το Συμβούλιο της Επικρατείας του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, στη Χάγη
25 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο σεμινάριο με θέμα «Dallo Statuto albertino alla Costituzione repubblicana», που διοργάνωσε το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ιταλικής Δημοκρατίας επ' ευκαιρία του εορτασμού των 150 ετών από την ενοποίηση της Ιταλικής Δημοκρατίας, στη Ρώμη
15 Δεκεμβρίου	Συμμετοχή του Προέδρου στη διάσκεψη που διοργάνωσε το ομόσπονδο κράτος της Έσσης με θέμα «Hessen und der EuGH im Dialog», στο Βερολίνο
23 Δεκεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του προέδρου της Σλοβενικής Δημοκρατίας, στη δεξίωση που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της εορτής της ανεξαρτησίας και της εθνικής ενότητας, στη Λουμπλιάνα

Γενικό Δικαστήριο

1 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Δημοκρατίας της Μάλτας, επ' ευκαιρία της τελετής ανταλλαγής ευχών για το νέο έτος, στη Βαλέτα
19 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Ομοσπονδιακού Καγκελαρίου της Δημοκρατίας της Αυστρίας και του αντικαγκελαρίου, επ' ευκαιρία του επίσημου εορτασμού για το νέο έτος

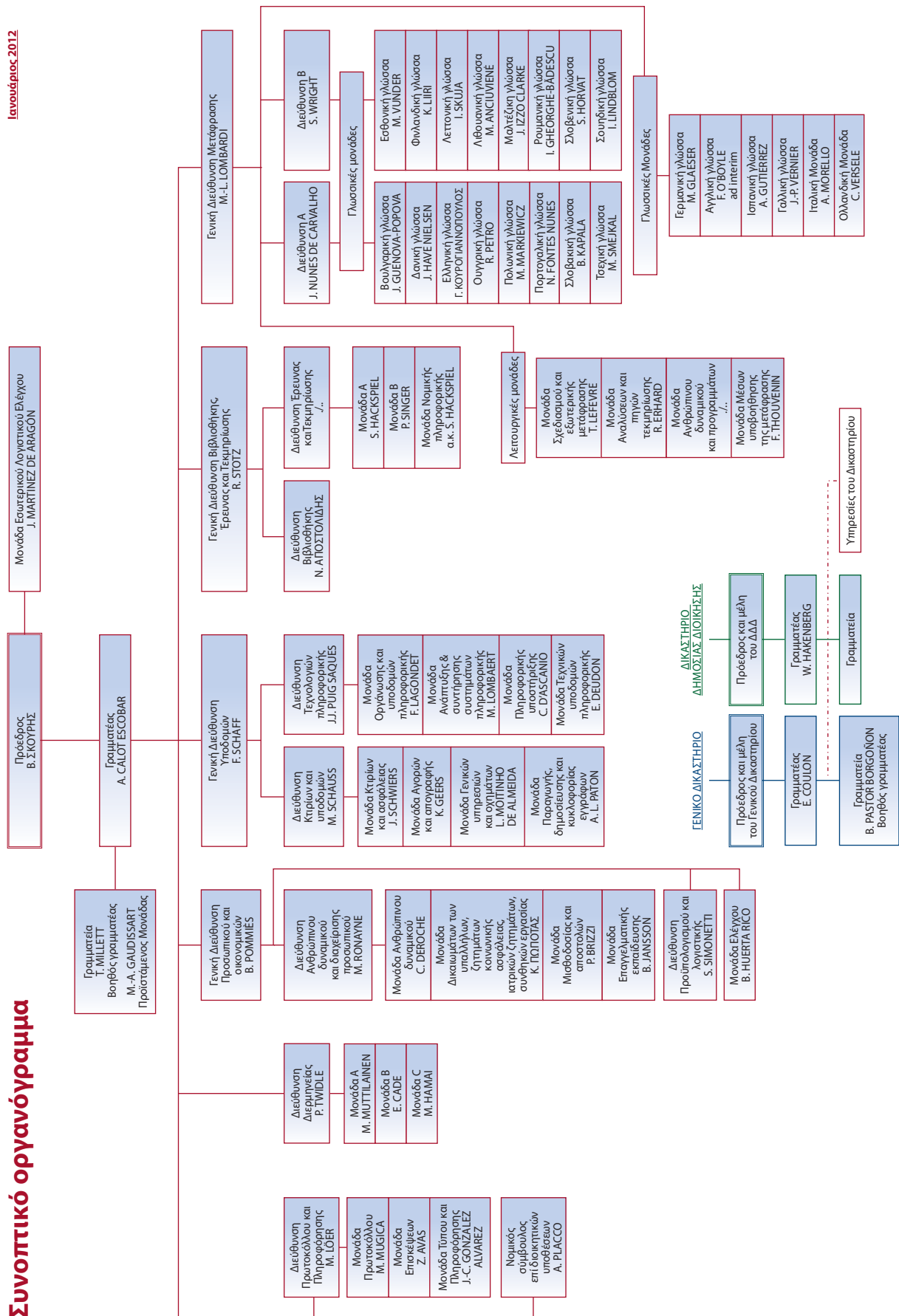
25 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση «Rechtspolitischer Neujahrsempfang 2011» που διοργάνωσε το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
14 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην εκδήλωση επ' ευκαιρία της 350ής επετείου της ιδρύσεως του Højesteret, που διοργάνωσε ο Torben Melchior, πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Βασιλείου της Δανίας, στην Κοπεγχάγη
14 και 15 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο «XV. Internationale Kartellkonferenz» που διοργάνωσε το Bundeskartellamt, στο Βερολίνο
19 έως 21 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη 6η ημερίδα των Ευρωπαίων νομικών
30 Μαΐου έως 1 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επίσημη επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Μάλτα κατόπιν προσκλήσεως του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου
31 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ιταλικής Δημοκρατίας, επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής, στη Ρώμη
23 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην εθνική εορτή του Λουξεμβούργου, στην επίσημη δοξολογία και, κατόπιν, στη δεξίωση στο Ανάκτορο του Μεγάλου Δούκα
24 Ιουλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας επ' ευκαιρία της 37ης επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, στην Αθήνα
28 Σεπτεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην τελετή απονομής της διακρίσεως του Τάγματος της Τιμής σε δικαστές και καθηγητές Νομικής που διοργάνωσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στη Βαρσοβία
30 Σεπτεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στον πανηγυρικό εορτασμό της 91ης επετείου του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Αυστρίας, στη Βιέννη
2 και 3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους στο Αββαείο του Westminster, στο Λονδίνο
3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, επ' ευκαιρία της γερμανικής εθνικής εορτής
12 έως 15 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο 7ο συμπόσιο των Ευρωπαίων δικαστών που διοργάνωσε το Γραφείο Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα), στο Αλικάντε
14 και 15 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο συνέδριο «Die freiheitliche Grundordnung der Europäischen Union» που διοργάνωσε το Υπουργείο Οικονομίας και Τεχνολογίας, στο Βερολίνο
24 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο συνέδριο που διοργάνωσε η Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου με θέμα «Transnational Use of Video Conferencing in Court», στην Trier
6 Δεκεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην επίσημη δεξίωση της Προέδρου της Φινλανδικής Δημοκρατίας επ' ευκαιρία της Γιορτής της Ανεξαρτησίας

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

21 και 22 Μαρτίου	Επίσκεψη στην Εθνική Σχολή Δικαστών της Θεσσαλονίκης
16 και 17 Μαΐου	Επίσκεψη στο Ανώτατο Δικαστήριο και στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας
22 και 23 Σεπτεμβρίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Μάλτας

Συνοπτικό οργάνογραμμα

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**Έκθεση Πεπραγμένων 2011 — Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού
Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2012 — 286 σ. — 21 x 29,7 cm

Αριθ. καταλόγου: QD-AG-12-001-EL-C

ISBN 978-92-829-1149-5

doi:10.2862/78099

ISSN 1831-8436

■ Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-92-829-1149-5

9 789282 911495

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της Υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

